

Karoliina Laxström

MONIMUOTOINEN TYÖVAATETUS

Muutos ja tulevaisuus käyttäjälähtöisen tuotekehityksen näkökulmasta

MONIMUOTOINEN TYÖVAATETUS

—

Muutos ja tulevaisuus käyttäjälähtöisen tuotekehityksen näkökulmasta

Karoliina Laxström

Pro gradu –tutkielma

Vaatetussuunnittelun ko.

2019

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND
For the North – For the World

Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta

Työn nimi: MONIMUOTOINEN TYÖVAATETUS – Muutos ja tulevaisuus käyttäjälähtöisen tuotekehityksen näkökulmasta

Tekijä: Karoliina Laxström

Koulutusohjelma/oppiaine: Vaatetus suunnittelun koulutusohjelma

Työn laji: Pro gradu –tutkielma X Laudaturtyö __

Sivumäärä: 138 + 17 liitesivua

Vuosi: 2019

TIIVISTELMÄ

Viimeisten vuosikymmenten aikana suomalainen työelämä on kokenut rajuja muutoksia. Muutokset ovat liittyneet erityisesti voimakkaaseen globalisaatioon ja teknologisaatioon, jotka ovat yhdessä muuttaneet työn tekemisen tapoja ja luoneet kokonaan uusia ammatteja. Samaan aikaan muun muassa ihmisten maailmanlaajuinen liikkuminen maasta toiseen, kulttuurien sekoittuminen sekä työurien pidentyminen ovat lisänneet työntekijöiden monimuotoisuutta työyhteisöissä. Monimuotoisuus onkin arkipäivää tämän päivän ja tulevaisuuden työpaikoilla ja monimuotoistuminen on ennustettu kasvavan entisestään tulevaisuudessa. Työelämän muuttuminen ja työntekijöiden monimuotoistuminen heijastuu myös työpaikoilla käytettäviin työvaatteisiin.

Tämän pro gradu –tutkimuksen lähtökohtana oli tutkia edellä kuvattua ilmiötä tarkastelemalla työelämän ja työvaatteiden käyttäjäkunnan muutosta sekä pohtia ilmiöiden vaikutusta tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun. Siten tutkimuksen tarkoituksena on etsiä keinoja, miten työvaatteiden suunnittelijat voivat tulevaisuudessa vastata muuttuvan työelämän ja työntekijöiden luomiin uudenlaisiin suunnitteluhaasteisiin.

Tutkimus on fenomenologis-hermeneuttinen tulevaisuudentutkimus. Tutkimuksen viitekehys koostuu työelämän muutoksen ja monimuotoisen työvaatetuksen teemoista. Tutkimuksen aineisto kerättiin kolmivaiheisen Delfoi-menetelmän avulla ja tutkimukseen osallistui kuusi työvaatesuunnittelijana työskentelevää asiantuntijaa. Tutkimusaineisto analysoitiin fenomenologis-hermeneuttisen analyysin avulla. Analyysin tavoitteena oli luoda tulkintoja tutkittavasta aiheesta sekä nostaa esiin uudenlaisia näkökulmia tulevaisuuden monimuotoisesta työvaatesuunnittelusta.

Tutkimuksen perusteella tulevaisuuden työvaatteiden suunnitteluun liittyy paljon erilaisia muutosnäkökulmia, jotka ovat lähtöisin sekä työvaatteiden käyttäjistä, yhteiskunnasta ja työelämästä että työvaatesuunnittelun yleisestä kehitymisestä. Tulkintani mukaan tulevaisuuden monimuotoisen työelämän suunnitteluhaasteisiin vastatakseen työvaatesuunnittelijoiden täytyy kyetä erityisesti kyseenalaistamaan omia käsityksiään, kohtaamaan käyttäjätiedon keräämisessä todellisia työvaatteiden loppukäyttäjiä sekä kehittämään jatkuvasti kerätyn käyttäjätiedon monipuolista hyödyntämistä kiinteänä osana suunnitteluprosesseja.

Avainsanat: monimuotoinen työvaatetus, muutos, tulevaisuus, käyttäjälähtöisyys, tuotekehitys, Delfoi-menetelmä

Muita tietoja: Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

University of Lapland, Faculty of Art and Design

The title of the pro gradu thesis: DIVERSE WORKWEAR – The change and the future from the perspective of a user-oriented product development

Author: Karoliina Laxström

Degree program/subject: Program of clothing design

The type of the work: pro gradu thesis X doctoral thesis __

Number of pages: 138+ 17 appendixes

Year: 2019

ABSTRACT

Over the past decades the Finnish working life has undergone extensive changes. Changes have been linked especially to globalization and technology, which have together changed the working methods and created new professions. At the same time among other things the global mobility of people, the mixing of cultures and the prolongation of working careers has increased the diversity of employees in working communities. So diversity is a commonplace at workplaces in today and also in the future and the diversification is predicted to grow further in the future. Changes in the working life and the diversification of employees are also reflected in workwear used at workplaces.

The basis for this master's thesis was to study the phenomenon described above by looking at the changes in the working life and the workwear users and to consider its impacts on future workwear design. In that way the purpose of the research is to find ways for future workwear designers to respond to the new design challenges created by the changing working life and employees.

This research is a phenomenological-hermeneutical future study. The framework of this study consists of the themes of change in working life and diverse workwear. The research material was collected using the three-stage Delphi-method and the data consists of questionnaire replies from six workwear design experts. The research material was analyzed by phenomenological-hermeneutical analysis. The aim of the analysis was to create interpretations and to raise new perspectives on the future of diverse workwear design.

The main finding is that the future workwear design includes many different aspects of change that originate from the users of the workwear, society and working life as well as the general development of workwear design. My interpretation is that if workwear designers want to be able to respond the challenges of future diverse working life they must question their own perceptions and collect user data with real workwear users. In addition designer must also continuously improve the ways how they integrate the user data into the design processes.

Key words: diverse workwear, change, future, user-orientation, product development, Delphi-method

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	7
1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	9
1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	14
1.3 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.....	17
1.4 Tulevaisuusorientaatio.....	29
2 TUTKIMUKSEN KÄSITTEET JA KIRJALLISUUSTAUSTA.....	23
2.1 Monimuotoinen työelämä.....	24
2.2 Monimuotoisuuden määritelmät.....	26
2.2.1 Iän, sukupuolen ja kehon monimuotoisuus.....	28
2.2.2 Etninen ja kulttuurillinen monimuotoisuus.....	31
2.2.3 Sairauksista ja vammoista johtuva monimuotoisuus	32
2.2.4 Uskontojen, vakaumusten ja identiteetin monimuotoisuus	33
2.3 Työelämän moninaistuminen Suomessa	34
2.4 Muuttuvat työvaatetarpeet	38
2.5 Käyttäjätieto ja käyttäjälähtöinen tuotekehitys.....	41
3 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN.....	44
3.1 Filosofiset ja metodologiset lähtökohdat.....	45
3.1.1 Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusprosessin kulku	46
3.1.2 Tutkimuksen suhteessa rakentuva näkökulma	50
3.2. Delfoi-menetelmän soveltaminen aineiston keräämiseen.....	51
3.2.1 Otos ja asiantuntijapaneelin kokoaminen	53
3.2.2 Aineiston keruun eteneminen ja kysymysten muodostaminen.....	54
3.3 Aineiston analyysimenetelmä.....	56
3.4 Yhteenvetojen muodostaminen	59
4 AINEISTON ANALYYSI	61
4.1 Ensimmäinen kyselykierros: Työvaatesuunnittelun muutos ja tulevaisuus.....	62
4.1.1 Työvaatesuunnittelu työnä.....	63
4.1.2 Työvaatesuunnittelu ja muutoksen vaikutukset	69
4.1.3 Keskustelu ensimmäisen kyselykierroksen tuloksista	76
4.2 Toinen kyselykierros: Käyttäjätieto ja käyttäjälähtöiset muotoilumenetelmät.....	78
4.2.1 Työvaatesuunnittelu ja muutosten huomioiminen	79
4.2.2 Keskustelu toisen kyselykierroksen tuloksista	94

4.3 Kolmas kyselykierros: Tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet.....	96
5 TUTKIMUKSEN KESKEISET TULOKSET.....	104
5.1 Tuloksista johdetut päätelmät.....	107
5.2 Tulevaisuuskuvia työvaatesuunnittelun muutoksesta ja kehityksestä.....	111
6 POHDINTA.....	119
LÄHTEET.....	129

KUVIO-, TAULUKKO- JA LIITELUETTELO

KUVIOT

Kuvio 1. Tutkimuksen tiedollinen viitekehys	13
Kuvio 2. Muutostyyppimalli	18
Kuvio 3. Monimuotoisuuden määritelmät	27
Kuvio 4. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusprosessin kulku	47
Kuvio 5. Fenomenologis-hermeneuttisen analyysin eteneminen	57
Kuvio 6. Liikennevalomenetelmä	60
Kuvio 7. Merkityskokonaisuudet yhdistävä synteesi	97
Kuvio 8. Kokonaisrakennetta jäsentävä yhteenvienti	98
Kuvio 9. Laxströmin monimuotoisen työvaatesuunnittelun käyttäjälähtöinen ideatyökalu.....	113

TAULUKOT

Taulukko 1. Esimerkki merkityskokonaisuuksien muodostamisesta koodaamalla	79
---	----

LIITTEET

Liite 1. Ensimmäisen kyselylomakkeen saatekirje	140
Liite 2. Kyselylomake / kierros 1	141
Liite 3. Kyselylomake / kierros 2	144
Liite 4. Essee / kierros 3	147
Liite 5. Yhteenveto ensimmäisen kyselykierroksen tuloksista	148
Liite 6. Yhteenveto toisen kyselykierroksen tuloksista	152
Liite 7. Monikulttuurisen työvaatesuunnittelun laatumalli	156

1

JOHDANTO

Tämä tutkimus tarkastelee työvaatesuunnittelua tulevaisuuden monimuotoisen työelämän kontekstissa. Tutkimuksen keskeisenä tehtävänä on selvittää, minkälaisia haasteita monimuotoistuminen tuo työvaatteiden käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen. Lisäksi tutkimus käsittelee sitä, miten työvaatesuunnittelijoiden tulisi huomioida työelämän muutokset käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä tuotekehityksessä. Tutkimuksessa tarkastellaan työelämän ja työvaatteiden käyttäjäkunnan muutosta ja pohditaan näiden ilmiöiden vaikutusta tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun. Tavoitteena on ymmärtää tulevaisuuden työelämän ja työvaatetuksen haasteita, luoda uusia näkökulmia sekä antaa työvaatesuunnittelijoille uudenlaisia ratkaisuvaihtoehtoja ja valmiuksia hyödyntää erilaisia käyttäjälähtöisiä muotoilumenetelmiä tulevaisuuden työvaatesuunnittelun tukena.

Tutkimuksessa monimuotoistuvaa työelämää käsitellään yhteiskunnallisena ja sosiologisena ilmiönä, joka muovaa työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeita sekä luo työvaatteita suunnitteleville yrityksille uudenlaisia suunnitteluhaasteita. Tutkimuksellisessa ajattelussani en tarkastele työvaatteita vain vaatekappaleina, vaan myös kokonaisvaltaisena työntekijöiden työhyvinvointiin, tasa-arvoon ja ammatilliseen identiteettiin vaikuttavana kokonaisuutena. Monimuotoisuutta tarkastelen puolestaan niin yhteiskunnallisesta, taloudellisesta kuin kulttuurisestakin näkökulmasta laaja-alaisena lähes kaikkia yhteiskunnan osa-alueita koskevana ilmiönä.

Tutkimus on luonteeltaan fenomenologis-hermeneuttinen tulevaisuudentutkimus, jossa menetelmällisten valintojen tavoitteena on tutkimusaiheen tulevaisuudennäkymien tulkitseminen. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu Nadlerin ja Tushmanin vuonna 1995 kehittämän muutostyyppimallin ympärille, jonka määrittelemänä tutkimuksessa muutosta tarkastellaan proaktiivisesti, virittävästi ja ennakoivasti. Teoreettisen viitekehysten mukaisesti tutkimus on vahvasti tulevaisuusorientoitunut ja tähtää tulevaisuuden ratkaisujen ja uusien toimintatapojen kehittämiseen. Tutkimusaineistona toimivat työvaatteita suunnittelevien vaatetusalan asiantuntijoiden kokemukset työvaatesuunnittelun kehityssuuntauksista ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisestä tulevaisuuden työvaatteiden tuotekehityksessä. Tutkimuksessa aineiston keräämiseen sovelletaan kolmivaiheista Delfoi-menetelmää, jonka avulla kerätyn aineiston tavoitteena on tuoda esiin työvaatesuunnittelun asiantuntijoiden näkemyksiä tutkimusaiheesta. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusotteen mukaisesti tutkimusaineisto analysoidaan soveltamalla fenomenologis hermeneuttista analyysimenetelmää. Analyysi toteutetaan suhteessa rakentuvasta näkökulmasta, jossa tarkastellaan asiantuntijoiden subjektiivisia kokemuksia ja tulkitaan niitä tutkimusaiheen kontekstissa. Tutkimuksen tuloksena muodostuu ymmärrys tutkimusaiheesta sekä

monimuotoisen työvaatesuunnittelun käyttäjälähtöisen ideatyökalu, joka perustuu tutkimusaineistosta esiin nousseista näkökulmista tehtyihin tulkintoihin.

Rakenteeltaan tämä tutkielma etenee kronologisesti tutkimusaiheen määrittämisestä kirjallisuuden kautta aineiston keräämiseen, analyysiin ja lopulta johtopäätöksiin. Tutkielman alussa määritellään tutkimuksen keskeiset lähtökohdat. Käytännössä tämä tapahtuu johdantoluvussa (luku 1), jossa esitellään tutkimusaiheen valinnan taustalla vaikuttaneet tekijät, perustellaan tutkimusaiheen ajankohtaisuus ja merkitys, määritellään tutkimuskysymykset sekä jäsennetään tutkimusasetelmaa tarkastelemalla tutkimuksen tiedollista ja teoreettista viitekehystä sekä määritellään tutkimuksen tulevaisuusorientaatio. Tutkimuksen lähtökohtia seuraa tutkimuksen kontekstiosa, joka jatkaa edelleen johdannossa alkanutta tutkimusaiheen taustoittamista. Toisessa pääluvussa (luku 2) esitellään tutkimuksen keskeinen käsitteistö tutustumalla tutkimusaiheen kirjallisuustaustaan sekä keskeisimpiin tutkimuksiin. Seuraavaksi tutkielmassa esitellään tutkimuksen empiirinen toteuttaminen (luvut 3 ja 4). Näissä luvuissa avataan tutkimuksen filosofisia ja metodologisia lähtökohtia, kuvataan tutkimusaineiston keräämisen ja analyysin prosessit sekä analyysin tulokset. Lopuksi tutkielmassa esitellään tutkimuksen johtopäätökset (luvut 5 ja 6), verrataan niitä alussa kerättyyn taustatietoon ja pohditaan muun muassa tutkimuksen luotettavuutta sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Tutkielman lopussa on listaus tutkimuksessa käytetyistä lähteistä sekä viimeisenä liiteluettelo, jossa on nähtävissä tutkimusaineiston keräämiseen käytetyt sähköiset kyselylomakkeet saatekirjeineen ja asiantuntijoille lähetetyt yhteenvedot kahden ensimmäisen kyselykierroksen tuloksista.

1.1. TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Päädyin tutkimaan monimuotoista työvaatetusta, työvaatesuunnittelun muutosta ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien soveltamista työvaatteiden tuotekehitykseen useastakin eri syystä. Ensimmäinen aiheen valintaan vaikuttanut syy oli haluni jatkaa kandidaatintutkielmassani käsittelemääni tutkimusaiheeseen perehtymistä entistä laajemmasta näkökulmasta. Monikulttuurista työvaatetusta käsitelleessä kandidaatintutkielmassani tutkimusaiheeni oli työvaatteiden vaikutus Suomessa työskentelevien monikulttuuristen naistyöntekijöiden työhyvinvoinnin kokemukseen sekä työllistymiseen palvelualojen työtehtäviin. Kandidaatintutkielmani osoitti, että käyttäjän tarpeet huomioivalla työvaatetuksella on merkittävä yhteys työntekijän kokemaan työhyvinvointiin ja siten työn tekemisen tuottavuuteen. Lisäksi tutkimus toi ilmi, että haastattelemini naisten mukaan nykyinen työvaatesuunnittelu ei huomioi tarpeeksi työntekijöiden monikulttuurisuutta tai monimuotoisuutta eikä työvaatteiden suunnittelu ole pysynyt työelämän ja työntekijöiden

tarpeiden kehityksen perässä riittävän hyvin.¹ Tutkielmani tulosten perusteella tulevaisuudessa työvaatteiden suunnitteluun tulisikin kehittää uusia osa-alueita ja aiheen ympärillä on tutkimusaukko. Tässä tutkimuksessa kandidaatintutkielmani aihe laajenee ja syvenee. Lisäksi näkökulma suuntautuu työvaatteiden käyttäjien sijasta työvaatteita suunnitteleviin vaatetussuunnittelijoihin siten, että pelkän monikulttuurisuuden lisäksi työntekijöiden monimuotoisuutta käsitellään myös laajemmassa kontekstissa käsittäen monikulttuurisuuden lisäksi myös muunlaiset työntekijöiden väliset monimuotoisuutta luovat erot ja yhtäläisyydet.

Oman mielenkiintoni lisäksi tutkimusaihe on ajankohtainen monella tavalla. Viimeisten vuosikymmenien aikana työelämä on kokenut rajuja muutoksia ja maailmanlaajuisesti olemme monin tavoin tilanteessa, jossa työyhteisöt muuttuvat sekä sisältäpäin että osana globaaleja rakenteellisia, taloudellisia ja sosiaalisia muutosprosesseja². Globalisaatio, kansainvälinen muuttoliike ja työmarkkinoiden rakenteelliset muutokset ovat lisänneet maailmanlaajuisesti monimuotoisten työyhteisöjen määrää ja työn muutosta ja murrosta kuvataan kansainvälisenä megatrendinä. Eliniänodotteen ja työurien pidentymisen seurauksena työntekijöiden ikäjakauma on entistä suurempi ja kansainvälisen liikkuvuuden myötä työyhteisöjen kulttuurinen ja etninen monimuotoisuus on lisääntynyt merkittävästi. Monimuotoisuus onkin arkipäivää tämän päivän ja tulevaisuuden työpaikoilla niin maailmanlaajuisesti kuin Suomessakin ja yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä erilaisuuden arvostaminen ovat ajankohtaisia aiheita kaikkialla maapallolla.³

Monimuotoistumisen lisäksi työelämää on muovannut myös työtapojen ja työtehtävien muuttuminen. Teknologian kehittyminen, koneistetun työn lisääntyminen ja työympäristöjen muutos on muuttanut merkittävästi päivittäisiä työn tekemisen tapoja ja luonut uusia työtehtäviä ja ammattikuntia. Vastaavasti jotkin työtehtävät ovat poistuneet kokonaan tai joissakin tapauksissa jopa kokonaisten ammattikuntien työ on muuttunut luonteeltaan merkittävästi. Lisäksi globaali kilpailu on lisännyt entisestään yritysten tarpeita erikoistua sekä erottua kilpailijoistaan esimerkiksi korostamalla vahvaa visuaalista brändiä ja imagoa.⁴

Muutosten vaikutus työelämään ja työelämän moninaistuminen on muutosten laajuuden ja voimakkuuden vuoksi aiheena erittäin ajankohtainen, mikä on näkynyt muun muassa aiheen saamasta kasvaneesta huomiosta mediassa ja tieteellisissä tutkimuksissa. Asiantuntijoiden näkemysten perusteella työyhteisöjen monimuotoistumisen on jo pitkään uskottu lisääntyvän. Esimerkiksi vuonna 2007 väestöliiton ja työterveyslaitoksen toteuttamassa

¹ Ks. Laxström 2017, 34-45.

² Timonen 2015, 16.

³ Sydänmaanlakka 2009, 137.

⁴ Löytänä & Korteso 2011, 45.

asiantuntijatutkimuksessa *Kykyjen mosaiikki? Suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä työelämästä vuonna 2020*, asiantuntijat olivat yksimielisiä monimuotoisuuden jatkuvasta lisääntymisestä.⁵ Tuoreemmat tutkimukset osoittavat tutkimuksen ennusteen toteutuneen ja nousevan trendin jatkuvan edelleen. Tämä käy ilmi esimerkiksi työterveyslaitoksen vuonna 2016 julkaisemasta monimuotoisuusbarometrista, jonka mukaan monimuotoistuminen on yksi tulevaisuudessa merkittävimmin suomalaista työelämää muuttavista yksittäisistä tekijöistä.⁶

Laajan yhteiskunnallisen kontekstin lisäksi työelämän muutos ja monimuotoistuminen on merkittävä ja erittäin ajankohtainen aihe myös työvaatesuunnittelussa. Työvaateyritykset suunnittelevat työvaatteita työntekijöiden tarpeisiin ja työpaikoilla työn luonne määrittelee käytettävät työvaatteet⁷. Yritysten työvaatevalintoihin vaikuttavat muun muassa työtehtävät ja –olosuhteet sekä työturvallisuutta koskevat säädökset ja standardit. Toiminnallisuuden näkökulmasta hyvä työvaate on toimiva ja turvallinen kokonaisuus, joka vahvistaa työntekijän työhyvinvointia ja auttaa työtehtävien sujuvassa suorittamisessa. Lisäksi onnistunut työvaate viestii yrityksen brändiä ja parhaimmillaan vahvistaa yrityksen markkina-asemaa, minkä seurauksena työvaatteita onkin erityisesti palvelualojen työpaikoilla alettu pitää merkittävänä osana myös yritysten palvelupolkua eli sitä kuinka asiakas kokee palvelun ja siihen sisältyvät palvelutuokiot, joiden läpi hän palvelua kuluttaessaan kulkee.⁸

Alustavan hypoteesini mukaan muutokset työelämässä, työntekijöissä ja työn tekemisen tavoissa heijastuvat yritysten työvaatetarpeisiin ja vaikuttavatkin siten myös työvaatteita suunnittelevien yritysten tarpeeseen kehittää uudenlaisia työvaatteita. Työelämän monimuotoistumisen sekä työtapojen ja työntekijöiden muutoksen myötä työvaatteita suunnittelevien yritysten onkin tulevaisuudessa kyettävä mallistoissaan vastaamaan uudella tavalla työntekijöiden uudenlaisiin tarpeisiin ja moninaistuvan käyttäjäkunnan sekä uusien työtapojen mukanaan tuomiin muutoksiin ja vaatimuksiin. Tulevaisuuden työpaikoilla työntekijöiden yhdenvertaisuus ja syrjimättömyyden merkitys korostuvat entistäkin enemmän työelämän monimuotoisuuden lisääntymisen seurauksena. Tämän vuoksi myös työpukeutumisen on tarjottava vaihtoehtoja, jotka mahdollistavat yhdenvertaisuuden työyhteisössä.

Pelkkää työvaatteiden suunnittelua laajemmassa kontekstissa koko vaatetusala elää muutoksen aikakautta, jossa ratkaistavia asioita ovat muun muassa vaatetuotannon kestävyys,

⁵ Martikainen & Moisio 2007, 52.

⁶ Berghoml, Toivanen, Airila & Väänänen 2016, 16-17.

⁷ Tabell 2015, 13.

⁸ Särkikoski-Pursiainen 2001, 15-16.

eettisyyden ja ekologisuuden kehittäminen⁹. Tuotannon kestävyys ja entistä paremmin kuluttajia palvelevien ratkaisujen kehittämissä käyttäjiä koskevan tiedon keräämisen merkitys tuotteiden- ja palveluiden muotoilussa on nykyisin monilla aloilla entistäkin korostuneempi. Monet yritykset hyödyntävätkin käyttäjätietoa koko prosessin ajan aina tuotteen teknisen toteutuksen suunnittelusta markkinointiin ja yleiseen liiketoiminnan kehittämiseen. Muotoilijoiden näkökulmasta toimivien tuotteiden muotoiluprosessi on muuttunut aikaisempaa monimutkaisemmaksi toiminnaksi. Dorstin (2008) mukaan erityisesti digitalisoituminen, läntisten yhteiskuntien arvojen epäyhtenäistyminen, globalisaatio ja välttämätön pyrkimys kestävä kehityksen luomiseen lisäävät paineita virheettömämpään ja nopeampaan toimintaan lisäten merkittävästi muotoilun haasteita¹⁰. Käyttäjälähtöisessä suunnittelussa työvaatteiden tuotekehityksen parissa työskentelevät muotoilijat kohtaavatkin jatkuvasti dynaamisia ja kompleksisia ongelmia, joiden ratkaisemisesta on tullut kiinteä osa työvaatteiden tuotekehitysprosessia¹¹.

Käyttäjätiedon kerääminen ja hyödyntäminen suunnittelun tukena on tärkeää suunnittelijoiden lisäksi myös käyttäjille itselleen, sillä puutteellinen käyttäjätieto näkyy helposti epäonnistuneina ja pahimmillaan jopa käyttökelvottomina ratkaisuina.¹² Hypoteesini mukaan työelämän muuttuminen vaatii myös työvaatesuunnittelijoilta uudenlaista lähestymistapaa käyttäjätiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen suunnitteluprosesseissa. Vanha käyttäjiä koskeva tieto kaipaa päivitystä ja samalla suunnittelijoiden täytyy löytää uusia tapoja seurata käyttäjäkunnan sekä käyttäjien tarpeiden kehitystä. Käyttäjien tarpeita vastaavat tuotteet auttavat myös tuotannon kestävyteen, eettisyyteen ja ekologisuuteen liittyvien kysymysten ratkaisemisessa, sillä käyttäjien tarpeita palvelevat työvaatteet todennäköisesti kestävät pidempään. Samalla myös hukkatuotantoa syntyy todennäköisesti vähemmän, jolloin koko prosessi voi olla ekologisempi.

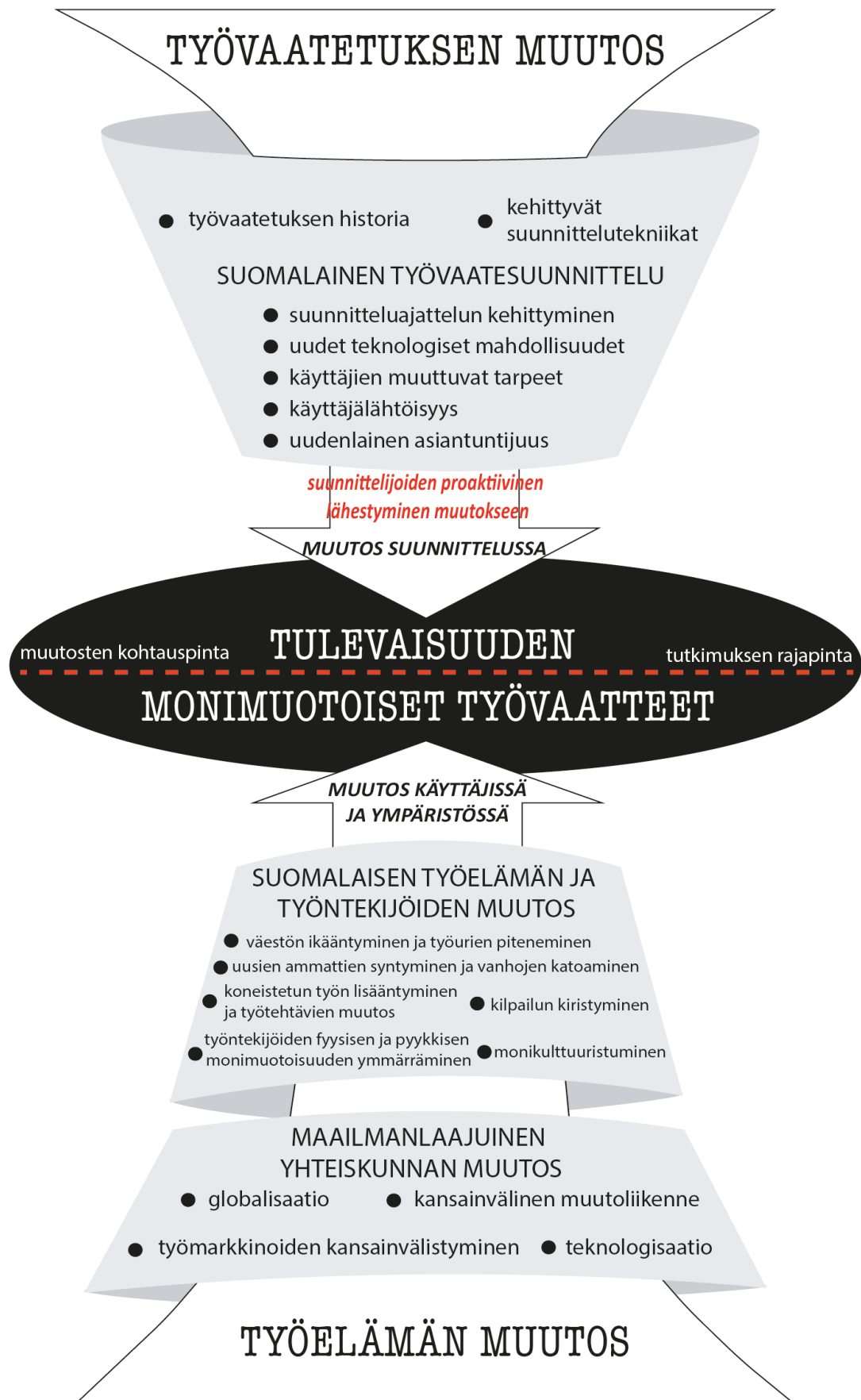
Kuvio 1 havainnollistaa tutkimuksen tiedollista viitekehystä. Lähestyn tutkimusaiheittani kahden eri suunnasta tulevan muutoksen kautta. Kuviossa muutos etenee tutkimuksen keskeisten teemakokonaisuuksien läpi kohti tutkimuksen ydintä. Jokaisessa teemakokonaisuudessa on kuvattu keskeisimmät tässä tutkimuksessa tarkasteltavat muutostekijät Kuvion keskellä on muutosten kohtauspinta, joka toimii myös tutkimuksen rajapintana.

⁹ Ks. esim. Tahvanainen & Pajarinen 2014.

¹⁰ Dorst 2008, 7.

¹¹ Dorst 2009, 77.

¹² Hyysalo 2009, 1-5.

Kuvio 1. Tutkimuksen tiedollinen viitekehys.

Kuviossa toisessa suunnassa on työvaatetuksen muutos, joka suomalaisen työvaatesuunnittelun läpi kulkiessaan kuvastaa suunnittelijoiden työtä haastavaa proaktiivista lähestymistapaa työvaatteiden suunnitteluun. Suomalaisessa työvaatesuunnittelussa muutokseen vaikuttaa muun muassa työvaatetuksen historia, suunnittelutekniikan ja suunnitteluajattelun kehittyminen, uudet teknologiset mahdollisuudet, työvaateyritysten asiakkaiden eli työvaatteiden käyttäjien uudet tarpeet, käyttäjälähtöinen suunnitteluajattelu ja työvaatesuunnittelijoiden asiantuntijuuden kehittyminen. Vastakkaisesta suunnasta liikkeelle lähtee työelämän muutos, joka maailmanlaajuisen yhteiskunnallisen muutoksen ja suomalaisen työelämän ja työntekijöiden muutosten läpi kulkiessaan heijastaa muutosta käyttäjissä ja ympäristössä. Maailmanlaajuisessa yhteiskunnallisessa muutoksessa tärkeitä muutokseen vaikuttavia asioita ovat muun muassa globalisaatio, kansainvälinen muuttoliike, työmarkkinoiden kansainvälistyminen ja teknologisaatio. Suomalaisen työelämän ja työntekijöiden muutoksessa työelämän muutokseen vaikuttavia asioita ovat puolestaan muun muassa väestön ikääntyminen ja työurien pidentyminen, uusien ammattien syntyminen ja vanhojen katoaminen sekä koneistetun työn lisääntyminen. Lisäksi suomalaisen työelämä ja työntekijät monikulttuuristuvat, työelämän kilpailu kiristyy ja työelämässä huomioidaan entistä enemmän työntekijöiden fyysistä ja psyykkistä monimuotoisuutta. Tutkimuksen rajapinta on muutosten kohtauspinnalla, jossa suunnittelun muutos ja toisesta suunnasta tuleva käyttäjien ja ympäristön muutos törmäävät. Törmäyksen myötä tutkimuksen tuloksena syntyy uutta tietoa ja tulkintoja tutkimusaiheesta.

Edellä kuvattuun taustoitukseen ja tiedolliseen viitekehykseen perustuen tässä tutkimuksessa työvaatteiden suunnittelua tarkastellaan uudesta ja ajankohtaisesta näkökulmasta ja tuodaan esiin näkökulmia tulevaisuuden työvaatesuunnittelun kehittämiseksi. Vaikka erityisesti 2000-luvulla monimuotoisuutta onkin tutkittu ilmiön ajankohtaisuuden vuoksi useasta erilaisesta näkökulmasta¹³, selvitykseni mukaan työelämän moninaistumisen vaikutusta työvaatetuksen tuotekehitykseen ei ole aikaisemmin juuri tutkittu varsinkaan tulevaisuusorientoituneesta suunnittelunäkökulmasta. Työelämän muutoksen mukaan tuomat uudenlaiset tarpeet ovat kuitenkin entistäkin ajankohtaisempi keskustelun aihe lähes kaikissa työvaatteita suunnittelevissa yrityksissä. Tutkimuksen näkökulma on poikkitieteellinen ja yhdistän tutkimuksessa vaatetusalan tutkimukseen yhteiskuntatieteistä lainattua teoriaa.

1.2 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkielmani lähtökohta on esioletus, jonka mukaan työelämän moninaistuminen tulee muuttamaan tulevaisuuden työvaatesuunnittelua. Esioletukseen perustuen muodostan

¹³ Ks. esim. Kempainen 2014; Heiskanen 2012; Korhonen & Puukari 2013.

tutkimuksessani kuvan työelämän moninaistumisen vaikutuksesta tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun ilmiönä. Kuvan muodostamiseksi tutkin työvaatesuunnittelijoiden kokemuksia työvaatteiden käyttäjäkunnan muutoksen heijastumisesta heidän tuotekehitystyöhönsä sekä työvaatesuunnittelijoiden tavoista kerätä tietoa työvaatteiden käyttäjäkunnan muutoksesta erilaisten käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien avulla. Tutkimusongelman johtopäätöksenä muodostan oman tulkintani siitä, millaisia käyttäjätietoon liittyviä seikkoja työelämän moninaistumisen myötä työvaatesuunnittelijoiden täytyy huomioida ja miten vaatetussuunnittelijat voisivat tulevaisuudessa huomioida monimuotoisen työelämän kehityksen ja uudenlaiset työvaatetarpeet entistä paremmin osana tuotekehitysprosessia.

Tutkimuksessani on yksi tutkimuskysymys ja kaksi sitä täydentävää alakysymystä, joihin etsin vastausta. Kysymykset on muodostettu siten, että niiden avulla pystyn tutkielmassani ymmärtämään sekä tutkimusaiheeni nykytilaa että erityisesti tulevaisuuden näkökulmia. Tutkimuskysymys vastaa tutkimusaiheen laajaan kokonaisuuteen ja alakysymykset tuovat esiin yksityiskohtaisempaa tietoa tutkimusaiheesta. Tutkimuksen pääkysymyksen tehtävänä on selvittää: **Miten työelämän muutokset muuttavat työvaatesuunnittelua ja vaikuttavat tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen suunnitteluun ja tuotekehitykseen työvaatesuunnittelijoiden näkökulmasta?** Tutkimuksen alakysymysten tehtävänä on selvittää: **Miten työvaatesuunnittelijoiden tulisi huomioida työelämän muutokset käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä osana työvaatteiden suunnittelua ja tuotekehitystä vastatakseen tulevaisuuden monimuotoisen työelämän tarpeisiin?** ja **Millaisia ovat tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet?**

Tutkimuksessa tarkastelen työvaatesuunnittelun merkitystä tulevaisuuden monimuotoisessa työelämässä työvaatesuunnittelijoiden näkökulmasta sekä työvaatesuunnittelijoiden kokemuksia tulevaisuuden työvaatesuunnittelun muutoksista ja kehityssuuntauksista. Kysymysten asettelun kautta tutkimuksen tarkoituksena on lisäksi kerätä tietoa sekä työvaatesuunnittelijoiden työn muutoksesta että tulevaisuuden uudenlaisista osaamistarpeista. Tutkimus on vaatetussuunnittelun tutkimusalaan kuuluva soveltava tutkimus, jonka tavoitteena on lähestyä vaateen tutkimusta poikkitieteellisesti yhteiskunnallisesta ja osittain myös sosiologisesta näkökulmasta. Selvitykseni mukaan tutkimus on uudenlainen avaus työvaatetuksen tutkimukseen eikä valitsemaani aihetta ole aikaisemmin yksittäisiä aihetta sivuavia tapaustutkimuksia¹⁴ lukuun ottamatta juuri tutkittu taiteen tutkimuksen tai yhteiskunnallisen tutkimuksen näkökulmasta. Siten tutkimuksen keskeinen merkitys on uuden tiedon tuottaminen vaatetusosalalle sekä uudenlaisten näkökulmien nostaminen vaatetusalan yleiseen keskusteluun.

¹⁴ Ks. esim. Anttila 2011; Niilekselä 2015.

Tutkimuksen taustaoletuksena on näkökulma tulevaisuuden työvaatteiden tuotekehityksen ja työvaatesuunnittelun prosessien kehittämisestä, jolloin tutkimuksesta saatava tieto on merkittävää erityisesti työvaatteita suunnitteleville vaatetusalan ammattilaisille. Tutkimuksesta hyötyvätkin tutkimukseen osallistuneiden työvaatesuunnittelijoiden lisäksi myös muut työvaatesuunnittelijat sekä työvaatteita suunnittelevat ja valmistavat yritykset. Lisäksi tutkimuksen tuottamaa tietoa voidaan todennäköisesti soveltaa myös työvaatetuksen tuotealueeseen kuulumattomien vaateiden, kuten esimerkiksi erityisryhmien vaatetuksen, käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen. Siten tutkimuksen tuottamalla tiedolla on merkitystä myös työvaatesuunnittelijoita laajemmalle ryhmälle vaatetusalan toimijoita. Mikäli tutkimus onnistuu tuomaan esiin uudenlaista tietoa, jonka avulla tulevaisuuden työvaatesuunnittelua voidaan kehittää, tutkimuksen tuloksista voivat tulevaisuudessa hyötyä välillisesti myös työvaatteiden loppukäyttäjät sekä heitä työllistävät yritykset.

Aiheen rajauksen ja tutkimuskysymysten asettelun tavoitteena on tehdä aikaisemmasta poikkeava rajaus, sillä tutkimus tavoittelee uudenlaisten näkökulmien esiin tuomista. Koska yhteiskunnan ja työelämän muutos, monimuotoisuus ja käyttäjälähtöiset muotoilumenetelmät työvaatteiden suunnittelussa ovat jo omina käsitteinään laajoja kokonaisuuksia, tutkimusaiheen rajaus oli tehtävä tarkasti. Tutkimus rajautuukin koskemaan vain suomalaista työelämää ja suomalaisessa työelämässä tapahtuvien muutosten vaikutusta suomalaiseen työvaatesuunnitteluun. Tutkimuksen rajaaminen suomalaiseen työelämään tutkimustulosten ja tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa, sillä suomalaisena tutkijana suomalaisen työelämän viitekehys on minulle tuttu. Aihe on myös erityisen ajankohtainen juuri suomalaisen työelämän kontekstissa, sillä Suomessa monimuotoisen työelämän käytännöt kehittyvät kovaa vauhtia mutta erityisesti monikulttuurisuuden huomioimiseen liittyvät perinteet ovat Suomessa kuitenkin vielä varsin nuoret.¹⁵

Vaikka työelämän muutokset ovat suurimmaksi osaksi seurausta globaaleista kansainvälisistä muutoksista, tutkimuksessa ei oteta huomioon työvaatteiden suunnittelun muutosta muualla kuin Suomessa. Tutkimuksessa ei myöskään tarkastella sellaisten työpaikoilla käytettävien vaatteiden tuotekehitystä, joiden alkuperä ei ole työvaatteita suunnitteleviksi yrityksiksi profiloituneiden yritysten mallistoista. Tutkimuksessa tarkastellaan työvaatteiden suunnittelua prosessina ja tutkimus käsittelee työvaatesuunnittelun tulevaisuuden muutoksia yleisellä tasolla puuttumatta minkään yksittäisen vaatekappaleen suunnitteluun tai toimivuuteen. Tutkimuksen perusjoukko muodostuu työvaatesuunnittelijoina työskentelevistä vaatetussuunnittelijoista, jotka suunnittelevat työvaatteita Suomen työmarkkinoille. Tutkimuksen perusjoukon ulkopuolelle

¹⁵ Lahti 2008, 19.

rajautuvat siten myös sellaiset suunnittelijat, jotka suunnittelevat työvaatteita pääsääntöisesti kansainvälisille työmarkkinoille.

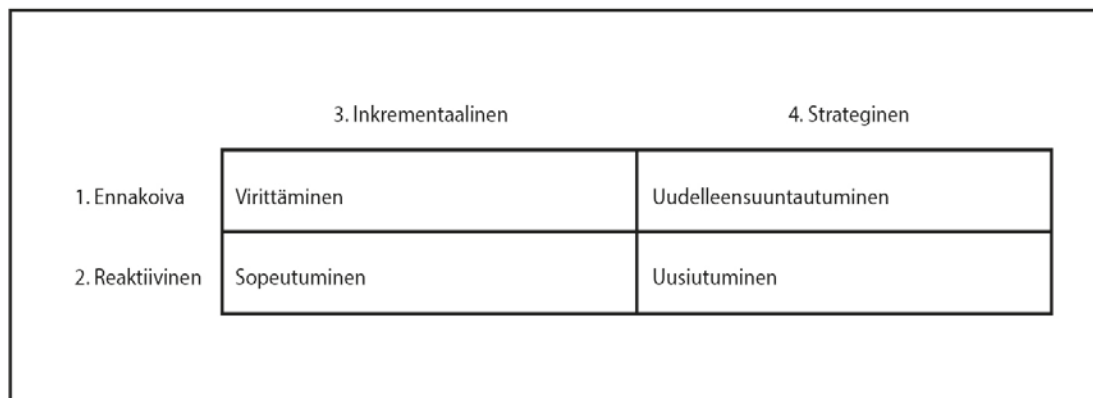
1.3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimusotteeltaan fenomenologisissa tutkimuksissa ei perinteisesti tutkimuksen kokemuksellisuuteen ja tulkintaan perustuvan luonteen vuoksi määritellä teoreettista viitekehystä¹⁶. Tämän tutkimuksen tieteiden välisen ja soveltavaan menetelmien käyttöön pyrkivän luonteen vuoksi teoreettisen viitekehysten määrittäminen oli kuitenkin tutkimuksen onnistumisen kannalta mielestäni tärkeää. Vaikka tutkimuksen keskiössä on työvaatesuunnittelijoina työskentelevien vaatetussuunnittelijoiden kokemustieto, kokemustiedon rinnalla tutkimuksen keskeisenä käsitteenä kulkeva yhteiskunnallinen työhön ja ihmisiin liittyvä muutos vaatii mielestäni teoreettista asemoimista. Omassa tutkimuksellisessa ajattelussani teoreettinen viitekehys toimiikin siten tutkijan esiymmärrykseen liittyvän teorian asemoina kiinnittäen tutkimuksen keskeiset ilmiöt ja käsitteet aineiston analyysin loppuvaiheessa tapahtuvaan synteisiin ja tulkintaan. Tutkimuksen taustalla kulkeva teoreettinen muutoksen määrittely auttaa myös selkeyttämään tutkimuksen näkökulmaa tehden tutkimuksesta helpommin ymmärrettävän ja jäsennettävän.

Tähän nojaten tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu muutoksesta, muutokseen reagoimisesta sekä muutoksen vaikutuksesta toiminnan kehittymiseen ja käytäntöjen muuttumiseen. Tutkimusta suunnitellessani olen kiteyttänyt sen lauseeseen: *”Tapahtuu muutos, joka aiheuttaa muutoksen ja joka vaatii muuttumista”*. Tutkimuksen lähtökohta on siis ikään kuin kolmivaiheinen muutos, jossa laaja muutos aiheuttaa suppeamman muutoksen jollakin osalla alueella ja johon eri toimijoiden täytyy edelleen toimintansa säilyttämiseksi reagoida muuttamalla aikaisempia käytäntöjä ja toimintatapoja. Tutkimustehtävässä keskeisessä asemassa on yhteiskunnan ja työelämän laaja muutos, joka tutkimuksen alustavan hypoteesin mukaan heijastuu tulevaisuuden työelämän työvaatetarpeisiin sekä muuttaa siten työvaatteiden suunnittelun käytäntöjä. Muutoksen kannalta keskeistä on esimerkiksi, millaista työelämän muutos on ollut ja millaista se on tulevaisuudessa sekä millä tavoin ja missä vaiheessa työvaatteita suunnittelevat organisaatiot ja yksittäiset työvaatesuunnittelijat reagoivat muutokseen. Tämän tarkastelun kannalta on tärkeää hahmottaa muutoksen lähtökohdat sekä asemoida ja määritellä tutkimuksessa tarkasteltavaa muutoksen tilaa ja muutoksen suhdetta tutkimusasetelmaan.

¹⁶ Laine 2015, 36.

Yksinkertaisimmillaan muutos on Sotaraudan (2004) mukaan siirtymistä yhdestä ajanhetkestä toiseen tai jostakin vanhasta johonkin uuteen¹⁷. Muutos liittyy usein ympäristön muuttumiseen ja muutokset pyrkivät pääsääntöisesti kehittämään nykytilannetta kohti jotakin parempaa¹⁸. Muutos voi olla esimerkiksi jonkin uuden idean tai toimintatavan omaksumista, joka voi edellyttää oppimista, toiminnan muuttamista ja uudenlaisiin ajattelutapoihin siirtymistä¹⁹. Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu Nadlerin ja Tushmanin (1995) muutostyyppimallin ympärille (kuvio 2). Mallin pyrkimyksenä on havainnollistaa erilaisia muutostilanteita ja -tyyppejä sekä tuoda esiin muutosten kontekstisidonnaisuutta ja erilaisia tapoja reagoida muutokseen.²⁰ Tässä tutkimuksessa mallin avulla pyritään havainnollistamaan työelämän muutoksen vaikutusta työvaatteiden suunnittelun muutokseen sekä asemoida sitä muutoksen tilaa ja luonnetta, johon tämän tutkimuksen näkökulmat painottuvat.

Kuvio 2. Muutostyyppimalli (Nadler & Tushman 1995, 280).

Nadlerin ja Tushmanin (1995) mukainen muutostyyppien jako perustuu kahden ulottuvuuden eli ajan ja muutoksen laajuuden ääripäihin ja yhdistelmiin. Mallissa aikakäsitys viittaa siihen tapahtuuko muutos ennen vai jälkeen ympäristön muutoksia. Näiden ulottuvuuksien mukaan Nadler ja Tushman jakavat muutokset ennakoiviin, reagoiviin, inkrementaalisiin ja strategisiin muutoksiin. Ennakoivassa eli proaktiivisessa muutoksessa toimintaa kehitetään varautumalla tuleviin muutoksiin. Reagoivassa eli reaktiivisessa muutoksessa reagoidaan puolestaan jo tapahtuneeseen asiaan. Tällainen muutos on usein seurausta ulkoisen ympäristön pakotteista. Inkrementaalisisessa eli vähittäisessä muutoksessa toimintaa kehitetään vähitellen siten, että tavoitteena on esimerkiksi toiminnan tehostaminen, suorituskyvyn parantaminen tai osaamisen lisääminen. Strateginen muutos sen sijaan määrittää koko toiminnan uudelleen ja vaatii kokonaisvaltaista toiminnan uudelleenmäärittelyä. Näitä muutostyyppejä yhdistelemällä

¹⁷ Sotarauda 2004, 286.

¹⁸ Smith 2005, 408.

¹⁹ Lämsä & Hautala 2004, 184.

²⁰ Nadler & Tushman 1995, 24.

muutoksen tilaa ja toteuttamistapoja on mahdollista tutkia ja analysoida.²¹ Virittäminen yhdistää ennakoivan ja inkrementaalisen muutoksen, jolloin tavoitteena on toimintatapojen kehittäminen. Sopeutuminen puolestaan kuvaa inkrementaalista ja reaktiivista muutosta, jossa muutokseen reagoidaan vähitellen vasta ulkoisen toimintaympäristön muutoksen jälkeen. Uudelleensuuntautuminen tarkoittaa strategista ja ennakoivaa muutosta, jossa muutos toteutetaan kokonaisvaltaisesti ennakoiden ympäristön muutokseen usein jonkin määritellyn aikataulun mukaisesti. Uusiutuminen kuvastaa sen sijaan hyvin laajaa muutosta, jossa muuttunut ympäristö edellyttää hyvin nopeaa reagointia.²²

Vaikka Nadlerin ja Thusmanin muutosteoria onkin peräisin 1990-luvulta, sen keskeinen ajatus on kuitenkin edelleen erittäin relevantti ja sovellettavissa myös vuonna 2019 tehtävän tulevaisuusorientoituneen tutkimuksen viitekehykseksi. Tutkimuksessa käsittelen muutosta yllä kuvattuun teoreettiseen viitekehykseen perustuen proaktiivisena ja inkrementaalisenä, jolloin tutkimuksen tavoitteena on varautua tuleviin muutoksiin ja virittää toimintatapojen muutosta. Teoreettiseen viitekehykseen perustuen muutoksen ajatellaan tapahtuvan tässä tutkimuksessa siis jo ennen ympäristön radikaalia muutosta ennakoivasti ja tulevaisuusorientoituneesti. Proaktiivinen lähestyminen muutoksiin tukee tutkimuksen tulevaisuusnäkökulmaa ja pyrkii siten virittämään työvaatesuunnittelijoita ja koko työvaatetusalaan valmistautumaan ja reagoimaan tulevaisuuden muutoksiin. Lisäksi virittävä näkökulma tukee tutkimustehtävään liittyvää uskoa siitä, että muutokseen varautumisesta ja toimintatapojen ennakoivasta kehittämisestä saadaan hyötyä tulevaisuudessa²³. Teoreettisen viitekehyksen määrittely toimii pohjana tutkimuskysymysten laadinnassa sekä aineiston keräämisen suunnittelussa. Ennakoiva ja proaktiivisen näkökulman määrittelyn myötä tutkimuksen tulokset virittävät asiantuntijoita ennakoivaan ja tulevaisuuteen suuntaavaan ajattelutapaan ja auttavat alalla toimivia asiantuntijoita tulevaisuuden käytäntöjen ennakoivaan tarkasteluun. Lisäksi teoreettinen viitekehys antaa tutkimuksessa aineiston analyysille ja tulkinntalle perustan, johon tutkimustulokset voivat vankasti nojata. Viitekehykseen liittyvää työelämän muutosta suomalaisen työelämän kontekstissa avataan tarkemmin tutkimuksen käsitteiden ja kirjallisuustaustan yhteydessä luvussa 2.3.

1.4 TUTKIMUKSEN TULEVAISUUSORIENTAATIO

Tutkimus tarkastelee kuviossa 2 kuvatun teoreettisen viitekehyksen mukaisesti tutkimusilmiötä ja tutkimuksen taustalla kulkevaa muutosta proaktiivisesti, vähittäisesti ja virittävästi.

²¹ Nadler & Tushman 1995, 22-23.

²² Nadler & Tushman 1995, 24-25.

²³ Nadler & Tushman 1990, 79.

Tutkimukseen muodostuu siten vahva tulevaisuusorientaatio, jonka kautta tutkimuksen toteutukseen liittyy tiiviisti tulevaisuudentutkimuksen tutkimusprosessien perusperiaatteet. Tulevaisuudentutkimus on tieteenalana monitieteinen ja perinteiltään verrattain nuori, minkä vuoksi tulevaisuudentutkimuksen käsitteet ja menetelmät ovat osittain hajanaisia ja järjestäytymättömiä²⁴. Vuosien saatossa tulevaisuudentutkimuksen laajan käsitteen alle onkin kerääntynyt kirjavia ja laajalle alueelle levinnyt joukko erilaisia menetelmällisiä lähestymistapoja ja tutkimuksia, joista voi helposti löytää paljon yhteisiä piirteitä mutta myös merkittäviä eroavaisuuksia. Tieteellisesti tulevaisuudentutkimuksen juuret ovat monitieteelliset ja muun muassa yhteiskuntatieteet, humanistiset tieteet, luonnontieteet ja tekniset tieteet tarjoavat laajasti erilaisia näkökulmia, joiden avulla tulevaisuudentutkimuksessa nykyhetkeä koskevan tiedon avulla voidaan yrittää hahmottaa tulevaisuutta²⁵.

Tulevaisuudentutkimuksen menetelmällisen repaleisuuden vuoksi lähestyin tässä tutkimuksessa tulevaisuudentutkimuksen määrittelyä sen nykypäiväiseen perustaan vaikuttaneiden tutkijoiden kautta. Suomalaisessa tieteellisen tutkimuksen kentässä tulevaisuudentutkimuksesta on kirjoittanut paljon muun muassa Matti Vapaavuori. Vapaavuoren (1993) mukaan tulevaisuudentutkimus voidaan määritellä tieteelliseksi tutkimusalaksi, jota yhdistää tulevaisuussuuntautunut tiedonintressi sekä toivotunlaisten tulevaisuuden kehityskulkujen ja tulevaisuuskuvien kartoitus ja tutkiminen²⁶. Anita Rubin (2002) puolestaan määrittelee tulevaisuudentutkimuksen tulevaisuutta koskevan intuitiivisen ja muun tietämyksen keräämiseksi, systemaattiseksi etsimiseksi, kriittiseksi analysoimiseksi sekä luovaksi syntetisoinniksi²⁷. Roy Amaraa siteeraten Rubinin on listannut tulevaisuuden tutkimuksen lähtökohtia. Amaraa mukaillen tulevaisuuden tutkimusta määrittäviä ”lakeja” ovatkin muun muassa, että tulevaisuus ei ole ennustettavissa eikä se ole ennalta määriteltä²⁸. Tulevaisuudesta on siten mahdollista luoda vain vaihtoehtoisia tulevaisuuden mielikuvia ja jokaisen ihmisen on mahdollista vaikuttaa tulevaisuuteen tekemiensä valintojen ja tekojen seurauksena. Tulevaisuudentutkimuksen keskeisenä tarkoituksena on siten tulevaisuuden ennakointi ja erilaisten tulevaisuuden skenaarioiden tarkastelu²⁹. Tämä tarkastelu vaatii tutkittavan ilmiön itsensä lisäksi ajankohtaista ja hyvää tietoa siihen liittyvien muiden ilmiöiden ja asioiden historiasta, kehityssuunnista, odotuksista ja tavoitteista. Lisäksi tulevaisuuden ennakkoinnissa tarvitaan myös näkemyksellisyyttä, oivalluskykyä, rohkeutta ja mielikuvitusta sekä kykyä heikkojen signaalien havaitsemiseen.³⁰ Tulevaisuudentutkimukselle tyypillistä onkin, että se tuo

²⁴ Malaska 2013, 18.

²⁵ Niiniluoto 2002, 7.

²⁶ Vapaavuori 1993, 13-17.

²⁷ Rubin 2002, 905.

²⁸ Amara 1981, 25-26.

²⁹ Rubin 2002, 890.

³⁰ Bell 2006, 111-112.

esille erilaisia mielikuvia ja näkemyksiä tulevaisuudesta sekä tuottaa vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia tarkasteltavasta ilmiöstä.³¹

Muiden tieteenalojen tapaan myös tulevaisuudentutkimukselta edellytetään, että sen soveltaminen täyttää tieteellisen tutkimuksen kriteerit. Tulevaisuudentutkimuksessa tutkimusaineisto muodostuu perinteisesti erilaisia aikasarjoista, asiantuntijahaastatteluista, tilastoista sekä erilaisista esimerkiksi yhteiskunnan kehitystä kuvaavista teorioista. Aineiston ja tieteellisen tutkimuksen edellytysten yhteydessä nousee esiin monesti kuitenkin tulevaisuudentutkimuksen perusongelma siitä, että tulevaisuus ei ole konkreettisesti tutkittavissa oleva asia. Siten tulevaisuus ei täytä tieteellisessä tutkimuksessa vaadittavaa olemassaolon edellytystä, jolloin tulevaisuudentutkimus edellyttää uudenlaisista näkökulmista lähtevää suhtautumista joihinkin tieteen perusedellytyksiin. Tulevaisuudentutkimus voidaankin käsittää erityiseksi ajattelun ja ajatusmaailmamme rakentamisen tavaksi, mikä auttaa elämässä joka päivä tapahtuvien päätösten, valintojen ja toimintatapojen seurausten ymmärtämisessä.³² Tulevaisuudentutkimuksen haasteena voidaan konkretian puuttumisen lisäksi nähdä myös ihmisten erilaiset käsitykset asioiden nykytilasta ja mahdollisista tulevaisuuden maailmoista sekä arvojärjestysten luomiseen liittyvien yleispätevien kriteerien puuttuminen. Ihmisten näkemykset mahdollisista tulevaisuuden mahdollisuuksista voivatkin poiketa keskenään merkittävästikin, mikä tutkijan ja tutkimuksen näkökulmasta aiheuttaa haasteita sen arvioimisessa, kuka on oikeassa tai mikä erilaisista näkökulmista on todennäköisin.³³

Vaikka tämän tutkimuksen tavoitteena on työvaatesuunnittelun tulevaisuuden hahmottaminen, tulevaisuudentutkimuksen rooli tässä tutkimuksessa on kuitenkin erilaisten vaihtoehtoisten tulevaisuuskuvien tuottamisen ja vertailun sijaan pikemminkin tämän päivän työvaatesuunnittelijoiden käsitysten esiintuominen tulevaisuuden työvaatesuunnittelun kehittämisen ja käyttäjälähtöisen työvaatesuunnittelun osaamistarpeiden suhteen. Tutkimuksen tavoitteena ei siten ole pääsääntöisesti erilaisten vaihtoehtoisten tulevaisuuksien hahmottaminen vaan sen sijaan tutkimus keskittyy yleisesti tulevaisuuteen liittyvän tiedon ja näkökulmien esiintuomiseen, kriittiseen arvioimiseen ja ymmärtämiseen tämän päivän työvaatesuunnittelijoiden näkökulmasta. Kokonaisuutena tutkimusta voidaankin kuvata fenomenologis-hermeneuttiseksi tulevaisuudentutkimukseksi, jossa pyritään tuomaan esiin tulevaisuuteen sijoittuvia tulkintoja tutkimusaiheesta ja ymmärtämään tutkimusaiheen syvämerkityksiä tulevaisuuteen sijoittuvassa kontekstissa. Tutkimuksen fenomenologis-hermeneuttista tutkimusotetta kuvataan tarkemmin tutkimuksen empiirisen toteutuksen

³¹ Kamppinen, Malaska & Kuusi 2002, 25.

³² Masini 1993, 3.

³³ Kamppinen, Malaska & Kuusi 2002, 39.

yhteydessä pääluvussa 3. Tulevaisuuden tutkimuksen näkökulmat näkyvät tutkimuksessa erityisesti aineiston keruun suunnittelussa ja aineiston keräämisessä tulevaisuudentutkimuksen piirissä yleisesti sovelletun Delfoi-menetelmän avulla. Delfoi-menetelmän soveltamista tässä tutkimuksessa on kuvattu tarkemmin alaluvussa 3.2.

2 TUTKIMUKSEN KÄSITTEET JA KIRJALLISUUSTAUSTA

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2010) mukaan tutkimuksessa käytettävät keskeisimmät käsitteet on tärkeää määritellä selkeästi³⁴. Tässä tutkimuksessa keskeisimpiä käsitteitä teoreettisen viitekehyksen muodostavan muutoksen lisäksi ovat monimuotoisuus, työvaatetus sekä käyttäjälähtöisyys. Tutkimuksen kirjallisuustausta perustuu näiden käsitteiden määrittelyyn sekä käsitteisiin liittyvän aikaisemman tieteellisen tutkimuksen tarkasteluun. Tutkimuksen kirjallisuustaustaan tutustumisen tavoitteena on käsitteiden määrittelyn lisäksi käsitteisiin liittyvän aikaisemman tutkimuksen avulla taustoittaa alussa esittämiäni esioletuksia työelämän muutoksen vaikutuksista tulevaisuuden työvaatetarpeisiin sekä käyttäjälähtöisyyden merkityksen lisääntymiseen tulevaisuuden työvaatteiden suunnitteluprosesseissa. Kirjallisuuteen tutustuminen on myös tässä tutkielmassa tärkeä osa tutkijan esiymmärryksen muodostamista. Käytän luvussa kirjallisuusaineistoa yhteiskuntatieteiden, sosiologian, filosofian sekä suunnittelututkimuksen alueilta.

Monimuotoista työvaatetusta käsittelevä tutkielmassani monimuotoisuuden käsite rakentuu moninaisuuden ja monenlaisuuden käsitteiden ympärille, jolloin monimuotoisuuden määritelmä sisältää sekä ihmisten väliset eroavaisuudet että kaikkien ihmisten samanarvoisuuden. Monimuotoisuuden käsitettä työelämän kontekstissa on avattu tarkemmin tutkimuksen lähtökohtien ja kirjallisuustaustan yhteydessä luvusta 2.1 eteenpäin. Työpukeutumisen käsitettä on puolestaan tarkasteltu luvussa 2.4 ja käyttäjälähtöisyyttä luvussa 2.5. Käsitteiden perusteellisella avaamisella on tutkimuksessa pyritty täsmentämään tutkimusasetelmaa sekä lähestymään tutkimusaiheen ymmärtämistä monipuolisesti erilaisista näkökulmista.

2.1 MONIMUOTOINEN TYÖELÄMÄ

Monimuotoisuus on monikerroksinen ilmiö, jota voidaan tarkastella osana yhteiskunnan ilmiöitä sekä yksilö- että ryhmätasolla. Monimuotoisuuden käsite syntyi Yhdysvalloissa 1960-1970 -luvuilla työntekijöiden alkuperään ja sukupuoleen liittyvän työsyrynnän seurauksena, jolloin pinnalla oli erityisesti rotusyrjintä, naisten tuleminen työelämää sekä muu tasa-arvokeskustelu ja amerikkalaisen työväestön rakenteellinen muutos. Vakiinnuttuaan Yhdysvalloissa monimuotoisuuden käsite levisi myös Eurooppaan 1980- ja 1990-lukujen aikana.³⁵ Käsitteenä monimuotoisuuden määritelmä on hyvin monimerkityksellinen, minkä vuoksi eri tutkijat ovat kontekstista riippuen antaneet sille useita erilaisia ja toisinaan jopa ristiriitaisia määrittelytapoja³⁶. Monimuotoisuus (diversity), moninaisuus (variety) ja monikulttuurisuus (multiculturalism) ovatkin termejä, jotka ovat erityisesti suomenkielessä

³⁴ Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2010, 151-152.

³⁵ Heikkinen 2005, 11.

³⁶ Dass & Parker 1999, 68-69.

vielä suhteellisen uusia sanoja eikä niille siten ole yleiskielessä muodostunut täysin yksiselitteisiä vakiintuneita merkityksiä³⁷.

Useat tutkijat ovat eri tieteenalojen tutkimuksissaan määritelleet monimuotoisuuden käsitettä. Coxin (2001) mukaan monimuotoisuus muodostuu kulttuurisen ja sosiaalisen identiteetin eroista, jotka ilmenevät yhteisön sisällä³⁸. Mor Barakin (2005) mukaan monimuotoisuus on yhteiskunnassa ilmenevää monenlaisuutta ja ryhmissä ilmenevää erilaisuutta suhteessa enemmistöön³⁹. Haapanen (2007) määrittelee monimuotoisuuden erilaisten ja yhdenvertaisten ominaisuuksien muodostamaksi kokonaisuudeksi⁴⁰. Sippolan (2007) mukaan monimuotoisuus on jaettavissa erilaisiin kategorioihin, ja sitä voidaan kontekstista riippuen tarkastella suppeana, laveana tai laajana käsitteenä⁴¹. Siltaojan ja Vartiainen (2010) mukaan monimuotoisuus viittaa erilaisuuden ja moninaisuuden kunnioittamiseen sekä niihin käytäntöihin, millä vähemmistöjen asemaa pyritään parantamaan suhteessa enemmistöihin⁴². Rotisen (2010) mukaan kokonaisuutena monimuotoisuus kuvaa yhteisön jäsenten välistä vaihtelevuutta ja sen voidaan nähdä käsittävän kaikkea sitä erilaisuutta ja samanlaisuutta, jota yhteisössä on⁴³. Ajangon (2016) mukaan monimuotoisuus on puolestaan poikkeavuutta ja eroavaisuutta suhteessa vallitseviin normeihin⁴⁴.

Suomessa Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) määrittelee 2010 julkaisemassaan julkaisussa monimuotoisuuden jakautuvan sekä ulospäin näkyviksi että näkymättömiksi ominaisuuksiksi. Näkyviä ominaisuuksia on muun muassa työntekijän sukupuoli, ikä ja etninen tausta kun taas näkymättömiä ominaisuuksia ovat muun muassa vaikeammin havaittavat piirteet kuten fyysiset kyvyt, mielipiteet, arvot, seksuaalinen suuntautuminen, asenteet, sosiaalinen luokka, koulutustausta tai perhesuhteet.⁴⁵ Tämän määritelmän mukaan moninaisuuden voidaankin nähdä koskettavan kaikkia maapallolla eläviä ihmisiä, sillä jokaisella ihmisellä on ikä, sukupuoli ja jokin etninen tausta. Lisäksi kaikilla ihmisillä on myös persoonallisia ei-fyysisiä ominaisuuksia kuten erilaisia mielipiteitä, asenteita ja arvoja, jotka luovat moninaisuutta ihmisten välille.⁴⁶

³⁷ Kujanpää 2017, 39.

³⁸ Cox 2001, 3.

³⁹ Mor Barak 2005, 122-124.

⁴⁰ Haapanen 2007, 10.

⁴¹ Sippola 2007, 17.

⁴² Siltaoja & Vartiainen 2010, 262-263.

⁴³ Rotinen 2010, 14.

⁴⁴ Ajanko 2016, 19.

⁴⁵ TEM 2010, 6-7.

⁴⁶ Savileppä 2005, 7.

Moision ja Martikaisen (2006) mukaan myös työelämän kontekstissa tarkasteltuna monimuotoisuuden käsitteen voidaan katsoa tarkoittavan kaikkea sitä samanlaisuutta ja erilaisuutta, jota työyhteisössä on⁴⁷. Monimuotoisuus voi liittyä sukupuoleen, ikään, kieleen, kulttuuritaustaan, koulutukseen identiteettiin tai temperamenttiin. Monimuotoisuus voi olla myös mielipiteiden, uskontojen ja vakaumusten monimuotoisuutta tai sairauden tai vamman aiheuttamaa tarvetta työolosuhteiden uudelleen järjestämiseen.⁴⁸ Monimuotoisessa työyhteisössä erilaisuus koetaan myönteisenä voimavarana⁴⁹. Monimuotoinen työyhteisö edellyttää työntekijöiden yhdenvertaisuutta ja yhdenvertaista kohtelua. Työyhteisön muodostavilla ihmisillä tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet työn tekemiseen riippumatta heidän kansalaisuudestaan, etnisestä alkuperästään, seksuaalisesta suuntautumisestaan, iästään, sukupuolestaan, sairaudesta, vammaisuudesta, vakaumuksesta tai uskonnostaan.⁵⁰

Toimintaympäristön muutokset, kuten lisääntyvä muuttoliike, liiketoiminnan globalisoituminen sekä demograafiset tekijät muovaavat työmarkkinoiden rakennetta sekä määrällisesti että laadullisesti yhä monimuotoisemmaksi sekä kansainvälisesti että Suomen työmarkkinoilla. Työelämän moninaistumiseen heijastuvia yhteiskuntamme merkittävimpiä muutostekijöitä ovatkin nopea teknologisoituminen, globalisaatio ja kansainväliset taloudelliset ongelmat sekä väestön ikääntyminen.⁵¹ Tärkeää on kuitenkin muistaa, että työyhteisöt ovat aina olleet monimuotoisia ja ne ovat muodostuneet keskenään erilaisista ihmisistä. Aikaisemmin ilmiöstä keskustellessa puhuttiin usein erilaisuudesta, mutta nykyisin käsitteestä on pyritty pois sen leimaavan ja ”normaalista” poikkeavan sävyn vuoksi ja tilanne on vakiintunut monimuotoisuuden käsite.⁵² Jossakin vaiheessa uskottiin, että moninaisuuden ja erityisesti etnisyyden merkitys vähenee merkittävästi globalisaation ja modernisaation seurauksena. Näin ei ole kuitenkaan käynyt ja kehitys on ollut päinvastaista.⁵³ Globalisaatio on vaikuttanut myös uusien ammattien syntyyn ja vanhojen katoamiseen sekä muuttanut työnkuvia monipuolisemmiksi vain yhteen työtehtävään erikoitumisen sijaan⁵⁴.

2.2 MONIMUOTOISUUDEN MÄÄRITELMÄT

Monimuotoisuus ilmenee työpaikoilla useilla erilaisilla tavoilla. Nykyisin voidaankin sanoa, että ympäröivän yhteiskunnan lisäksi jokainen työyhteisö on tavalla tai toisella monimuotoinen. Henkilöstöön voi kuulua sekä miehiä että naisia, trans- ja intersukupuolisia, muunsukupuolisia

⁴⁷ Martikainen & Moisio 2006, 10

⁴⁸ Lindberd, Toivanen & von Hertzen 2006, 7.

⁴⁹ TEM 2009a, 2.

⁵⁰ TEM 2009b, 8-9.

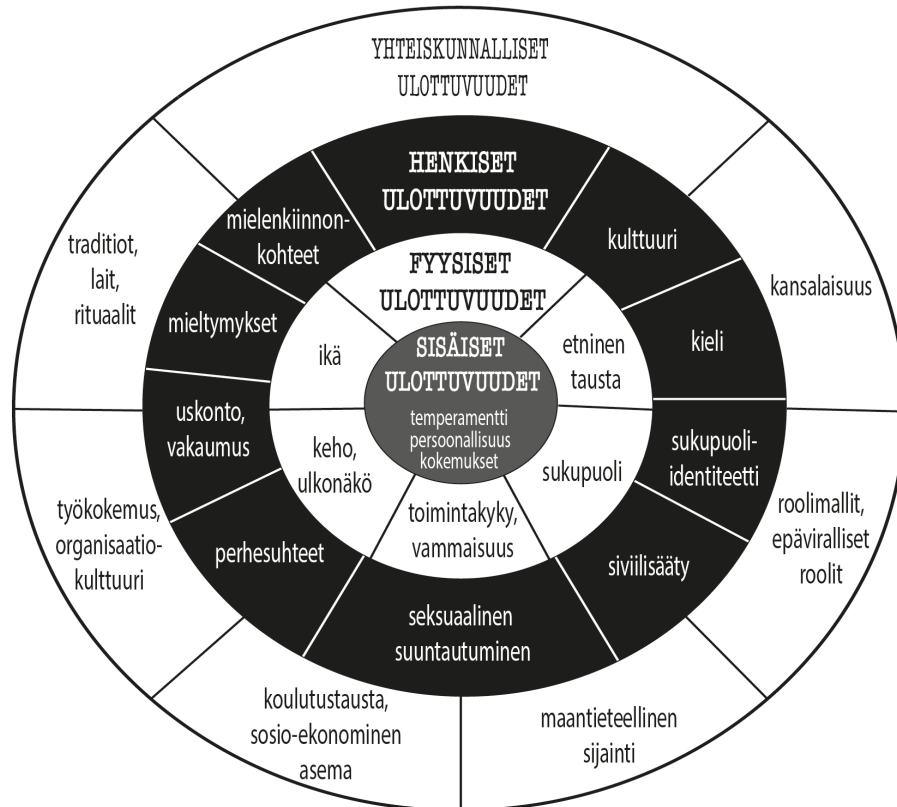
⁵¹ Savileppä 2005, 7.

⁵² Martikainen & Moisio 2006, 10.

⁵³ Sintonen 2008, 23.

⁵⁴ Airo, Rantanen & Salmela 2008, 18.

sekä muita sukupuolivähemmistöjen edustajia tai työntekijät voivat olla eri-ikäisiä. Lisäksi heillä voi olla erilaisia uskonnollisia vakaumuksia, he voivat tulla erilaisista kieliryhmistä ja kulttuureista ja heidän seksuaalinen suuntautumisensa voi vaihdella. Lisäksi kaikilla työntekijöillä on omanlaisensa elämäntarina ja elämäkokemus, jotka vaikuttavat jokaiseen työntekijään hyvin eri tavoin.⁵⁵ Useat monimuotoisuuden muodot ovat tiiviisti sidoksissa toisiinsa ja eikä niitä voi erottaa täysin yksittäisiksi piirteiksi.

Kuvio 3. Monimuotoisuuden määritelmät. (Mukaillen Gardenswards & Rowen 1994, Savileppä 2005, Lahti 2008).

Monimuotoisuuden määrittelyssä olen soveltanut yläpuolella olevaa kuviota. Kuviossa (Kuvio 3) monimuotoisuuden ilmeneminen on jaettu neljään tasoon. Sisimmällä tasolla on yksilön sisäiset monimuotoisuuden ulottuvuudet kuten temperamentti, persoonallisuus ja kokemukset. Nämä ovat yksilön henkilökohtaisia piirteitä, jotka muodostavat kaikista ihmisistä yksilöllisiä ja keskenään monimuotoisia kokonaisuuksia. Seuraavalla tasolla on puolestaan yksilön fyysiset monimuotoisuusulottuvuudet, kuten etninen tausta, sukupuoli, ikä, keho, ulkonäkö, toimintakyky tai vammaisuus. Nämä ovat usein myös niitä monimuotoisuuden ulottuvuuksia, jotka näkyvät ihmisestä ulospäin ja ovat siten muiden ihmisten visuaalisesti tulkittavissa olevia moninaisuustekijöitä.

⁵⁵ TEM 2009b, 5.

Kolmannella kehällä on yksilön henkiset monimuotoisuuden ulottuvuudet, jotka eivät yleisesti näy ihmisistä ulospäin. Tällaisia monimuotoisuuden ulottuvuuksia ovat esimerkiksi uskonto ja vakaumus, kulttuuri, mieltymykset ja mielenkiinnonkohteet, kieli, sukupuoli-identiteetti, siviilisääty, seksuaalinen suuntautuminen ja perhesuhteet. Uloimmalla kehällä ovat yhteiskunnalliset monimuotoisuuden ulottuvuudet, kuten kansalaisuus, epäviralliset roolit, koulutustausta, työkokemus, sosio-ekonominen asema tai maantieteellinen sijainti. Edelle luetellut monimuotoisuuden muodot ovat erityisesti niitä moninaisuustekijöitä, jotka vaikuttavat työyhteisöissä yksilöiden monimuotoisuuteen.

Seuraavissa kappaleissa eritellään tarkemmin näitä monimuotoisuuden ilmenemismuotoja työyhteisöissä ja peilataan niitä pukeutumisen ja työvaatteiden suunnittelun kontekstiin. Tarkempaan käsittelyyn on valittu erityisesti niitä näkyviä että näkymättömiä monimuotoisuuden muotoja, jotka alustavien hypoteesieni ja aikaisemman kirjallisuuteen tutustumisen perusteella vaikuttavat merkittävimmin juuri työvaatteiden suunnitteluun. Esiteltävistä moninaisuuden muodoista kappaleissa 2.2.1 ja 2.2.2 esiintyvät moninaisuustekijät voidaan luokitella näkyviksi monimuotoisuuden muodoiksi ja kappaleissa 2.2.3 ja 2.2.4 puolestaan vaikeammin ulkoapäin havaittaviksi näkymättömiksi moninaisuuden muodoiksi.

2.2.1 IÄN, SUKUPUOLEN JA KEHON MONIMUOTOISUUS

Ikä ja sukupuoli ovat työyhteisöjen yleisimpiä moninaisuustekijöitä, sillä jokainen ihminen on jonkin ikäinen ja on jollakin tavoin sukupuolinen. Lisäksi jokaisella ihmisellä on erilainen sukupuolisuuteen, ikään, muihin fyysisiin ominaisuuksiin ja elintapoihin sidoksissa oleva keho, mikä tekee jokaisesta työyhteisön jäsenestä oman yksilöllisen kehollisen kokonaisuutensa. Useimmissa työyhteisöissä työskentelee keskenään hyvin monenikäisiä henkilöitä. Lähes aina joukosta löytyy sekä työuraansa aloittelevia että jo pidempään työskennelleitä työntekijöitä, joista osa saattaa olla jo työuransa loppuvaiheessa. Työterveyslaitoksen vuonna 2016 toteuttaman Monimuotoisuusbarometri 2016 –tutkimuksen mukaan iän merkitys monimuotoisuuden ulottuvuutena on kasvanut ja kaksi kolmesta tutkimukseen vastanneesta henkilöstöalan ammattilaisesta piti ikää merkittävimpänä monimuotoisuuden muotona⁵⁶. Myöhemmin tässä tutkielmassa ikään liittyvään moninaisuuteen viitataan termillä ikämoninaisuus.

Ikääntyminen vaikuttaa ihmisen fyysiseen olemukseen muuttaen kehon rakennetta sekä kehon toimivuutta erilaisessa asennoissa. Yleisiä muutoksia ovat esimerkiksi lihaskudoksen

⁵⁶ TTL 2016, 12.

vähentyminen ja rasvakudoksen lisääntyminen, jotka vaikuttavat kehon asentoon ja ryhtiin.⁵⁷ Vaatetuksen näkökulmasta ikääntymisestä johtuvat muutokset kehon muodossa, asennossa ja ryhdissä vaikuttavat puolestaan esimerkiksi vaateen istuvuuteen ja käyttömukavuuteen. Biologisen ja fysiologisen iän lisäksi ikämoninaisuuteen liittyy myös yksilön subjektiivinen kokemus iästään, joka ei ole sidoksissa henkilön biologiseen ikään tai ympäröivän yhteiskunnan ikään liittyviin oletuksiin. Esimerkiksi biologiselta iältään nuori voi tuntea itsensä ikäistään vanhemmaksi tai toisin päin.⁵⁸

Ihmisen biologinen sukupuoli määrittyy syntymässä, ja siihen vaikuttavat muun muassa kromosomit ja erilaiset sukupuolihormonit. Biologinen sukupuoli on määrittynyt yleisesti kaksijakoisena, vaikka tosiasiaa sukupuoleen liittyvät biologisetkin tunnusmerkit ovat moninaisia ja niiden määrittely vaihtelee ajasta ja kontekstista riippuen.⁵⁹ Sukupuoli onkin moninainen käsite, johon liittyy biologian lisäksi myös sosiaalinen ja psyykkinen ulottuvuus⁶⁰. Sukupuolen moninaisuus on suomenkielessä kattokäsite, joka kuvaa koko sukupuolten kirjoa ja sisältää sekä sukupuolivähemmistöt että cis-sukupuoliset⁶¹. Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan käytännössä siis sitä, että ihminen voi kokea ja ilmaista sukupuoltaan monella eri tavalla⁶². Sukupuolen kokemiseen liittyy vahvasti sukupuoli-identiteetin käsite, joka tarkoittaa yksilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Ihminen voi esimerkiksi tuntea olevansa mies, nainen, jotakin siltä väliltä tai ettei ole kumpikaan.⁶³ Sukupuoli-identiteetti voi ilmentyä vahvana kokemuksena ja tunteena kuulumisesta johonkin sukupuoleen, mutta sukupuoli-identiteetin kokemus voi myös erota siitä sukupuolesta, jota yksilö ulkoisten ja syntymässä saatujen sukupuolipiirteiden perusteella edustaa⁶⁴. Esimerkiksi transsukupuolisuuteen liittyy yksilön voimakas ja usein pysyvä ristiriitainen sukupuolikokemus suhteessa yksilön fyysisiin sukupuolipiirteisiin tai yksilöön kohdistuviin sukupuolisiin oletuksiin⁶⁵. Transgender-nimitys ja muun sukupuolisuus viittaa puolestaan henkilöihin, joilla voi olla vahva kokemus itsestään sekä miehenä että naisena tai he voivat kokea elävänsä sukupuoliryhmien välillä tai ulkopuolella.

Universaalisti miehet ja naiset erotellaan usein toisistaan visuaalisesti sukupuolelle tyypillisen pukeutumisen perusteella⁶⁶. Luutosen (2007) mukaan pukeutuminen onkin lähes aina jollakin tavalla sukupuolisidonnaista, jossa määritteleviä piirteitä ovat muun muassa sukupuolen

⁵⁷ Heikkinen 2013, 393-394.

⁵⁸ Uotinen 2005, 50-51.

⁵⁹ Ks. esim. Saresmaa, Rossi & Juvonen 2010.

⁶⁰ Tanhua, Mustakallio, Karvinen, Huuska & Aaltonen 2015, 8.

⁶¹ Burdge 2007, 244.

⁶² Lehtonen 2007, 18.

⁶³ Lydén 2007, 5-7.

⁶⁴ Lydén 2007, 6-7.

⁶⁵ Lehtonen 2007, 20.

⁶⁶ Freeburg & Workman 2009, 139.

kokemukseen liittyvä suhde vaatteen mittasuhteisiin, väriin ja materiaaliin⁶⁷. Vaatteiden suunnittelua on kautta aikojen määrittänyt vaatteiden kohdentaminen joko miehille tai naisille. Vaatteilla voidaan korostaa tiettyjä sukupuolisia ominaisuuksia tai vastaavasti peittää niitä ja yksilö voi tavallisessa arkipukeutumisessaan yleensä valita itse, mitä kehonsa sukupuolisuuteen liittyviä ominaisuuksia haluaa tuoda esille⁶⁸. Työpukeutumisessa yksilöllä on usein arkipukeutumiseen verrattuna vähemmän mahdollisuuksia vaikuttaa pukeutumisvalintojensa tekemiseen. Työvaatemallistojen perinteinen jako naisten ja miesten tuotteisiin saattaa aiheuttaa esimerkiksi muun sukupuolisille työntekijöille voimakkaitakin henkisiä ristiriitoja, jotka liittyvät työvaatteeseen liitettyvään sukupuolirooliin tai tiettyä sukupuolta kuvastavaan symboliikkaan.

Työvaatteiden suunnittelun näkökulmasta biologinen ja fyysinen sukupuoli näkyy erilaisina kehon ominaisuuksina, jotka vaikuttavat vaatteiden muodon ja mitoituksen suunnitteluun. Yleisesti ottaen miehillä on esimerkiksi suuremmat lihakset kuin naisilla miesten testosteroni-hormonista johtuen⁶⁹. Myös luusto ja vartalossa oleva rasva erottaa naisten ja miesten kehoa. Naisilla esimerkiksi hartioiden ja lantion ympärysmittan suhde on yleensä jokseenkin sama ja lantio on hartioita leveämpi kun taas miehillä lantion ympärysmitta on yleensä huomattavasti pienempi kuin hartioiden⁷⁰. Lisäksi miehet ovat usein jopa toistakymmentä senttiä pidempiä kuin naiset⁷¹, mikä vaikuttaa vaatteiden mitoituksen suunnitteluun merkittävästi. Työvaatteen muodon ja mitoituksen suunnittelussa on tärkeää huomioida myös muuhun kuin sukupuoleen liittyvä anatominen ja kehollinen monimuotoisuus. Työyhteisöissä kehollinen monimuotoisuus näkyy esimerkiksi kohon pituuden ja painon vaihteluna, mikä vaikuttaa ihmisten yksilölliseen vartalon malliin. Vartalon erilaiset mitat vaikuttavat vaatteen istuvuuteen, toimivuuteen ja tuntuun⁷². Sukupuolten moninaisuuden tunnistamisen myötä nykyisin nouseva trendi myös työvaatetuksessa on unisex-suunnittelu, jossa tuotteet on lähtökohtaisesti suunniteltu mitoitukseltaan ja tyyliltään sopimaan molemmille sukupuolille. Toisaalta unisex-vaate voi olla myös vaatekappale, josta on poistettu sukupuoliset symbolit ja viittaukset, mutta mitoituksensa puolesta ne on kaavoitettu erikseen naisellisille ja miehekkäille vartalonmuodoille sopivaksi.⁷³

⁶⁷ Luutonen 2007, 94-95.

⁶⁸ Kaiser 2012, 122-125.

⁶⁹ Nienstedt, Hänninen, Arstila, & Björqvist 2016, 593.

⁷⁰ Nienstedt, Hänninen, Arstila, & Björqvist 2016, 126.

⁷¹ Nienstedt, Hänninen, Arstila, & Björqvist 2016, 592.

⁷² Ks. esim. Fan, Yu & Hunter 2004.

⁷³ Paoletti 2015, 6-15.

2.2.2 SAIRAUKSISTA JA VAMMOISTA JOHTUVA MONIMUOTOISUUS

Yksi työelämän kasvavista moninaisuuden muodoista on sairauksista ja vammoista johtuva moninaisuus työyhteisössä. Käsitteellisessä määrittelyssä vammaisella työntekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka voi tarvita erilaisia tukitoimia kuten esimerkiksi apuvälineitä selviytyäkseen työstä tai työympäristön olosuhteista. Vammautuminen tai fyysinen sairaus voi johtaa myös osatyökykyyn, joka tarkoittaa työntekijän osittaista työkykyä ja halua osittaisen työkykynsä käyttämiseen.⁷⁴ Tulevaisuudessa esimerkiksi väestön ikääntymisen seurauksena potentiaalisen työvoiman määrän uskotaan vähenevän, jolloin korostuu erityinen tarve nykyisten työvoimaresurssien mahdollisimman tehokkaaseen hyödyntämiseen⁷⁵. Jotta jokaisen yksilön työkykyä voitaisiin hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti, yhteiskunnan monimuotoisuus on tärkeää nähdä mahdollisuutena ja yhteiskunnan tulee aktiivisesti pyrkiä kehittämään valmiuksia työllistää myös työmarkkinoiden näkökulmasta heikossa asemassa olevia henkilöitä.⁷⁶

Tilastokeskuksen vuoden 2011 työvoimatutkimuksessa esittämän arvion mukaan vuonna 2018 työikäisistä suomalaisista noin 1,9 miljoonalla eli yli puolella työikäisistä on jokin pitkäaikaissairaus tai vamma, joista noin 600 000 arvioi sairauden tai vamman vaikuttavan heidän työhönsä tai työmahdollisuuksiinsa⁷⁷. Suomalainen yhteiskunta tukee vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistämistä, tarjoamalla työnantajille monenlaisia vammaisen tai osatyökykyisen henkilön palkkaamista tukevia tukipalveluita. Esimerkkejä näistä tukipalveluista on muun muassa työkokeilu, työolosuhteiden järjestelytuki, työhönvalmennus ja erilaiset palkkatuet. Näiden tukipalveluiden ansiosta vammaisten ja osatyökykyisten määrä on lisääntynyt suomalaisessa työelämässä erityisesti 2010-luvulla.⁷⁸ Myös erilaisten koneiden ja apuvälineiden kehittyminen mahdollistaa entistä useamman fyysisistä sairauksista tai vammoista kärsivän ihmisen turvallisen työskentelyn erilaisissa työtehtävissä, jolloin sairauksien ja vammojen aiheuttamat erityispiirteet ovat entistä useammin tärkeitä työvaatetuksen suunnittelua määrittäviä tekijöitä.⁷⁹

Työvaatteiden suunnittelun näkökulmasta sairaudet ja vammat vaikuttavat kehoon ja saavat aiheuttaa työntekijöille erityistarpeita, joiden huomioiminen työvaatteiden suunnittelussa on tärkeää. Esimerkiksi pyörätuolia, rollaattoria, kävelysauvoja tai muita vastaavia käyttävän henkilön pukeutumiskuvaan on aina mahdutettava välttämätön apuväline. Vaatteen näkökulmasta tarkasteltuna työntekijän vammaisuus tai fyysinen sairaus saattaa vaikeuttaa

⁷⁴ Rauramo 2016, 13.

⁷⁵ Visti & Härkönen 2005, 6.

⁷⁶ Kukkonen 2003, 11.

⁷⁷ Suomen virallinen tilasto (SVT) 2011.

⁷⁸ Rauramo 2016, 13.

⁷⁹ TEM 2010, 8-10.

myös vaatteiden pukemista, jolloin suunnittelussa on tärkeää huomioida pukemiseen liittyvät mekanismit. Lisäksi työvaatteissa on erityisen tärkeää huomioida vaatteiden turvallisuus ja toimivuus, jotta vammaisen tai fyysisesti sairastunut työntekijä pystyy työskentelemään mukavasti, tuottavasti ja turvallisesti.⁸⁰

2.2.3 ETNINEN JA KULTTUURILLINEN MONIMUOTOISUUS

Maailmassa on noin 200 valtiota, mutta arvioiden mukaan kuitenkin yhteensä yli 10 000 erilaista kulttuuria, mikä tarkoittaa, ettei maailmassa ole yhtäkään valtiota, jossa olisi selkeästi vain yksi alkuperäisessä muodossaan säilynyt ja yhtenäinen kulttuuri⁸¹. Monikulttuurisuudesta onkin useimmissa maissa tullut enemmän sääntö kuin poikkeus, sillä ihmisten maailmanlaajuisen liikkuvuuden lisääntymisen myötä kulttuurien sekoittumiselta on ollut mahdotonta välttyä⁸². Kulttuurien kohtaamiseen liittyvä ihmisten tarve sopeutua muutoksiin on erityisen ajankohtainen ilmiö, sillä esimerkiksi 2010-luvulla maailmanlaajuisesti maasta toiseen on liikkunut vuosittain keskimääräisesti arviolta 10 miljoonaa siirtolaista ja 20 miljoonaa pakolaista. Globaalissa maailmassa ihmisiin ja ihmisyyteen liittyvien prosessien ja käytäntöjen kohtaaminen kansallisten ja paikallisten käsitysten ja perinteiden kanssa näkyy monin tavoin myös työyhteisöissä ja on siten merkittävä työyhteisöjä moninaistava tekijä.⁸³

Käsitteenä monikulttuurisuus voidaan nähdä globalisoituvan maailman ilmiönä, joka tarkoittaa eri kielellisistä ja kulttuurillisista taustoista lähtöisin olevien ihmisten yhteistä ja jaettua toimintaa, jossa useat eri kulttuurit yhdistyvät ja vuorovaikuttavat keskenään. Monikulttuurisuudella voidaan tarkoittaa myös eri kansalaisuuksiin ja etnisiin ryhmiin kuuluvien ihmisten liikkumista globaalisti ympäri maailmaa sekä siitä aiheutuvaa erilaisten yhteisöjen etnistä sekoittumista.⁸⁴ Monikulttuurisuuden läheinen käsite on monietnisyyttä, jolla viitataan yleensä erilaisiin etnisiin ryhmiin ja yksilön tunteeseen johonkin etniseen ryhmään kuulumisesta⁸⁵.

Etninen ja kulttuurinen moninaisuus on monin tavoin yhteydessä pukeutumiseen. Vaatetusalan ja kulttuurin tutkijan Susan Kaiserin (1990) mukaan kaikessa pukeutumisen tutkimuksessa on tärkeää huomioida kulttuuri, sillä kulttuuri vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi ihmisten ajatusmaailmaan sekä vuorovaikutuksen rakentumiseen⁸⁶. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna

⁸⁰ Meinander & Varheenmaa 2002, 22,31.

⁸¹ Liebkind 2000, 171.

⁸² Liebkind 2000, 13.

⁸³ IOM 2015, 17-18.

⁸⁴ Lindberg, Toivainen, von Hertzen 2006, 7-9.

⁸⁵ Forsander, Ekholm, Hautaniemi, Ali, Alitolppa-Niitamo, Kyntäjä & Quoc Cuong 2001, 13-15.

⁸⁶ Kaiser 1990, 59.

kulttuurinen monimuotoisuus on tiiviisti yhteydessä pukeutumiseen ja siten ihmisen luontaiseen tarpeeseen luokitella ihmisiä ympäristön ja kulttuurin muodostaman viitekehyksen kontekstissa sekä luoda yhteenkuuluvuutta samaistumalla yhteisön ulkoisesti hyväksymiin piirteisiin⁸⁷. Kulttuuri kehittää ja siirtää eteenpäin sekä tiedostettuja että tiedostamattomia merkityksiä, jotka näkyvät myös pukeutumisessa. Pukeutuminen onkin yksi keskeinen kulttuuristen koodien ja suuntaviivojen ilmentämisen tapa, joka viestii lähes kaikissa tapauksissa jotain syvälle juurtuneista ideologioita ja uskomuksia.⁸⁸ Siten kulttuurilla on suuri vaikutus sen piirissä elävien ihmisten pukeutumisen standardeihin ja ulkonäköön. Työvaatesuunnittelun näkökulmasta etniseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen liittyvä suunnitteluhaaste on muun muassa se, että omaan kulttuurisen identiteetin ja kulttuuriin liittyvien normien kanssa täysin vastakkainen pukeutuminen saattaa aiheuttaa yksilölle voimakkaitakin henkisiä ristiriitoja. Nämä ristiriidat saattavat ilmetä esimerkiksi yksilön minuuden kokemuksen heikentymisenä tai vierauden kokemuksina⁸⁹.

2.2.4 USKONTOJEN, VAKAUMUSTEN JA IDENTITEETIN MONIMUOTOISUUS

Etniseen ja kulttuurilliseen monimuotoisuuteen on tiiviisti sidoksissa uskontojen, vakaumusten ja identiteetin monimuotoisuus, sillä yksilön kulttuurinen ja etninen tausta vaikuttaa monin tavoin ihmisen identiteetin ja vakaumusten syntymiseen. Identiteetti tarkoittaa ihmisen kokemusta itsestään ja se on tärkeä tekijä yksilön psyykkisessä ja sosiaalisessa olemassaolossa. Yksilön identiteetti määrittyy muun muassa sukupuolen, iän, kielen, maailmankatsomuksen, etnisyyden, sosiaaliluokan, maantieteellisen asunpaikan perusteella ja uskonnon.⁹⁰ Globalisaatio on kuitenkin monin paikoin haastanut käsityksemme identiteetin rakentumisesta vain yhden tietyn kulttuurin, kansalaisuuden tai kielen pohjalle. Ihmisten maailmanlaajuinen liikkuminen sekä erilaisten monikansallisten verkostojen syntyminen tuottaa kaiken aikaa enemmän hybridisiä identiteettejä, jotka ovat kompleksisia, yksilöllisiä ja monimuotoisia.⁹¹

Identiteetin monimuotoisuuteen liittyviä osa-alueita on muun muassa kulttuuri-identiteetti sekä sosiaalinen ja persoonallinen identiteetti, johon kuuluu muun muassa yksilön persoonallisuus ja seksuaalinen suuntautuminen. Persoonallisuus voidaan määritellä sellaisten piirteiden kokonaisuudeksi, jotka vaikuttavat yksilön ajatteluun, motivaatioon ja käyttäytymiseen eri

⁸⁷ Kaiser 1990, 34-37.

⁸⁸ Kaiser 1990, 49-51.

⁸⁹ Fadjukoff 2009, 179-180.

⁹⁰ Paavola & Talib 2010, 60-63.

⁹¹ Ramsey 2002, 1.

tilanteissa⁹². Persoonallisuus heijastuu yksilön käyttäytymiseen ja vaikuttaa yksilön subjektiivisiin mieltymyksiin⁹³.

Ihmisen identiteetti heijastuu usein jollakin tavalla myös hänen ulkoiseen olemukseensa, kuten esimerkiksi pukeutumiseen ja muuhun ehostautumiseen. Vaatteita käytetään ihmistä lähellä ihoa vasten ja ne ovat monelle myös ihmisen sisäisen ja ulkoisen maailman välissä toimivia linkkejä.⁹⁴ Identiteetin ja kulttuuristen merkitysten kautta myös uskonto vaikuttaa monin tavoin myös ihmisten pukeutumiseen. Niistä erityisesti Islam säätelee merkittävästi etenkin musliminaisten pukeutumista, johon annetaan ohjeita Islamin pyhässä kirjassa Koraanissa. Ankarimmin Koraania tulkitseva sunni-islamien koulukunnat. Heidän mukaansa esimerkiksi naisten on kodin ulkopuolella liikkeessään peitettävä väljillä vaatteilla koko vartalonsa päästä varpaisiin ja miesten julkisilla paikoilla liikkeessään pukeuduttava polviin asti ulottuviin väljiin ja peittäviin vaatteisiin.⁹⁵ Myös monet muut uskonnot ovat tiiviisti yhteydessä eri maiden kansalliseen tapakulttuuriin ja tottumuksiin, jolloin ne vaikuttavat ainakin välillisesti ihmisten kokemuksiin sopivasta tai esimerkiksi siveellisestä pukeutumisesta⁹⁶. Pukeutumiseen liittyy myös seksuaalisia piirteitä ja pukeutumisen avulla yksilö voi esimerkiksi viestiä omaa seksuaalista suuntautumistaan muille ihmisille⁹⁷. Työvaatteiden suunnittelun kannalta suunnittelun haaste on työntekijöiden henkilökohtaisten mieltymysten sekä itseen liittyvien subjektiivisten käsitysten sovittaminen yhteen koko työyhteisöä yhdistävän työvaatetuksen kanssa. Haasteita aiheuttaa esimerkiksi se, kuinka paljon työvaatteiden suunnittelussa voidaan huomioida ihmisten erilaisuutta, persoonallisuutta ja muita henkilökohtaisia pukeutumiseen liittyviä merkityksiä.

2.3 TYÖELÄMÄN MONINAISTUMINEN SUOMESSA

Työelämän monimuotoistumisesta alettiin puhua Suomessa 1990-luvulla, jolloin maahanmuutto ja työvoiman käyttötavat alkoivat kasvaa merkittävämmiin aikaisempaan verrattuna. Vaikka suomalainen työelämä on muuttunut nopeasti viimeksi kuluneiden vuosikymmenten aikana, työn murroksessa on kyse pohjimmiltaan pitkään jatkuneesta muutosten sarjasta. Tämän tutkimuksen aikana käynnissä olevaa työn murrosta on kuitenkin verrattu mittakaavaltaan ja syvyydeltään jopa ensimmäiseen teolliseen vallankumoukseen. Vertaus viestii sekä käsillä olevan työn muutoksen merkittävyyttä mutta myös siitä, että käynnissä oleva murros edellyttää

⁹² Alasuutari 2007, 153.

⁹³ Nettle 2007, 20-26.

⁹⁴ Luutonen 2007, 79-80.

⁹⁵ Muhammed 2011, 110-112

⁹⁶ McGrath 1999, 582-589.

⁹⁷ Entwistle 2000, 178-185.

todennäköisesti myös saman mittakaavan uudistuksia kuin ensimmäinen teollinen vallankumous aikanaan.⁹⁸

Suomessa moniin työelämän moninaisuuteen liittyviin tekijöihin on kiinteästi yhteydessä valtiollinen lainsäädäntö. Yhdenvertaisuudesta, tasapuolisesta kohtelusta, tasa-arvosta ja syrjinnän kiellosta säädetään muun muassa Suomen perustuslaissa (731/1999) ja yhdenvertaisuuslaissa (1347/2014). Suomen perustuslain yhdenvertaisuuspykälän (6§) mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan sukupuolen, alkuperän, kielen, uskonnon, iän, vakaumuksen, terveydentilan, vammaisuuden tai muuhun henkilöön liittyvän syyn perusteella ja kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä⁹⁹. Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on ehkäistä syrjintää ja edistää yhdenvertaisuutta. Laki velvoittaa työnantajia edistämään työyhteisön yhdenvertaisuutta omassa toiminnassaan ja kieltää ikään, sukupuoleen, etniseen taustaan, vakaumukseen, uskontoon, mielipiteisiin, terveydentilaan, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn perustuvan syrjinnän työpaikalla¹⁰⁰.

Yhdysvalloista lähtöisin oleva työorganisaatioiden monimuotoisuuteen liittyvä keskustelu liittyy tämän päivän Suomessa pääsääntöisesti väestöllisiin ilmiöihin, kuten maahanmuuttoon, väestön ikääntymiseen, eläköitymiseen sekä erilaisten vähemmistöryhmien kuten vammaisten asemaan työelämässä¹⁰¹. Tämä käy ilmi esimerkiksi Jukka Ahtelan on vuonna 2015 Sitralle tekemästä työaikasäätelystä käsittelevästä raportista, jossa hän listaa suomalaisen työelämän muutostrendejä. Raportissa listattuja merkittävimpiä muutostrendejä ovat nopea ja laaja globalisaatio, väestön ikääntyminen, toimialarajojen hämärtyminen, työtehtävien polarisoituminen sekä maahanmuuton ja monikulttuurisuuden lisääntyminen. Ahtelan mukaan merkittävä trendi on myös teknologisaation lisääntyminen, jossa teknologian ja työn yhdistäminen tarjoaa uusia mahdollisuuksia uuden työn luomiseen ja työn tekemisen uudelleen muotoiluun.¹⁰²

Jälkiteollinen yhteiskunta on digitalisoitunut nopeasti ja sekä teollisuus että palveluiden tuotanto on järjestäytynyt uusilla tavoilla, jotka muuttavat, uudistavat ja mahdollisesti jopa hävittävät useita ammatteja¹⁰³. Työelämän digitalisaatio ja automaatio ovat olleet kiinteä osa työelämää jo pitkään, mutta yhteiskunnalliset muutokset ja nopeutunut teknologinen kehitys ovat tuoneet niiden konkreettiset vaikutukset ja mittakaavan entistä lähemmäksi jokapäiväistä työtä. Vielä

⁹⁸ Anttila, Eranti, Jousilahti, Koponen, Leppänen, Neuvonen, Dufva, Halonen, Myllyoja, Pulkka, Annala, Hiilamo, Honkatukia, Järvensivu, Kari, Kuosmanen, Molho & Malkamäki 2018, 8.

⁹⁹ Perustuslaki 731/1999.

¹⁰⁰ Yhdenvertaisuuslaki 1347/2014.

¹⁰¹ Siltaoja & Vartiainen 2010, 261-262.

¹⁰² Ahtela 2015, 17-18.

¹⁰³ Härkönen & Airaksinen 2012, 5-7.

jonkin aikaa sitten teknisiltä utopioilta tuntuneet kehityssuunnat ovat muuttuneet jo olemassa oleviksi tai tulevaisuudessa mahdollisiksi ilmiöiksi.¹⁰⁴ Lisäksi tekniset innovaatiot, koneistetun työn lisääntyminen, automaatio ja robotiikka muokkaavat merkittävästi työn tekemisen tapoja. Juuri nyt aallon harjalla etenee digitaalinen vallankumous, jonka seurauksena älykkäät järjestelmät, koneet ja laitteet muuttavat työtä, korvaavat nykyisiä työpaikkoja ja synnyttävät jopa uusia ammattikuntia. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etlä esittää tammikuussa 2014 julkaistussa tutkimuksessaan, että vuoteen 2034 mennessä erityisesti myyjien, kirjanpitäjien ja sihteerien työtehtävät tulevat muuttumaan hyvin merkittävästi tai työpaikat voivat kadota jopa kokonaan. Esimerkiksi myyjien työnkuvan ennustetaan muuttuvan automaattikassojen valvojiksi ja päivittäistavaraneuvojiksi tai sihteerien työn toiminnanohjausjärjestelmien hallinnoijiksi.¹⁰⁵ Työn tekemisen tapojen ja ammattien lisäksi myös työvoiman käyttötavat ja työelämän laatu on muuttunut. Kokoaikaisen säännöllisen päivätyön lisäksi määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet ovat yleistyneet ja yritykset käyttävät entistä enemmän esimerkiksi väliaikaista vuokratyövoimaa. Jatkuvan osa-aika työn tekeminen on lisääntynyt neljänneksellä 2000-luvulla ja myös itsensä työllistävien yrittäjien määrä on jatkuvassa nousussa.¹⁰⁶

Työn moninaistumisen lisäksi myös väestön monimuotoistumisen muutokset heijastuvat työyhteisöjen dynamiikkaan ja työelämän lisäksi myös työntekijät ovat muuttuneet. Erityisesti syntyvyyden laskusta ja eliniänodotteen pidentymisestä johtuva ikärakenteen muuttuminen on pakottanut monet työyhteisöt miettimään toimintaansa uudelleen.¹⁰⁷ Suomessa väestö vanhenee monia muita Euroopan maita nopeammin ja väestön ikääntyminen on näkynyt suomalaisten työmarkkinoiden muutoksessa merkittävästi jo pitkään. Vuodesta 2004 lähtien työmarkkinoilta on poistunut enemmän työvoimaa kuin uutta työvoimaa on astunut työmarkkinoille ja samaan aikaan työuria on pidennetty ja eläkeikää nostettu monilla aloilla entistä korkeammaksi. Arvioiden mukaan vuonna 2030 yli 65-vuotiaita on 600 000 enemmän kuin vuonna 2018. Työikäisten määrän on puolestaan ennustettu vähenevän yli 300 000 hengellä.¹⁰⁸ Samaan aikaan väestön ikääntymisen kanssa työajanodote, jolla kuvataan toteutuneen kuolleisuuden ja työllisyyden perusteella olevaa työssäoloaikaa, on pidentynyt 2000-luvulla kaikissa ikäryhmissä¹⁰⁹. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tulevaisuudessa suomalaisissa työpaikoilla työskentelee entistä enemmän entistä vanhempia työntekijöitä. Toisaalta samaan aikaan työvoiman ikääntymisen kanssa työelämään on astumassa uudenlainen sukupolvi, joka eroaa aikaisemmista sukupolvista monin tavoin.¹¹⁰

¹⁰⁴ Palola 2015, 6-7.

¹⁰⁵ Kopponen & Leppänen 2015, 18.

¹⁰⁶ Järvinen 2012, 12.

¹⁰⁷ Kumra & Manfredi 2012, 242.

¹⁰⁸ Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018.

¹⁰⁹ Järvinen 2012, 4.

¹¹⁰ TTL 2016.

Väestön ikääntymisen lisäksi myös työntekijöiden fyysiset ominaisuudet muuttuvat. Merkittävä työntekijöiden fyysiseen kehoon liittyviä muutoksia on erityisesti ylipainoisen väestön kasvava määrä. Ylipainoisten ja lihavien määrää kasvaa kaikkialla maailmassa¹¹¹ ja vuonna 2018 ylipainoisia oli maailmassa jo yli 1,5 miljardia¹¹². Suomalaisten miesten paino on noussut 1970-luvulta ja naisten 1980-luvulta lähtien. Kehitys hidastui ja tasaantui 2000-luvun alkuvuosina, mutta viimeisten kahdeksan vuoden aikana lihavuus on yleistynyt työikäisessä väestössä. Vuonna 2018 lähes kolme neljäsosaa työikäisistä miehistä ja kaksi kolmasosaa työikäisistä naisista oli ylipainoisia.¹¹³ Suomessa lihavuuden lisääntymisen ennustetaan jatkuvan, vaikka Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos koordinoikin kansallista lihavuuden ehkäisyyn tähtäävää ohjelmaa¹¹⁴.

Suomessa on vuosisatojen ajan elänyt useiden eri kulttuurien edustajia, mutta terminä monikulttuurisuus nousi Suomessa esille voimakkaimmin kuitenkin vasta 1990-luvulla. Vaikka Suomi ei siis olekaan koskaan ollut puhtaasti yksikulttuurinen maa, 1990-luvulle asti Suomi oli väestöltään kuitenkin muihin Euroopan valtioihin verrattuna varsin homogeeninen valtio, jossa kulttuurien sekoittuminen oli väkilukuun suhteutettuna alhaisempaa myös muihin pohjoismaihin verrattuna.¹¹⁵ 1990-luvun lopulta lähtien Suomi on kuitenkin monikulttuuristunut erittäin nopeasti ja 2000-luvulla maahanmuutto on kasvattanut Suomen väestöä jopa syntyvyyttä enemmän. Tilastokeskuksen vuonna 2015 laatiman ennusteen mukaan vuoteen 2030 mennessä ulkomaalaistaustaisen monikulttuuristen työntekijöiden määrän uskotaan kolminkertaistuvan ennusteen laatimishetkeen verrattuna siten, että vuonna 2030 Suomessa asuu ja työskentelee jo arviolta 500 000 monikulttuurista työntekijää¹¹⁶. Lisäksi vuonna 2018 laaditun tuoreimman väestörakenne-ennusteen mukaan vuosittaisen Suomeen suuntautuvan nettomaahanmuuton ennustetaan olevan jopa 15 000 henkilöä¹¹⁷. Maahanmuutto ja työvoiman monikulttuuristuminen on siis nykypäivän ja tulevaisuuden Suomessa merkittävä työelämän monimuotoisuutta lisäävä yksittäinen tekijä, mikä näkyy tulevaisuuden työpaikkojen työvoiman rakenteissa selkeästi. Tulevaisuuden työvoimatarpeiden paikkaaminen yhä moninaisemmalla työvoimapohjalla tuleekin koskettamaan sekä pieniä että suuria yrityksiä kautta maan¹¹⁸.

¹¹¹ WHO 2009, 17.

¹¹² WHO 2018, 36.

¹¹³ Koponen, Boodulin, Lundqvist, Sääksjärvi & Koskinen 2018, 45.

¹¹⁴ Koponen, Boodulin, Lundqvist, Sääksjärvi & Koskinen 2018, 48.

¹¹⁵ ETENE 2005, 8-9.

¹¹⁶ Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015a.

¹¹⁷ Suomen virallinen tilasto (SVT) 2018.

¹¹⁸ TEM 2009b, 7.

2.4 MUUTTUVAT TYÖVAATETARPEET

Edellä kuvattujen ilmiöiden mukaisesti maailmanlaajuinen globalisaatio on vaikuttanut merkittävästi suomalaiseen työelämään ja yritykset ovat mukautuneet sen vaatimuksiin omilla tavoillaan¹¹⁹. Suomalaisessa työelämässä monimuotoisuus nähdään lähes aina positiivisena voimavarana, joka vaikuttaa positiivisesti organisaatioiden toimintaan lisäämällä muun muassa työyhteisöjen luovuutta ja innovatiivisuutta. Henkilöstön monimuotoisuuden tiedostamisen ja hyödyntämisen tuomien mahdollisuuksien myötä monimuotoiset organisaatiot voivatkin saavuttaa merkittäviä kilpailuetuja. Luovuuden ja innovatiivisuuden ohella monimuotoisen työyhteisön voimavarat ja edut liittyvät erityisesti myös työyhteisön jäsenten yksilöllisen osaamisen, näkemysten ja elämäkokemuksen hyödyntämiseen ja sisällyttämiseen organisaation toimintaan. Lisäksi avoimuus, jokaisen työntekijän mahdollisuus olla oma itsensä, moniarvoisuus ja erilaisuuden hyödyntämisen johtavat parhaimmillaan tuloksellisempaan ja motivoituneempaan työyhteisöön. Motivaatiolla ja tuloksellisuudella vuorostaan on yhteys organisaation taloudelliseen hyötyyn.¹²⁰ Siten henkilöstön yksilöllisyyttä ja arvoja tukevan monimuotoisen työvaatetuksen suunnittelulla on kiistattomasti yhteydessä mahdolliseen talouskasvuun ja yritysten tuloksellisuuteen. Työyhteisöjen monimuotoisuuteen nähdään liittyvän kiistattomien etujen lisäksi kuitenkin myös ongelmia, jotka liittyvät esimerkiksi erilaisten ihmisten ja kulttuurien yhteensovittamiseen sekä työn tekemisen järjestämiseen kaikille työntekijöille sopivilla tavoilla.¹²¹ Tähän problematiikkaan liittyy myös kaikille sopivan työvaatetuksen järjestäminen.

Työtehtävien asianmukainen ja turvallinen suorittaminen vaatii työtehtävään soveltuvia varusteita ja työvälineitä, joihin kuuluu myös asianmukainen ja toimiva työvaatetus¹²². Käsitteenä vaate (cloth, garment) tarkoittaa yksitaista vaatekappaletta¹²³. Käsitteellä vaatetus (clothing) viitataan puolestaan yhden ihmisen päällä olevaan vaatteiden muodostamaan kokonaisuuteen eli asuun¹²⁴. Pukeutumisen (dress) käsitteen määrittelyssä voidaan soveltaa Utraisen (2009) määritelmää termille puku. Utraisen mukaan puku tarkoittaa vaatteiden ja asusteiden kokonaisuutta mutta sen lisäksi myös kaikkea sellaista käyttäytymistä, jonka päämääränä on muuttaa ruumiin muotoa. Kulttuurintutkimuksen näkökulmasta puku voidaan ymmärtää myös identiteetin kiinnittäjänä ja visuaalisena metaforana.¹²⁵ Entlewislen (2000) mukaan puku ei rajoitu vain henkilön ulkonäköön vaan sisältää myös ihmisen fyysiset

¹¹⁹ Airo, Rantanen & Salmela 2008, 18-19.

¹²⁰ TEM 2009b, 8-9.

¹²¹ Haapanen 2007, 14.

¹²² Pyöriä 2012, 11.

¹²³ Koskennurmi-Sivonen 2000, 1-4.

¹²⁴ Ks. esim. Kaiser 1990, 5.; Uotila 1994, 10-15.; Koskennurmi-Sivonen & Rautio 2003, 1-11.

¹²⁵ Utrainen 2009, 37.

ominaisuudet. Siten puku ja puvun käyttäminen on tärkeässä osassa ruumiinkuvan muodostumisessa muodostaen minän jatkeita, jotka toimivat rajapintoina ulkopuolisen ja itsen välillä.¹²⁶ Koskennurmi-Sivosen (2012) mukaan pukeutumisen käsite tarkoittaa laajimmillaan kaikkea ihmisen ulkonäön muovaamiseen liittyvää toimintaa. Pukeutumista voidaankin pitää yläkäsitteenä vaatetukselle, joka on monissa kulttuureissa yleisen ja helpommin havaittava pukeutumisen ilmentymä.¹²⁷

Näihin määritelmiin perustuen tutkimuksen pääkäsite on työvaatetus, jolla viitataan tässä tutkimuksessa työvaatteiden suunnitteluun, valmistukseen ja myyntiin erikoistuneiden yritysten mallistoista peräisin oleviin vaatteisiin ja vaatteiden muodostamiin asukokonaisuuksiin, joita käytetään työpaikoilla työnantajan ohjeistuksen mukaisesti. Yksittäiseen työvaatevaatekappaleeseen viitattessani käytän tutkimuksessa käsitettä työvaatevaate, jonka näen käsitteenä pitävän sisällään konkreettiset tavallisesti tekstiilimateriaaleista valmistetut tuotteet, joita ihmiset pukevat yleensä työpaikoilla työnantajan määrittäminä. Käsitteellä työpukeutuminen viitataan tässä tutkimuksessa laajempaan työvaatteiden käyttökontekstiin, joka sisältää yksittäisten vaatteiden ja vaatetuksen käsitteiden lisäksi myös työvaatteisiin liittyvät merkitykset, symboliikan, ihmisen fyysiset ulottuvuudet ja identiteetin sekä ulkonäön muokkaamisen esimerkiksi asusteilla, kampauksilla tai tatuoinneilla.

Ilmiönä vaatetuksen ja pukeutumisen voidaan nähdä jokapäiväisenä ja tiiviisti ihmisyyteen sidoksissa olevana lähes ihmisoikeuden kaltaisena yksilön oikeutena¹²⁸. Esimerkiksi Utraisen (2006) mukaan yksilön omien vaatteiden riistäminen onkin tavallisimpia muotoja ihmisen nöyryyttämiseen ja rankaisemiseen¹²⁹. Työvaatetus ja työvaatteiden suunnittelu voidaankin nähdä osittain ongelmallisena, sillä työvaatetuksen myötä työntekijöiltä viedään usein hetkellisesti oikeus päättää omasta pukeutumisestaan. Tästä huolimatta työvaatteilla on kuitenkin pitkä historia ja ne ovat monin tavoin vakiinnuttaneet asemansa vaatetusalan tärkeänä suunnittelu- ja tuotealueena.

Työvaatteet ovat muuttuneet kautta aikojen työtehtävien ja työvaatteiden käyttäjien tarpeiden muuttumisen mukana. Aikojen kuluessa työvaatteet ovat kehittyneet kaiken aikaa käytännöllisempään suuntaan, mutta niiden perustarkoitus on kuitenkin pysynyt ennallaan muutoksista huolimatta. Historiallisesti suomalaisen työvaatetuksen alkuna voidaan pitää vuotta 1889, jolloin annettiin ensimmäistä kertaa asetus teollisuuden ammattitehtävien työntekijöiden suojelusta. Työsuojelulainsäädännön voimaantulon voidaankin nähdä olevan

¹²⁶ Entwistle 200, 7-8.

¹²⁷ Koskennurmi-Sivonen 2012, 6.

¹²⁸ Koskennurmi-Sivonen 2012, 5.

¹²⁹ Utrainen 2006, 199-201.

tämän päivän työvaatetuksen merkittävä alkupiste, sillä ennen työsuojelua töissä käytettävä vaatetus oli usein yhtäläinen arkipukeutumisen kanssa ja pitkälti 1800-luvun lopulle asti jopa tehdastyössä työvaatteina käytettiin yleisesti käytettyjä pyhävaatteita. Ennen 1800-luvun loppua ainoastaan tietyillä erikoisaloilla tai hyvin likaisissa työtehtävissä oli käytössä erityinen työvaatetus. Työvaatehistorian varhaisin ja tunnetuin työvaate on nahkainen esiliina, joka on ollut Länsi-Euroopassa käytössä jo keskiajalta asti. Pohjoismaihin ja suomeen se rantautui 1500-luvulla. Nahkaista esiliinaa käyttivät esimerkiksi muurarit, sepät, suutarit sekä lasi- ja rautatehtailijat. Lisäksi ennen monia muita aloja työvaatteita käyttivät myös esimerkiksi postiljoonit, joilla oli omat erityiset virkapukunsa jo 1800-luvun alussa.¹³⁰

1900-luvulla huomattavan parannuksen työvaatetukseen toi vuonna 1930 asetettu työturvallisuuslaki, jonka myötä useilla aloilla työnantaja veloitettiin hankkimaan työntekijöilleen asianmukaiset olosuhteiden ja työn laadun edellyttämät varusteet ja erilaiset suojaavat työpuvut yleistyivät¹³¹. Vuosien saatossa lakiin on tehty useita muutoksia, joiden myötä työvaatteisiin on kohdistettu erilaisia laatumääräyksiä ja standardeja¹³². Turvallisuuden merkityksen kasvettua huomio kiinnittyi myös entistä enemmän työvaatetuksen tarkoituksenmukaisuuteen ja työvaatteita alettiin valita työolojen mukaisesti. Vähitellen arkivaatetus erosi entistä voimakkaammin työvaatetuksesta ja työvaatetus jakautui edelleen suoja- ja ammattivaatetukseen.¹³³ Monilla työpaikoilla työskennellään kuitenkin edelleen myös työntekijöiden omissa arkivaatteissa.

Nykypäivänä merkittävä osa suomalaisista käyttää erityistä työvaatetusta päivittäisessä työssään. Työtehtävien mukaan suunnitellulla työpukeutumisella on tutkittu yhteys sekä työntekijöiden fyysiseen että psyykkiseen hyvinvointiin. Onnistunut työvaatteiden suunnittelu myös tukee yrityksen visuaalista imagoa ja yleisilmettä, jolloin työvaatetus on osana yrityksen palvelupolkua eli asiakkaalle palvelua kuluttaessaan välittyvää kokomusta palvelusta ja siihen sisältyvistä palvelutuokioista. Työvaatteiden toimivuus ja turvallisuus lisäävät fyysistä työhyvinvointia ja parhaimmillaan työpukeutuminen lisää työntekijöiden työmotivaatiota sekä vahvistaa ammatillisen arvostuksen ja –identiteetin kokemusta. Lisäksi yhtenäinen työpukeutuminen luo tasa-arvoa työntekijöiden välillä, mitä voidaan myös pitää henkistä työhyvinvointia vahvistavana asiana.¹³⁴

¹³⁰ Antikainen, Hurme, Ilmarinen, Mäkinen & Tammela 1996, 12-13.

¹³¹ Työturvallisuuslaki 104/1930.

¹³² Ks. esim. Työturvallisuuslaki 738/2002.

¹³³ Antikainen ym. 1996, 14-15.

¹³⁴ Pyöriä 2012, 21-26.

2.5 KÄYTTÄJÄTIETO JA KÄYTTÄJÄLÄHTÖINEN TUOTEKEHITYS

Käyttäjälähtöinen ja käyttäjiä huomioiva suunnittelu on ollut viimeisen parinkymmenen vuoden ajan nouseva trendi tuotekehityksessä ja palvelusuunnittelussa. Käyttäjätietoa ja käyttäjälähtöistä suunnittelua sovelletaankin nykypäivänä useilla erilaisilla aloilla erilaisia käyttäjälähtöisesti kehitettyjä tuotteita ja palveluita on lukuisia. Lisäksi moninaisten käyttökohteidensa vuoksi myös käyttäjätiedon keräämisen ja soveltamiseen kehitettyjen menetelmien kirjo on laaja. Käyttäjätietoa ja käyttäjien huomioimista suunnittelussa onkin sen käyttökohteiden monimuotoisuuden vuoksi tutkittu monilla eri tieteenaloilla, kuten sosiologiassa, antropologiassa muotoilututkimuksessa tai kognitiivisessa psykologiassa.¹³⁵ Tässä tutkimuksessa käyttäjätietoa keskitytään tarkastelemaan pääsääntöisesti muotoilututkimuksen näkökulmasta.

Tieteellisissä artikkeleissa käyttäjätiedosta ja käytettävyyden tutkimuksesta on kirjoitettu 1950-luvulta lähtien. Yksinkertaistetusti ilmaistuna käyttäjätiedon ja käyttäjälähtöisen suunnittelun perusajatus on ymmärtää ihmisiä tuotteiden ja palveluiden käyttäjinä sekä pyrkiä hahmottamaan heidän toimintojaan ja rajoituksiaan.¹³⁶ Käyttäjätiedoksi nimitetäänkin yleisesti käyttäjien haluja, tarpeita ja rajoituksia koskevaa tietoa. Hyysalo (2009) määrittelee käyttäjätiedon tiedoksi, jonka avulla tuotekehityksessä voidaan luoda miellyttävä ja hyödyllinen tuote sen todellisille käyttäjille. Käyttäjätieto antaa vastaukset siihen miten, miksi, kuka ja mihin tuotetta lopulta käytetään sekä auttaa muodostamaan käsityksen käyttäjien toiminnasta ja tuotteen todellisista käyttötapausten.¹³⁷ Käsitteenä käyttäjätiedon kerääminen ei tarkoita pelkästään käyttäjien mielipiteiden kysymistä, vaan siihen sisältyy myös esimerkiksi tiettyjen käyttötilanteiden huomioiminen¹³⁸. Näiden määrittelyjen mukaisesti tässä tutkimuksessa käsite käyttäjätieto voidaankin nähdä synonyyminä kaikelle käyttäjiin liittyvälle tiedolle ja ymmärrykselle käyttäjistä.

Käyttäjätiedon kerääminen tapahtuu yleensä käyttäjätutkimuksen erilaisten metodien avulla, joiden tavoitteena on selvittää käyttäjien tapoja, tarpeita, toiveita, mieltymyksiä ja käyttökonteksteja. Ennen käyttäjätiedon keräämisprosessia on tärkeää määritellä keiltä tieto kerätään ja millaista tietoa tarvitaan¹³⁹. Lisäksi on tärkeää valita tutkimusasetelmaan sopiva metodi käyttäjätutkimuksen laajasta menetelmävalikoimasta. Käyttäjätutkimuksessa yleistä on myös erilaisten menetelmien yhdistäminen keskenään. Hyysalon (2009) mukaan käyttäjätiedon

¹³⁵ Kortesmäki 2005, 109-112.

¹³⁶ Kortesmäki 2005, 109-112.

¹³⁷ Hyysalo 2009, 18-19.

¹³⁸ Kortesmäki 2005, 109.

¹³⁹ Sinkkonen, Kuoppala, Parkkinen & Vastamäki 2006, 32.

hankkimiseen on kehitetty jopa satoja erikoistuneita menetelmiä, jotka kuitenkin pohjautuvat muutamaankin yleisempään menetelmäperheeseen. Näitä käyttäjätiedon keräämiseen yleisesti hyödynnettyjä menetelmäperheitä ovat muun muassa käyttäjien kanssa tehtävä suora työ, artefaktien analyysi, havainnointi, haastattelut, julkaistun tiedon etsintä ja analyysi, erilaisten mallien, havainnollistusten ja prototyyppien luominen ja hyödyntäminen sekä käytettävyydestä tutkimukset. Kaikkien menetelmäperheiden sisällä on kymmeniä erilaisia variaatioita, joiden erilaisilla yhdistelmillä käyttäjätietoa on mahdollista kerätä hyvin laajasti ja monipuolisesti tai yksityiskohtaiseen tutkimusalueeseen keskittyen.¹⁴⁰

Käyttäjätiedon ohella toinen tutkimuksen keskeinen käsite on käyttäjälähtöiset muotoilumenetelmät ja käyttäjälähtöinen tuotekehitys. Käsitteellisessä määrittelyssä tuotekehitys voidaan määritellä yksinkertaistetusti tuotteiden kehittämiseksi ideoinnin, luonnostetun, piirtämisen, laskelmoinnin ja suunnittelun avulla. Lisäksi tuotekehitystä voidaan kuvata myös prosessina, jonka tavoitteena on alusta asti uuden tuotteen kehittäminen tai jo olemassa olevan tuotteen parantaminen. Tavallisesti tuotekehityksen tuloksena syntyy yksityiskohtainen suunnitelma kehitetyn tuotteen valmistamiseksi.¹⁴¹

Käyttäjälähtöisessä tuotekehityksessä tuotekehitysprosessin keskiössä on käyttäjä ja kerätty käyttäjätieto, jonka hyödyntäminen tapahtuu erilaisten käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien avulla. Vuosien saatossa käyttäjälähtöisestä tuotekehityksestä on mallinnettu monella tavalla ja kirjallisuudesta löytyy jo nopealla hakemisella useita erilaisia tuotekehityksen etenemistä kuvaavia prosessimalleja. Tunnettuja käyttäjälähtöisen tuotekehityksen malleja ovat muun muassa Ulrichin ja Eppingerin tuotekehitysmalli¹⁴², *ISO 13407* – standardimalli¹⁴³ sekä Jakob Nielsenin *Usability Lifecycle* –malli¹⁴⁴. Tuotekehitysmalleissa toistuu yleensä keskenään hyvinkin paljon yhteisiä piirteitä. Esimerkiksi jokaiselle edellä luetellulle mallille yhteistä on muun muassa se, että niiden pohjana toimii käyttäjien mukaan ottaminen johonkin suunnittelun vaiheeseen sekä kehitystyön toistaminen ainakin jossakin kohtaa tuotekehitysprosessia niin pitkään, että tuotos saavuttaa halutun tason. Käyttäjätietoa suunnitteluprosessiin tuovina käyttäjälähtöisinä muotoilumenetelminä voidaan käyttää muun muassa piirtämistä, erilaisia tuotemallinnuksia ja prototypointia.

Käyttäjätiedon merkitys tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelussa on merkittävä, sillä toimivien työvaatteiden suunnittelussa käyttäjien tarpeiden huomioiminen on

¹⁴⁰ Hyysalo 2009, 75.

¹⁴¹ Reunanen 2011, 98-99.

¹⁴² Ulrich & Eppinger 2004.

¹⁴³ ISO 13407. 1999.

¹⁴⁴ Nielsen 1993.

ensisijaista. Hyysalon (2009) mukaan tuotekehityksessä merkittävä osa käytettävyyttä ja käyttöä määrittävistä ratkaisuista päätetään käyttäjätiedon sijaan kuitenkin suunnittelijan oletuksiin nojautuen. Suunnittelija hyödyntää suunnittelussa usein omaa kokemustaan ja ennakkooletuksiaan, jotka ovat riippuvaisia hänen omasta aiheeseen liittyvästä tiedostaan. Ennakkooletukset ja kokemukseen perustuvat arviot voivat auttaa suunnittelijaa yleisessä päätöksenteossa ja suunnittelukohteen hahmottamisessa, mutta niiden heikkoja puolia ovat usein epäluotettavuus ja analysoimattomuus. Ihmisen subjektiivinen taipumus taltioida ja jäsennellä tietoa eri tasoilla voi aiheuttaa tiedon vääristymiä, jotka johtuvat muun muassa suunnittelijan omista mielityksistä, kokemuksista ja kiinnostuksen kohteista.¹⁴⁵ Pekkala (2005) onkin todennut, että mikäli tuotekehitys tapahtuu vain suunnittelijan omiin tuotteen käyttötapoja koskeviin näkemyksiin ja arvauksiin luottaen, tuotteen epäonnistumisen riski on suuri. Käyttäjätiedon kerääminen ja käyttäjien tarpeisiin perehtyminen onkin erityisen tarpeellista tilanteissa, joissa suunnittelija ei ole tuotteen ensisijaista käyttäjäryhmää tai suunnittelijalla ei ole kokemusta tuotteen käytöstä ja käyttäjistä tai tätä kokemusta on vain vähän.¹⁴⁶

Tässä tutkimuksessa käyttäjätieto on tiiviisti sidoksissa myös tutkimuksen kantavana käsitteenä kulkevaan muutokseen, sillä tavat kuvata käyttäjiä ja käyttöä muuttuvat vähitellen. Tapojen muutokseen vaikuttavat muun muassa tuotteiden ja järjestelmien muuttuminen sekä tuotekehitystoiminnan kehittyminen. Lisäksi käsityksemme ihmisistä ja ihmisiin liittyvistä piirteistä ja toimintatavoista muuttuu ajan saatossa. Myös käyttäjien ja tuotteiden maailma muuttuu, minkä seurauksena käyttäjälähtöisessä tuotekehityksessä on entistä tärkeämpää huomioida erilaiset muutokset ja muutosprosessit.¹⁴⁷ Maailman muuttuessa entistä haastavammaksi tuotekehitysymmärryksen haasteena on hahmottaa käyttäjän tarpeita niin toiminnan ja välineiden kun myös erilaisten käyttäjää ympäröivien yhteisöjen ja verkostojen kontekstissa. Muutoksen asettamiin haasteisiin vastaamiseksi tuotekehityksessä tarvitaan enemmän käyttäjien tarpeita kuvaavaa tietoa, jonka täytyy olla jäsenneltyä, operatiivisesti käyttökelpoista sekä ylläpidettävää.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Hyysalo 2009, 79-80.

¹⁴⁶ Pekkala 2005, 146-150.

¹⁴⁷ Vuori 2008, 5-6.

¹⁴⁸ Vuori 2008, 9-10.

3 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN

Tässä pääluvussa kuvataan tutkimuksen empiiristä toteuttamista. Pääluku käsittelee tutkimuksen filosofisia sekä metodologisia lähtökohtia sekä esittelee aineiston keräämisen sekä analyysin menetelmällisiä valintoja. Lisäksi luku määrittelee tutkimuksen fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusotteen merkitystä sekä kuvaa tutkimuksen toteutuksen kannalta keskeisten menetelmällisten valintojen suhdetta tutkimuksen näkökulmaan, asetettuun tutkimustehtävään, teoreettisiin lähtökohtiin sekä tutkimuksen käytännön toteutukseen.

Menetelmällisten valintojen perustelun lisäksi alaluvuissa 3.2.1 ja 3.2.1 kuvataan aineiston keräämiseen vaikuttaneita tekijöitä sekä esitellään aineiston keräämisen eteneminen vaiheittain. Yksityiskohtaisella vaiheiden kuvaamisella tutkielmassa pyritään selvittämään lukijalle aineiston muodostumiseen vaikuttaneet tekijät myöhempää tutkimuksen onnistumisen ja luotettavuuden reflektointia varten. Alaluvussa 3.3 kuvataan analyysimenetelmän eteneminen ja vaiheet.

3.1 FILOSOFISET JA METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

Tämä tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tuomen ja Sarajärven (2004) mukaan laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin vaan ymmärtämään tutkimuskohdetta¹⁴⁹. Laadullinen tutkimus tavoittelee eletyn elämän kuvauksien saamista sekä niiden merkitysten tulkitsemista. Lähtökohdiltaan kvalitatiivinen tutkimus on siis kiinnostunut enemmän laadusta kuin määrästä ja sitä suositaan erityisesti silloin, kun tutkitaan ilmiöitä, joista ei ole olemassa olevia teorioita tai ilmiötä ei juuri tunneta. Laadullinen tutkimustapa sopiikin tähän tutkimukseen, sillä se soveltuu ilmiöiden kuvaamiseen ja eikä sen kautta pyritä yleistyksiin kuten määrällisellä tutkimuksella.¹⁵⁰ Myös tutkimusote ja aineistokeruumenetelmä tukevat tässä tutkimuksessa laadullista tutkimustapaa.

Filosofisesti tutkimus perustuu fenomenologis-hermeneuttiseen filosofiaan. Fenomenologis-hermeneuttisella tutkimusotteella tarkoitetaan yleisesti teoriaa tulkinnasta ja ymmärryksestä ja tutkimusta kutsutaankin usein myös tulkinnalliseksi tutkimukseksi, sillä sen ymmärtävän ulottuvuus syntyy tarpeesta tutkittavan ilmiön syvälliseen tulkintaan¹⁵¹. Tutkimusotteelle tyypillistä on, että mikään yksittäinen asia ei ole ymmärrettävä vain itsensä avulla, vaan ymmärrys ja tulkinta tapahtuu aina jossakin kontekstissa. Tärkeässä asemassa ovat yksilöiden subjektiiviset kokemukset, jotka mahdollistavat ilmiöön liittyvien kokemusten jakamisen sekä kokemuksiin liittyvien tulkintojen muodostamisen. Vaikka toisen ihmisen kokemusta ei ole

¹⁴⁹ Tuomi & Sarajärvi 2004, 87.

¹⁵⁰ Kananen 2015, 70-71.

¹⁵¹ Laine 2010, 38.

täysin mahdollista ymmärtää, tulkintojen kautta kokemuksen merkitys on kuitenkin mahdollista hahmottaa ja tuoda julki. Tutkimusotteen keskeisiin käsitteisiin kuuluu tulkinta, ymmärtäminen, esiymmärrys ja hermeneuttinen kehä.¹⁵² Tulkitsevuutensa vuoksi fenomenologis-hermeneuttinen menetelmä on hyvin tutkijakeskeinen, sillä menetelmässä tutkija on itse oman aineistonsa avain ja tulkitsija. Tutkijakeskeisyys onkin samalla menetelmän merkittävimpiä kritiikin kohteita, sillä tutkijan omat asenteet ja ennakko-oletukset saattavat helposti vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin toisinaan liiaksikin.¹⁵³

Fenomenologis-hermeneuttisen menetelmään kuuluva keskeinen käsite on hermeneuttinen kehä. Hermeneuttinen kehä tarkoittaa ymmärtämisen tapaa, joka ei umpeudu vaan mahdollistaa kaiken aikaa palaamisen takaisin alkuperäisiin lähtökohtiin ja jälleen uusien lähtökohtien löytämisen, kyseenalaistamisen ja niistä vapautumisen¹⁵⁴. Kokonaisuus muodostuu osien tulkinnan myötä, joiden rakentuminen ja hermeneuttiseen kehään astuminen on mahdollista vasta tulkitsijan esiymmärryksen jälkeen¹⁵⁵. Fenomenologis-hermeneuttinen traditio mahdollistaa uusien tulkintojen luomisen riippumatta siitä, miten monipuolinen ymmärrys tutkimusaiheesta on jo siihen mennessä saavutettu. Tulkinnat rakentuvat aina kulloisenkin aikakauden ajattelutapojen kontekstissa, jolloin on esimerkiksi luonnollista, että tulevaisuuden sukupolvet tekevät tutkimusaiheesta erilaisia tulkintoja. Tämä korostaa tradition loppumattomuutta.¹⁵⁶

3.1.1 FENOMENOLOGIS-HERMENEUTTISEN TUTKIMUSPROSESSIN KULKU

Tässä tutkimuksessa fenomenologis-hermeneuttisen otteen tavoitteena on tutkittavan ilmiön käsitteellistäminen sekä pyrkimys sellaisten asioiden esiin tuomiseen, joita on koettu, mutta ei välttämättä tietoisesti ajateltu¹⁵⁷. Fenomenologinen tutkimusorientaatio toimii työvaatesuunnittelijoiden kokemustiedon kuvaajana sisältäen ymmärryksen tutkijan merkityksestä tutkimusprosessissa sekä pyrkimyksen deskriptioon eli kuvailuun sekä koettujen ilmiöiden olennaiseen tunnistamiseen¹⁵⁸. Hermeneuttinen ote toimii puolestaan kokemuksen ymmärtämisen ja esiintuomisen tarkoituksessa, sillä ilmiöiden kuvaaminen vaatii ensin ymmärtämistä, johon puhdas fenomenologinen ote ei yksinään riitä¹⁵⁹. Tutkijana hermeneuttisessa kehässä olemisen tarkoittaa minulle liikettä ymmärtämisen, rakenteellisen analyysin ja kokonaisuuksien käsittämisen menetelmällisten askeleiden välillä. Uusi tulkinta

¹⁵² Niiniluoto 2012, 159-161.

¹⁵³ Laine 2010, 28-45.

¹⁵⁴ Niskanen 2005, 91.

¹⁵⁵ Lindseth & Nordberg 2004, 146-149.

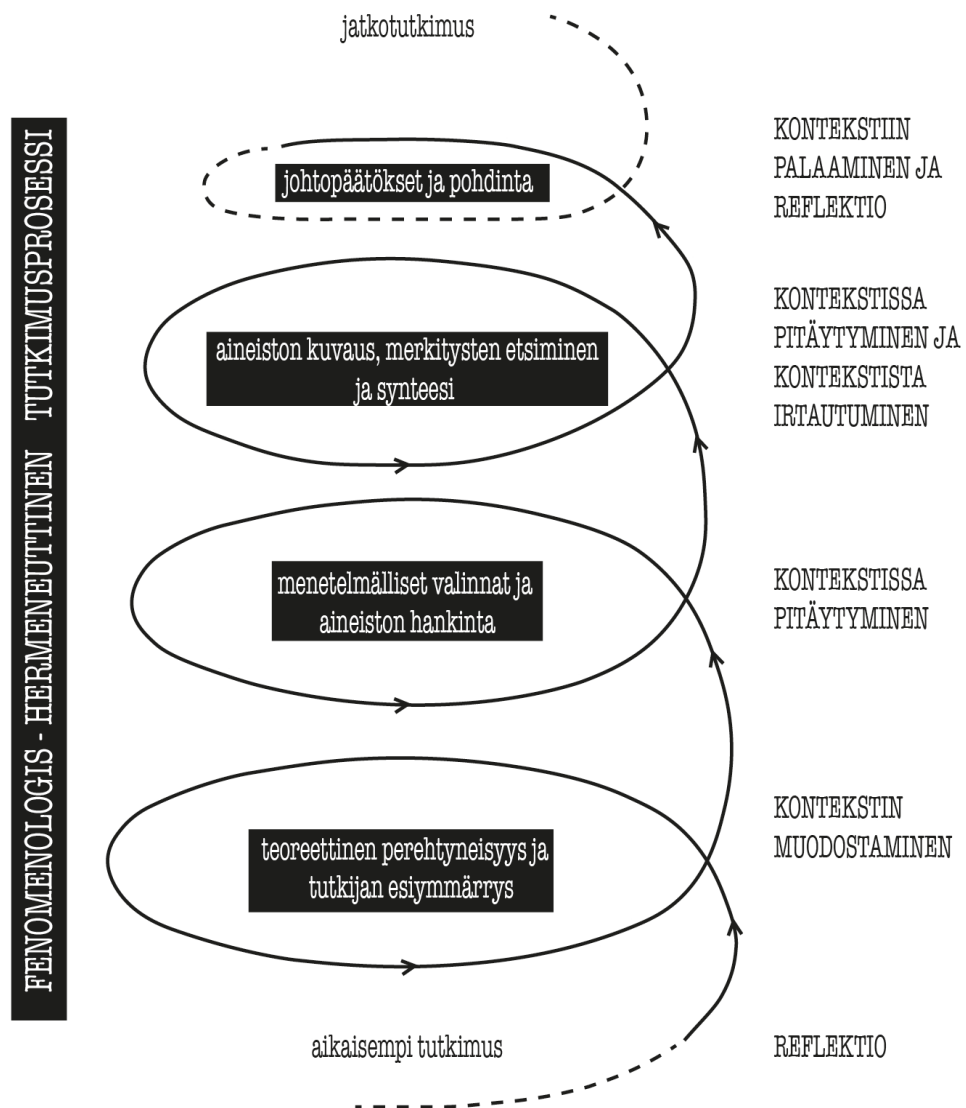
¹⁵⁶ Määttänen 1999, 72-80.

¹⁵⁷ Tuomi & Sarajärvi 2004, 34-35.

¹⁵⁸ Perttula 2012, 330-333.

¹⁵⁹ Niskanen 2005, 110-111.

johtaa tutkimuksen hermeneuttisessa kehässä uusiin kysymyksiin, mikä näkyy erityisesti aineiston keräämisen etenemisessä Delfoi-menetelmän eri kysymyskerroksilla. Tutkimuksessa fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusote toteutuu sille ominaisin vaihein alkaen tutkijan esiymmärryksestä ja päättyen tutkijan muodostamaan synteisiin yleisen merkitysverkoston muodostamisen ja tutkimustulosten arvioinnin kautta. Suhtaudun menetelmään kuitenkin pääsääntöisesti ajattelutapana ja tutkimusotteena enkä niinkään teknisesti täysin säännönmukaisena aineiston käsittelytapana. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimusotteessa menetelmän muokkaamisen tutkijalle ja tutkimusaiheelle sopivaksi onkin sanottu olevan enemmän velvoite kuin lupa¹⁶⁰. Tässä tutkimuksessa menetelmän muokkaaminen näkyy erityisesti aineiston analyysimenetelmän yhteydessä, jota olen muokannut omaan tutkimukseeni soveltuvaksi yhdistelemällä vapautuneesti eri tutkijoiden käsityksiä ja näkökulmia.

Kuvio 4. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusprosessin kulku.

¹⁶⁰ Ks. Perttula 1995, 112.

Kuvio 4 havainnollistaa fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusprosessin kulkua tässä tutkimuksessa. Kuvion muodostamisessa on sovellettu eri tutkijoiden näkemyksiä tutkimusprosessin etenemisestä seuraten hermeneuttisen kehän toteutumisen ideaa¹⁶¹. Ylöspäin liikkuvan spiraalin kehällä siirrytään vaiheittain edestakaisin tutkimuksen osien ja kokonaisuuden käsittämisen välillä. Mitä pidemmälle tutkimus etenee, sitä ymmärrettävämmäksi tutkittava ilmiö tarkentuu. Prosessin hahmottamisessa tärkeää on huomata, että vaikka spiraalin kaikki kehät liikkuvat eteenpäin yhtenäistä linjaa, kehillä voidaan liikkua myös toiseen suuntaan ja palata ajoittain takaisin jo aikaisemmin prosessoituihin askeliin. Spiraalissa molempiin suuntiin liikkuminen mahdollistaakin esimerkiksi aineistoon palaamisen niin monta kertaa kuin tulokinnan kannalta vain on tarpeellista sekä tutkijan omien havaintojen tarkastelun aina vain uudestaan kerätyn aineiston pohjalta¹⁶².

Kuvion mukaisesti tutkimusprosessin ensimmäinen vaihe on aikaisempi tutkimus. Aikaisempi tutkimus muodostaakin tutkimuksen lähtökohdat, joiden pohjalle koko tutkimus rakentuu. Tässä tutkimuksessa lähtökohtana toimivat erityisesti sellaiset aikaisemmat tieteelliset tutkimukset, jotka ovat vaikuttaneet muun muassa vaatetusalan tutkimusperinteiden muodostumiseen sekä siten myös tämän tutkimuksen toteuttamiseen ja asemoitumiseen vaatetusalan tieteellisen tutkimuksen kentässä. Lisäksi aikaisemmat tutkimukset ovat luoneet tiedollista pohjaa, johon myös tässä tutkimuksessa kuvatut käsitteet, teoria ja metodologia nojaavat. Näiden tieteellisten tutkimusten pohjalta tutkimusprosessin varsinaisessa ensimmäisessä vaiheessa pyritään saavuttamaan tutkijan teoreettinen perehtyneisyys sekä määrittelemään tutkijan aikaisempi esiymmärrys. Teoreettisen perehtyneisyyden ja esiymmärryksen saavuttamisen pohja on tutkijan reflektio omista tutkimusaiheeseen ja teoriaan liittyvistä hypoteeseistaan ja esioletuksistaan. Ennen tutkimuksen toteuttamista tutkijan onkin tärkeää reflektion kautta hahmottaa omat pohjatietonsa aiheesta sekä esimerkiksi aikaisempien tutkimusten vaikutus nyt toteutettavan tutkimuksen tutkimustehtävien asemoimiseen. Tässä tutkimuksessa tutkijan teoreettinen perehtyneisyys ja esiymmärrys rakentuu johdantoluvun ja kirjallisuusluvun kautta, jotka yhdistävät omat hypoteesini ja havaintoni tutkimusaiheesta ja sen merkityksestä sekä kirjalliset lähteet tutkittavasta ilmiöstä. Tässä vaiheessa syntyy myös tutkimuksen konteksti ja viitekehys.

Tämän tutkimuksen tapauksessa osa reflektiota ja siten esiymmärryksen muodostumista on ollut myös saman aihepiirin ympärillä liikkuneen kandidaatintutkielmani tutkimusprosessin läpivieminen, jonka aikana olen tutustunut tämän tutkimuksen aihepiiriä käsittelevään kirjallisuuteen ja aikaisempiin tutkimuksiin. Esiymmärryksen muodostaminen ja tiedostaminen

¹⁶¹ Ks. esim. Syrjälä ym. 1994, Anttila 2005, Peltomäki 2014.

¹⁶² Laine 2010, 36-37.

on tärkeää, sillä se auttaa jäsentämään tutkimusongelmaa ja tarkastelemaan objektiivisesti tutkijan subjektiivisten esioletusten vaikutusta tutkimusasetelman ja näkökulman muodostumiseen¹⁶³. Tutkijana minun on mahdotonta irrottautua täysin aikaisemmin keräämästäni tiedosta ja kokemuksistani. Henkilökohtaisen tutkimuspäiväkirjan kirjoittamisen avulla olen pyrkinyt mahdollisimman tarkasti tunnistamaan oman esiymmärrykseni, jotta voin hahmottaa sen mahdollisen vaikutuksen aineiston tulkintaan ja ymmärtää sen vaikutuksen johtopäätöksiin. Fenomenologis-hermeneuttisen analyysimenetelmän mukaisesti analyysin lopussa palaan tarkoituksellisesti omaan esiymmärrykseeni ja tarkastelen aineistosta nousevia teemoja suhteessa aihepiiriin aiempaan tutkimukseen.

Spiraalissa eteenpäin siirryttäessä teoreettinen perehtyneisyys ja esiymmärrys johtavat tutkimuksen menetelmällisten valintojen tekemiseen ja aineiston keräämiseen. Menetelmien valinta ja aineiston kerääminen tapahtuu tutkimuksen kontekstiin tukeutuen. Keskeistä on siis tutkimuksen kontekstiin sopivan tiedon esiintuomisen menetelmän löytäminen sekä sen löydyttyä aineiston keruun suunnittelu ja toteuttaminen. Tässä tutkimuksessa toivotunlaista tutkimuskysymyksiin vastaavaa tietoa pyritään tuomaan esiin Delfoi-menetelmän avulla. Jotta aineiston kerääminen onnistuu, Delfoi-menetelmän kyselykierrokset täytyy suunnitella ja laatia huolellisesti. Toisella kehällä asiantuntijaraati siis vastaa sähköisten lomakkeiden avulla edellisessä vaiheessa laatimiini kysymyksiin kolmen kyselykierroksen aikana. Kyselylomakkeiden rakenne ja kysymysten muodostamiseen vaikuttavat asiat esitellään paremmin alaluvussa 3.2.3. Aineiston keruun lopputuloksena saatavat vastaukset ovat asiantuntijoiden itsensä kertomia kokemuksia ja ajatuksia, joita tutkija tarkastelee omasta tutkijapositionaan käsin.

Aineiston keräämisen jälkeen saatu aineisto analysoidaan toistuvan prosessimenetelmän kaltaisina askeleina liikkuvan fenomenologis-hermeneuttisen analyysimenetelmän avulla. Fenomenologis-hermeneuttisen analyysin etenemistä on kuvattu tarkemmin luvussa 3.3. Analyysin yhteydessä vaiheittain sekä pitäydytään tutkimuksen kontekstista että pyritään irtautumaan siitä syvemmän ymmärryksen ja tulkinnan aikaan saamiseksi. Tutkimusprosessi päättyy synteessin jälkeen johtopäätöksiin ja pohdintaan eli tutkimustulosten tulkintaan, vertailemiseen ja luotettavuuden arvioimiseen. Tässä vaiheessa tutkimustuloksia siis verrataan tutkijan esiymmärrykseen, aikaisempiin tutkimuksiin sekä kerättyyn kirjallisuustaustaan, jolloin analyysin yhteydessä tehdyn kontekstista irtautumisen myötä palataan takaisin kontekstiin ja reflektioon. Analyysiprosessissa ja tulkinnassa tärkeää on tutkimuskysymyksiin vastaaminen ja pyrkimys tutkittavan ilmiön syvämerkitysten tiedostamiseen ja tulkintaan.¹⁶⁴ Tutkimuksen

¹⁶³ Judén-Tupakka 2007, 87.

¹⁶⁴ Judén-Tupakka 2007, 65-66.

valmistumisen jälkeen spiraali voi edelleen jatkaa kulkuaan jatkotutkimuksissa, joko minun tai muiden tutkijoiden toimesta.

3.1.2 TUTKIMUKSEN SUHTEESSA RAKENTUVA NÄKÖKULMA

Raatikaisen (2005) mukaan todellisuuden luonne ja tiedon hankinnan mahdollisuus tieteellisten näkemysten välisessä keskustelussa voidaan perinteisesti jakaa vallitsevaan luonnontieteiden positivistiseen näkemykseen sekä humanististen tieteiden ja yhteiskuntatieteiden ymmärtävään näkemykseen¹⁶⁵. Niiden väliin mahtuu kuitenkin monia muita tieteenfilosofisia koulukuntia. Tässä tutkimuksessa täydennän näkökulmaani fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimusotteeseen tarkastelemalla tutkimusaiheittani Tienaria ja Meriläistä (2012) mukaillen suhteessa rakentuvasta näkökulmasta. Suhteessa rakentuvan näkökulman voidaan katsoa edustavan tiedon konstruktivis-kriittistä koulukuntaa ja se soveltuu erityisesti laadullisen tutkimuksen tutkimustapaan¹⁶⁶. Viimeisen 20 vuoden aikana näkökulmaa on sovellettu erityisesti yhteiskunnallisen tutkimuksen parissa, mutta sen näkökulmat soveltuvat hyvin myös muiden tutkimusalueiden hahmottamiseen ja tarkasteluun.

Suhteessa rakentuva näkökulma tulee fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusotteen perusajatuksista kokemuksellisuudesta ja tulkinnallisuudesta. Suhteessa rakentuvan näkökulman mukaan tieto on yksilöiden välisissä suhteissa ja aineiston tarkastelussa keskeistä on tutkimusaiheen ymmärtäminen ja tulkitseminen. Tutkimuksen painopiste on sosiaalisissa käytännöissä eikä tutkimus tavoittele yksiselitteisten yleistysten luomista. Näkökulma painottaakin tiedon rakentumista ihmisten välisissä suhteissa, joissa tieto saa ihmisten keskenään jakamassa todellisuudessa erilaisia subjektiivisesti koettuja merkityksiä. Näin ollen näkökulma tiedostaa tiedon näkökulmasidonnaisuuden ja jättää tilaa erilaisten näkökulmien ja totuuksien olemassaololle.¹⁶⁷

Tässä tutkimuksessa suhteessa rakentuva näkökulma mahdollistaa asiantuntijatiedon tarkastelun siten, että tutkimus jättää tilaa asiantuntijoiden subjektiivisten kokemusten tulkinnalle ja erilaisten totuuksien syntymiselle. Aikaisemmat tutkimukset ja tutkijan esiymmärrys toimivat suhteessa rakentuvan näkökulman kautta tutkimuksen keskustelukumppaneina mahdollistaen moninäkökulmaisen lähestymisen aineiston analyysiprosessiin. Suhteessa rakentuvasta näkökulmasta pystyn tarkastelemaan työvaatesuunnittelijoiden havaintoja ja kokemuksia työelämän muutoksen vaikutuksesta tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun sekä hahmottamaan

¹⁶⁵ Raatikainen 2005, 41-45.

¹⁶⁶ Tienari & Meriläinen 2012, 63.

¹⁶⁷ Tienari & Meriläinen 2012, 63-64.

Delfoi-menetelmän avulla kerätyn aineiston sisältämiä asiantuntijoiden keskinäisissä suhteissa muodostuneita näkökulmia. Koska asiantuntijoilla on mahdollisuus nähdä toistensa vastaukset, tutkimuksessa korostuu entisestään tutkimustiedon syntyminen ihmisten välisissä suhteissa ja heidän yhdessä jakamassaan todellisuudessa. Samaan aikaan tieto syntyy myös tutkittavien ja tutkijan välisessä suhteessa. Tutkimukseni terminologiassa suhteessa rakentuva näkökulma näkyy siten, että omaa tutkimustani kuvatessani puhun asioiden selittämisen sijaan esimerkiksi ymmärtämisestä tai tulkinnasta¹⁶⁸.

3.2 DELFOI-MENETELMÄN SOVELTAMINEN AINEISTON KERÄÄMISEEN

Delfoi-menetelmä on tutkimusmenetelmä, joka on kehitetty ja yleisesti sovellettu erityisesti tulevaisuudentutkimuksen piirissä¹⁶⁹. Anttila (2005) määrittelee Delfoi-menetelmän vaiheittaiseksi puolistrukturoiduksi tai strukturoiduksi kyselymenetelmäksi, jolla tuodaan esiin ja jalostetaan tiedoksi tutkimuksen kohteena olevan ryhmän mielipiteitä, kokemuksia ja tulevaisuuden visioita¹⁷⁰. Menetelmänä Delfoi soveltuu erityisesti asiantuntijoiden tiedon esiintuomiseen ja sitä pidetäänkin yleisesti asiantuntijamenetelmänä, jossa asiantuntijoiden rooli on toimia eräänlaisina tulevaisuuden ennustajina¹⁷¹. Delfoi-menetelmän tunnuspiirteitä ovat asiantuntijapaneelin lisäksi useat kyselykierrokset, vastaajien anonymiteetti, vastausten monipuolinen kommentointi sekä tutkijan keskeinen rooli tutkimuksessa¹⁷². Delfoi-menetelmä koostuu useimmiten kahdesta tai kolmesta asiantuntijakierroksesta, joiden aikana osallistujilta kerätään aiheeseen liittyviä mielipiteitä. Menetelmässä tutkija on keskeisessä asemassa luomassa ohjattua ja vuorovaikutteista prosessia jossa kysymyksiin vastaavat asiantuntijat ottavat kantaa väitteisiin ja saavat tietoonsa toistensa mielipiteet kierrosten aikana. Jokaisen kierroksen välissä tutkija analysoi informaation ja lähettää erityisesti yleisestä linjasta poikkeavat mielipiteet perusteluineen takaisin asiantuntijoille lisätarkasteluun.¹⁷³ Tutkijan takaisin asiantuntijapaneelille lähettämät väittämät tarjoavat asiantuntijoille mahdollisuuden verrata omia käsityksiään muiden perusteluihin ja jopa muuttaa niitä¹⁷⁴. Kierroksia on vähintään kaksi, mutta tapauksesta ja tarpeista riippuen menetelmää voidaan jatkaa myös useamman kierroksen verran. Kierrokset on mielekästä lopettaa viimeistään kun tutkimus saavuttaa saturaatiopisteen ja paneelistien vastaukset alkavat kylläntyä.¹⁷⁵

¹⁶⁸ Tienari & Meriläinen 2012, 64–67.

¹⁶⁹ Mannerman 2004, 146.

¹⁷⁰ Anttila 2005, 398–400.

¹⁷¹ Aalto-Kallio, Saikkonen & Koskinen-Ollonqvist 2009, 96–97.

¹⁷² Ks. esim. Kuusi 2002, 204–216; Loo 2002, 764–767; Linturi 2008, 102–114.

¹⁷³ Anttila 2005, 398–403.

¹⁷⁴ Linstone & Turoff 2002, 5.

¹⁷⁵ Mullen 2003, 46.

Delfoi-menetelmän alkuperäisenä pyrkimyksenä oli pitkään peräkkäisten kyselyiden ja valvotun palautteen avulla saavuttaa asiantuntijaryhmän yksimielinen näkemys. Pyrkimys perustui oletukseen, että asiantuntijat tietävät eniten omasta erikoisalastaan ja ovat valmiita jakamaan tietoaan muille paneelin jäsenille. Arvioiden laadun oletettiin parantuvan, kun asiantuntijat voivat muuttaa mielipidettään muilta ryhmän jäseniltä saadun palautteen perusteella.¹⁷⁶ Nykyisin Delfoi-menetelmä keskittyy useimmin pikemminkin erilaisten mielipiteiden tarkasteluun ja tutkijat pyrkivät asiantuntijoiden mielipiteiden ja ajatusten avulla saavuttamaan mahdollisimman laajan ymmärryksen tutkimusaiheesta.¹⁷⁷

Linturin (2007) mukaan Delfoi-menetelmä on erityisen käyttökelpoinen etenkin tapauksissa, joissa halutaan arvioida jonkin tulevaisuuden tilan toivotuksi tulemista, saada selville jonkin tulevaisuuden piirteen toteutumisajankohta tai kun pyritään saamaan esiin keinoja jonkin tulevaisuuden tilan saavuttamiseksi¹⁷⁸. Tämän tutkimuksen tapauksessa Delfoi-menetelmä toimii erityisesti uusien näkemysten ja ideoiden esiin nostajana ja pyrkii saamaan esiin uutta tietoa tulevaisuuden monimuotoisen työpukeutumisen suunnittelun tueksi. Menetelmä on erityisen mielekäs, sillä työelämän moninaistuminen on kaiken aikaa etenevä ilmiö, joka ei ole vielä muuttunut pysyväksi tai muuttanut työvaatteiden suunnittelun käytäntöjä. Delfoi-menetelmällä voidaan tunnistaa tulevaisuuden muutossuuntia jo varhaisessa vaiheessa ja siten ennakoida tulevaisuutta, tarkastella syy-seuraussuhteita sekä luoda parempaa tulevaisuutta¹⁷⁹. Tämän tutkimuksen tapauksessa Delfoi-menetelmä korostaa työvaatteita suunnittelevien asiantuntijoiden mahdollisuutta yhdessä tarkastella tulevaisuutta ja kehittää parhaaseen kehityssuuntaan johtavia toimintastrategioita.

Tässä tutkimuksessa sovelsin Delfoi-menetelmää Ojasaloa, Moilasta ja Ritalahtea (2009) mukaillen¹⁸⁰ seuraavanlaisesti; 1) tavoitteiden määrittely ja tutkimuskysymysten rajaaminen, 2) asiantuntijaryhmän muodostaminen, 3) ensimmäisen kyselykierroksen kysymysten laatiminen ja testaus, 4) ensimmäisen kyselykierroksen toteuttaminen, 5) ensimmäisen kyselykierroksen aineiston analysointi 6) toisen kyselykierroksen kysymysten laatiminen ja testaus 6) toisen kyselykierroksen toteuttaminen, niin että asiantuntijoilla on tiedossaan ensimmäisen kierroksen tulokset ja he voivat tarvittaessa täsmentää ja kommentoida muiden näkökulmia, 7) toisen kyselykierroksen aineiston analysointi, 8) kolmannen kyselykierroksen kysymysten laatiminen 9) kolmannen kyselykierroksen toteuttaminen, niin että asiantuntijoilla on tiedossaan ensimmäisen ja toisen kierroksen tulokset ja he voivat tarvittaessa täsmentää ja kommentoida

¹⁷⁶ Rautkylä-Willey & Valtakari 2001, 81.

¹⁷⁷ Anttila 2005, 260.

¹⁷⁸ Linturi 2007, 102-106.

¹⁷⁹ Linstone & Turoff 2002, 3-4.

¹⁸⁰ Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 133-135.

muiden näkökulmia, 10) kolmannen kyselykierroksen tulosten analysointi, 11) koko tutkimuksen aikana kerätyn aineiston analysointi ja tulosten raportoiminen.

3.2.1 OTOS JA ASiantuntijAPANEELIN KOKOAMINEN

Delfoi-menetelmän ominaispiirre on asiantuntijapaneeli, joka koostuu tutkimusaihetta ympäröivien alojen asiantuntijoista¹⁸¹. Paneeliksi nimitettävään raatiin valitaankin yleensä tutkimusaihetta eri suunnista hallitsevia ja ymmärtäviä ekspertejä¹⁸². Delfoi-menetelmässä asiantuntijapaneelia käytettäessä ratkaisevaa on asiantuntijoiden laatu, ei määrä¹⁸³. Samoin myös vastausten laatu on niiden määrää tärkeämpää ja monet tutkijat ovatkin yksimielisiä siitä, että Delfoi-menetelmässä paneelin koko ja riittävä vastausten määrä on yksilöllistä tutkittavan ilmiön luonteesta ja käytettävästä Delfoi-sovelluksesta riippuen¹⁸⁴. Kuusen (2002) mukaan Delfoi-menetelmässä vastaajiksi tulee valita sellaisia ihmisiä, joilla on erilaista asiantuntijuutta tutkimusaiheesta. Vastaajien erilainen asiantuntijuus mahdollistaa tutkimuksissa monipuolisen keskustelun syntyvän erilaisten näkökulmien esiin nousemisen.¹⁸⁵

Tässä tutkimuksessa tutkimuksen perusjoukon muodostivat suomalaiset vaatetussuunnittelijat, jotka tutkimushetkellä työskentelivät työvaatteiden suunnittelijoina suomalaisissa vaatetusalan yrityksissä. Varmistaakseni paneelistien asiantuntijuuden rajasin perusjoukon koskemaan vain tutkimushetkellä yli viisi vuotta työvaatesuunnittelijan nimikkeellä työskennelleet vaatetussuunnittelijat, sillä hypoteesini mukaan viiden työvuoden aikana tutkittaville oli ehtinyt kertyä jo vankkaa ja monipuolista asiantuntijuutta työvaatteiden suunnittelusta. Koska tutkimuksen tavoitteena oli nostaa tutkimusaihe yleiseen keskusteluun sekä tulkinnallisesti kartoittaa suunnittelijoiden näkökulmia, kokemuksia ja visioita, riittävä tutkimusaineisto muodostui harkitusta otoksesta perusjoukosta. Vastaajien asiantuntijuuden riittävän erilaisuuden rajasin tässä tutkimuksessa syntyvän paneelistien työskentelystä eri yrityksissä, joissa työvaatteiden suunnitteluun sovelletaan erilaisia käytäntöjä. Erilaisuutta luo myös paneelistien erilainen koulutustausta sekä mahdollisissa muissa työtehtävissä syntynyt asiantuntijuus, jotka saattavat luoda vastaajien mielipiteisiin ja kokemuksiin riittävää monipuolisuutta tuovaa vaihtelua.

Asiantuntijapaneelin muodostamiseksi keräsin listan tietooni saamistani perusjoukon kriteerit täyttävistä työvaatesuunnittelijoista. Listan perusteella lähetin kyselykutsun tutkimukseen

¹⁸¹ Linstone & Turoff 2002, 5.

¹⁸² Linturi & Rubin 2014, 8.

¹⁸³ Wilenius 2004, 75.

¹⁸⁴ Ks. esim. Kuusi 2002, 213-219; Loo 2002, 766.

¹⁸⁵ Kuusi 2002, 217-218.

osallistumisesta sattumanvaraisesti sähköpostitse kymmenelle suomalaiselle työvaatesuunnittelijalle. Sähköpostiosoitteita sain omasta sähköpostiluettelosta, kollegoilta sekä Internet-sivustojen kautta. Kontaktoimistani suunnittelijoista kaikki kymmenen vastasivat sähköpostiini ja kahdeksan suunnittelijaa oli erittäin kiinnostunut tutkimukseen osallistumisesta. Lopulta alkuperäisestä joukosta kuusi (N=6) suunnittelijaa sitoutui tutkimukseen osallistumiseen. Muut osallistujat karsiutuivat pois muun muassa aikataulukiirojen tai muiden päällekkäisten projektien vuoksi.

3.2.2 AINEISTON KERUUN ETENEMINEN JA KYSYMYSTEN MUODOSTAMINEN

Delfoi-menetelmässä ei ole vain yhtä oikeaa tekniikkaan vaan sitä voidaan soveltaa monin eri tavoin tutkimuskohteen mukaan. Tämä antaa tutkijalle monipuolisia mahdollisuuksia arvioitavan aineiston keräämiseen.¹⁸⁶ Keskeinen osa Delfoi-menetelmän toteutusta on tutkimuksen huolellinen suunnittelu ja harkittu tutkimuskysymysten muodostaminen. Delfoi-menetelmässä tutkimuskysymysten muodostamiseen käytetään usein erilaisia asteikkoväittämiä sekä kommenttikysymyksiä. Kysymyksiin voidaan pyytää kommentteja suhteessa niiden tärkeyteen, saavutettavuuteen, kelpoisuuteen tai haluttavuuteen. Monissa tapauksissa käytetään lisäksi avoimia kysymyksiä, joiden avulla saadaan selville perusteluja ja sellaisia asioita, joita asteikkokysymykset eivät osoittaisi.¹⁸⁷

Linstone (2002) on koonnut Delfoi-menetelmän väitteiden laatimisen tueksi tarkistuslistan, jonka avulla Delfoi-menetelmä käyttämisessä voidaan ehkäistä yleisimpien ongelmien syntyminen, jotka saattavat vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Ensimmäisenä kohtana tutkijan tulee varmistaa, että paneeliin osallistuvat asiantuntijat todella tuntevat alansa, eivätkä ole antaneet näennäisen asiantuntijuuden vaikuttaa valintaan. Menetelmän ei myöskään tulisi erityisesti houkutella esiin merkityksiä, joita tutkijalla itsellään on tutkittavasta ilmiöstä. Tutkijan ei siis tulisi antaa omien mielipiteidensä vaikuttaa asiantuntijoiden vastauksiin eikä millään lailla manipuloida vastaajia yksinkertaistamaan vastauksiaan tai ennustamaan tulevaisuutta.¹⁸⁸

Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin kaikilla tutkimuskierroksilla sähköisen kyselylomakkeiden avulla. Tutkimuksen toteuttamisen näkökulmasta sähköisen ja tekstimuotoisen kyselylomakkeen etu oli erityisesti se, että kerätty aineisto oli kaikilla kierroksilla suoraan fenomenologis-hermeneuttisen analyysimenetelmän edellyttämässä

¹⁸⁶ Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 134.

¹⁸⁷ Loo 2002, 765.

¹⁸⁸ Linstone 2002, 559-579.

kirjallisessa muodossa. Kirjallisessa muodossa olevien vastausten heikkous oli kuitenkin se, että kirjoitetut vastaukset eivät välitä asiantuntijoiden ei-kielellisiä kokemuksia kuten tunnereaktioita ja kehonkieltä, jolloin kirjoitetun kielen välityksellä kokemus on mahdollista tavoittaa vain osittaisena¹⁸⁹. Tämän tutkimuksen tapauksessa tulkitsin kuitenkin, että asiantuntijoiden kirjallisesti kuvaamat kokemukset mahdollistavat kuitenkin tutkimuksen toteuttamisen mahdollistavan vuorovaikutuksellisen dialogin toteutumisen aineiston kanssa.

Delfoi-menetelmän tunnuspiirteiden mukaisesti kyselylomakkeissa ei kerätty taustamuuttujia eli kysytty vastaajien sukupuolta, ikää tai muita vastaavia tietoja vastaajien anonymiteetin säilyttämiseksi. Tutkimuksessa anonymiteetin säilyttäminen auttoi takaamaan, että asiantuntijat voivat toistensa vastaukset nähtyään sekä ottaa tarkentavasti kantaa että muuttaa näkemyksiään asiantuntijan arvovaltaansa menettämättä¹⁹⁰. Kahdella ensimmäisessä kierroksella lomakkeiden kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, joissa vastaajat saivat vapaasti vastata kussakin kysymyksessä esitettyihin väittämiin omaan näkemykseensä perustuen. Kolmannella kierroksella tutkijan esittämiä kysymyksiä oli vain kaksi ja asiantuntijoita pyydettiin vastaamaan niihin esseemuotoisesti pohtien esitettyjä kysymyksiä mahdollisimman laajasti. Lisäksi esseessä panelisteilla oli mahdollisuus tuoda esiin myös muita tutkimusaiheeseen liittyviä ajatuksiaan sekä kommentoida toisen kyselykierroksen tuloksista saamaansa yhteenvetoa. Siten kaikilla kierroksilla lomakkeiden kysymykset toteuttivat laadullisen tutkimuksen piirteitä, joissa vastaajat saivat kirjallisesti kertoa kokemuksiinsa vapaasti omin sanoin.

Kyselykierrosten rakentaminen perustui tutkimuksessani määrittelemiini tutkimusongelmiin siten, että jokaisella kyselykierroksella pyrin löytämään vastauksen yhteen tutkimuskysymykseen. Lisäksi laadin kyselykierrosten rakentamisen pohjaksi hyvin löyhän kyselyrunгон, jossa määrittelin alustavasti tutkimuksen etenemisen jokaisella kyselykierroksella. Jotta muutosta ja tulevaisuutta voidaan tutkia, täytyy ensin kartoittaa ilmiön historiaa ja nykytilaa. Niinpä ensimmäisellä kyselykierroksella lomakkeen kysymykset pureutuivat työvaatesuunnittelijoiden kokemuksiin heidän työnsä nykytilanteesta sekä työn muutoksesta verrattuna ajankohtaan, jolloin he aloittivat työnsä työvaatesuunnittelijoina. Lisäksi tutkittiin suunnittelijoiden näkemyksiä tulevaisuuden työvaatesuunnittelun muutoksesta. Toinen kierron keskittyi tarkastelemaan suunnittelijoiden ajatuksia työelämän muutoksen vaikutuksista tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun käyttäjätiedon keräämisen ja hyödyntämisen näkökulmasta. Viimeinen kyselykierron toteutettiin esseevastuksena, jossa suunnittelijat saivat vapaasti vastata kysymyksiin *Millaista on tulevaisuuden työvaatesuunnittelu?* ja *Millaisia ovat*

¹⁸⁹ Moilanen & Räihä 2015, 59.

¹⁹⁰ Linturi & Rubin 2014, 12.

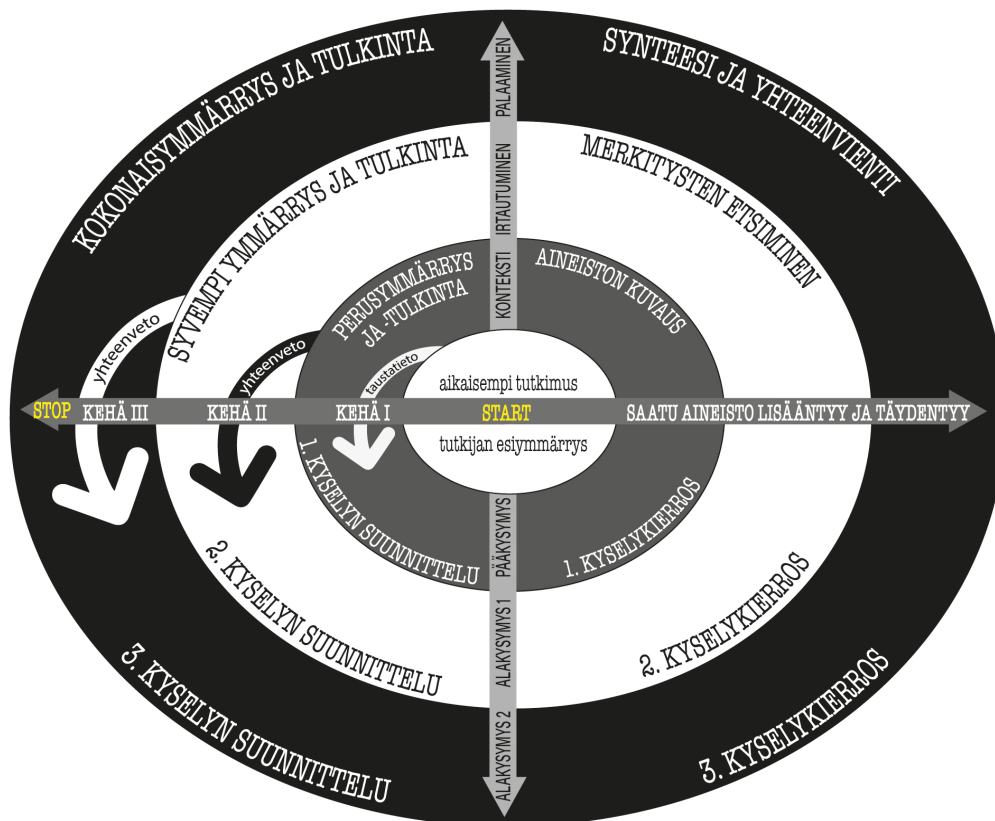
tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet? Siten viimeisessä kohdassa asiantuntijoiden oli mahdollista kommentoida vapaasti sekä koko tutkimusaihetta että keskittyä tulevaisuuden näkökulmien hahmottamiseen.

Ensimmäisen kyselykierroksen kyselylomake testattiin kahdella henkilöllä ennen ensimmäisen kyselykierroksen toteuttamista. Testaajilta pyydettiin palautetta sekä kyselylomakkeen että vastausohjeiden yksiselitteisyydestä ja selkeydestä, vastaamisen helppoudesta sekä kysymysten sopivasta määrästä ja kysymystyypeistä. Testauksen myötä lomakkeeseen ei tehty muutoksia. Kyselylomakkeen testauksen jälkeen lähetin tutkimukseen sitoutuneille kuudelle työvaatesuunnittelijalle sähköpostitse kyselylomakkeen ja lomaketta täydentävän saatekirjeen, joka sisälsi yleiset vastausohjeet ja kuvauksen tutkimuksen etenemisestä (Liite 1). Myös kyselyn alussa oli lyhyt vastaamista ohjeistava saate. Kaikki kyselykutsun saaneet työvaatesuunnittelijat vastasivat kyselyn (Liite 2) kaikkiin kysymyksiin annetun vastausajan sisällä. Toisen kyselykierroksen lomake testattiin kahdella henkilöllä samaan tapaan kuin ensimmäisen kierroksen lomake. Testauksen myötä lomakkeesta muutettiin kahta kysymystä sanamuodoltaan selkeämmin ymmärrettäväksi. Testauksen jälkeen kyselylomake (Liite 3) lähetettiin kaikille edelliselle kierrokselle osallistuneille. Kaikki kyselylomakkeen saaneet kuusi suunnittelijaa vastasivat kyselyn kaikkiin kysymyksiin annetun vastausajan sisällä. Viimeisellä kierroksella kyselylomaketta ja sen saatetta ei testattu, sillä tavoitteena oli kerätä vastaajilta esseemuotoisia vastauksia vain kahteen tehtävänannossa esitettyyn kysymykseen. Lisäksi saateteksti kirjoitettiin samalla kaavalla kuin aiemmillä kierroksilla, joten vastausohjeiden voitiin olettaa olevan tarpeeksi selkeät. Kyselylomake (Liite 4) lähetettiin kaikille edellisille kyselykierroksille osallistuneille. Jokainen lomakkeen saanut kirjoitti esseen annetun määräajan aikana.

3.3 AINEISTON ANALYYSIMENETELMÄ

Tutkimuksessa aineiston analyysiin sovelletaan omaa sovellustani fenomenologis-hermeneuttisesta analyysistä, joka omassa sovelluksessani mukailee muun muassa Juha Perttulan (1995) sekä Timo Laineen (2007) esittämiä fenomenologisen analyysin malleja. Omassa sovelluksessani analyysi toteutuu fenomenologisten askelmien mukaisesti päättyen synteisiin, jossa aineiston tulokset vertautuvat tutkijan esiymmärrykseen, aikaisempiin tutkimuksiin ja tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Analysoin aineiston seuraavia vaiheita noudattaen: 1) Tutkijan itseymmärrys, 2) Aineiston läpikäyminen ja kuvaus, 3) Merkityskokonaisuuksien muodostaminen, 4) Synteesi ja 5) Yhteenvienti.

Kuvio 5 kuvastaa analyysiprosessin käytännön toteutusta. Tässä tutkimuksessa tutkimusaineisto kerätään Delfoi-menetelmän avulla kolmivaiheisesti, mistä johtuen myös analyysimenetelmässä on useampia vaiheita. Sovellan fenomenologisen analyysin vaiheita eri kyselykierroksille siten, että analyysi täydentyy samassa rytmissä kun tutkittavan aineiston sisältö syvenee. Ensimmäinen kehä siis havainnollistaa ensimmäistä kyselykierrosta, toinen kehä toista kyselykierrosta ja kolmas kehä kolmatta kyselykierrosta. Kehät siis kuvaavat tutkimustiedon syventymistä ja tutkimustiedon tarkentumista kohti tulkintaa ja johtopäätöksiä. Ensimmäisellä kehällä keskeistä on kontekstissa pitäytyvän fenomenologisen kuvauksen muodostaminen kyselyaineistosta sekä perusymmärryksen ja tulkinnan saavuttaminen. Seuraavalla kehällä olennaista on tutkimusaineiston kontekstista mahdollisimman objektiivinen tarkastelu sekä eri tasoille järjestyvien merkityskokonaisuuksien tunnistaminen ja muodostaminen aineiston keskeisestä sisällöstä. Kolmas kehä kuvaa analyysin tulkinnallista vaihetta, jossa asiantuntijoiden subjektiivinen tieto yhdistyy tutkijan esiymmärrykseen ja aikaisempaan tutkimustietoon. Tällä kierroksella palataan takaisin kontekstiin ja tutkimustulosten reflektioon suhteessa esiymmärrykseen ja aikaisempiin tutkimuksiin.

Kuvio 5. Fenomenologis-hermeneuttisen analyysin eteneminen.

Analyysin pohja on tutkijan esiymmärryksessä, jonka alkaa tutkijan aikaisemman tiedon reflektoinnista ja subjektiivisen perspektiivin laajentamisesta. Esiymmärryksen jälkeen

ensimmäinen kyselykierros alkaa ensimmäisen kyselyn suunnittelulla ja tutkimuksen pääkysymykseen vastauksia etsivän kyselyn toteuttamisella. Aineiston keräämisen jälkeen ensimmäisen kyselykierroksen tulokset analysoidaan. Tulosten analyysissä aineisto käydään ensin huolellisesti läpi niin moneen otteeseen kuin se on tarpeellista¹⁹¹. Huolellisen lukemisen jälkeen aineistosta muodostetaan kuvaus, jonka tarkoituksena on kontekstissa perusymmärryksen ja tulkinnan aikaansaaminen. Lopuksi saadusta kuvauksesta muodostetaan yhteenveto, joka lähetetään tutkimukseen osallistuville asiantuntijoille kommentoitavaksi seuraavan kyselykierroksen yhteydessä. Tässä vaiheessa pitäydytään vahvasti kontekstissa. Lukiessa aineisto kohdataan sellaisenaan ja tutkija pyrkii sulkemaan omat oletuksensa ja asenteensa ulkopuolelle. Tämä on tärkeää, jotta lukeminen jättää riittävästi tilaa havaitsemiselle¹⁹².

Toinen kyselykierros alkaa ensimmäisen kierroksen tapaan kyselyn suunnittelulla ja ensimmäiseen alakysymykseen vastauksia etsivän kyselyn toteuttamisella. Ensimmäisestä kierroksesta poiketen toisen kyselykierroksen kysymysten suunnittelussa hyödynnetään esiymmärryksen lisäksi ensimmäisen kyselykierroksen tuloksia. Aineiston keräämisen jälkeen toisen kyselykierroksen tulokset analysoidaan. Analyysissä keskitytään erityisesti erilaisten merkityskokonaisuuksien etsimiseen ja muodostamiseen irtautumalla hetkellisesti tutkimuksen kontekstista. Tässä vaiheessa aineistosta erotellaan siis erilaisia merkitysyksiköitä ja merkitystiehentymiä¹⁹³, jonka jälkeen tutkija erittelee niitä omalla kielellään kuvaten. Tarkastelussa huomioidaan erityisesti myös sellaiset virkkeet ja virkekokonaisuudet, joiden tutkija kokee vaativan erityistä tulkintaa. Tavoitteena tällä analyysikierroksella on siten syvemmän ymmärryksen ja tulkinnan aikaansaaminen. Lopuksi analyysin tuloksista muodostetaan jälleen yhteenveto, joka on asiantuntijoiden nähtävissä ja kommentoitavissa seuraavalla kyselykierroksella.

Kolmannella kehällä aineiston kerääminen toteutetaan esseemuotoisen vastauksen avulla. Esseen tavoitteena on kerätä vastauksia toiseen alakysymykseen. Lisäksi vastaajille esitetään esseen alussa joitakin tukikysymyksiä, joihin he voivat esseessään ottaa kantaa. Esseessä vastaajat voivat kommentoida myös edellisen kierroksen yhteenvetoa. Kolmannella kehällä aineiston keräämisen jälkeen merkityskokonaisuuksista muodostetaan kokonaiskuva eli synteesi painottaen erityisesti kolmannen kyselykierroksen tulosten analyysiä¹⁹⁴. Analyysin tavoitteena on siten kontekstiin palaaminen kokonaisymmärryksen ja tulkinnan muodostaminen. Omassa sovelluksessa muodostan synteysin perinteisen yksilöittäin tehtävän merkityskokonaisuuksien

¹⁹¹ Virtanen 2006, 175.

¹⁹² Lehtomaa 2005, 165.

¹⁹³ Laine 2010, 50.

¹⁹⁴ Laine 2010, 46-50.

välisen tarkastelun sijaan siis ennemminkin kyselykierroskohtaisesti. Kierroskohtaisen synteesin avulla pyrin korostamaan ilmiön olennaisia sisältöjä sekä huomioimaan tutkimustiedon syventymisen kierros kierrokselta. Koska Delfoi-menetelmässä aineistoa analysoidaan jokaisen kyselykierroksen välissä ja analyysin tuloksia hyödynnetään seuraavan kyselykierroksen suunnittelussa, saatu tutkimustieto oletettavasti syvenee ja tiivistyy jokaisella kierroksella kohti aiheen syvempiä merkityksiä. Siten myös synteesin muodostamisessa ja yhteenviennissä on mielestäni oleellista tarkastella erityisesti kolmannen kyselykierroksen tuloksia sekä kierroskohtaisesti aikaisempien kierroksien yhteen vedettyjä tuloksia. Koko analyysiprosessin jälkeen saaduista tuloksista muodostetaan johtopäätökset ja pohdinta, jossa arvioidaan tutkimuksen tuloksia suhteessa tutkimuskirjallisuuteen ja teoreettiseen viitekehykseen¹⁹⁵.

3.4 YHTENVETOJEN MUODOSTAMINEN

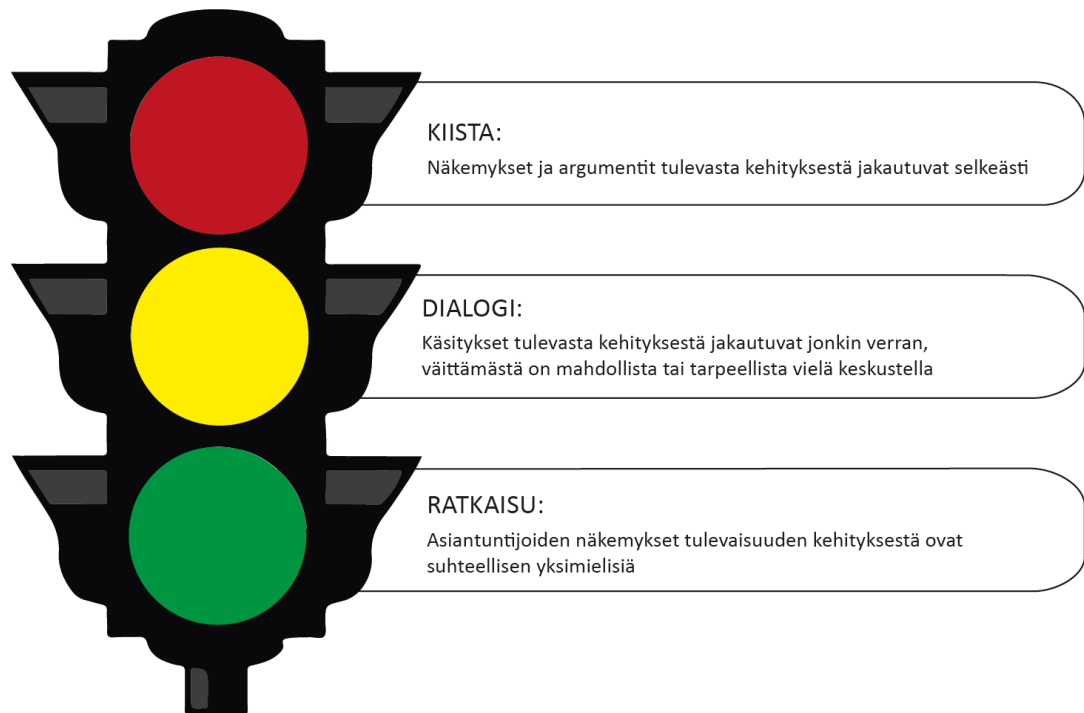
Ensimmäisen ja toisen kyselykierroksen jälkeen analyysin tuloksista muodostetaan panelisteille kommentoitavaksi lähetettävä yhteenveto. Yhteenvedon muodostaminen tapahtuu molempien kierrosten jälkeen Linturia ja Rubinia (2014) mukaillen liikennevalomenetelmän avulla¹⁹⁶. Liikennevalomenetelmässä (kuvio 6) on liikennevalojen mukaisesti kolme erilaista merkitystä symboloivaa väriä, joiden perusteella aineistoa voidaan jäsentellä. Liikennevalomenetelmän käyttäminen auttaa minua sekä oman hahmotukseni apuna että myös kierroksella syntyneiden tutkimustulosten selkeässä viestimisessä asiantuntijaryhmälle.

Mikäli panelistit ovat tulevaisuusteemasta yksimielisiä, liikennevalo näyttää vihreää. Tässä tapauksessa voin tulkita, että tulevaisuusteemasta ei ole tarvetta keskustella enempää ja voin tulkita, että asiantuntijoiden luoma tulevaisuuskuva on yhtenäinen ja todennäköinen tulevaisuudessa. Mikäli panelistien käsitykset jakautuvat useiksi kuitenkin lähtökohtaisesti samansuuntaisiksi tulevaisuusnäkemyksiksi, liikennevalo näyttää keltaista. Tässä tapauksessa voin tulkita, että oman tulkintani muodostamiseksi käsitelystä teemasta on tarpeen keskustella lisää, jolloin dialogi mahdollistaa näkökulmien moninaistumisen ja rikastumisen. Mikäli panelistien näkemykset ja argumentit tulevasta kehityksestä polarisoituvat selvästi ja asiantuntijat ovat keskenään täysin eri mieltä, liikennevalo näyttää punaista. Tässä tapauksessa voin tulkita, että täysin erilaiset näkemykset ja vastakkainasettelu luovat mahdollisuuden paradigmojen muuttumiseen sekä niin sanotun kolmannen tien löytymiseen, jossa ei ole kyse kummastakaan alkuperäisestä vastakohdasta.¹⁹⁷

¹⁹⁵ Laine 2015, 48-50.

¹⁹⁶ Linturi & Rubin 2014, 11-12.

¹⁹⁷ Linturi & Rubin 2014, 11-12.

Kuvio 6. Liikennevalomenetelmä. (Mukaillen Linturi & Rubin 2014, 12.)

Tutkimuksen toteuttamisen kannalta liikennevalomenetelmä on merkityksellinen erityisesti paneelistien mielipiteiden ja kokemusten välillä esiintyvän hajonnan tulkitsemisessa, sillä menetelmän avulla pystyn kysymyskohtaisesti tarkastelemaan näkemysten hajontaa ja muodostamaan siten käsityksen siitä, ovatko kyselyssä esittämäni kysymykset vastaajien mielestä ratkaisu-, dialogi- tai kiistatilassa.¹⁹⁸ Tutkimuksessa liikennevalomenetelmää hyödynnetään sekä ensimmäisen että toisen kyselykierroksen yhteenvedon yhteydessä.

¹⁹⁸ Linturi & Rubin 2014, 11-12.

The background of the page is filled with a dense, intricate pattern of thin, wavy black lines. These lines are arranged in a way that creates a sense of depth and movement, resembling a stylized, abstract landscape or a complex, organic structure. The lines are more densely packed in some areas and more sparse in others, creating a textured effect.

4

AINEISTON ANALYYSI

Tässä pääluvussa käsitellään aineiston analyysin toteutusta pääluvussa 3 kuvatun analyysimenetelmän mukaisesti. Analyysi rakentuu vaiheittain kolmen kyselykierroksen aikana saatujen vastauksien tulkinnan kautta. Analyysi etenee kehämäisenä spiraalina, jossa aineiston ymmärtäminen ja tulkinta syvenee vaiheittain perustiedosta kokonaiskuvan muodostamiseen. Käytetty analyysimenetelmä on oma sovellukseni fenomenologis-hermeneuttisesta analyysistä, jonka vaiheita olen muokannut omaan tutkimusasetelmaani sopivaksi.

Rakenteellisesti jokaisessa analyysin toteutusta kuvaavassa luvussa esitellään ensin kyselykierroksen teema, keskeinen sisältö ja lyhyt aikaisempaa yksityiskohtaisempi määritelmä kunkin analyysivaiheen käytännön toteutuksesta. Sen jälkeen aineistoa käsitellään analyysimenetelmän määrittämällä tavoilla ja kirjallisesti esitellään aineistosta esiin nousevia tutkimuksen kannalta merkittäviä asioita. Ensimmäisen ja toisen kyselykierroksen analyysin lopuksi on koottu yhteenveto kierroksen tuloksista. Yhteenvedot on luettavissa liitteistä 5 ja 6. Muodostetut yhteenvedot on lähetetty asiantuntijoille kommentoitavaksi ja koonti tuloksista käydyistä keskusteluista on luettavissa ensimmäisen ja toisen kyselykierroksen analyysin lopussa. Ensimmäisellä ja toisella kyselykierroksella saatuja tuloksia ja tuloksista käytyä on käytetty apuna seuraavan kyselykierroksen kysymysten suunnittelussa.

4.1 ENSIMMÄINEN KYSELYKIERROS: TYÖVAATESUUNNITTELUN MUUTOS JA TULEVAISUUS

Ensimmäisen kyselykierroksen teema oli työvaatesuunnittelun muutos ja tulevaisuus. Kierroksella aineiston keruun yleistavoitteena oli seuraaville kyselykierroksille pohjan muodostavan perusymmärryksen saavuttaminen. Kyselykierroksen teemaan viitaten aineiston keruun keskeinen sisällöllinen tavoite oli tällä kierroksella tutkimuksen pääkysymykseen vastaaminen ja työvaatesuunnittelijoiden kokemuksiin perustuvan tiedon kerääminen työvaatesuunnittelun muutoksesta ja tulevaisuuden näkökulmista. Rakenteellisesti kyselyssä oli yhteensä yhdeksän avointa kysymystä, joihin kaikkiin oli kyselylomakkeessa varattu runsaasti vastaustilaa.

Ensimmäisellä kierroksella aineiston analyysin tavoitteena oli tulkita työvaatteiden käyttäjien ja ympäristön muutoksen vaikutuksia tulevaisuuden työvaatteiden suunnitteluun ja käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen. Valitusta analyysimenetelmästä tekemäni oman sovellukseni mukaisesti ensimmäisellä kyselykierroksella analyysin käytännön toteutus tarkoitti saadun aineiston huolellista läpilukemista ja siitä muodostettavaa kuvausta. Analyysin käytännön toteutusta varten annoin jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle asiantuntijalle koodin kirjaimella A (asiantuntija) sekä liittämällä perään järjestystä kuvaavan numerokoodin.

Numerokoodit alkoivat numerosta 1 päätyen numeroon 6. Numerointi tapahtui ensimmäisen kyselykierroksen jälkeen satunnaisesti siinä järjestyksessä kun kävin kyselylomakkeisiin saamiani vastauksia ensimmäisen kerran läpi. Samat koodit kuvaavat asiantuntijoita myös seuraavilla kyselykierroksilla.

Ensimmäisen kyselykierroksen aineiston kuvaus nojaa omaan monien lukukertojen myötä syntyneeseen mahdollisimman tarkasti tutkimuksen kontekstissa pitäytyvään tulkintaan. Aloitin analyysin tutustumalla aineistoon lukemalla sitä useita kertoja läpi ja tarkastelemalla asiantuntijoiden vastauksia ensin kysymyskohtaisesti yhteen kysymykseen uppoutuen ja sitten kokonaisuutena aineiston kokonaisvaltaisen sisällöllisen olemuksen hahmottamiseksi. Lukemisen ohessa tein aineistosta muistiinpanoja ja jokaisen vastauksen yksityiskohtaisen tarkastelun yhteydessä sanoitin vastauksia omalle kielelleni ymmärtääkseni aineiston todellisen sisällön ja jäsennelläkseni minulle aineistosta syntynyttä kokemusta. Saamani aineisto oli sisällöltään monipuolista ja moniulotteista. Kyselyyn vastanneet asiantuntijat olivat noudattaneet huolellisesti kyselyn saatteessa annettuja vastausohjeita ja paneutuneet vastausten sisältöön. Kaikkiin kysymyksiin olikin vastattu hyvin laajasti, syväluotaavasti ja pohtivalla otteella. Aineistosta muodostamani kuvaus on esitelty seuraavissa alaluvuissa. Kuvauksen toteuttamisessa on hyödynnetty asiantuntijoiden vastauksia liittämällä kuvauksen yhteyteen mielestäni parhaiten aineistoa kuvaavia sitaatteja¹⁹⁹. Suorat lainaukset on tekstissä esitetty kursivoituina siinä muodossa, jossa kyselyyn vastanneet asiantuntijat ovat ne kirjoittaneet. Aineiston hahmottamisen helpottamiseksi jokaisen lainauksen yhteyteen on sulkeisiin merkitty asiantuntijoita kuvaava koodi. Keskustelu ensimmäisen kyselykierroksen tuloksista on kuvattu alaluvussa 4.1.3.

4.1.1 TYÖVAATESUUNNITTELU TYÖNÄ

Ensimmäisen kyselykierroksen lomake jakautui rakenteellisesti osiin A ja B. Osan A tavoitteena oli tuottaa aineistoa määrittelevää pohjatietoa kartoittaen työvaatteiden suunnittelun ja käyttäjälähtöisen tuotekehityksen nykytilaa sekä varmistaa tutkimukseen osallistuvien työvaatesuunnittelijoiden asiantuntijuus. Tässä vaiheessa asiantuntijat vastasivat viiteen avoimeen kysymykseen, jotka oli numeroitu juoksevilla numeroinnilla välillä 1-5. Vaikka tutkimuksessa asiantuntijoiden anonymiteetin säilyttämiseksi ei kysytty ollenkaan asiantuntijoita määritteleviä taustamuuttujia, tutkimuskyselyn alussa pyrittiin kuitenkin varmistamaan tutkimukseen osallistuvien työvaatesuunnittelijoiden asiantuntijuuden riittävä taso. Asiantuntijuuden varmistamiseksi heti ensimmäisen tutkimuskyselyn alussa tutkimukseen

¹⁹⁹ Laine 2010, 42.

osallistuneille suunnittelijoille esitettiin heidän tähänastiseen työkokemukseensa ja nykyisiin työtehtäviinsä liittyviä määritteleviä kysymyksiä. Työkokemuksen ja -tehtävien kuvauksen lisäksi työvaatesuunnittelijoita pyydettiin arvioimaan myös työssään tapahtuneita muutoksia sinä aikana, kun he ovat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina. Näin ollen tutkittavilta kysyttiin muun muassa heidän kokemuksiaan tähänastisen työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen vaikutuksista työvaatteiden suunnitteluun sinä aikana kun he ovat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina.

Asiantuntijuutta määrittävien kysymysten kautta saatujen vastausten perusteella kaikki tutkimukseen osallistuneet työvaatesuunnittelijat täyttivät luvussa 3.2.1 määrittämäni riittävän asiantuntijuuden kriteerit. Vastausten perusteella kaikilla tutkimukseen osallistuneilla työvaatesuunnittelijoilla oli vähintään viisi vuotta kokemusta työvaatesuunnittelijana työskentelystä suomalaisissa vaatetusalan yrityksissä. Tutkimushetkellä kaikki tutkimukseen osallistuneet työvaatesuunnittelijat työskentelivät omissa organisaatioissaan monipuolisissa työtehtävissä työvaatesuunnittelijoina. Vastausten perusteella tutkittavat kokivat työvaatesuunnittelun monipuoliseksi suunnittelualueeksi, jossa suunnittelijan työhön kuuluu laajasti erilaisia tehtäväalueita. Tehtäväalueiden laajuuteen vaikuttaa työllistävän organisaation koko. Tämä näkyi vastauksissa siten, että pienissä organisaatioissa työskentelevien työvaatesuunnittelijoiden kuvaamat tehtäväalueet olivat laajempia verrattuna heidän suuremmissa organisaatioissa työskenteleviin kollegoihinsa. Suuremmissa organisaatioissa suunnittelijoiden vastualueet olivat suppeampia ja he olivat työtehtävissään erikoistuneet enemmän pelkästään suunnittelu- ja tuotekehitystehtäviin.

***”Nykyisin työtehtävät ovat sekoitus erilaisia
tuotesuunnittelun ympärillä tapahtuvia tehtäviä.” (A2)***

Työvaatesuunnittelijoita pyydettiin kuvailemaan nykyisiä työtehtäviään ensimmäisen kyselylomakkeen osan A kysymyksessä 2. Vastausten perusteella työvaatesuunnittelijoiden keskeisimmät työtehtävät liittyvät työvaatteiden suunnitteluun, tuotekehitykseen ja työvaatteiden tuotantoon. Osa suunnittelijoista kertoi vastaavansa työvaatteiden kokonaisvaltaisesta tuotekehityksestä ja suunnittelusta alkuideoinnista tuotannon suunnitteluun asti. Osa suunnittelijoista puolestaan kertoi toimivansa pääsääntöisesti työvaatteiden visuaalisen suunnittelun parissa. Kaikkia suunnittelijoita yhdisti kuitenkin päävastuu työvaatteiden käyttäjälähtöisistä tuotekehitysprosesseista sekä työvaatteiden visuaalisen ilmeen yhdistymisestä toimivaan muotoon.

Suunnittelijoiden mainitsemia käytännön työtehtäviä olivat muun muassa asiakastapaamiset ja palaverit, inspiraation etsiminen, alkuideointi ja luonnostelu, trendien seuraaminen, luonnosten jatkokehittäminen, luonnosten esittely ja kommentointi, suunnitelmien täsmentäminen, visuaalinen muun muassa väreihin liittyvä suunnittelu, materiaaleihin perustuva suunnittelu, teknisten piirrosten tekeminen ja esittelykuvien laatiminen. Lisäksi kaksi asiantuntijoista mainitsi käytännön työtehtävinä visuaalisten 3D-mallinnusten tekemisen sekä myyntimateriaalien koostamisen visuaalisesta materiaalista. Kaikki asiantuntijat kertoivat työtehtävien vaihtelevan jonkin verran päivittäin siten, että työhön sisältyy välillä myös muita avustavia työtehtäviä muissa työvaatteen kokonaisvaltaisen suunnittelu- ja tuotantoprosessin vaiheissa. Lisäksi työhön koettiin kuuluvan paljon niin sanottua näkymätöntä metatyötä, kuten erilaisten koneiden ja laitteiden käyttämistä, työn lomassa hoidettavaa viestintää ja työajan ulkopuolella tapahtuvaa alan kehitykseen ja trendien seuraamiseen liittyvää työtä. Ainoastaan yksi suunnittelijoista mainitsi erillisenä käytännön työtehtävänä käyttäjätutkimusten laatimisen ja käyttäjätiedon keräämisen.

Asiantuntijoiden vastausten perusteella työvaatesuunnittelijoiden työ sisältää laajaa yhteistyötä muiden asiantuntijoiden kanssa ja tapahtuu usein monialaisena yhteistyönä prosessin eri vastuuhenkilöiden kanssa. Kaikki suunnittelijat kertoivatkin tekevänsä tiivistä yhteistyötä muun muassa materiaaleista, tuotannosta ja markkinoinnista vastaavien ammattilaisten kanssa. Viisi kuudesta asiantuntijasta painotti vastauksissaan kuitenkin myös työvaatesuunnittelijan työn paljon itsenäistä päätöksentekoa ja ongelmanratkaisua vaativaa luonnetta.

” Työtehtävät ovat vuosien saatossa kaiken aikaa entisestään monipuolistuneet ja kokonaisuudenhallinnan merkitys on korostunut. ” (A1)

Asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan työtehtävissään tähän asti tapahtuneita muutoksia ensimmäisen kyselylomakkeen A-osan kolmannessa kysymyksessä. Tutkittavat kuvasivat hyvin laajasti työelämän muutoksen vaikutuksia heidän työhönsä työvaatteiden tuotekehittäjinä. Aineiston perusteella tutkimukseen osallistuneet työvaatesuunnittelijat olivat selkeästi huomanneet työelämän murroksen megatrendin vaikutuksen työvaatesuunnittelussa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat kokivat, että heidän työnsä on muuttunut vähintään jonkin verran sinä aikana kun he ovat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina. Muutoksia koettiin tapahtuneen erityisesti suunnittelun teknisessä toteuttamisessa, suunnitteluprosessissa sekä tarvittavassa osaamisessa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat olivat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina kuudesta vuodesta yhteentoista vuoteen. Vaikka asiantuntijoiden työurat olivat keskenään jonkin verran eri pituisia, kaikki asiantuntijat olivat

kokemuksensa mukaan kuitenkin ehtineet kohdata vähintään yhden merkittävän muutoksen työtehtävissään työskentelyaikanaan.

Merkittävimpana muutoksena kaksi kuudesta asiantuntijasta mainitsi suunnitteluteknologian kehittymisestä aiheutuneet muutokset. Suunnitteluteknologisen kehityksen myötä asiantuntijat olivat muun muassa siirtyneet paperille tehtävistä luonnoksista osittain sähköiseen luonnostelutyöhön ja lisänneet visuaalista 3D-mallinnusta osaksi työvaatteiden tuotekehitysprosessia. Kolme kuudesta asiantuntijasta koki, että heidän työuransa aikana työvaatesuunnittelijan työn osaamistarpeet olivat muuttuneet siten, että suunnittelutyön ja tuotekehitysprosessin onnistunut toteuttaminen vaatii nykyisin entistä laajempialaista suunnitteluprosessin hallintaan. Lisäksi koettiin, että työ on muuttunut yleisellä tasolla aikaisempaa kiireisemmäksi, mikä edellyttää suunnittelijoilta entistä parempaa kykyä suunnittelun toimeksiannon sisäistämiseen ja kokonaisvaltaiseen prosessinhallintaan. Neljä kuudesta asiantuntijasta koki myös, että työn nopeutumisen seurauksena heidän työvaatesuunnittelijan uransa alkuun verrattuna nykypäivänä suunnittelun inspiraation etsimiseen on aikaisempaa vähemmän aikaa, jolloin suunnittelijan täytyy entistä paremmin kyetä hyödyntämään koko uransa varrella keräämiään ideoita ja sovellettava niitä idearikkaasti uusissa yhteyksissä. Negatiivisena puolena koettiin, että inspiroitumiseen käytettävissä olevan ajan väheneminen on johtanut entistä enemmän vanhojen ideoiden uudistamiseen sekä tiettyjen toimiviksi todettujen perusmallien muokkaamiseen, jonka seurauksena suunnitteluprosessi on muuttunut kaavamaisemmaksi.

Yhden asiantuntijan mukaan hänen työssäoloaikanaan suurin työtehtävien muutos on liittynyt suunnittelutyön lähtökohtiin. Hänen mukaansa itse suunnittelutyö on pysynyt muutoin samankaltaisena, mutta aikaisemmasta poiketen nykypäivänä suunnittelutyötä määrittää kaiken aikaa aikaisempaa enemmän muun muassa ekologisuuteen, kestävään kehitykseen ja vastuullisuuteen liittyvät kysymykset. Siten suunnittelutyön käytännön toteutuksen yhteyteen liittyy nykyisin paljon enemmän näihin ilmiöihin liittyviä pohdittavia kysymyksiä sekä innovatiivisten ja uudenlaisten ratkaisuideoiden kehittämistä.

***”Jo nyt työelämän muutokset ovat ohittaneet
suunnittelun kapasiteetin” (A3)***

Työelämän muutosten vaikutuksia työvaatteiden suunnittelutyöhön kysyttiin asiantuntijoilta ensimmäisen kyselylomakkeen osan A kysymyksessä neljä. Kaikki asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että työelämän muutos ja työntekijöiden monimuotoistuminen ovat vaikuttaneet työvaatteiden suunnittelutyöhön vähintäänkin jonkin verran jo sinä aikana, kun he

ovat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina. Erityisesti työelämän muutoksen näkökulmasta koettiin, että uusien koneiden ja laitteiden myötä tapahtunut työntekijöiden työprosessien kehittyminen ja globaaleja maailman trendejä seuraavat muutokset työyhteisöissä ovat jo tähän mennessä osoittaneet olevansa suuria työvaatesuunnittelua muuttaneita ilmiöitä.

Työelämän muutoksen näkökulmasta kaksi kuudesta asiantuntijasta piti merkittävimpanä tähän asti työvaatteiden suunnittelutyöhön vaikuttaneena tekijänä koneiden ja laitteiden kehittymistä. Asiantuntijat kokivat, että erityisesti useilla teollisuuden aloilla ja elintarvike-alalla mutta lisäksi myös monilla muillakin aloilla koneiden ja laitteiden kehittyminen on jo tähän päivään mennessä muuttanut työntekijöiden työtehtäviä ja siten vaikuttanut myös käytettävien työvaatteiden tarpeisiin. Esimerkkinä asiantuntijat mainitsivat erityisesti joillakin teollisuuden aloilla ihmisen työpanoksen korvanneet laitteet, jolloin työtehtävät ovat muuttuneet laitteen fyysisestä käyttämisestä sen toiminnan valvomiseen. Siten myös työvaatteilta vaadittavat ominaisuudet ovat muuttuneet. Asiantuntijoiden mukaan sama ilmiö on ollut nähtävissä jo useiden vuosien ajan, mutta monia merkittäviä muutoksia on tapahtunut erityisesti heidän työuransa aikana.

Kolme kuudesta asiantuntijasta mainitsi merkittävänä työvaatteiden suunnitteluun jo tähän mennessä vaikuttaneena työelämän muutoksena globaaleista muutoksista seuranneita muutoksia työyhteisöissä. Tällaisia muutoksia ovat asiantuntijoiden mukaan muun muassa työn luonteen muuttuminen suorittavasta työstä entistä useammin tietotyöksi, jolloin joidenkin alojen työvaatteet ovat muuttuneet suojavaatteista enemmän asiakaspalvelutyön imagovaatteiksi. Yksi asiantuntijoista koki, että yritysten tilaustyönä suunniteltavien työvaatemallistojen suunnittelutyö on muuttunut entistä haastavammaksi yritysten kansainvälistymisen ja toimipisteiden sirpaloitumisen myötä. Asiantuntijan mukaan työ onkin merkittävästi muuttunut siten, että suunnittelijoiden on työelämän kansainvälistymisen ja uudenlaisten työnteon rakenteiden myötä entistä vaikeampaa hahmottaa, keille kaikille työvaate tulee lopulta käyttöön ja millaisiin tarpeisiin työvaatteiden suunnittelussa täytyy vastata. Myös yritysten imagojen ja arvojen ymmärtäminen vaatii suunnittelijalta aikaisempaa laajempaa ymmärrystä esimerkiksi asiakasyrityksen organisaation rakenteesta.

Yksi kuudesta asiantuntijasta koki, että työelämän muutokset ovat jo tähän mennessä olleet niin merkittäviä, että perinteinen työvaatteiden suunnittelutyö ei ole pysynyt muutosten tasalla. Asiantuntija koki muun muassa, että työntekijöiden työtehtävät ja myös työntekijät itsessään muuttuvat kaiken aikaa niin monella tavalla, että nykyisin markkinalähtöisesti suunniteltavat työvaatteet eivät tarpeeksi hyvin vastaa työntekijöiden tarpeita ja takaa työntekijöille riittävää työhyvinvointia ja työturvallisuutta. Merkittävä työvaatteiden suunnittelutyötä muuttanut asia

onkin liittynyt suunnittelussa tarvittavan työtehtäviä koskevan tiedon hankkimiseen, päivittämiseen ja soveltamiseen.

”Sekin on viime vuosina alettu entistä enemmän tunnistaa, että työntekijät eivät ole vain miehiä tai naisia.” (A5)

Asiantuntijoiden kokemaa työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeiden tähänastista muutosta kartoitettiin ensimmäisen kyselyn osan A viidennessä kysymyksessä. Kaikki asiantuntijat olivat huomanneet vähintään jonkinlaisia muutoksia työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeissa sinä aikana kun he olivat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina. Työntekijöiden monimuotoistumisen näkökulmasta merkittäviksi jo tähän mennessä työvaatteiden suunnitteluun vaikuttaneiksi ilmiöiksi asiantuntijat mainitsivat erityisesti ikääntyneiden työntekijöiden jo nyt jonkin verran kasvaneen määrän työmarkkinoilla, monikulttuuristen ja ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden lisääntymisen sekä toisaalta kasvaneen ymmärryksen sukupuolten moninaisuudesta. Jo tähän mennessä työvaatteiden suunnitteluun vaikuttaneina käyttäjien tarpeiden muutoksena kaikki asiantuntijat mainitsivatkin vastauksissaan sukupuolineutraalien työvaatteiden suunnittelun sekä unisex-mitoituksen että vaatteiden visuaalisuuden ja ulkomuodon näkökulmista. Suunnittelijoiden mukaan jo viimeisten vuosien aikana ymmärrys työntekijöiden sukupuolten moninaisuudesta on lisääntynyt ja käyttäjistä lähtöisin noussut suunnittelun vaatimus on ollut aikaisempaa paremmin sukupuolten monimuotoisuutta huomioivan työvaatetuksen suunnittelun. Lisäksi koettiin, että vaatetuksessa materiaaleilla, väreillä ja muodoilla ilmennettävät käsitykset feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta ovat sekoittuneet ja muuttuneet, minkä seurauksena vaatteilla ilmaistavaa sukupuolisuutta on jo tänä päivänä aikaisempaa vaikeampaa hahmottaa.

Sukupuolten moninaisuuden lisäksi myös monikulttuuristen työntekijöiden erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvaneen määrän koettiin synnyttäneen uudenlaisia tarpeita työvaateyritysten suunnitteleuille työvaatteille. Viisi kuudesta suunnittelijasta kertoikin jo tähän mennessä suunnittelussa huomioineensa jollakin tavalla asiakasorganisaation monikulttuurisuutta. Lisäksi kaksi kuudesta suunnittelijasta kertoi suunnitelleensa suomalaiselle yritykselle työvaatemalliston, jossa Suomen valtauskonnosta poiketen huomioitiin myös yleisesti Islaminuskoon liitetty musliminaisten tarve peittää hiuksensa huivilla julkisilla paikoilla. Vastauksissaan kolme kuudesta asiantuntijasta ilmaisi myös uskovansa, että tulevaisuudessa monikulttuurisuuteen liittyvien ilmiöiden vaikutus työvaatteiden suunnitteluun tulee kasvamaan merkittävästi ja monikulttuurisuuden huomioiminen tulee olemaan merkittävä tulevaisuuden suunnitteluhaaste.

Yksi asiantuntijoista koki, että yleisen työn muutoksen ja teknologisen kehityksen myötä erityisesti viimeisen kuuden vuoden aikana on täytynyt huomioida aikaisempaa enemmän työssä tarvittavien laitteiden käyttöä ja kantamista työasun mukana. Nykyisin työntekijät saattavatkin päivän aikana kantaa mukanaan esimerkiksi useampaa suurinäyttöistä älypuhelinia, tablettia tai jotakin muuta työssä tarvittavaa laitteistoa. Tämän seurauksena jo nyt suunnittelussa onkin aikaisempaa enemmän jouduttu pohtimaan muun muassa sitä, millä tavoin mukana kannettavien lisälaitteiden paino saataisiin jakautumaan tasaisesti eri puolille hyvän työergonomian takaamiseksi. Lisävarusteiden mukana kantaminen on lisännyt myös työvaatteiden käytettävyyteen ja turvallisuuteen liittyvien kysymysten ratkaisemista osana lähes päivittäisiä työtehtäviä.

Asiantuntijat kokivat myös, että työntekijöiden monimuotoistumisen myötä sekä myös globalisaation ja sosiaalisen median myötä tapahtuneen kansainvälistymisen seurauksena työntekijöillä on aikaisempaa enemmän erilaisia tyyliä. Lisäksi myös pikamuodin suuren kuluttamisen myötä tavallisessa vapaa-ajan vaatetuksessa trendit vaihtuvat kaiken aikaa kiivaampaan tahtiin. Työvaatteiden suunnittelun näkökulmasta asiantuntijat olivatkin kokeneet, että työvaatteiden visuaalisessa suunnittelussa täytyy työntekijöiden monimuotoistumisen ja globaalien trendien myötä pyrkiä aikaisempaa enemmän neutraaleihin ja ajattomiin ratkaisuihin, jotta työvaatteet eivät olisi merkittävässä ristiriidassa työvaatteiden käyttäjien tyylien kanssa tai näyttäisi saman tien malleiltaan vanhanaikaisilta ja epämuodikkailta.

4.2.1 TYÖVAATTEIDEN SUUNNITTELU JA MUUTOKSEN VAIKUTUKSET

Ensimmäisen tutkimuskyselyn osan B tavoitteena oli kerätä tietoa työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen vaikutuksista tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen. Tässä osassa asiantuntijat vastasivat neljään avoimeen kysymykseen, jotka oli numeroitu juoksevilla numeroinnilla välillä 6-9. Ennen kysymysten esittämistä vastaajia ohjeistettiin irtautumaan aikaisemmissa kysymyksissä kuvailemastaan nykytilanteesta ja ajattelemaan rohkeasti tulevaisuutta. Lisäksi asiantuntijoita kannustettiin vastaamaan kysymyksiin sekä jo aikaisemmin ajattelemaansa asioita että käyttämään aikaa ja pohtimaan kysymyksiä täysin uusista näkökulmasta.

”Ympäristön muutokseen täytyy vastata muutoksella myös työvaatesuunnittelijan päivittäisessä työssä.” (A4)

Tutkimukseen osallistuneita asiantuntijoita pyydettiin kuvailemaan ajatuksiaan tulevaisuuden työtehtävistään ensimmäisen kyselylomakkeen osan B kysymyksessä 6. Työtehtävien

tulevaisuuden muutos jakoi asiantuntijoiden mielipiteitä aikaisempien kysymysten vastauksiin verrattuna enemmän. Kaksi kuudesta asiantuntijasta uskoi, että suunnittelutyö muuttuu tulevaisuudessa entistä hektisemmäksi, jolloin suunnittelijoilta vaaditaan tulevaisuudessa entistä nopeampaa kykyä suunnitteluprosessin hahmottamiseen ja toteuttamiseen. Työn nopeutumiseen uskoneet asiantuntijat eivät kuitenkaan uskoneet, että työvaatteita tuotettaisiin tulevaisuudessa aikaisempaa nopeammalla tahdilla vaan viittasivat hektisyyden lisääntymisellä erityisesti suunnitteluun liittyvän taustatyön määrän lisääntymiseen. Asiantuntijat uskoivatkin että suunnittelun taustalla oleva kaikenlainen tietomäärä tulee tulevaisuudessa lisääntymään, jolloin myös sen prosessoimiseen ja visuaaliseksi tuotteeksi muuttamiseen kuluu aikaisempaa enemmän aikaa. Tämän uskottiin lisäävän kiireen tuntua työssä ja aiheuttamaan suunnittelijalle aikaisempaa enemmän prosessin hallintaan liittyviä haasteita. Samalla asiantuntijat uskoivat, että heidän mahdollisuutensa keskittyä aikaisempaa enemmän työvaatteiden toimivuuteen heikkenevät ja työvaatteet eivät edelleenkään tule pysymään täysin työvaatteiden käyttäjien tarpeiden kehityksen perässä.

Kolme kuudesta asiantuntijasta puolestaan uskoi, että tulevaisuudessa suunnittelun prosessit tulevat hidastumaan merkittävästi ja työvaatteiden suunnittelussa panostetaan kustannustehokkaan tuotantotahdin sijasta entistä enemmän kestäväen kehityksen huomioimiseen ja suunnitteluprosesseihin, joissa työvaatteita suunnitellaan ainoastaan tarvelähtöisesti. He uskoivatkin, että tulevaisuudessa työvaatteiden suunnitteluprosesseihin tullaan varaamaan merkittävästi aikaisempaa enemmän aikaa ja sen myötä suunnitteluprosessissa on mahdollista käyttää aikaisempaa enemmän resursseja työvaatteiden toimivuuden ja yksityiskohtien kehittämiseen. Siten työvaatteiden tuotekehitysprosessissa voidaan entistä paremmin huomioida kunkin asiakkaan työtehtäväkohtaisia tarpeita, kehittää työvaatteiden visuaalista ilmettä entistä paremmin asiakasyritysten visuaalista imagoa tukeviksi ja panostaa työvaatteiden fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia korostaviin ominaisuuksiin. Prosessien hidastumisen myötä asiantuntijat uskoivat myös heille jäävän tulevaisuudessa työn ohella entistä enemmän aikaa oman ammattitaitonsa kehittämiseen muun muassa opettelemalla uudenlaisia ohjelmistoja tai haastamalla itseään luonnostelussa uudenlaisten muotojen kokeilemiseen. Täten he uskoivat mahdollisuuksiinsa kehittää tulevaisuudessa entistä parempia työvaatteita.

Lisäksi neljä kuudesta asiantuntijasta uskoi, että työvaatesuunnittelijoiden työ tulee tulevaisuudessa olemaan entistä enemmän digitaalisessa muodossa tapahtuvia prosesseja, joiden avulla kehitettävät työvaatteet suunnitellaan aikaisempaa yksityiskohtaisemmin. Digitaalisena mahdollisuutena suunnittelijat mainitsivat muun muassa 3D-mallinnuksen, virtuaalisen ompelemisen ja sovittamisen sekä siten mahdollistuvan työvaatteiden entistä helpomman

kolmiulotteisen tarkastelun, jonka myötä erilaisten prototyyppien luomisesta ja suunnitelmien testaamisesta on mahdollista saada samaan aikaan sekä kustannustehokasta että ekologista.

***”Työelämän muutos tulee varmasti tulevaisuudessa
mullistamaan työvaatteiden suunnittelun” (A2)***

Työelämän muutosten vaikutuksia työvaatteiden suunnitteluun käsiteltiin ensimmäisen tutkimuskyselyn B-osan kysymyksessä 7. Kaikki asiantuntijat olivat vastauksissaan yksimielisiä siitä, että työelämän muutokset tulevat vaikuttamaan merkittävästi tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen. Merkittävimpana tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen vaikuttavana asiana kaksi kuudesta asiantuntijasta piti koneiden ja laitteiden kehittymistä. Samaan näkemykseen viitaten viisi kuudesta asiantuntijasta koki, että tulevaisuudessa erityisesti robotiikan ja automaation kehittyminen tulee vaikuttamaan kaikkein voimakkaimmin työn tekemisen tapoihin. Asiantuntijat uskoivatkin tulevaisuudessa tapahtuvan useita nopeita ja koko työn tekemistä mullistavia teknologisia harppauksia, joiden tuloksia yritykset omaksuvat käyttöönsä aikaisempaa nopeammin. Suurienkin teknologisten investointien nopeutuessa myös työvaatteissa täytyy kyetä yhtä nopeaan uudistumiseen. Asiantuntijat näkivätkin tulevaisuuden merkittävänä suunnitteluhaasteena suunnittelijoiden tarpeen omaksua entistä nopeammin teknologisen kehityksen myötä syntyviä uusia työvaatetarpeita.

Kaksi asiantuntijoista uskoi vastauksessaan, että globaali työelämän muuttuminen tulee tulevaisuudessa muuttamaan merkittävästi työn tekemisen tapoja. Erityisesti asiantuntijat uskoivat, että työpaikoilla kiinteästi tehtävä työ vähenee ja tulevaisuudessa monia työtehtäviä voidaan hoitaa myös kotoa käsin tai jaetuissa toimistoissa, joissa useiden eri yritysten työntekijät työskentelevät yhdessä. Asiantuntijat uskoivat, että tulevaisuudessa tämä tuleekin vaikuttamaan erityisesti siihen, millä tavoin työntekijät erottuvat työvaatteiden avulla toisistaan. Toisaalta he uskoivat myös, että työn irtautuminen työpaikoilta joiltakin osin myös vähentää työvaatteiden tarvetta ja toisaalta mahdollistaa potentiaalisesti entistä yksilöllisempien ratkaisujen kehittämisen. Toisesta näkökulmasta tarkasteltuna samaa organisaatiota edustavien työntekijöiden työskennellessä erillään toisistaan erilaisissa ympäristöissä myös selkeästi erottuvan yhtenäisen työvaateilmeen merkitys saattaa korostua hyvin voimakkaasti.

Kaikki asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että työn globaali murros, teknologinen kehittyminen ja myös yhteiskunnan kehittyminen tulevat tulevaisuudessa muuttamaan merkittävästi nykyistä käsitystämme ammateista. Erityisesti asiantuntijat uskoivat täysin uusien ammattialojen syntyymiseen sekä jossakin määrin myös perinteisten ammattien katoamiseen.

Esimerkiksi teollisuuden ja kaupan aloilla asiantuntijat uskoivat työn muuttuvan suorittavista työtehtävistä entistä enemmän valvoviin työtehtäviin, joissa työvaatteelta vaaditaan täysin erilaisia ominaisuuksia kuin ennen.

”Tulevaisuudessa käyttäjät täytyy kohdata ja ymmärtää täysin uusista lähtökohdista.” (A6)

Asiantuntijat arvioivat työelämän muutoksen ja työvaatteiden käyttäjien monimuotoisuuden lisääntymisen vaikutusta työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeisiin ensimmäisen kyselylomakkeen osassa B kysymyksessä kahdeksan. Kaikki asiantuntijat kokivat että työelämän yleisen muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen myötä työvaatteisiin tulevaisuudessa kohdistuvat käyttäjälähtöiset tarpeet tulevat muuttumaan. Neljä kuudesta asiantuntijasta uskoi vastauksessaan, että tulevaisuudessa työvaatteiden käyttäjät ymmärretään nykypäivään verrattuna kaiken aikaa entistä monimuotoisempina psyko-fyysisi-sosiaalisina kokonaisuuksina. Erityisesti asiantuntijat uskoivat että esimerkiksi ymmärryksen lisääntyminen ihmisten yksilöllisestä sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin kokemuksesta tulee tulevaisuudessa olemaan merkittävä työvaatteiden suunnittelussa huomioitava asia. Siten he uskoivatkin, että tulevaisuudessa työvaatteiden käyttäjät jopa vaativat hyviltä työvaatteilta aikaisempaa enemmän tilaa työntekijälle itselleen määritellä, millä tavalla haluaa työympäristössä tuoda omaa sukupuolisuuttaan esille ilman, että työvaate tekee sitä heidän puolestaan.

Asiantuntijoiden yhteinen kaikkien vastauksista välittynyt kokemus oli, että tulevaisuudessa työvaatesuunnittelijoilta vaaditaan täysin uudenlaista kykyä ymmärtää työvaatteiden käyttäjiä ja tarkastella työvaatteiden käyttäjiä aikaisempaa monipuolisemmin aivan uudenlaisista lähtökohdista. Asiantuntijat nostivatkin esiin tarpeen työntekijöiden erilaisuuden ja yksilöllisyyden huomioimiselle, jolloin yksilöllisyys nousee yhdeksi merkittäväksi suunnittelua määrittäväksi tekijäksi.

Tulevaisuudessa huomioitavina yksittäisinä ilmiöitä asiantuntijat nostivat esiin työntekijöiden ikääntymisen ja ikämoninaisuuden, ylipainoisen väestön lisääntymisen ja osatyökykyisten työntekijöiden erityistarpeet. Asiantuntijoiden mukaan kaikki nämä ilmiöt vaikuttavat erityisesti työvaatteiden mitoituksen ja toimivuuden suunnitteluun mutta lisäksi myös muihin työvaatteilta vaadittaviin ominaisuuksiin. Kaksi kuudesta asiantuntijasta pohtikin vastauksessaan sitä, millä tavoin tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa voitaisiin tukea ikääntyvien työntekijöiden työssä jaksamista ja tarjota osatyökykyisille tai vammaisille työntekijöille sekä fyysisesti että sosiaalisesti mahdollisimman turvalliset ja tasapuoliset mahdollisuudet työn tekemiseen.

Neljä kuudesta asiantuntijasta sivusi vastauksissaan teemaa työvaateyrityksissä olevan käyttäjätiedon heikosta vastaavuudesta työntekijöiden todellisiin työvaatetarpeisiin. Erityisesti koettiin, että yrityksissä olemassa oleva käyttäjätieto on osittain hyvinkin vanhentunutta eikä siten vastaa työntekijöiden tarpeisiin. Lisäksi koettiin, että työvaatteiden suunnitteluprosessit vaatisivat työntekijöiden muutoksen myötä päivittäistä.

**”En osaa edes ajatella, millainen tänään suunnittelemani
tarjoilijan asu on neljäkymmenen vuoden kuluttua.” (A5)**

Ensimmäisen kyselylomakkeen osan B viimeisessä kysymyksessä asiantuntijoiden tehtävä oli arvioida työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeiden kehitystä seuraavan viiden, kymmenen, kahdenkymmenen ja neljäkymmenen vuoden aikana. Kysymyksessä vastaajia pyydettiin matkustamaan avoimin mielin tulevaisuuteen ja pohtimaan millaisia mahdollisia työvaatteiden suunnitteluun liittyviä muutosteemoja he näkevät tulevaisuudessa. Erityisesti asiantuntijoita pyydettiin pohtimaan millä tavalla työelämän muutos ja työntekijöiden monimuotoistumisen näyttäytyy tulevaisuudessa vai näyttäytyykö ollenkaan? Lisäksi asiantuntijoilla oli mahdollisuus arvioida työprosessina työvaatteiden suunnittelun tulevaisuuden kehitystä.

Kaikki asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että seuraavan viiden vuoden aikana työvaatesuunnittelun muutokset tulevat olemaan mittakaavaltaan vähittäisiä. Asiantuntijat uskoivatkin, että seuraavan viiden vuoden aikana työvaatteiden nykyisestä ilmeestä ei olla valmiita päästämään irti ja työvaatteet kehittyvät samoja perinteisiä linjoja mukaillen. Erityisesti neljä kuudesta asiantuntijasta uskoi, että seuraavan viiden vuoden aikana suurimmat muutokset työvaatteissa tulevat tapahtumaan materiaaleissa sekä ekologisissa kysymyksissä. Asiantuntijat uskoivatkin, että seuraavan viiden vuoden sisään työvaatteissa kierrätettyjen materiaalien käytöstä tulee tavallinen ominaisuus ja jo työvaatteiden suunnittelussa otetaan kaiken aikaa enemmän huomioon työvaatteiden käyttöiän jälkeisen elinkaaren mahdollisimman ympäristöystävällinen jatkumo joko uusina työvaatteita tai muissa muodoissa. Lisäksi neljä kuudesta asiantuntijasta mainitsi vastauksissaan uskovansa, että työvaatteiden kautta tapahtuva yritysten visuaalisen brändin viestiminen tulee olemaan entistä tärkeämpi työvaatteiden ominaisuus ja suunnittelussa työvaatesuunnittelijoiden on huomioitava entistä enemmän työvaatteiden merkitys osana yritysten yksilöllisiä palvelupolkuja.

Vähittäisestä muutosennusteesta huolimatta taustalla kuitenkin koettiin, että seuraavat viisi vuotta ovat suurta murrosta edeltävää aikaa, jonka aikana työvaatteita suunnittelevien yritysten on tehtävä suuria ratkaisuja työvaatesuunnittelun tulevaisuuden suuntausten hahmottamiseksi ja toimintasuunnitelmien laatimiseksi. Asiantuntijat kokivat, että seuraavan viiden vuoden sisään

suomalainen yhteiskunta ja koko maailma tulevat kohtaamaan monenlaisia kulminaatiopisteitä muun muassa ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ihmisten eriarvoistumiseen, erilaisten kulttuurien yhteentörmäämiseen sekä hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Asiantuntijat ennustivatkin, että nämä kulminaatiopisteet heijastuvat myös työhön, vaatetusalaan ja työvaatetukseen, jolloin vaatetusalan edustajina työvaatteita suunnittelevien vaatetussuunnittelijoiden ja yritysten on tehtävä omia ratkaisujaan näiden kysymysten ratkaisemiseen. Neljä kuudesta asiantuntijasta koki vastauksissaan, että tulevaisuudessa tapahtuvat muutokset tulevat olemaan aikaisempaa voimakkaampia ja merkittävämpiä, minkä myötä myös tulevaisuuden työvaatetuksessa tulee näkymään aikaisempaa suurempia kehitysharppauksia.

Viisi kuudesta asiantuntijasta uskoi, että seuraavan kymmenen vuoden sisällä työvaatteiden suunnittelussa tapahtuu jo aikaisemmissa vastauksissa ennakoitu merkittävä murros. Asiantuntijat kokivat murroksen liittyvän sekä työvaatteiden tyyliin, materiaaleihin, käyttötarkoituksiin kuin myös työvaatemallistojen rakenteisiin. Murroksen myötä asiantuntijat uskoivatkin, että työvaatteiden suunnittelu tulee koko tuotealueena muuttumaan merkittävästi. Erityisesti kaksi kuudesta asiantuntijasta tulkitsivat, että nykyisin perinteisinä nähtyjen mallistokokonaisuuksien sijaan seuraavan kymmenen vuoden aikana työvaatteissa on kaiken aikaa entistä enemmän tarjolla erilaisia yksilöllisiä variaatioita ja personoitavissa olevia ratkaisuja eikä työvaatteiden suunnittelu tapahdu enää aikaisempaan tapaan mallistolähtöisesti. Asiantuntijat uskoivat myös että työvaatteita suunnitellaan jatkossa erikoistuneemmin asiakkaille ja jopa yksittäisille organisaation osastoille tai työntekijöille siten, että nykyisin suosittujen valmistryövaatemallistojen suosio laskee.

Kiertotalouden näkökulmista asiantuntijat uskoivat, että lyhyiden työsuhteiden lisääntymisen ja keikkatyön runsaan määrän vuoksi seuraavan kymmenen vuoden sisään yrityksillä on entistä useammin tarve työvaatteiden lyhytaikaiselle vuokraamiselle. Kaksi kuudesta asiantuntijasta mainitsikin vastauksissaan uskovansa tulevaisuudessa työvaatteiden myymisen siirtyvän yksilöllisesti tilattujen työvaatemallistojen ohella erilaisiin työvaatelainaamoihin tai muihin lyhytaikaisen työvaatetuksen vuokraamisen mahdollistaviin konsepteihin. Lisäksi kestävän kehityksen ja ekologisuuden näkökulmaan liittyen jo seuraavan kymmenen vuoden aikana asiantuntijat uskoivat yleisesti vaatetusallalla käytännöksi nousseen pikamuodin kulutuksen vähitellen hiipuvan, minkä seurauksena yleinen trendien vaihtumisen tahti todennäköisesti hidastuu. Työvaatteiden näkökulmasta erityisesti yksi asiantuntijoista koki, että yleisten vaatetusalan prosessien ja trendien vaihtumisen hidastumisen myötä myös työvaatteiden tuotantoprosesseissa siirrytään hitaampaan tuotantoon ja työvaatteita suunnitellaan siten, että niiden käyttöikä on entistä pidempi. Lisäksi asiantuntija uskoi, että työvaatteita tullaan yleisen

prosessien hidastumisen myötä uusimaan aikaisempaa harvemmin. Tämä vaatii kuitenkin työvaatteiden suunnittelijoilta kysyä luoda sekä entistä paremmin aikaa että kulutusta kestäviä ratkaisuja.

Yksi kuudesta asiantuntijasta ennusti työvaatetuksen suunnittelun suuren käänteen tapahtuvan vasta seuraavan viidentoista tai kahdenkymmenen vuoden sisällä. Hän kuitenkin ennusti samankaltaisia käännteitä kuin ne asiantuntijat, jotka uskoivat työvaatteiden suunnittelussa tapahtuvan suuren muutoksen ajoittuvan jo kymmenen vuoden päähän. Seuraavan kahdenkymmenen vuoden aikana asiantuntijat ennustivat yhteisesti työvaatetuksen merkittäviksi trendeiksi nousevan entistäkin voimakkaammin muokattavuuden, personoitavuuden ja yksilöllisyyden.

Neljä kuudesta asiantuntijasta koki työvaatetuksessa seuraavan neljäkymmenen vuoden aikana tapahtuvien muutosten ennakoimisen vaikeaksi. Asiantuntijoiden mukaan työvaatteiden suunnittelun ympärillä vaikuttavat merkitykset ovatkin nyt niin merkittävässä muutoksessa että neljäkymmenen vuoden päähän etenevä kehitys voi kulkea useita erilaisia polkuja. Kaikki asiantuntijat kuitenkin uskoivat, että työvaatteiden suunnittelu tulee kehittymään tulevaisuudessa ja säilymään ainakin jossakin muodossa edelleen vahvana vaatetusalan suunnittelualueena. Kukaan vastaajista ei pitänytkaan todennäköisenä koko työvaatteita koskevan suunnittelualueen täydellistä uusiutumista tai kokonaisvaltaista häviämistä. Merkittäväksi neljäkymmenen vuoden päähän ulottuvaksi skenaarioksi asiantuntijat ennustivat älyvaatetuksen yleistymistä. Vaikka työvaatteissa erilaisia älykkäitä komponentteja hyödynnetään jo nyt jonkin verran, asiantuntijat uskoivat kuitenkin, että laajamittaisesti työvaatetuksessa älyvaatteet tulevat valtaamaan alaa kuitenkin vasta aikaisintaan seuraavan kahdenkymmenen vuoden sisään. Viimeistään neljäkymmenen vuoden kuluttua asiantuntijat uskoivat kuitenkin älyvaatteiden kehityksen olevan jo niin pitkällä, että ne ovat tavallinen osa myös työvaatetusta.

Yksi asiantuntijoista peilasi työvaatteiden tulevan neljäkymmenen vuoden aikana ennustettavia muutoksia työvaatteissa jo tapahtuneisiin muutoksiin viimeisen neljäkymmenen vuoden aikana. Asiantuntija arvioi, että viimeisen neljäkymmenen vuoden aikana työvaatteet ovat kohdanneet monenlaisia muutoksia muun muassa työvaatteiden malleissa, tyyleissä ja materiaaleissa. Asiantuntijan mukaan työvaatteet ovatkin viimeisen neljäkymmenen vuoden aikana monilla aloilla lähestyneet kaiken aikaa enemmän arkivaatetusta, muuttuneet tyylieltään rennommiksi, kehittyneet materiaaleissa kohti teknistä ja funktionaalista vaatetusta sekä suunnittelultaan muuttuneet monin paikoin entistä brändätymmiksi sekä yritysten visuaalista ilmettä tukeviksi. Seuraavan neljäkymmenen vuoden aikana asiantuntija uskoi samankaltaisen

hitaan kehityksen jatkuvan mutta sen rinnalle tulevan myös nopeampia harppauksia kohti teknisiä innovaatioita ja visionäärisiä ideoita.

4.1.3 KESKUSTELU ENSIMMÄISEN KYSELYKIERROKSEN TULOISTA

Ennen toisen kyselykierroksen kysymyksiin vastaamista asiantuntijoilla oli mahdollisuus tarkastella ensimmäisen kierroksen yhteenvedon ja kommentoida yhteisesti muodostettuja tuloksia. Asiantuntijoille lähetetty yhteenvedon ensimmäisen kyselykierroksen tuloksista on nähtävissä tutkielman lopussa liitteiden yhteydessä (liite 5). Ensimmäisellä kyselykierroksella asiantuntijat olivat pääsääntöisesti yksimielisiä useista kyselyssä kartoitetuista asioista. Erityisesti kyselyn A-osassa asiantuntijat olivat hyvin yksimielisiä työtehtävien keskeisestä sisällöstä ja sekä työtehtävissä jo tähän mennessä koetuista muutoksista. Asiantuntijoiden näkemyksissä oli kuitenkin erilaisia painopisteitä erityisesti siinä, mitkä asiat ovat olleet erityisiä työtehtävien ja työvaatteiden käyttäjien tarpeiden muutoksen taustalla vaikuttavia tekijöitä. Merkittävimmin asiantuntijoiden näkemykset erosivat toisistaan kyselyn B-osassa työtehtävien tulevaisuuden muutoksia käsittelevässä kysymyksessä, jossa asiantuntijat ennustivat muun muassa työn luonteen muuttumista toisesta näkökulmasta entistä hektisemmäksi ja toisesta näkökulmasta aikaisempaa hitaammiksi prosesseiksi. Lisäksi asiantuntijoiden näkemykset erosivat B-osassa jonkin verran myös siinä, millä tavalla työelämän muutokset ja työntekijöiden monimuotoistuminen tulevat vaikuttamaan tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun ja työvaatteiden käyttäjien tarpeisiin. Vaikka asiantuntijat olivatkin ensimmäisellä kyselykierroksella siis melko yksimielisiä monista kyselyssä esiin nousseista teemoista, pienet näkemyserot herättivät kuitenkin paljon keskustelua asiantuntijoissa.

Työtehtävien osalta asiantuntijat kommentoivat käyttäjätiedon keräämistä käytännön työtehtävänä. Vaikka alkuperäisissä vastauksissa ainoastaan yksi asiantuntija mainitsi käytännön työtehtävänä käyttäjätiedon keräämisen, kommenteissaan myös muut asiantuntijat painottivat, että käyttäjätiedon kerääminen on oleellinen osa myös heidän työtään. Asiantuntijoiden mukaan käyttäjätiedon kerääminen tapahtuu kuitenkin usein käytännössä muiden työtehtävien lomassa siten, että suunnittelijat harvoin ajattelevat sitä erillisenä työtehtävänä. Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuudessa käyttäjätiedon kerääminen olisi kuitenkin tärkeää oppia tunnistamaan erillisenä tehtäväkokonaisuutena ja siten kehittämään sitä sekä myös arvioimaan siinä onnistumista samalla tavalla kuin muissa työtehtävissä.

Yhteenvedon kommenteissa asiantuntijat muokkasivat näkemyksiään yhtenäisemmiksi erityisesti työn luonteen muutoksesta tulevaisuudessa. Asiantuntijat, jotka olivat aikaisemmin

ennustaneet työn tekemisen prosessien muuttuvan aikaisempaa hitaammiksi totesivat olevansa yhtä mieltä siitä, että hekin uskovat tulevaisuudessa suunnitteluun liittyvän taustatyön määrän lisääntyvän merkittävästi. Siten työn tekemisen prosessit saattavat muuttua hektisemmiksi ja suunnittelijan kannalta vaativammiksi, sillä työn tekemisessä on pidettävä mukana ja hallittava aikaisempaa suurempaa määrää tietoa. Työn luonteen muuttumista aikaisempaa nopeammaksi ennustaneet asiantuntijat puolestaan totesivat uskovansa myös kestäväen kehityksen arvojen huomioimisen vaikuttavan tulevaisuuden suunnitteluprosesseihin ja muuttavan siten erityisesti työvaatteiden tuotannon prosesseja. He eivät kuitenkaan uskoneet, että aikaisempaa tarvelähtöisempi suunnitteluajattelu vähentäisi suunnittelijan työtaakkaa tai tarjoaisi suunnittelijoille aikaisempaa enemmän aikaa kehittää omaa osaamistaan työprosessien toteuttamisen yhteydessä. Kommentoinnin jälkeen asiantuntijoiden näkemykset olivat kuitenkin aikaisempaa merkittävästi yksimielisempiä.

Kommenteissaan lähes kaikki asiantuntijat tarttuivat yhteenvedossa esitettyyn kommenttiin, jonka mukaan työelämän muutokset ovat jo nyt laajuudellaan ohittaneet sen kapasiteetin, joka työvaatesuunnittelijoilla on suunnittelutyössään muutosten tasalla pysymiseen. Kommenteissaan muut asiantuntijat kokivat, että kommentti kuvaa osittain hyvin nykytilannetta mutta korostivat kuitenkin uskovansa, että erityisesti monialaisen eri alojen ammattilaisten välisen yhteistyön avulla suunnittelijoilla on edelleen hyvät mahdollisuudet vastata muutoksen asettamiin haasteisiin ja ennakoida tulevaisuuden muutoksia. Asiantuntijat jakoivat kuitenkin yhtenäisen mielipiteen siitä, että tulevaisuudessa ajantasaisen ja työelämän sekä työntekijöiden tarpeisiin vastaavien työvaatteiden suunnittelemiseen tarvitaan suunnittelijoilta paljon pitkäjänteistä työtä ja perinteisistä suunnittelutyön malleista irtautumista.

Kommentoinnin yhteydessä asiantuntijat pohtivat lisää myös työvaatteiden käyttäjien tulevaisuuden tarpeiden kehittymistä muiden asiantuntijoiden näkemysten valossa. Kommenteissaan asiantuntijat olivat edelleen yksimielisiä erityisesti lyhyellä aikavälillä tapahtuvista kehityslinjoista. Lisäksi kommenteissaan kaikki asiantuntijat uskoivat myös työvaatteiden lainaamisen ja vuokraamisen kehittymiseen tulevaisuudessa. Osa asiantuntijoista siirsi omaa näkemystään työvaatesuunnittelussa tapahtuvasta merkittävästä murroksesta muiden asiantuntijoiden näkemysten perusteella joko hieman aikaisemmaksi tai myöhäisemmäksi. Keskiarvallisesti kommenttien jälkeen kaikki asiantuntijat arvioivat kuitenkin edelleen työvaatesuunnittelun merkittävien erityisesti työntekijöiden lisääntyvään monimuotoisuuteen liittyvien muutosten tapahtuvan seuraavien 10-15 vuoden aikana.

Kokonaisuudessaan asiantuntijoiden kommentit täydensivät jo lomakekyselyssä vahvasti esiin nousseita näkökulmia työelämän muutoksen pysyvästä jatkumosta. Kommenteissaan monet

asiantuntijat painottivatkin uskovansa vahvasti työelämän muutokseen laaja-alaisiin vaikutuksiin tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelutyöhön ja kokonaisvaltaiseen työvaatteiden käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen. Yleisellä tasolla asiantuntijat jakoivat toistensa mielipiteet eikä kommentoinnin perusteella kenenkään asiantuntijan esittämät näkemykset tulevaisuuden kehityksestä osoittautuneet täysin poikkeaviksi tai yleisen näkemyksen mukaan epätodennäköisiksi.

4.2 TOINEN KYSELYKIERROS: KÄYTTÄJÄTIETO JA KÄYTTÄJÄLÄHTÖISET MUOTOILUMENETELMÄT

Toisen kyselykierroksen teema oli käyttäjätieto ja käyttäjälähtöiset muotoilumenetelmät. Kierroksella aineiston keruun yleistavoitteena oli ensimmäisellä kyselykierroksella syntyneen perusymmärryksen lisääminen ja syventäminen. Kyselykierroksen teemaan viitaten aineiston keruun keskeinen sisällöllinen tavoite oli tällä kierroksella tutkimuksen ensimmäiseen alakysymykseen vastaaminen ja käyttäjätietoon sekä käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien soveltamiseen tulevaisuuden työvaatteiden suunnitteluprosesseissa liittyvien näkökulmien esiintuominen. Rakenteellisesti kyselyssä oli yhteensä seitsemän avointa kysymystä.

Toisella kierroksella aineiston analyysin tavoitteena oli tulkita, millä tavoin työvaatesuunnittelijoiden tulisi huomioida työelämän muutokset käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä osana tulevaisuuden työvaatteiden tuotekehitystä. Valitusta analyysimenetelmästä muodostamani oman sovellukseni mukaisesti toisella kyselykierroksella analyysin käytännön toteutus tarkoitti merkityskokonaisuuksien muodostamista sekä niiden erittelyä tutkijan omalla kielellä. Vaikka tällä kierroksella analyysi keskittyi toisella kyselykierroksella saadun aineiston analysoimiseen, analyysissä kulki mukana myös ensimmäisen kyselykierroksen analyysin yhteydessä muodostettu aineiston kuvaus. Siten toisen kyselykierroksen aineiston analyysissä syntyneet merkityskokonaisuudet pitävät sisällään myös ensimmäiseltä kyselykierrokselta nousevia merkitystiehyntymä. Tässä vaiheessa analyysiä pyrin irtautumaan tutkimuksen tiiviistä kontekstista ja etsimään aineistosta myös sellaisia tutkittavasta ilmiöstä kertovia asioita, joita tutkimus ei varsinaisesti ole aikaisemmin kysynyt.

Merkityskokonaisuuksien muodostamiseksi koodasin aineistoa teemoittain ja ryhmittelin sitä taulukoinnin avulla (taulukko 1) tulkintojen muodostamiseksi. Kävin aineistoa kysymyskohtaisesti läpi ja koodasin asiantuntijoiden vastauksista samoja asioita tarkoittavia ilmauksia saman koodin alle. Seuraavaksi ryhmittelin samalla koodilla koodatut merkitykset yhteen merkitysyksiköiksi ja yhdistelin merkitysyksiköt huomaamani merkitystiehyntymien

avulla merkityskokonaisuuksiksi. Lopuksi erittelin syntyneitä merkityskokonaisuuksia omalla kielelläni tulkinnan muodostamiseksi. Merkitystihentymien etsimisen yhteydessä tarkastelin myös lausetasolla sellaisia virkkeitä, jotka mielestäni olivat aineiston tulkinnan kannalta erityisen merkityksellisiä tai erityistä tulkintaa vaativia. Nämä virkkeet on liitetty analyysin yhteyteen suorina kursivilla kirjoitettuina sitaatteina, joiden yhteyteen on merkitty asiantuntijoita kuvaava koodi.

KYSYMYS 4			
Merkitysyksikkö	Koodi	Tulkinta	Merkityskokonaisuus
inspiraatio / rikkaus	25	Käyttäjätiedolla on positiivisia merkityksiä	käyttäjätiedon merkitykset
kontekstin luoja / suunnittelun pohja	26	Käyttäjätiedolla on neutraaleja merkityksiä	käyttäjätiedon merkitykset
ei voi irrottaa suunnittelusta	27	Käyttäjätieto on automaattinen osa suunnittelua	käyttäjätiedon merkitykset
voi irrottaa suunnittelusta	28	Käyttäjätieto ei ole automaattinen osa suunnittelua	käyttäjätiedon merkitykset
parempien tuotteiden kehittäminen	29	Käyttäjätieto tarjoaa mahdollisuuksia tuotekehitykseen	käyttäjätiedon merkitykset
tulevaisuuden vaatimus	30	Käyttäjätieto on välttämätöntä tulevaisuudessa	käyttäjätiedon merkitykset
käyttöiän pidentyminen / ekologisuus / resurssit	31	Käyttäjätieto antaa taloudellista hyötyä	käyttäjätiedon merkitykset
hyvinvointi	32	Käyttäjätieto lisää työvaatteiden kautta koettua työhyvinvointia	käyttäjätiedon merkitykset
vaiketta kerätä / tekniikat haastavia	33	Käyttäjätiedon keräämisessä on haasteita	käyttäjätiedon kerääminen

Taulukko 1. Esimerkki merkityskokonaisuuksien muodostamisesta koodaamalla.

4.2.1 TYÖVAATESUUNNITTELU JA MUUTOSTEN HUOMIOIMINEN

Työelämän monimuotoisuuden huomioimista käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä kartoitettiin toisella kyselykierroksella seitsemän avointa kysymystä sisältäneen sähköisen lomakekyselyn avulla. Kyselyssä asiantuntijoita pyydettiin muun muassa arvioimaan käyttäjätiedon keräämistä, hyödyntämistä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien soveltamista työvaatteiden tuotekehitykseen nyt ja tulevaisuudessa. Seuraavaksi tutkielmassa eritellään ensimmäisen kyselykierroksen tulosten, tuloksista käydyn keskustelun ja toisella kyselykierroksella kerätyn aineiston perusteella merkitysyksiköiden tihentymistä syntyneitä

merkityskokonaisuuksia. Aineiston tarkastelun perusteella asiantuntijoiden vastauksista oli löydettävissä 66 merkitysyksikköä. Löydetyt merkitysyksiköt perustuvat aineiston intuitiiviseen havainnoimiseen, aineistosta löytyneiden samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien vertailuun sekä oman elämäkokemukseni kautta kehittyneeseen ymmärrykseen. Seuraavassa vaiheessa merkitysyksiköistä muodostui neljä merkityskokonaisuutta, joita ovat käyttäjätiedon nykytila, käyttäjätiedon merkitykset, käyttäjätiedon kerääminen sekä käyttäjätiedon hyödyntäminen. Seuraavissa kappaleissa kuvaan merkityskokonaisuuden keskeistä sisältöä merkityskokonaisuuksiin sisältyvien merkitysyksiköiden avulla tutkijan omalle kielelle muutettuna.

Käyttäjätiedon nykytila

Ensimmäinen aineistosta esiin noussut merkityskokonaisuus oli käyttäjätiedon nykytila. Asiantuntijoiden mukaan nykyisin työvaatteiden suunnittelu ja tuotekehitys perustuu sekä yksilöllisissä asiakasprojekteissa että valmistyövaatteiden suunnittelussa pohjimmiltaan usein yksittäisen suunnittelijan tai suunnittelijaryhmän oletuksiin ja ennakkotietoon työvaatteiden käyttäjien tarpeista. Oletukset ja ennakkotiedot ovat syntyneet suunnittelijoille heidän omista arkipäiväisistä kokemuksistaan eri ammattiryhmien työstä, aikaisemmin toteutettujen suunnitteluprojektien kautta saadusta tiedosta sekä esimerkiksi median välityksellä saadusta tiedosta eri ammattialojen kehitykseen ja työtehtäviin liittyvistä yksityiskohdista. Lisäksi asiantuntijoiden mukaan työvaatesuunnittelijat tarkkailevat muiden työvaateyritysten kehittämiä työvaatteita ja omaksuvat niistä uusia innovaatioita sekä omista suunnittelutöistään poikkeavia tapoja. Suunnittelijoilla onkin asiantuntijoiden mukaan monipuolista ja usein käytännön kokemuksiin perustuvaa asiantuntemusta, joka erilaisten suunnitteluprosessien toteuttamisen myötä on jalostunut uusien työvaatteiden tuotekehityksen kannalta merkittäväksi ja arvokkaaksi tietopohjaksi.

Asiantuntijat painottivat että suunnittelijoiden oletuksiin ja ennakkotietoihin perustuvan käyttäjätiedon varassa on mahdollista suunnitella hyviä ja toimivia työvaatteita, mikäli suunnittelija on riittävästi kokemuksen kautta syntynyttä ennakkotietoa ja hän osaa työssään hyödyntää sitä. Kääntöpuolena asiantuntijat kuitenkin kokivat, että oletuksiin ja subjektiivisesti rakentuneeseen ennakkotietoon liittyy kuitenkin myös useita heikkouksia. Ensimmäinen ongelma suunnittelijoiden tietämyksessä on asiantuntijoiden mukaan tiedon heikko ajantasaisuus. Osa asiantuntijoista kokikin, että suunnittelijoiden käyttäjätieto perustuu tällä hetkellä suureksi osaksi vanhoihin käytäntöihin ja oletuksiin käyttäjistä, jotka eivät vastaa todellista kuvaa käyttäjistä. Ajan tasalla olematon käyttäjätieto puolestaan johtaa samojen suunnitteluratkaisujen toistamiseen sekä laadultaan kehittymättömiin suunnitteluratkaisuihin.

Ajantasaisuuteen liittyvänä haasteena suunnittelijat kokivat erityisesti työvaatteiden käyttäjien työn sisältöön liittyvät muutokset, jotka ovat viime vuosina olleet hyvin laajoja ja nopeita. Asiantuntijat olivatkin huomanneet, että heidän oletuksensa ja ennakkotietonsa ovat osittain puutteellisia ja vanhentuneita erityisesti juuri työn muutokseen liittyvillä alueilla. Tämän seurauksena he kokivat, että työvaatteiden suunnittelussa on nykypäivänä kaiken aikaan vaikeampi vastata muuttuneen ja edelleen muuttuvan työelämän tarpeisiin.

Toiseksi heikkoudeksi asiantuntijat mainitsivat tiedon subjektiivisuuden ja mahdollisesti hyvin yksittäisiin havaintoihin perustuvan kokemustiedon. Asiantuntija 4 kiteytti suunnittelijoiden tiedon ongelmaa seuraavasti: *"Vaikka kerran olemme nähneet jonkin työtehtävän suorittamisen tietyllä tavalla, sen ei pitäisi automaattisesti tarkoittaa, että se on ainut tapa tehtävän suorittamiseen tai että kyseinen työtehtävä edes kuuluisi työntekijän päivittäiseen työhön."* Asiantuntija siis viittasi vastauksessaan siihen, että jopa yksittäinen johonkin työtehtävään tai ammattiin liittyvä tilanne saattaa luoda suunnittelijalle monesti täysin tiedostamatta vahvan mielikuvan siitä, mitä jonkin ammattialan työtehtäviin kuuluu vaikka se ei todellisuudessa kuvastaisikaan todellisia johonkin työtehtävään liittyviä toimintoja. Hyödyntäessään tätä tietoa suunnittelussa lopullisessa tuotteessa saattavat siten korostua ominaisuudet, jotka eivät ole todellisuudessa keskeisiä sen toimivuuden kannalta. Pahimmassa tapauksessa tämä saattaa johtaa käyttäjän kannalta jopa työn tekemistä vaikeuttaviin ratkaisuihin. Asiantuntijan mukaan käyttäjätiedon keräämisessä tulisikin kyetä olemaan tulevaisuudessa aikaisempaa kriittisempi ja pitkäjänteisempi tiedon subjektiivisuuden tunnistamiseksi.

Asiantuntijoiden mukaan valmisvaatemallistojen suunnittelussa ja tuotekehityksessä suunnittelijoiden tiedon lisäksi käyttäjätietoa kerätään pääsääntöisesti tutustumalla kirjallisuuteen ja ammattialaan liittyvään tutkimustietoon sekä mahdollisuuksien tulleen haastatteleamalla työvaatteiden käyttäjäkuntaa tai havainnoimalla heidän työskentelyään. Kolmen asiantuntijan mukaan he keräävät valmisvaatemallistojen suunnitteluun ja tuotekehitykseen tietoa haastatteleamalla myös ystäviään ja lähipiiriään: *"Usein, jos tiedän jonkun tutun olevan jollakin alalla kyselen häneltä, millaisia asioita tämän ammattiryhmän työvaatteiden suunnittelussa tulisi huomioda. Se auttaa usein paljon tarpeiden hahmotuksessa, mutta se tapahtuu kyllä aina työajan ulkopuolella."* (A2) Yksi asiantuntijoista kertoi suorittavansa myös aktiivista työntekijöiden havainnoimista vapaa-aikanaan: *"Automaattisesti monissa tilanteissa kiinnitän huomiota erilaisten työtehtävien sisältöön ja niissä käytettäviin työvaatteisiin. Näitä tilanteita on muun muassa kaupassa käydessä, museovierailuilla ja kirjastossa luettavaa etsiessä."* (A6) Asiantuntijoiden mukaan käyttäjätiedon kerääminen tapahtuukin toisinaan työajan ulkopuolella ja sen kerääminen perustuu monissa tilanteissa suunnittelijan omaan kiinnostukseen ja vapaa-ajalla solmimiin kontakteihin. Samalla

suunnittelija kartuttaa omaa asiantuntemustaan ja ennakko-oletuksiaan, joiden varassa suunnittelutyötä voidaan toteuttaa. Vapaa-ajalla tapahtuvissa käyttäjätiedon keräämistilanteissa ongelma on kuitenkin usein todellisille käyttäjille toteutettavien haastattelujen tai havainnoinnin satunnaisuus, sillä ne toteutetaan yleensä spontaanisti, epäsystemaattisesti ja ilman etukäteen mietittyä runkoa. Tästä syystä vapaa-ajan haastattelujen ja havainnoinnin kautta syntyvä tieto onkin asiantuntijoiden mukaan yleensä vain aikaisempaa tietoa täydentävää ja toimii vain harvoin suunnittelun luotettavana perustana.

Muiden tiedonkeruun menetelmien lisäksi valmisvaatemallistoissa hyödynnetään asiantuntijoiden mukaan yksittäisiä asiakasprojekteja varten kerättyä tietoa. Asiantuntijoiden mukaan yksittäisissä asiakasprojekteissa käyttäjätietoa kerätäänkin yleensä valmistyövaatesuunnittelua enemmän ja tiedon keräämiseen sovelletaan laajempaa kirjoa erilaisia menetelmiä. Yksilöllisten asiakasprojektien yhteydessä suunnittelijat mainitsivatkin käyttäjätiedon keräämisen tapoina muun muassa havainnoimisen, kirjallisuuteen perustuvan tiedonhakemisen ja prototyypin testauksen. Kaikkien asiantuntijoiden mukaan yksilöllisissä asiakasprojekteissa tiedon pääsääntöinen keräämisen tapa on kuitenkin työvaatteiden loppukäyttäjille toteutetut haastattelut tai tarpeita kartoittavat lomaketutkimukset. Asiantuntijoiden mukaan monissa tapauksissa käyttäjätietoa kartoittavat haastattelut toteutetaan kuitenkin työvaatteiden käyttäjien sijaan työvaatteita tilaavien asiakasorganisaation esimiehille tai muille työvaatteiden tilaamisesta vastaaville henkilöille: *"En muista koska viimeksi olisin päässyt varsinaisesti työntekijöitä haastattelemaan. Yleensä siinä tilanteessa on esimiehet ja parhaimmillaan yksi työntekijöiden edustaja, jonka sitten pitäisi edustaa kaikkia työntekijöitä. Tarpeet yleensä tulevatkin muista suista kuin käyttäjiltä."* (A3) Asiantuntijan vastauksesta voidaankin tulkita, että yleinen käytäntö työvaatemalliston tilausvaiheessa on esimerkiksi organisaation esimiesten työvaatesuunnittelijalle antama selvitys työvaatteiden tarpeesta sekä merkittävistä työvaatteiden suunnitteluun vaikuttavista asioista. Joissakin tilanteissa mukana voi olla myös työntekijöiden edustajia, jotka voivat työntekijän näkökulmasta kertoa kaikkien työntekijöiden työvaatteisiin kohdistuvista tarpeista. Tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat viittasivat useissa vastauksissaan, että todellisuudessa käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien avulla luodaan usein kuvitteellisia käyttäjiä tuotekehitysvaiheessa todellisten ihmisten tapaamisen sijasta. Kolme kuudesta asiantuntijasta nostikin vastauksissaan esiin suunnittelun lähtökohtina olevien toimeksiantojen välityksellä syntyvän hyvin yksipuolisen kuvan käyttäjistä, joka ei välttämättä perustu ollenkaan todelliseen käyttäjään mutta jonka perusteella kuitenkin usein suunnitteluprosessi käytännössä toteutetaan.

Lisäksi asiantuntijat kokivat, että vaikka työntekijät pääsisivätkin mukaan kertomaan tarpeistaan, yleensä esimiesten näkökulmat jyräävät kuitenkin käyttäjien näkökulmien yli:

”Esimiehillä tietysti prosessissa on taloudellinenkin päätösvalta, eikä siellä usein riitä resurssit työntekijöiden mukaan ottamiseen tapaamisiin. Lisäksi monesti kun yrityksen puolesta tarjoan mahdollisuutta tulla työpaikalle havainnoimaan ja haastattelemaan tai myöhemmässä vaiheessa toteuttaa vaikka koekäyttöä ja muuta prototyyppien testausta, sitä ei koeta tarpeelliseksi ja sitten vaan mennään sillä informaatiolla mitä saadaan.” (A2) Vastauksen perusteella voidaankin tulkita, että suunnittelijoiden erilaisista käyttäjätiedon keräämisen mahdollisuuksista huolimatta yritykset ovat joissakin tilanteissa haluttomia käyttäjätiedon keräämiseen. Asiantuntijoiden arvioiden mukaan haluttomuuden taustalla vaikuttaa muun muassa työvaatteita tilaavien yritysten resurssipula, huono käsitys käyttäjälähtöisen työvaatteen suunnittelun prosesseista, prosessin kokeminen liian haastavana tai aikaa vievänä sekä yksinkertainen kiinnostuksen puute. Näissä tilanteissa käyttäjien tarpeiden huomioiminen suunnittelussa perustuu siis suunnittelijan muilla tavoin saamaan tietoon sekä esimerkiksi esimiesten kautta saatuihin kuvauksiin työntekijöiden työvaatetarpeista. Asiantuntijat korostivatkin myös työvaatteita tilaavien asiakasyritysten tarvetta suhtautua yksilöllisten työvaatteiden tilaamiseen täysin uudella tavalla ja ottaa vastuuta käyttäjälähtöisen suunnittelun mahdollistamisesta.

Asiantuntijoiden mukaan käyttäjätietoon liittyvä yleinen haaste on myös sen suhteellisen heikko hyödyntäminen käytännön suunnittelutyössä. Vastauksissaan asiantuntijat analysoivat muun muassa sitä, millä tavalla he pystyisivät liittämään keräämänsä käyttäjätiedon paremmin kiinteäksi osaksi suunnitteluprosessia. Tutkimushetkellä asiantuntijat kokivat, että vaikka joissakin projekteissa käyttäjätietoa on mahdollisuus kerätä monilla tavoilla, sen liittäminen suunnitteluprosessiin on vaikeaa ja käyttäjätutkimuksen kautta saatujen arvokkaiden tulosten hyödyntäminen jää helposti ajatuksen tasolle. Asiantuntijoiden mukaan vaikka käyttäjätietoa siis pyritäänkin keräämään suunnittelussa monilla tavoilla, suurin osa suunnitteluratkaisuista tehdään siitä huolimatta kuitenkin ennemmin suunnittelijan näkemyksiin kuin kerättyyn käyttäjätietoon perustuen. Samalla monet erityisesti työvaatteiden yksityiskohtiin liittyvät käytettävyyttä mahdollisesti merkittävästikin parantavat innovaatiot eivät pääse toteutumaan. Tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat kokivatkin tähän liittyen käyttäjätiedon haasteeksi erityisesti käyttäjätiedon keräämiseen, säilyttämiseen ja hyödyntämiseen liittyvien mallien puuttumisen. Lisäksi he kokivat, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa ja kokemusta erilaisten käyttäjätutkimusten tekemisestä ja käyttäjätutkimuksessa mahdollisesti hyödynnettävissä olevista menetelmistä: *”Ongelma on jo siinä, että käyttäjätutkimuksen toteuttaminen on monesti hankalaa ja se pitäisi voida toteuttaa siten, että käyttäjien olisi helppo siihen osallistua. Ja kun tulokset saa haasteena on, millä tavoin sen tiedon saa käyttöön. Monesti ajattelee, että tämä täytyy huomioida mutta sitten havahtuu, että se kuitenkin puuttuu valmiista tuotteista. Kaikenlaiset hyödyntämisen prosessit ja mallit puuttuvat.” (A4)*

Käyttäjätiedon merkitykset

Toinen aineistosta esiin noussut merkityskokonaisuus oli käyttäjätiedon merkitykset. Vastauksissaan asiantuntijat antoivat käyttäjätiedolle useita erilaisia merkityksiä. Ykai asiantuntija koki käyttäjätiedon suunnittelun pohjana, toiselle se merkitsi suunnittelun viitekehystä ja kolmannen mukaan käyttäjätieto on hyvän työvaatteen rakennusaine. Lisäksi asiantuntijat määrittivät käyttäjätiedon myös inspiraation lähteeksi, kontekstin luojaksi sekä suunnittelijan asiantuntemusta tukeviksi vastauksiksi. Vastausten perusteella voidaan todeta, että kaikki asiantuntijat kokivat käyttäjätiedon merkitysten liittyvän jollakin tavalla suunnittelun lähtökohtiin. Asiantuntijoiden vastauksissa parhaimmillaan käyttäjätieto koettiin suunnittelun inspiraatioksi, jonka myötä suunnittelijan on mahdollisuus suunnata luovuutensa ja ongelmaratkaisukykynsä isojen käytettävyyteen liittyvien ongelmien ratkaisemiseen. Heikoimmillaan käyttäjätieto koettiin suunnittelun rajoitteeksi, johon liian tiukasti kiinni jäädessään suunnittelija ei kykene löytämään uusia ja innovatiivisia ratkaisuja tai tyytyä käyttäjien kuvailemiin jo olemassa oleviin vaihtoehtoihin.

Se miten käyttäjälähtöisyyteen suhtauduttiin osana suunnittelua ja tuotekehitysprosesseja koettiin hyvin eri tavoin asiantuntijoiden keskuudessa. Yksi asiantuntijoista nosti vastauksissaan esiin, että hänen mielestään ei ole tarpeellista puhua käyttäjälähtöisestä työvaatesuunnittelusta, sillä lähtökohtaisesti kaikki työvaatesuunnittelu tapahtuu työvaatteiden käytettävyyttä korostavan luonteen vuoksi käyttäjälähtöisesti. Siten työvaatteiden suunnittelua ei voi tehdä käyttäjistä erillään ja ajatus käyttäjien palvelemisesta kulkee suunnittelijan mukana läpi koko suunnitteluprosessin: *"Ainakin omalla kohdallani koen, että työvaatteet ovat aina käyttäjälähtöisiä vaikka suunnittelija ei tuotekehitysprojektin yhteydessä erikseen soveltaisi mitään käyttäjälähtöistä muotoilumenetelmää. Työvaate on aina käyttövaate enemmän kuin mikään muu vaatetyyppi ja se kiinnittää työvaatteen aina osaksi käyttäjää."* (A5) Myös asiantuntija 2 kuvaa käyttäjätiedon tärkeyttä ja käyttäjälähtöisyyden suhdetta tuotekehitysprosessiin yksiselitteisesti: *"Koen, että erityisesti työvaatteiden tuotekehityksessä käyttäjätieto on erityisen tärkeää, sillä työvaatteet ovat tarkoitukseltaan niin tiukasti tiettyä tehtävää varten suunniteltuja. Työvaatteeseen kohdistuu aina erityisiä arkipukeutumisesta eroavia tarpeita, jotka liittyvät esimerkiksi toiminnallisuuteen, erottuvuuteen ja turvallisuuteen."* Vastauksissaan molemmat asiantuntijat siis kokivat käyttäjätiedon erottamattomana osana työvaatteiden suunnittelua.

Kolmas asiantuntija koki käyttäjätiedon suunnittelu- ja tuotekehitysprosessia täydentävänä asiana. Hänen mukaansa edellisen asiantuntijan näkemyksistä poiketen työvaatesuunnittelu voi tapahtua kuitenkin myös täysin erillään käyttäjästä. Siten asiantuntija koki, että työvaate on

käyttäjälähtöinen vain silloin kun suunnittelija on ajatuksella liittänyt käyttäjätiedon osaksi tuotekehitysprosessia: *”Kaikki työvaatesuunnittelu ei mielestäni ole käyttäjälähtöistä, vaan se vaatii suunnittelijalta aivan erityistä suhtautumista työvaatteen käyttötarkoitukseen, käyttäjään ja käyttötilanteisiin.” (A3)*

Muut asiantuntijat pohtivat näkökulmiaan kahden edellä esitellyn näkökulman välillä sekä kiinteänä että erillään olevana osana työvaatteiden tuotekehitysprosessia. Lähtökohtaisesti käyttäjätieto koettiin tuotekehitysprosessissa kuitenkin rikkaudeksi ja asiantuntijat painottivat vastauksissaan käyttäjätiedon keräämisen merkitystä. Käyttäjätiedon keräämisen koettiin mahdollistavan sellaisiin kysymyksiin vastauksien saamisen, joita he eivät olisi itse osanneet kysyä tai olettaa. Lisäksi asiantuntijat kokivat työvaatteiden olevan tuotealue, joiden menestyksekkäs suunnittelu ei välttämättä tulevaisuudessa onnistu ilman menestyksekkästä käyttäjätutkimusta. Tulevaisuudessa asiantuntijat uskoivatkin käyttäjälähtöisyyden ja erilaisten käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien tulevan kaiken aikaa kiinteämmäksi osaksi tuotekehitysprosessia siten, että viimeistään tulevaisuudessa niitä ei voi erottaa työvaatesuunnittelusta erilliseksi.

Muiden näkökumien ohella kaikki tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että käyttäjälähtöisen suunnittelun ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien avulla on tulevaisuudessa mahdollista kehittää entistä kestävämpiä työvaatteita sekä eettisesti että ekologisesti. Neljä kuudesta asiantuntijasta olikin vastauksissaan erityisesti sitä mieltä, että tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa ja tuotekehityksessä käyttäjätiedon merkitys on erityisesti tarjota mahdollisuus kaikilla tavoilla entistä parempien työvaatteiden suunnitteluun, jotka kestävät aikaa ja käyttöä sekä ovat toimivia, mieluisia ja työhyvinvointia tukevia niin käyttäjien kuin myös heitä työllistävien yritysten näkökulmasta. Asiantuntija 6 pohti vastauksessaan asiaa seuraavasti: *”Uskon että hyvää ja toimivaa työvaatetta käytetään pidempään, jolloin sen käyttöikä pitenee. Samalla työntekijät ovat tyytyväisiä ja voivat heille suunnitellussa työvaatteessa hyvin. Ilmiöstä tulee samaan aikaan sekä ekologista, sosiaalista että taloudellista hyötyä tuottava.”* Asiantuntija ottikin vastauksessaan esiin myös käyttäjälähtöisyydestä syntyvät taloudelliset hyödyt. Vastauksesta voidaan tulkita, että asiantuntija uskoo työvaatteiden pitkän käyttöiän ja hyvinvoivien työntekijöiden synnyttävän taloudellista hyötyä, joka on seurausta pitkän käyttöiän myötä mahdollistuvasta vähäisemmästä kuluttamisesta ja resurssien käyttämisestä sekä työntekijöiden hyvinvoinnin seurauksena syntyvästä tuottavuuden kasvusta. Siten käyttäjätiedon ja käyttäjälähtöisen suunnitteluotteen voidaan katsoa olevan merkittävässä asemassa tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa.

Käyttäjätiedon kerääminen

Kolmas aineistosta muodostunut merkityskokonaisuus oli käyttäjätiedon kerääminen. Edellisen kierroksen vastausten perusteella asiantuntijat kokivat vaikeaksi nopean työelämän muutoksen ja työvaateiden käyttäjien muutoksen seuraamisen. Tämä heijastui myös asiantuntijoiden vastauksiin ja pohdintoihin työelämän muutosten huomioimisesta käyttäjätiedon keräämisessä tulevaisuuden monimuotoisen työelämän asettamiin suunnitteluhaasteisiin vastatakseen. Asiantuntijoiden mielipiteet tulevaisuuden käyttäjätiedon keräämisen tavoista vaihtelivat keskenään jonkin verran. Kokonaisuudessaan kaikki asiantuntijat olivat vastauksissaan kuitenkin lähes yksimielisiä siitä, että, tulevaisuuden työvaatesuunnittelussa ja käyttäjätietoon liittyvässä keskustelussa ei ole enää se, minkä vuoksi käyttäjä pitäisi osallistaa tuotekehitykseen vaan pikemminkin se, mitkä ovat parhaita tapoja käyttäjän mukaan ottamiseksi tuotekehitysprosessin eri vaiheisiin.

Vastauksissaan osa asiantuntijoista oli sitä mieltä, että nykyiset käyttäjätiedon keräämisen menetelmät ovat pohjimmiltaan toimivia, mutta niiden soveltamiseen pitäisi luoda selkeitä toimintamalleja. Asiantuntijat kokivatkin, että tulevaisuudessa käyttäjätiedon keräämisessä suunnittelijoiden olisi tärkeää jalkautua entistä enemmän käyttäjien pariin ja hyödyntää nykyisinkin käytössä olevia käyttäjätiedon keräämisen menetelmiä, kuten haastatteluja, kyselyjä, havainnointia ja prototypointia entistä monipuolisimmin suorassa yhteistyössä käyttäjien kanssa. Onnistuneen tuotekehitysprosessin takaamiseksi käyttäjien olisi tulevaisuudessa tärkeää osallistua aktiivisesti uusien ratkaisujen määrittämiseen sekä kommentoida suunnittelijoiden ideoita ja antaa niistä palautetta käyttäjän näkökulmasta. Tämän takaamiseksi olisi tärkeää luoda toimivia käyttäjätiedon keräämisen ja käyttäjien osallistamisen prosesseja. Lisäksi asiantuntijoiden mukaan tulevaisuuden suunnitteluhaasteisiin vastaavan käyttäjätiedon keräämiseksi suunnittelijoiden olisi myös tärkeää päästä lähelle mahdollisimman aitoa käyttäjien toimintaa ja käyttäytymistä työtilanteissa.

Osa asiantuntijoista puolestaan koki, että nykyiset käyttäjätiedon keräämisen pääsääntöisesti suunnittelijavetoiset menetelmät eivät enää riitä, vaan tulevaisuudessa käyttäjätiedon keräämiseen täytyisi löytää täysin uusia toimintatapoja. Asiantuntijat kokivatkin, että käyttäjätiedon keräämisen ongelmat liittyvät nykyisin erityisesti asetelmaan, jossa käyttäjä on passiivisessa roolissa ja suunnittelijan rooli on yksinään kontrolloida tilannetta sekä yrittää ymmärtää, millaisia tarpeita ja toiveita käyttäjällä on. Asiantuntijoiden mukaan suunnittelijat eivät kuitenkaan enää tulevaisuudessa voi olla yksin vastuussa käyttäjätiedon keräämisestä ja tuotekehityksen suunnista. Lisäksi asiantuntijat kokivat, että nykyisin ongelma on myös siinä,

että käyttäjät osallistuvat tuotekehitysprosessiin nykyisin usein prosessin toteutuksen nähdessä liian myöhään ja käyttäjien osallistaminen painottuu vain prosessin loppuvaiheeseen.

Nykyisiin käyttäjätiedon keräämisen menetelmiin tyytymättömät asiantuntijat mainitsivat vastauksissaan myös joitakin nykyisin käytössä oleviin menetelmiin liittyviä konkreettisia ongelmia. Kyselyissä asiantuntijat kokivat ongelmallisiksi työvaatteiden käyttäjien pintapuoliset vastaukset. Yhden asiantuntijan mukaan esimerkiksi sähköisellä tai paperisella kyselylomakkeella saadaankin yleensä hyvin kevyttä tietoa, sillä käyttäjillä on taipumus vastata niihin nopeasti. Toisten asiantuntijoiden mukaan vastausten pintapuolisuus johtuu todennäköisesti myös siitä, että lomakkeet saatetaan kokea irrallisiksi tai subjektiivisen kokemustiedon muuttaminen kirjalliseen muotoon saattaa olla vastaajille haastavaa. Haastattelujen ongelmana asiantuntijat kokivat sen, että heidän kokemuksensa mukaan työvaatteiden käyttäjät eivät aina itse osaa kertoa tarpeistaan, jolloin haastattelutilanteessa suunnittelijan täytyisi kyetä onkimaan tieto esiin kysymällä oikeuta kysymyksiä. Tilanne on haastava kuitenkin erityisesti silloin, jos suunnittelijalla ei ole valmiiksi vahvoja pohjatietoja työntekijän työn kuvasta ja keskeisistä työtehtävistä.

Erityisesti uusiin käyttäjätiedon keräämisen mahdollisuuksiin uskovien asiantuntijoiden mukaan käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjätutkimusten toteuttamisessa tulevaisuudessa suunnittelijoiden olisi tärkeää innostaa käyttäjiä mukaan käyttäjätutkimuksen prosesseihin aikaisempaa laajempien käyttäjätiedon keräämisen mahdollisuuksien luomiseksi. Käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjätutkimusten toteuttamisessa suunnittelijoiden olisikin tärkeää onnistua luomaan käyttäjille kokemus roolistaan prosessin aktiivisina tiedon tuottajina ja kommentoijina sekä parannusehdotusten, mielipiteiden ja innovaatioiden esittäjinä.

Asiantuntijat erittelivät vastauksissaan myös joitakin tulevaisuuden käyttäjätiedon keräämisen erityispiirteitä, jotka syntyvät erityisesti työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen seurauksena. Ensimmäiseksi asiantuntijoiden mukaan erityisesti monimuotoisen työelämän tarpeisiin suunniteltavissa työvaatteissa on tärkeää ja samalla erittäin haasteellista muistaa, että kaikessa käyttäjätutkimuksessa ja käyttäjätiedon keräämisessä käyttäjät tulisi kohdata yksilöllisinä kokonaisuuksina. Lisäksi pitäisi ymmärtää, että jokaisella käyttäjällä on omat kokemuksensa, persoonansa, oletuksensa ja asenteensa, jotka eivät välttämättä noudata loogisia jatkumoihin ja jotka vaikuttavat käyttäjän tuottamaan käyttäjätietoon ja käyttökokemuksiin. Yhden käyttäjän perusteella ei siis luotettavasti voi tehdä yleistyksiä muista ja ei ole olemassa yhtään standardikäyttäjää, joka voisi luotettavasti mallintaa edes kaikkia samassa työtehtävässä samalla työpaikalla työskenteleviä käyttäjiä.

Toiseksi tulevaisuuden käyttäjätiedon keräämisen erityispiirteenä ja samalla haasteena asiantuntijat kokivat tarpeen entistä henkilökohtaisemman käyttäjätiedon keräämiseen sekä sellaisten käyttäjiä kuvaavien erityispiirteiden esiin tuomiseen, jotka koskettavat ihmisten mahdollisesti herkkiä alueita kuten sukupuolta, identiteettiä, keuhollisuuden kokemuksia, uskontoa tai kulttuuria. Kolme kuudesta asiantuntijasta kertoikin vastauksissaan ajoittain pelkäävänsä kysyvänsä käyttäjätiedon keräämisen yhteydessä liian henkilökohtaisia kysymyksiä, jotka voivat loukata käyttäjää. Tämän koettiin liittyvän erityisesti työntekijöiden monimuotoisuuteen liittyvän käyttäjätiedon keräämisprosessiin. Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuudessa käyttäjätiedon keräämisessä työvaatteiden suunnittelijoiden tulisi kyetä olemaan entistä hienovaraisempia mutta samalla myös rohkeita tuomaan käyttäjätiedon keräämisen prosessiin myös työntekijöiden monimuotoisuutta koskettavaa henkilökohtaista tietoa: *”Aikaisemmin käyttäjätiedon keräämisessä on tarkasteltu toiminnallisuutta, työasentoja ja työtehtäviä. Työntekijöiden monimuotoisten tarpeiden ymmärtämiseksi tulevaisuudessa olisi kuitenkin varmasti tärkeää kysyä myös työntekijöitä itseään kuvaavia asioita kuten sukupuolen kokemusta, uskonnollista vakaumusta tai identiteettiä. Sellaisen tiedon kerääminen hieman pelottaa, että koskettaako kysymyksissä liian henkilökohtaisia asioita... Vaikkakin ne tiedot ovat varmasti juuri niitä, jotka tulevaisuuden työvaatteissa ovat monilta osin merkityksellisiä.” (A1)*

Kolmanneksi tulevaisuuden käyttäjätiedon kerääminen erityispiirteeksi asiantuntijat kokivat tarpeen monimenetelmällisyyteen. Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuudessa huolimatta siitä, millaisia menetelmiä käyttäjätiedon keräämisessä sovelletaan käyttäjätiedon keräämisessä olisi tärkeää huomioida, että yksi menetelmä riittää vain harvoin työntekijöiden monimuotoisuutta kuvaavan tiedon esiin tuomiseen. Suunnittelijoilla olisikin tärkeää olla käsitys erilaisten tiedon keräämisen tapojen mahdollisuuksista erilaisen tiedon esiintuojana sekä menetelmien käyttöön liittyvistä vahvuuksista ja heikkouksista. Kun menetelmien käytöstä on riittävästi tietoa, suunnittelija voi tiedon keräämisessä yhdistää erilaisia menetelmiä ja soveltaa tiedon keräämisen tapoja erilaisissa tapauksissa. Useiden menetelmien yhdistämisen heikkous on kuitenkin analyysiprosessin vaikeutuminen sekä toisaalta käyttäjätiedon tuloksia arvioivien suunnittelijoiden tarve hallita useita erilaisia menetelmiä analyysineen. Lisäksi erilaisilla analyysimenetelmillä kerätty tieto ei ole asiantuntijoiden mukaan kaikissa tapauksissa vertailukelpoista, mikä voi vaikeuttaa johtopäätösten tekemistä.

Neljänneksi käyttäjätiedon keräämisen kannalta suunnittelijat kokivat erityisen tärkeäksi lisäksi haasteelliseksi tulevaisuudessa myös erityisesti käyttäjillä olevan hiljaisen ja piilevän tiedon keräämisen, jota on heidän kokemuksiansa mukaan vaikea saada esiin perinteisillä kyselyillä tai käyttäjiä kohtaamalla. Asiantuntijoiden mukaan työvaatteiden tuotekehityksen tueksi toteutettavassa käyttäjätutkimuksessa onkin kaiken aikaa esillä paljon sellaisia aiheita, joita on

koettu mutta ei välttämättä koskaan ajateltu. Lisäksi ajatuksia on usein vaikea pukea sanoiksi, sillä hiljainen tieto on usein niin itsestään selvä osa työvaatteiden käyttäjien arkea, ettei sitä edes ajatella. Asiantuntijat kokivat myös, että hiljainen ja erityisesti piilevä tieto on työvaatteiden käyttäjille monesti hyvin henkilökohtainen asia, minkä vuoksi sitä on vaikea saada nostettua keskustelun keskipisteeksi. Syvälle työvaatteiden käyttäjien arkisiin kokemuksiin ja toimintoihin juurtunut piilevä käyttäjätieto liittyy monelta osin käyttäjän henkilökohtaisen tunnemaailman kokemuksiin sekä käyttäjän subjektiivisesti koettuihin ihanteisiin ja arvoihin. Hiljaisen tiedon siirtäminen työvaatteiden käyttäjiltä niiden suunnittelusta vastaaville suunnittelijoille vaatiikin usein luottamukseen perustuvan pitkäaikaisen suhteen. Vastauksissaan asiantuntijat kokivat myös, että kaikki käyttäjillä oleva tieto ei tule välttämättä esiin työpaikoilla tehtävän havainnoinnin avulla: *”Sellaiset kaikkein arvokkaimmat käyttäjien kokemukset eivät rajoitu välttämättä pelkästään työpaikalle ja työyhteisöön, vaan hyviä käyttäjälähtöisiä innovaatioita voi syntyä myös käyttäjien arjessa. Oman kokemukseni mukaan omassa arjessani syntyneet tällaiset kokemukset voivat olla juuri niitä ratkaisevia parempien työvaatteiden kehittämisen kannalta.”* (A6) Kommentillaan asiantuntija viittaakin tulkintani mukaan juuri hiljaiseen tietoon ja työntekijöille syvälle juurtuneiden kokemusten esiintuomiseen.

Viidenneksi käyttäjätiedon keräämisen tulevaisuuden erityispiirteeksi asiantuntijat kokivat ajankäytön ja erityisesti tarpeen lisätä tutkimuksiin käytettävissä olevan ajan määrää tulevaisuudessa. Asiantuntijat painottivat erityisesti, että nykypäivän kompleksisissa työyhteisöissä käyttäjien eri roolien ja työtehtävien myötä työvaatteiden käyttäjien toiminta ja työvaatteille asetetut tarpeet voivat muuttua yhdenkin työpäivän tai työviikon aikana. Sen vuoksi käyttäjätiedon keräämisessä erityisesti yksittäisiin havaintoihin liittyvien oletusten vähentämiseksi olisi tärkeää varata riittävä ajanjakso prosessin toteuttamiseen. Tähän liittyen asiantuntija 5 totesikin vastauksessaan: *”Käyttäjätutkimuksessa pitäisi sekä ajallisesti että sisällöllisesti pystyä mallintamaan käyttäjien jopa yhden työpäivän aikana vaihtuvia työtehtäviä, jotta työvaatteen käyttötarkoituksesta saisi edes jonkinlaisen kokonaiskuvan.”*

Erityisesti käyttäjätutkimuksen ajankäyttöön liittyvien aiheiden yhteydessä asiantuntijat toivat esiin myös tulevaisuuden käyttäjälähtöisten työvaatteiden kehittämiseen liittyvän tarpeen jakaa käyttäjätiedon keräämiseen liittyvää vastuuta työvaatesuunnittelijoilta myös työvaatteita käyttäville yrityksille. Asiantuntijoiden kokemusten mukaan käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjien osallistamisessa tuotekehitysprosesseihin suurin ongelma tähän asti on ollut yhteisen ajan puute. Asiantuntijat kokivatkin, että asiakasyritykset ovat oman toimintansa tehokkuuden säilyttämiseksi usein haluttomia osoittamaan työvaatteiden käyttäjille aikaa kertoa käyttäjäkokemuksistaan suunnittelijoille. Asiantuntijoiden kokemusten mukaan tilanne onkin monesti ollut, että käyttäjätiedon havainnoiminen on suunnittelijan vastuulla ilman

mahdollisuutta käyttäjän ja suunnittelijan väliseen vuorovaikutukseen. Silloinkin jos vuorovaikutus onnistuu, se tapahtuu yleensä työn lomassa, jolloin työvaatteiden käyttäjä harvoin ehtii ajatella syvällisemmin omia kokemuksiaan tai varsinkaan prosessoimaan subjektiivista hiljaista tietoaan: *”Kyllähän sen ymmärtää, että käyttäjälle voi olla haasteellista kertoa tarpeistaan samalla kun keskittyy töihin saati sitten työtehtävien keskeyttäminen jonkun workshopin vuoksi. Varsinkin, jos sosiaalinen vuorovaikutus ei tunnu mieluisalta.” (A4)*

Käyttäjätiedon hyödyntäminen

Neljäs aineistosta noussut merkityskokonaisuus oli käyttäjätiedon hyödyntäminen. Vastauksissaan käyttäjätiedon hyödyntämiseen liittyen asiantuntijat pohtivat muun muassa käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien mahdollisuuksia käyttäjätiedon liittämässä tuotekehitysprosessin tiiviiksi osaksi sekä käyttäjätiedon hyödyntämiseen liittyviä uusia osaamistarpeita. Lisäksi asiantuntijat arvioivat työelämän muutosten huomioimista käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden tuotekehityksessä.

Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla asiantuntijoilla oli pääsääntöisesti hyviä kokemuksia tuotekehitysprojekteista, joissa he olivat keränneet käyttäjätietoa tai hyödyntäneet jotakin käyttäjälähtöistä muotoilumenetelmää. Vastauksissaan asiantuntijat arvioivat, että kun kerätty käyttäjätieto oli saatu liitettyä suunnitteluprosessiin, valmiista tuotteesta oli tullut keskimäärin parempi ja toimivampi kuin pelkästään suunnittelijan oletuksiin ja esimerkiksi tutkimuksista saatuaan tietoon pohjautuvista tuotteista. Lisäksi asiantuntijat kokivat, että tarjoamalla käyttäjille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua suunnittelijan rinnalla tuotekehitykseen myös käyttäjien suhtautuminen kehitettyihin työvaatteisiin oli positiivisempaa. Tasavertaisuuteen liittyen asiantuntija 6 totesi vastauksessaan seuraavasti: *”Oman kokemukseni mukaan työvaatteiden käyttäjät myös innostuvat ja suhtautuvat positiivisemmin valmiiseen mallistoon, kun ovat tuotekehitysvaiheessa päässeet mukaan sen suunnitteluun. Silloin työvaate varmasti entistä enemmän myös motivoi työntekoon ja näkyy sitten yritykselle päin tuloksellisuutena.”* Asiantuntijan näkemyksen perusteella käyttäjätietoa hyödyntävä suunnittelu siis parhaimmillaan parantaa myös henkisesti ja sosiaalisesti työvaatteen käyttökokemusta. Työhyvinvoinnin ja motivaation kasvaminen puolestaan lisää yleensä työntekijöitä työllistävän organisaation taloudellisia hyötyjä. Muun muassa näistä syistä käyttäjätiedon hyödyntämiseen liittyvien tulevaisuuskuvien pohtiminen onkin asiantuntijoiden mukaan erityisen tärkeää tulevaisuuden työvaatesuunnittelun käytäntöjen kehittämisen ja tulevaisuudessa paremmin käyttäjien tarpeisiin vastaavien työvaatteiden tuotekehityksen kannalta.

Vastauksissaan asiantuntijat olivat yksimielisiä, että tulevaisuudessa suunnittelijoiden täytyy kehittää käyttäjätiedon hyödyntämisen ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisen tapojaan vastatakseen työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen mukanaan tuomiin haasteisiin. Erityisesti asiantuntijat painottivat, että kerätty käyttäjätieto on tulevaisuudessa tärkeää saada tuotekehitystyön käyttöön ja työvaatteiden suunnittelussa ja tuotekehityksessä olisikin tärkeää kiinnittää entistä enemmän huomiota kerätyn tiedon tehokkaaseen hyödyntämiseen. Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuuden työvaatteiden tuotekehityksen haaste kiteytyy kuitenkin käyttäjätiedon hyödyntämisen lisäämisen lisäksi myös erityisesti siihen, kuinka paljon kerättyä työntekijöiden monimuotoisuutta ja yksilöllisiä piirteitä koskevaa käyttäjätietoa voidaan huomioida pohjimmiltaan kuitenkin lähtökohtaisesti työyhteisöille suunnitelluissa työvaatteissa. Asiantuntijoiden vastausten perusteella kaikki asiantuntijat kuitenkin kokivat, että haasteista huolimatta työvaatteiden käyttäjälähtöisissä tuotekehitysprosesseissa käyttäjien asiantuntemus on tulevaisuudessa tärkeää saada suunnitteluprosessiin mukaan siten, että käyttäjät eivät ole tuotekehityksessä enää ainoastaan käyttäjätutkimuksen kohteita.

Edellisessä luvussa eriteltyjen käyttäjätiedon keräämistä käsitelleiden näkökulmien mukaisesti osa asiantuntijoista koki myös käyttäjätiedon hyödyntämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien soveltamisessa tuotekehitysprosessiin tarpeen vanhojen käytäntöjen uudistamiseen. Vastatakseen tulevaisuuden monimuotoistuvan työelämän mukanaan tuomiin suunnitteluhaasteisiin työvaatteiden suunnittelussa olisikin asiantuntijoiden mukaan tärkeää siirtyä entistä enemmän niin sanotusta käyttäjille suunnittelusta kohti käyttäjien kanssa tapahtuvaa suunnittelua sekä jopa käyttäjän tekemään suunnittelua. Asiantuntija 6 tiivisti näkökulmaa seuraavasti: *”Uskon, että tulevaisuudessa käyttäjätieto säilyisi tuotekehitysprosessissa ja pääsisi mahdollisimman tehokkaasti käyttöön siten, että käyttäjät olivat käyttäjätiedon antamisen lisäksi mukana entistä tiiviimmin myös tuotekehitysprosessissa. Tulevaisuudessa suunnittelu ei tapahtuisikaan siis käyttäjille vaan ennemminkin yhdessä käyttäjän kanssa.”* Asiantuntija kuitenkin totesi, että kehitys vaatisi työvaatteiden suunnittelijoiden ja työvaateyritysten toteuttamien perinteisten suunnitteluprosessien täydellistä muuttumista sekä uudenlaista resurssien jakamista sekä työvaateyrityksiltä että asiakasyrityksiltä.

Osan asiantuntijoista mukaan tulevaisuudessa käyttäjien osallistamisessa tulisikin siirtyä nykyiseen verrattuna enemmän käyttäjien kanssa tapahtuvaan suunnitteluun ja innovointiin jo heti prosessin alusta alkaen. Samalla suunnittelijan roolin tulisi käyttäjätiedon keräämisen lailla prosessin täydellisen kontrolloinnin sijaan muuttua enemmän toimintaa suuntaavaksi toiminnaksi, jossa työvaatteen käyttäjä toimii koko suunnitteluprosessin läpi suunnittelijan

apuna. Tässä tilanteessa suunnittelijan rooli onkin työvaatteen käyttäjän havainnoiminen hänen tuottamansa tiedon pohjalta ja lopullisten suunnitteluratkaisujen muodostaminen siten, että työvaatteen käyttäjällä on ollut mahdollisuus lausua omat näkemyksensä tuotekehityksen linjauksista.

Yksi asiantuntijoista pohti vastauksessaan jopa ajatusta työvaatteiden suunnittelun täydellisestä siirtymisestä työvaatteiden käyttäjille. Asiantuntija pohtikin, voisiko tulevaisuuden kaiken aikaan moninaistuvan työelämän suunnitteluhaasteiden ratkaisemisen vastaus työvaatteiden käyttäjien tekemät suunnitelmat, joita työvaatesuunnittelun asiantuntijat vain kuratoivat omalla asiantuntemuksellaan ja dokumentoivat korostuneessa asemassa olleen käyttäjän ajatukset valmiiksi ja toimiviksi tuotteiksi. Asiantuntijan arvion mukaan tällä tavalla olisikin mahdollisuus luoda aivan uusia innovaatioita ja käyttötapoja, sillä työntekijät voisivat parhaimmillaan irtautua perinteisten työvaatteiden käytännöistä ja kehittää jotakin täysin uutta. Toisaalta, koska käyttäjällä ei ole asiantuntemusta suunnittelu- ja tuotekehitystyön taustalla olevista teknisistä vaatimuksista työvaatteiden, suunnittelijat saattavat silti suunnitelmia kuratoidessaan joka tapauksessa vaikuttaa suunnittelun lopputulokseen jopa huomaamattaan siten, että käyttäjän kehittämä innovaatio ei toteudu.

Vaikka kaikki asiantuntijat uskoivat, että käyttäjätiedon hyödyntäminen olisi tehokasta käyttäjiä osallistamalla, osa asiantuntijoista pohti kuitenkin käyttäjien osallistamiseen liittyviä ongelmia. Ensimmäisenä ongelmana asiantuntijat kokivat työvaatteiden käyttäjien heikon motivaation tuotekehitysprosessiin osallistumiseen: *”Monesti työntekijät pitävät hieman turhina jo käyttäjätiedon keräämiseen osallistumisesta, minkä vuoksi käyttäjätietoa ei ehkä kerätäkään tarpeeksi. En usko, että käyttäjät tulevaisuudessakaan olisivat sen mieluummin mukana kuin nykyään. Uskon kyllä silti, että se mahdollistaisi parempien työvaatteiden tuotekehityksen.”* (A4) Asiantuntijat uskoivatkin, että työntekijöiden motivoiminen osaksi suunnitteluprosessia olisi hyvin vaikeaa eikä käyttäjän osallistaminen suunnitteluprosessiin välttämättä tuottaisi muuta kuin tavallisia ratkaisuja. Erityisesti yksi suunnittelija painottikin vastauksissaan, että hänen mukaansa käyttäjät ovat yleensä hyvin vahvasti sidoksissa jo olemassa oleviin ratkaisuihin ja kysynevät siten vain harvoissa tapauksissa ideoimaan täysin uusia ratkaisuja. Ongelmalliseksi koettiin myös, että tuotekehitykseen osallistuu innokkaasti yleensä vain pieni osa työntekijöistä. Silloin prosessiin osallistuvien mielipiteet helposti muodostavat suunnittelun painopisteen ja kerätyn käyttäjätiedon muut näkökulmat saattavat unohtua suunnittelu- ja tuotekehitysprosessin ulkopuolelle. Lisäksi asiantuntijoiden mukaan käyttäjätiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen liittyvä haaste on myös se, että työvaatteiden suunnittelijat eivät välttämättä ymmärrä, mitä käyttäjät kertovat hänelle. Ilmiö liittyy asiantuntijoiden mukaan monesti työvaatteiden

käyttäjien huolimattomuuteen vastaamisessa sekä käyttäjien vaikeuteen muuntaa sanalliseen muotoon itselleen jopa itsestään selviä kokemuksia ja merkityksiä.

Toisena ongelmana asiantuntijat pohtivat asiakasyritysten näkökulmaa. Päälimmäisenä haasteena asiantuntijat kokivat, että asiakasyrityksen tiivis osallistuminen tuotekehitysprosessiin vie yrityksen työntekijöiltä ylimääräistä työaikaa ja tarkoittaa työmäärän lisääntymistä. Asiantuntijoiden mukaan asiakasyritykset ovatkin haluttomia osallistumaan tiiviimmin tuotekehitysprosessiin erilaisten käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien juuri siitä syystä, että niiden olisi varattava prosessiin lisää resursseja ja taloudellista panostusta. Asiantuntijat olivatkin keskenään jonkin verran eri mieltä siitä, kuinka paljon asiakasyritysten pitäisi varata aikaa tuotekehitysprosessiin osallistumiseen entistä paremmin työntekijöiden tarpeita palvelevien työvaatteiden kehittämiseksi ja mikä on työvaatteiden käyttäjien vastuu tuotekehitysprosessin kehittämisessä tulevaisuudessa. Osa mielestä yritysten olisi hyvä varata tuotekehitysprosesseihin enemmän aikaa, sillä hyvät tuotteet vaativat usein huolellista ja monivaiheista prosessointia. He painottivatkin, että uudet innovaatiot ja kehitysideoita paremmin työntekijöiden työhyvinvointia tukevien ratkaisujen kehittämiseksi eivät saisi jäädä syntymättä aikapulaa vuoksi tai siksi, että ideoita ei ole ehditty jatkojalostaa. Osa asiantuntijoista puolestaan uskoi, että työvaatteiden suunnitteluprosessit on edelleen mahdollista säilyttää ajalliselta kestoaltaan nykyisessä eikä asiakasyritysten tarvitse kasvattaa vastuutaan, mikäli suunnittelijoiden ammattitaito kehittyy ja käyttäjälähtöisen tuotekehityksen pohjaksi saadaan luotua yrityksessä erilaisiin tapauksiin sovellettavissa olevia valmiita toimintamalleja.

Kaikki haastateltavat pohtivat vastauksissaan käyttäjälähtöisyyden lisäämisen ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisen vaikutuksia tulevaisuuden suunnitteluprosesseihin. Merkittävänä asiana asiantuntijat kokivat erityisesti sen, että käyttäjälähtöisyyden korostumisen myötä suunnittelun tavoitteita ei ehkä voi samalla tavalla ennakoita prosessin alussa, sillä käyttäjätiedon keräämisen myötä esiin tulleet tavoitellut ominaisuudet ja tärkeät työvaatetarpeet perustuvat parhaimmillaan työntekijöiden hiljaisen tietoon. Asiantuntijoiden mukaan käyttäjälähtöisyyden myötä työvaatteiden suunnittelun tuloksellisuutta ei voikaan enää mitata aikaisempaan tapaan, vaan se vaatii pitkällä aikavälillä tapahtuvaa tarkastelua. Tulevaisuudessa käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä asiantuntijoiden mukaan suunnittelijan onkin tärkeä osata menetelmien monipuolisen käyttämisen lisäksi suhtautua tuotekehitysprosesseihin avoimesti

4.2.2 Keskustelu toisen kyselykierroksen tuloksista

Ennen kolmannen kyselykierroksen kysymyksiin esseemuotoista vastaamista asiantuntijoilla oli mahdollisuus tarkastella edellisen kierroksen yhteenvetoa ja kommentoida kyselykierroksen tuloksia. Asiantuntijoille lähetetty yhteenveto toisen kyselykierroksen tuloksista on nähtävissä tutkielman lopussa liitteiden yhteydessä (liite 6).

Toisella kyselykierroksella asiantuntijat olivat ensimmäisen kyselykierroksen tapaan vastauksissaan pääosin samaa mieltä kierroksen keskeisistä teemoista. Ensimmäiseen kierrokseen verrattuna asiantuntijat vastasivat toisella kyselykierroksella kysymyksiin kuitenkin ensimmäistä kierrosta laajemmin, minkä seurauksena vastaukset toivat esiin enemmän erilaisia näkökulmia. Eniten mielipiteiden hajontaa liittyi käyttäjätiedon merkityksiin sekä käyttäjälähtöisyyden lähestymiseen joko suunnittelija- tai käyttäjävetoisesti. Kyselylomakkeella antamissaan vastauksissa asiantuntijat suhtautuivatkin käyttäjätietoon ja käyttäjien rooliin joiltakin osin hyvin erilaisena osana suunnitteluprosessia.

Ensimmäisen kierroksen tuloksista käydyssä keskustelussa asiantuntijat painottivat entisestään suunnittelijoiden asiantuntijuuden roolia tulevaisuuden työvaatteiden tuotekehityksessä. Kommenteissa asiantuntijat toivat muun muassa esiin, että koska kaikilla työvaatesuunnittelijoilla on omaa henkilökohtaista asiantuntemusta työvaatesuunnittelijoiden olisikin tulevaisuudessa entistä tärkeämpää myös reflektoida entistä enemmän omaa osaamistaan ja ennakkotietojaan. Erityisesti yksi asiantuntijoista kommentoi, että tähän tutkimukseen osallistuminen oli auttanut häntä hahmottamaan millaisista asioista hänen suunnittelutietonsa koostuu ja havaitsemaan siinä sekä vahvuuksia että puutteita. Siten asiantuntija koki pystyneensä parantamaan omaa suunnittelutyötään ja vastaamaan entistä paremmin tulevaisuuden monimuotoisen työelämän suunnitteluhaasteisiin. Omaan kokemukseensa vedoten asiantuntijan mukaan kaikkien työvaatteita suunnittelevien pitäisikin tulevaisuudessa säännöllisesti käyttää aikaa oman osaamisensa ja tieto-taitonsa reflektointiin, jotta työvaatesuunnittelijoiden tietopohjan kehittyminen olisi ylipäättään mahdollista. Itsereflektion mahdollistaisi myös edellisellä kierroksella käsiteltyjen suunnittelijoiden tietoon liittyvien heikkouksien tunnistamisen ja mahdollisen korjaamisen.

Kyselykierroksen tuloksia kommentoidessaan asiantuntijat muuttivat jonkin verran ajatuksiaan suhtautumisestaan käyttäjätietoon osana tuotekehitysprosesseja. Lähtökohtaisesti kaikki asiantuntijat olivatkin kommenteissaan lopulta havahduttuaan ajattelemaan aihetta tarkemmin yhtä mieltä siitä, että käyttäjätieto on lähes erottamaton osa tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelija. Asiantuntijoiden mielestä tulevaisuudessakin on kuitenkin edelleen tärkeää puhua

käyttäjälähtöisestä työvaatesuunnittelusta ja korostaa käyttäjälähtöisyyden käsitettä työvaatetuksesta puhuttaessa, jotta myös käyttäjät muistaisivat työvaatteiden olevan ensisijaisesti heidän tarpeisiinsa suunniteltuja. Käyttäjälähtöisyyden korostamisen myötä asiantuntijat uskoivatkin, että tulevaisuudessa käyttäjät voisivat rohkeammin uskaltaa vaatia työvaatteilta entistä paremmin heidän työntekoaan tukevia ominaisuuksia ja kertoa myös tarpeistaan suunnittelijoille erilaisissa käyttäjätutkimuksen kanavissa. Siten myös suunnittelijoilla olisi mahdollisuus saada käyttöönsä enemmän käyttäjätietoa tuotekehitysprosessiin sovellettavaksi. Tästä syystä käyttäjälähtöisyyttä on asiantuntijoiden mukaan tulevaisuudessa suotavaa jopa alleviivata suunnittelua määrittävänä keskeisenä piirteenä.

Kommenteissa asiantuntijat puolustivat omia näkökulmiaan käyttäjien osallistamisen suhteesta käyttäjätiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen mutta tunnistivat myös toistensa mielipiteissä hyviä näkökuntoja. Asiantuntijat olivatkin esimerkiksi kaikki yhtä mieltä siitä, että suunnittelijoiden olisi käyttäjätiedon keräämisessä tärkeää päästä mahdollisimman lähelle työvaatteen todellisia käyttäjiä ja ottaa käyttäjiä mukaan tuotekehityksen aktiivisiksi osiksi. Asiantuntijat olivat kuitenkin edelleen erimielisiä siitä, pitäisikö tulevaisuuden työvaatesuunnittelua toteuttaa ennemmin käyttäjä- vai suunnittelijavetoisesti. Suunnittelijavetoista näkökulmaa asiantuntijat perustelivat esimerkiksi aikaisemmalla kyselykierroksella käsitellyn suunnittelijan subjektiivisen tietämyksen teeman avulla. Heidän mukaansa suunnittelijalla on aina käyttäjää enemmän tietoa työvaatteen tuotekehityksestä, vaikka käyttäjä tuntisikin paremmin työn tekemisen käytännöt ja työvaatteelta tarvittavat ominaisuudet. Suunnittelijoiden etuna onkin siten, että heillä on mahdollisuus suhteuttaa kussakin projektissa käyttäjältä saatua tietoa aikaisempiin tietoihinsa ja vankkaan suunnitteluosaamiseensa. Toiset asiantuntijat puolestaan kokivat, että käyttäjävetoisessa suunnittelussa on paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia ja oikein toteutettuna sekä organisoituna se voi synnyttää käyttäjän kannalta merkittävän arvokkaita tuoteinnovaatioita.

Kommenteissaan asiantuntijat painottivat, että työvaatteiden suunnittelijoiden tulisi tulevaisuudessa lähestyä rohkeasti käyttäjätiedon keräämistä ja olla pelkäämättä käyttäjätiedon keräämisestä syntyvää työtä. Asiantuntijat painottivatkin, että monia käyttäjätiedon keräämiseen liittyviä tekniikoita, tapoja ja menetelmiä on mahdollista oppia käyttämään vain kokeilemalla niitä käytännössä. Käytäntö saattaa osoittaa myös täysin uudenlaisia toimivia tapoja ja oivalluksia, joita asiantuntijoiden mukaan työvaatesuunnittelijoiden olisi tärkeää siirtää organisaationsa sisällä eteenpäin. Lisäksi erityisesti yksi asiantuntija muistutti, että käyttäjätiedon keräämiseen on olemassa myös hyvin kevyitä ja vähän työtä vaativia menetelmiä, joita kannattaa hyödyntää silloin jos asiakasyritys suhtautuu muutoin kielteisesti

käyttäjätiedon keräämisen prosessien vaatimuksiin. Asiantuntija painottikin, että suunnittelijoiden tulisi muistaa kaiken käyttäjätiedon olevan yhtä tärkeää. Lisäksi asiantuntijat kokivat kommenteissaan, että työvaatesuunnittelijoiden olisi tulevaisuudessa mahdollista lainata käyttäjätiedon keräämisen tapoja rohkeasti myös muilta muotoilualoilta ja soveltaa esimerkiksi palvelumuotoilun mahdollisuuksia myös työvaatteiden muotoiluun.

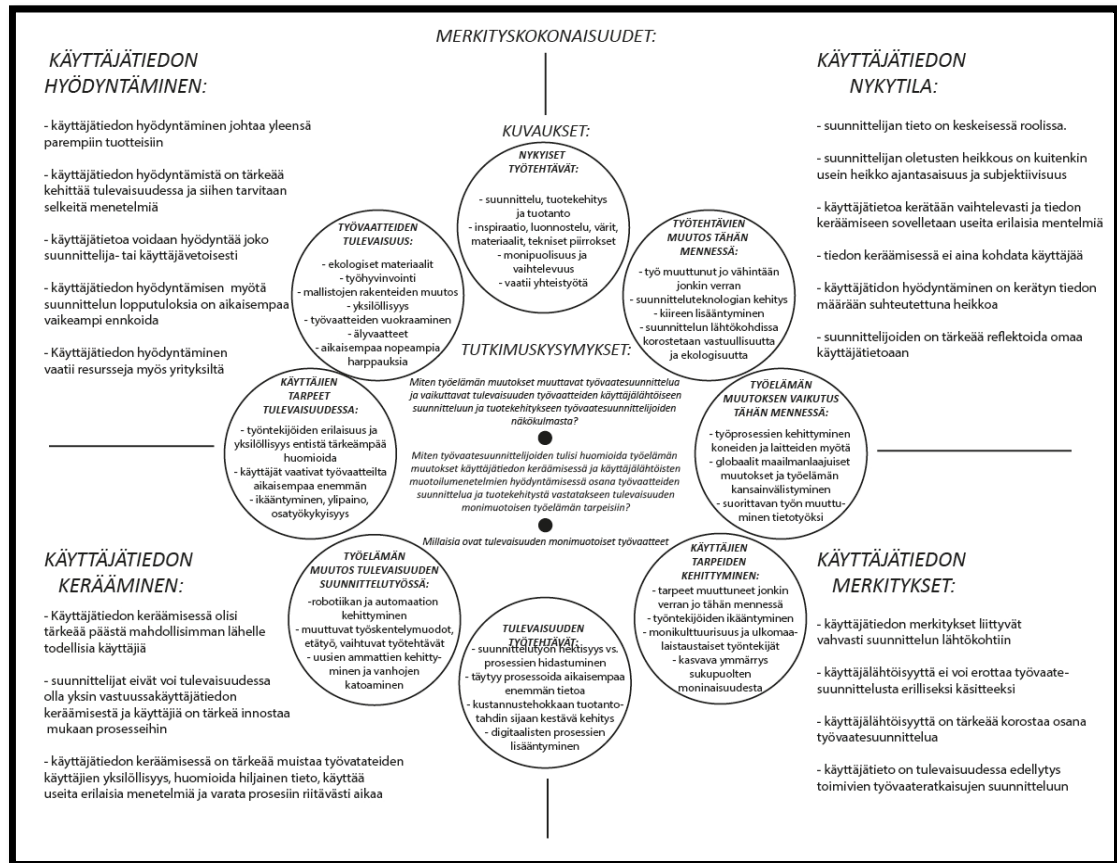
Asiantuntijoiden toisen kyselykierroksen tuloksia täydentäneen kommentoinnin jälkeen, kaikki tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että tulevaisuudessa työvaatteiden suunnittelijat eivät voi koskaan ajatella tuntevansa jotakin ihmisryhmää tai tietävänsä, mitä jokin käyttäjäryhmä tarvitsee. Ajatus kiteyttää kokonaisuudessaan tutkimuksen tämän kierroksen tulokset. Suunnittelijoiden kommenteissa korostuikin käyttäjätiedon erityinen ja monialainen merkityksellisyys tulevaisuuden monimuotoisen työelämän tarpeita palvelevien työvaatteiden suunnittelussa.

4.3 KOLMAS KYSELYKIERROS: TULEVAISUUDEN MONIMUOTOISET TYÖVAATTEET

Kolmannen kyselykierroksen teema oli tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet. Kierroksella aineiston keruun yleistavoitteena oli ensimmäisellä kierroksella syntyneen perusymmärryksen ja toisella kierroksella syntyneen ymmärryksen kasvattaminen tutkimusaiheen kokonaisyymmärrykseksi ja tulkinnaksi. Kyselykierroksen teemaan viitaten aineiston keruun keskeinen sisällöllinen tavoite oli tällä kierroksella tutkimuksen toiseen alakysymykseen vastaaminen ja tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnitteluun liittyvien kokonaisnäkökulmien esiintuominen. Rakenteellisesti kyselykierros toteutettiin esseemuotoisena kyselynä, jossa asiantuntijat saivat vapaasti vastata kahteen tutkijan esittämään kysymykseen. Lisäksi tehtävänannossa oli esitetty kuusi apukysymystä, joita asiantuntijat saivat halutessaan käyttää kirjoituksensa apuna. Apukysymykset liittyvät muun muassa työvaatesuunnittelun tulevaisuuden haasteisiin, uudenlaisiin osaamistarpeisiin, yhteistyökumppanuuksiin, työvaatesuunnittelun yhteiskunnallisiin merkityksiin, työvaatesuunnittelun kehittämiseen ja monimuotoisuuden näkymiseen tulevaisuuden työvaatteissa.

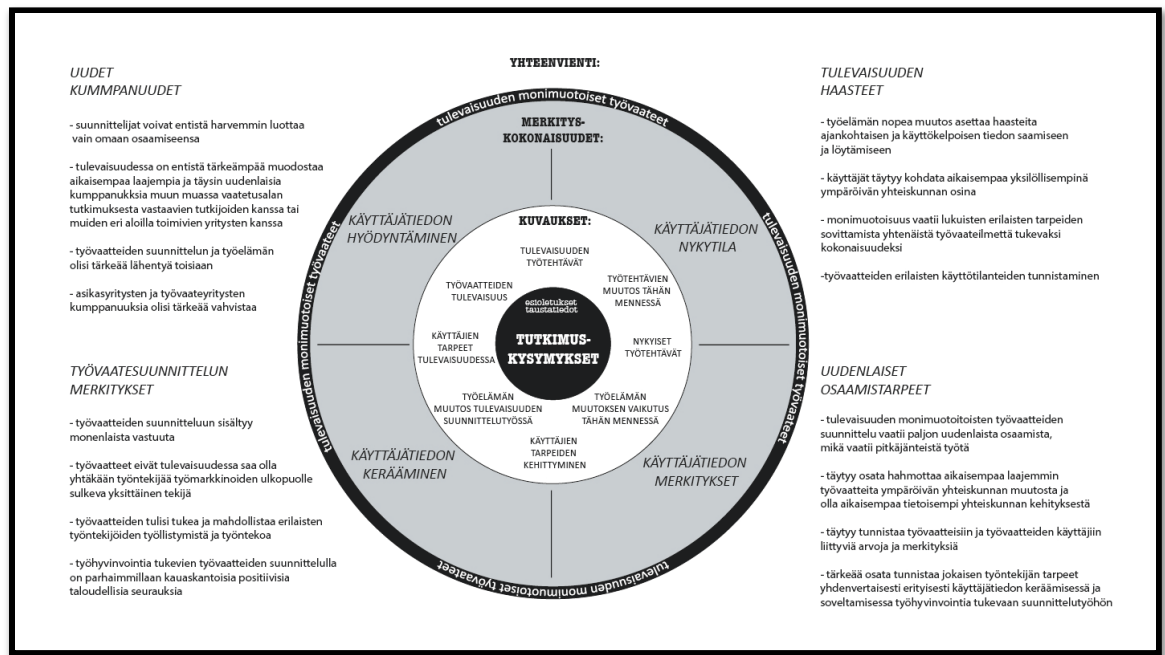
Kolmannella kierroksella aineiston analyysin tavoitteena oli tutkinnallisesti muodostaa tulevaisuuskuvia tulevaisuuden monimuotoisista työvaatteista. Valitun analyysimenetelmän oman sovelluksen mukaisesti kolmannella kyselykierroksella analyysin käytännön toteutus tarkoitti synteesin ja yhteenviennin muodostamista. Vaikka tällä kierroksella analyysi keskittyi kolmannella kyselykierroksella saadun aineiston analysoimiseen, analyysissä kulki mukana

myös ensimmäisen ja toisen kyselykierroksen aineistosta muodostettu analyysi. Siten kolmannen kyselykierroksen aineiston analyysissä syntynyt synteesi ja yhteenvienti pitävät sisällään myös aikaisemmilta tutkimuskierroksilta saadun tiedon, joka täydentyy ja yhdistyy kolmannen kyselykierroksen analyysissä.

Kuvio 7. Merkityskokonaisuudet yhdistävä synteesi.

Synteesin ja yhteenviennin toteuttamiseksi kokosin yhteen kuvioon tutkimuksen lähtökohdat, ensimmäisen kyselykierroksen analyysissa muodostuneen kuvauksen sekä toisen kyselykierroksen analyysissä syntyneet merkityskokonaisuudet (kuvio 7). Sen jälkeen luin asiantuntijoiden kirjoittamat esseet huolellisesti läpi useaan otteeseen ja vertasin aikaisemmin muodostamaani kuvausta ja merkitystihentymiä asiantuntijoiden esseevastauksiin. Aineiston käsittelyyn käytin erivärisiä yliviivaustusseja, joilla koodasin vastauksista yhtäläisyydet kuvaukseen ja yhtäläisyydet merkityskokonaisuuksiin. Lopuksi koodasin vielä kolmannella värillä selkeät eroavaisuudet aikaisemmillä kyselykierroksilla esiin tulleisiin asioihin sekä täysin uuden tutkimusaiheeseen liittyvän tiedon. Viimeisenä vaiheena vedin koodaamani kohdat yhteen kirjoittamalla tulokset yhtenäiseksi tekstiksi ja muodostamalla vastauksista kokonaisrakennetta jäsentävän kuvion (kuvio 8).

Kuvio 8. Kokonaisrakennetta jäsentävä yhteenvienti.

Vastauksissaan asiantuntijat loivat monenlaisia näkökulmia tulevaisuuden työvaatesuunnittelusta ja tuotekehityksestä sekä käsittelivät tehtävänannossa esitettyjä apukysymyksiä laajasti monenlaisista näkökulmista kuvaten. Kaikkien asiantuntijoiden vastausten keskeinen lähtökohta oli, että tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelu tulee kohtaamaan monenlaisia muutoksia, joita vaatetussuunnittelijat eivät voi estää. Siispä muutoksia onkin tärkeää kyetä ennakoimaan, jotta toiminnassa voidaan vastata muutoksen mukanaan tuomiin uudenlaisiin tarpeisiin ja haasteisiin. Asiantuntijoiden käsitykset työvaatesuunnittelun ja tuotekehityksen muutoksista osoittautuivatkin hyvin tutkimuksen teoreettista viitekehystä mukaileviksi ja todistivat tutkimuksen keskeisen hypoteesin työvaatesuunnittelun tulevaisuuden muutoksista ainakin tämän tutkimuksen kontekstissa todelliseksi.

Tulevaisuuden työvaatesuunnittelun haasteisiin asiantuntijat suhtautuivat pääsääntöisesti avoimen positiivisesti mutta osittain myös varovaisesti. Työvaatesuunnittelun tulevaisuuden haasteiden pohtimisessa asiantuntijoiden vastauksissa ensimmäisenä kokonaisuutena korostui erityisesti arvio siitä, että tulevaisuudessa työelämässä toimivat vaatetussuunnittelijat voivat entistä harvemmin luottaa vain omaan tietämykseensä ja toimia vain oman osaamisensa varassa. Havaittu ilmiö herätti asiantuntijoissa sekä useita positiivisia monialaista yhteistyötä korostavia näkökulmia että samalla myös huolta omien suunnittelutaitojen riittävyydestä tulevaisuudessa. Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuudessa erityisesti työelämän nopea muutos ja sen asettamat ajankohtaisen ja käyttökelpoisen tiedon saamiseen ja ylläpitämiseen liittyvät haasteet ovatkin merkittävimpiä kokonaisvaltaisesti työvaatesuunnittelijoiden työhön vaikuttavia tekijöitä.

Toisena merkittävänä kokonaisuutena asiantuntijat kokivat, että tulevaisuudessa työvaatesuunnittelijoiden työtä tulee oleellisesti muuttamaan kasvava tarve työvaatteiden käyttäjien kohtaamiseen aikaisempaa yksilöllisempinä ympäröivän yhteiskunnan osina sekä uudenlaisten yhteistyökumppanuuksien solmimiseen. Erityisesti yksilöllisyyteen liittyen asiantuntijoiden esseevastauksissa korostui näkemys työntekijöiden monimuotoisuuden huomioimisen haastavuudesta. Vastauksissaan asiantuntijat kokivatkin, että työntekijöiden monimuotoisuus on työvaatesuunnittelun kannalta erityisen haastava aihe, sillä se vaatii suunnittelussa lukusten erilaisten tarpeiden sovittamista yhteistä työvaateilmettä tukevaksi kokonaisuudeksi. Asiantuntijoiden mukaan merkittävä tulevaisuuden haaste on myös sen arvioimisessa, missä tilanteissa työhyvinvoinnin kannalta merkityksellisempää olisi tarkastella käyttäjätietona työntekijöiden yksilöllisiä tarpeita ja missä tilanteissa tarkastella koko työyhteisöä yhtenäisenä joukkona. Kolmantena kokonaisuutena asiantuntijat kokivat tarpeen erilaisten tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden käyttötilanteiden tunnistamiseen. Asiantuntijoiden mukaan haaste muodostuu erityisesti siitä, että tulevaisuudessa työvaatteita saatetaan suunnitella esimerkiksi etätyötä tekeville työntekijöille, jotka työskentelevät jaetuissa toimistotiloissa tai vaikkapa kahviloissa yhdessä monien muiden ihmisten kanssa. Näissä tilanteissa työntekijöillä saattaa olla esimerkiksi tarve viestiä muille, mitä yritystä he edustavat tai erottua asiakkaille uudenlaisissa asiakaspalvelukohtaamisissa. Asiantuntijoiden mukaan käyttötilanteet saattavat vaihdella myös työpaikoilla tehtävässä työssä, mikä tekee erilaisten käyttötilanteiden tunnistamisesta tulevaisuudessa erityisen tärkeää.

Esseevastauksissaan asiantuntijat arvioivat, että tulevaisuuden työvaatesuunnittelun kaikkiin haastekokonaisuuksiin vastaaminen asettaa työvaatesuunnittelijoille paljon uudenlaisia osaamistarpeita. Asiantuntijat kuitenkin uskoivat, että uudenlaisen osaamisen kerryttäminen on työvaatesuunnittelijoille mahdollista ja pitkäjänteinen oman osaamisen kehittäminen antaa vaatetussuunnittelijoille tulevaisuudessa monenlaisia mahdollisuuksia uudenlaisiin suunnitteluhaasteisiin vastaamiseen. Kääntöpuolena asiantuntijoiden mukaan uudenlaisen osaamisen luominen vaatii suunnittelijoilta ja koko työvaatetusosalta paljon työtä eikä muutokseen vastaaminen tule olemaan helppo tai nopea prosessi. Jokaisen työvaatesuunnittelijan onkin tulevaisuudessa pyrkiä jatkuvasti kehittämään omaa osaamistaan hyvin suunnitteluvalmiuksien takaamiseksi.

Ensimmäisenä merkittävänä osaamistarpeena asiantuntijat kokivat tarpeen hahmottaa aikaisempaa laajemmin työvaatteita ympäröivää monialaista muutosta. Osaamistarve liittyi asiantuntijoiden vastauksissa erityisesti työntekijöiden monimuotoisuuteen, jota asiantuntijat kuvasivat sekä osittain pysyvänä että osittain muuttuvana ilmiönä. Asiantuntijat kokivatkin, että

monimuotoisuuden tasojen tarkastelemiseksi ja ymmärtämiseksi työvaatesuunnittelijoilta vaaditaan tulevaisuudessa monipuolista hahmotusta myös muilla yhteiskunnan osa-alueilla tapahtuvasta muutoksesta. Siten oman osaamisalansa kehityksen lisäksi työvaatesuunnittelijoiden täytyy asiantuntijoiden mukaan olla tulevaisuudessa entistä tietoisempia myös yhteiskunnan kehityksestä ja kehityksen vaikutuksista työvaatteiden käyttäjiin. Asiantuntijat arvioivat myös, että työvaatteiden käyttäjien tarpeisiin vastaavien työvaatteiden suunnittelemiseksi suunnittelijan täytyy tulevaisuudessa olla entistä laajemmin kiinnostunut myös ihmisistä ja ihmisyyteen liittyvistä arvoista ja ilmiöistä. Tällä asiantuntijat viittasivat uskomukseen siitä, että tulevaisuudessa onnistuneen työvaatteen suunnittelu tulee edellyttämään suunnittelijalta vahvaa ymmärrystä työvaatetta käyttävästä ihmisestä sekä yksilönä että osana työyhteisöä ja yhteiskuntaa.

Toisena merkittävänä osaamistarpeena asiantuntijat kokivat työvaatteisiin ja työvaatteiden käyttäjiin liittyvien merkitysten ja arvojen tunnistamiseen. Asiantuntijoiden vastauksissa osaamistarve liittyi erityisesti työntekijöiden yhdenvertaisuuden huomioimiseen ja ymmärtämiseen viitaten myös aikaisemmin tutkielmassa esiteltyyn ihmisten yhdenvertaista asemaa ja kohtelua työyhteisössä määrittelevään yhdenvertaisuuslakiin. Vaikka asiantuntijoiden vastauksissa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon huomioimiseen koettiin liittyvän paljon haasteita, vastauksissa hallitsevana piirteenä korostui kuitenkin asiantuntijoiden yksimielinen näkemys tulevaisuuden merkittävästä osaamistarpeesta suhtautua työvaatteiden suunnittelussa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen aikaisempaa vakavammin. Tulevaisuudessa työvaatesuunnittelijoiden onkin asiantuntijoiden mukaan tärkeää osata huomioida jokaisen työntekijän tarpeet yhdenvertaisesti erityisesti käyttäjätiedon keräämisessä ja soveltamisessa työhyvinvointia tukevaan suunnittelutyöhön. Vastauksissaan asiantuntijat kokivat, että tulevaisuuden käyttäjien työhyvinvointia tulevien työvaatteiden suunnittelussa työvaatteiden käyttäjien suurempi yhdenvertaisuus saavutetaan huomioimalla jokaisen työntekijän yksilölliset tarpeet kuin tarkastelemalla työvaatetarpeita työyhteisön keskivertojäsenen mukaan. Sopivan suhteen yksilön tarpeiden ja yhteisön tarpeiden huomioimisen välillä asiantuntijat uskoivat syntyvän tulevaisuudessa kokemuksen kautta.

Työhyvinvointiin, yksilöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyen asiantuntijat olivat vastauksissaan tunnistaneet työntekijöissä ilmiön, jossa työhön ei suhtauduta enää vain pakollisena keinona hankkia rahaa vaan työntekijät haluavat entistä enemmän viihtyä työssään. Asiantuntijat kokivatkin, että työhyvinvoinnin merkitys on monilla tavoilla korostunut työpaikoilla, mikä näkyy myös työvaatetuksen tarpeissa. Työhyvinvoinnissa asiantuntijat uskoivat erityisesti psyykkisen työhyvinvoinnin merkityksen vahvistuvan tulevaisuudessa. Sen vuoksi asiantuntijat pitivät tulevaisuuden tärkeänä suunnittelutaitona erityisesti käyttäjien

identiteetin huomioimisen, erilaisuuden ymmärtämisen ja pukeutumisen, identiteetin ja yhteiskunnan välisten suhteiden hahmottamista.

Tulevaisuuden haasteiden ja uudenlaisten osaamistarpeiden lisäksi asiantuntijat pohtivat vastauksissaan myös työvaatesuunnittelijoiden uudenlaisia yhteistyökumppaneita ja työvaatesuunnittelun yleistä merkitystä tulevaisuuden työelämän kannalta. Uudenlaisiin yhteistyökumppanuuksiin liittyen asiantuntijat arvioivat, että tulevaisuudessa työvaatesuunnittelijoiden on entistä tärkeämpää muodostaa aikaisempaa laajempia ja myös täysin uudenlaisia kumppanuuksia muun muassa vaatetusalan tutkimuksesta vastaavien tutkijoiden tai muiden eri aloja edustavien yritysten kanssa. Asiantuntijat myös kokivat, että työvaatteiden suunnittelun ja työvaatteita kuluttavan työelämän täytyisi lähentyä toisiaan. Erityisesti käyttäjätutkimuksessa olisikin tärkeää, että työvaatteita suunnittelevat yritykset voisivat kerätä tietoa todellisista työvaatteiden käyttäjistä todellisissa työntekotilanteissa erilaisissa työyhteisöissä. Lisäksi vastauksissaan asiantuntijat toivoivat myös, että tulevaisuudessa erilaiset yritykset olisivat aikaisempaa valmiimpia solmimaan kumppanuuksia työvaatteita suunnittelevien yritysten kanssa ja että toisaalta myös työvaateyritykset voisivat tarjota asiakasorganisaatioille aikaisempaa parempia ja tehokkaampia ratkaisuja työntekijöiden osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemusten lisäämiseksi työyhteisössä.

Työvaatesuunnittelun tulevaisuuden merkityksiä pohtiessaan asiantuntijat kokivat työvaatteiden suunnitteluun sisältyvän monenlaista vastuuta liittyen erityisesti tulevaisuuden työelämässä tasapuolisten työskentelymahdollisuuksien luomiseen kaikille työntekijöille. Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuudessa työvaatesuunnittelun merkitys kulminoituikin heille juuri työvaatteiden rooliin kaikkien erilaisten työntekijöiden työllistymisen mahdollistavina vaatteina. Siten myös tulevaisuuden suunnitteluhaasteet liittyvät asiantuntijoiden mukaan osittain ajatukseen siitä, että pelkästään työvaate ei koskaan tulevaisuudessa saisi olla yhtäkään työntekijää työmarkkinoille ulkopuolelle sulkeva tekijä. Lisäksi asiantuntijat kokivat, että tulevaisuudessa monimuotoiset työvaatteet ovat tasa-arvoisten työllistymisen mahdollisuuksien ohella merkityksellisiä myös työhyvinvoinnin luojina sekä asiakkaiden palvelukokemusten parantajina. Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuuden monimuotoiseen työvaatesuunnitteluun liittyikin sitä kautta myös paljon taloudellista vastuuta ja organisaatioiden tuloksellisuuteen liittyviä merkityksiä, jotka kauaskantoisesti edistävät koko yhteiskunnan hyvinvointia. Siten työvaatteiden suunnittelu on merkityksellinen osa myös tulevaisuuden yhteiskuntaa.

Summatessaan tulevaisuuden monimuotoista työvaatesuunnittelua ja tuotekehitystä sekä tulevaisuuden monimuotoisia työvaatteita asiantuntijoiden vastauksissa korostui usko siihen, että tulevaisuudessa monimuotoinen työvaatetus tai monimuotoinen työpukeutuminen tulee

juurtumaan pysyvänä käsitteenä työvaatteiden suunnitteluun. Kaikki asiantuntijat arvioivatkin vastauksissaan, että monimuotoisuus tulee lähivuosista eteenpäin ainakin jollakin tasolla näkymään tulevaisuuden työvaatteissa jatkuvana käsitteenä. Lisäksi asiantuntijat suhtautuivat vastauksissaan monimuotoisuuteen pääsääntöisesti pelkästään työyhteisön vahvuutena, minkä vuoksi asiantuntijat kokivat monimuotoisuuden huomioimisen ja monimuotoisten työyhteisöjen hyvinvoinnin mahdollistamisen työvaatetuksen osalta tärkeänä tulevaisuuden suunnittelutyön lähtökohtana. Tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelun ja tuotekehityksen keskeisinä määrittävinä piirteinä asiantuntijat pitivät erityisesti innovatiivista käyttäjätiedon keräämistä, monialaista yhteistyötä ja avointa suhtautumista ongelmaratkaisuun. Merkittävimmäksi piirteeksi asiantuntijat nostivat kuitenkin tulevaisuusorientoituneen suunnittelutavan, jota he pitivät jo tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelijoiden tärkeimpänä vaatimuksena.

Asiantuntijat kokivat myös, että tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelussa työvaatesuunnittelijoiden on yhdessä työelämän edustajien kanssa tärkeää pyrkiä kehittämään tulevaisuudessa kaiken aikaa tiedon keräämistä ja seurattava jatkuvasti uusia tiedon keräämisen innovaatioita. Asiantuntijat uskoivatkin tulevaisuuteen suuntautuvat tiedonkeräämisen olevan ratkaisevassa asemassa siinä, kuinka hyvin vaatetussuunnittelijat pystyvät suunnittelutyössään reagoimaan työelämän muutokseen ja työvaatteiden käyttäjien uudenlaisiin työvaatetarpeisiin. Lisäksi työntekijöiden todellisia tarpeita huomioivien työvaatteiden kehittämiseksi asiantuntijat kokivat erityisen tärkeänä, että suunnittelijat kykenisivät tulevaisuuden suunnitteluprosesseissaan päästämään irti vahvoista esioletuksistaan ja olemaan herkkiä aistimaan täysin uudenlaista tietoa käyttäjissä. Asiantuntijoiden pohdintojen mukaan oleellista olisi kiinnittää huomiota erityisesti niihin asioihin, joita suunnittelijat eivät itse osaisi edes kysyä. Samalla ongelmalähtöisyyden sijaan tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa asiantuntijat painottivat ratkaisukeskeisen lähestymistavan välttämättömyyttä. Pohdinnoissaan asiantuntijat painottivat myös, että tulevaisuuden muuttuvassa ympäristöstä suunnittelijoiden on tärkeää kyetä havaitsemaan poikkeavuuksia ja selvittää niiden taustalla vaikuttavia ilmiöitä. Siten tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa on mahdollista päästä käsiksi sellaisiin ilmiöihin, jotka voivat olla käyttäjien hyvinvointia edistävän työvaatetuksen tuotekehityksessä kaikkein olennaisimpia. Asiantuntijoiden mukaan suunnittelu onkin tapa jäsentää kompleksista ympäristöä.

Tulevaisuuden monimuotoisia työvaateita pohtiessaan asiantuntijat kokivat myös, että tulevaisuudessa on selvää, että työn muutos pätee myös työvaatetussuunnittelussa. Asiantuntijat kokivatkin, että esimerkiksi digitalisaatio on jo nyt vaikuttanut heidän omiin työn tekemisensä tapoihin, mahdollistamalla työn tekemisen entistä enemmän virtuaalisesti erilaisilla koneilla ja

laitteilla. Lisäksi työvaatesuunnittelijat tunnistavat erilaisissa työyhteisöissään erilaiset suunnittelijapersoonat, jotka kaikki suunnittelevat työvaatteita omien kokemustensa ja taitojensa kautta omalla tyylillään. Siten myös työvaatteiden suunnittelijat ovat työvaatteiden käyttäjien ohella monimuotoinen joukko, jossa erilaisia suunnittelutapoja on aivan yhtä monia kuin suunnittelijoitakin.

5 TUTKIMUKSEN KESKEISET TULOKSET

Tässä tutkimuksessa olen selvittänyt työelämän muutosten vaikutuksia tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen suunnitteluun ja tuotekehitykseen työvaatesuunnittelijoiden näkökulmasta. Tulosten saamiseksi olen kartoittanut työvaatesuunnittelijoiden kokemuksia ja ajatuksia suunnittelijan työstä nyt ja tulevaisuudessa sekä selvittänyt työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen merkityksiä tulevaisuuden monimuotoisen työvaatetuksen kontekstissa. Tarkastelun kohteena on ollut myös käyttäjätiedon kerääminen ja käyttäjälähtöiset muotoilumenetelmät sekä asiantuntijoiden näkemykset tulevaisuuden monimuotoisista työvaatteista. Tässä pääluvussa esitellään tämän prosessin perusteella tutkimusaiheesta muodostettuja johtopäätöksiä tutkielman alussa esitettyjen tutkimuskysymysten valossa. Lisäksi luvussa verrataan aineistosta muodostettuja tulkinnallisia tutkimustuloksia tutkijan esiymmärrykseen sekä tutkielmassa esiteltyihin tiedollisiin lähtökohtiin ja aikaisempiin tutkimuksiin. Lopuksi tutkimustulosten yhteenvetona esitellään oma tulkintani monimuotoisen työvaatesuunnittelun käyttäjälähtöisestä prosessista ideatyökalun muodossa.

Tutkielman alussa tutkimuksen pääkysymyksenä esitin: *Miten työelämän muutokset muuttavat työvaatesuunnittelua ja vaikuttavat tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen suunnitteluun ja tuotekehitykseen työvaatesuunnittelijoiden näkökulmasta?* Keräämäni aineiston analyysin perusteella esitän tulokseksi, että työelämän muutoksella ja työntekijöiden monimuotoistumisella on useita erilaisia vaikutuksia tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen suunnittelu- ja tuotekehitystyöhön. Vaikutukset ovat osittain päällekkäisiä ja limittäisiä muodostaen monimuotoisen merkitysten syy-seuraus-verkoston, joka suunnittelijoiden täytyy ottaa työssään huomioon. Pääsääntöisesti työelämän muutokset näkyvät tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa tarpeena huomioida työvaatteiden käyttäjiä sekä fyysisesti että psyykkisesti entistä monimuotoisempana joukkona. Tulevaisuudessa työvaatteiden suunnittelussa onkin tärkeää huomioida useita erilaisia monimuotoisuustekijöitä kuten erityisesti iän, sukupuolen ja kehon monimuotoisuutta, etnistä ja kulttuurillista monimuotoisuutta sekä vakaumusten ja identiteettien monimuotoisuutta. Työelämän muutos ja monimuotoistuminen tulee olemaan pysyvä jatkumo, jonka myötä tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa työvaatesuunnittelijoiden täytyy lisäksi kyetä tarkastelemaan suunnittelutyötä aikaisempaa laaja-alaisemmin ja olemaan entistä tietoisempia vaatetusalan muutoksen lisäksi myös ympäröivän yhteiskunnan muutoksesta.

Tutkimuksen ensimmäisenä alakysymyksenä esitin: *Miten työvaatesuunnittelijoiden tulisi huomioida työelämän muutokset käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä osana työvaatteiden suunnittelua ja tuotekehitystä vastatakseen tulevaisuuden monimuotoisen työelämän tarpeisiin?* Aineistosta tekemäni analyysin tulosten perusteella esitän vastaukseksi, että tulevaisuudessa monimuotoiseen

työvaatesuunnitteluun ja käyttäjätietoon liittyvässä keskustelussa olennaista on kääntää katseet siitä miksi käyttäjiä pitäisi osallistaa työvaatteiden tuotekehitykseen pikemminkin siihen, mitkä olisivat parhaita tapoja käyttäjätiedon liittämiseksi kokonaisvaltaiseen tuotekehitysprosessiin. Tulkintani mukaan tulevaisuudessa työvaatesuunnittelijoiden täytyy kyetä aikaisempaa enemmän refleктоimaan ja kyseenalaistamaan omia käsityksiään työntekijöiden työvaatetarpeista. Vastatakseen tulevaisuuden monimuotoisen työelämän tarpeisiin työvaatesuunnittelijoiden myös on tärkeää kerätä käyttäjätietoa oikeilta työvaatteiden käyttäjiltä todellisissa työvaatteiden käyttötilanteissa. Suunnittelijoiden tulisikin tiedon keräämisessä päästä mahdollisimman lähelle työvaatteiden käyttäjiä ja osallistaa heitä sekä käyttäjätiedon tuottamiseen että myös sen hyödyntämiseen suunnitteluprosesseissa. Menetelmällisesti työntekijöiden monimuotoisuutta ja monimuotoisia tarpeita kuvaavan tiedon esiintuomiseksi käyttäjätiedon keräämisessä on tulevaisuudessa tärkeää soveltaa useita erilaisia menetelmiä ja lähestyä käyttäjätiedon keräämisen prosesseja tilannekohtaisesti. Lisäksi tulevaisuuden monimuotoisen työelämän haasteisiin vastatakseen työvaatesuunnittelijoiden on erityisen tärkeää kehittää kerätyn käyttäjätiedon hyödyntämistä suunnitteluprosesseissa ja luoda käyttäjälähtöisistä muotoilumenetelmistä kiinteä osa päivittäisiä suunnittelu- ja tuotekehitysprosesseja.

Tutkimuksen toisen alakysymyksenä esitin: *Millaisia ovat tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet?* Analyysiin perustuen vastauksena kysymykseen totean, että aineistosta on tulkittavissa monimuotoisen työvaatetuksen käsitteen pysyvä juurtuminen työvaatteiden suunnitteluun. Tulkintani mukaan tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet vastaavat työvaatteiden käyttäjien monimuotoisiin tarpeisiin ja huomioivat työelämän muutoksesta aiheutuvia monimuotoisten työyhteisöjen erityispiirteitä laaja-alaisesti. Siten tulevaisuuden työvaatteet ovat työntekijöiden sekä fyysistä että psyykkistä työhyvinvointia tukevia yksilöllisiä kokonaisuuksia, jotka jättävät tilaa työntekijöiden subjektiivisesti koetun monimuotoisuuden ilmaisemiseen. Tulevaisuuden monimuotoiset työvaatemallistot rakennetaan yksilöllisesti ja kaikille työntekijöille tarjottavien samanlaisten ratkaisujen sijasta niissä huomioidaan aikaisempaa pienempien työyhteisön osien tarpeita. Tulevaisuuden monimuotoinen työvaatetus haastaakin tulevaisuuden työvaatesuunnittelijat käyttäjälähtöisessä suunnittelu- ja tuotekehitystyössään ratkaisemaan yksilöllisten tarpeiden ja työyhteisön yhteisen visuaalisen ilmeen yhdistämisestä johtuvia haasteita. Selvitäkseen näistä haasteista tulevaisuuden työvaatesuunnittelijoiden on tärkeää hyödyntää käyttäjätietoa monipuolisesti ja kehittää jatkuvasti asiantuntemustaan toimivien, turvallisten ja visuaalisesti tyylikkäiden työvaatteiden suunnittelussa ja tuotekehityksessä.

5.1 TULOKSISTA JOHDETUT PÄÄTELMÄT

Tutkimuksessa asiantuntijoille toteutetussa Delfoi-barometrissa oli kysymys erityisesti tulevaisuuden sekä tulevaisuudessa kohdattavien muutosten näkyväksi tekemisestä asiantuntijoiden itsensä kertomien kokemusten ja ajatusten kautta. Johtopäätösten muodostamisessa tulkitsin näitä kertomuksia omasta tutkijapositionistani käsin. Tuloksista johdetut päätelmät perustuvatkin tutkimuksessa hyvin vahvasti omiin henkilökohtaisista näkökulmista tekemiini tulkintoihin tutkimusaiheesta.

Tutkimuksen tulokset osoittavat että työelämän murroksen maailmanlaajuinen megatrendi on jo tähän mennessä vaikuttanut työvaatteiden suunnitteluun useilla tavoilla. Aineiston analyysin perusteella saamieni tulosten ja niistä muodostamieni tulkintojen yhteenvetona kuitenkin esitän, työelämän muutoksen vaikutukset tulevat tulevaisuudessa olemaan entistä voimakkaampia ja yleisessä muutoksessa sekä kehityksessä tulee tapahtumaan kaiken aikaa suurempia ja myös nopeampia harppauksia eteenpäin. Tulkitsenkin, että tulevaisuuden työvaatesuunnittelijat tulevat kohtaamaan työssään useita erilaisia aikaisempaa laajempia muutoksia, jotka muuttavat yrityksissä tehtävää työtä ja työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeita. Käyttäjän kannalta onnistuneiden suunnitteluratkaisujen toteuttamiseksi tulevaisuudessa työvaatesuunnittelijoiden on kaiken aikaa entistä tärkeämpää hahmottaa suunnittelutyön ympärillä oleva yhteiskunnallinen ja sosiologinen konteksti, jonka puitteissa muutos ja kaikki työvaatteiden suunnittelu pohjimmiltaan tapahtuu. Tekemiäni tulkintojen perusteella työvaatteiden käyttäjien tarpeiden lisäksi tulevaisuuden muutokset tulevat vaikuttamaan myös työvaatesuunnittelijoiden käytännön työtehtäviin. Tulevaisuuden muutoksiin vastaavan ammattitaitonsa ylläpitämiseksi suunnittelijoiden on entistä tärkeämpää reflektoida omaa osaamistaan ja seurata suunnittelun kehittymistä sekä vaatetuslalla että muilla muotoilualoilla. Lisäksi vastatakseen tulevaisuuden suunnitteluhaasteisiin työvaatteiden suunnittelijoiden tulee olla myös avoimia uuden tiedon aistimiselle ja valmiita heittäytymään suunnitteluprosessiin täysin uusilla tavoilla. Työvaatteiden suunnittelijoiden onkin tulevaisuudessa kyettävä päästämään irti vanhoista tottumuksistaan ja kohdattava työelämän muutosten aiheuttamat muutokset omassa työssään avoimesti ja ennakkoluulottomasti.

Vaatetusteollisuus on tuottanut viimeisen yli 30 vuoden ajan jatkuvasti kiihtyvällä tahdilla ja kasvavalla volyymilla vaatteita, jotka on suunnattu suurten massojen tarpeisiin. Vaikka teollisuus onkin tarjonnut kaikille kaikkea, suuren massatuotannon jaloissa yksilölliset arvot ja piirteet ovat kuitenkin vuosien saatossa menettäneet kaiken aikaa merkitystään. Massatuotantoa ja standardeja kuvastanut trendi onkin näkynyt tekemiäni tulkintojen perusteella vahvasti tähän asti myös työvaatetuksen suunnittelussa ja tuotannossa. Tulevaisuuden monimuotoisen

työvaatetuksen suunnittelu näyttää kuitenkin tulkintojeni mukaan kääntävän alalla vallinneen ilmiön päinvastaiseksi. Muutoksesta kertoo erityisesti se, että tiivistäessä asiantuntijoiden eri kyselykierroksilla ja varsinkin esseevastauksista tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden tärkeimpiä ominaisuuksia vastauksissa korostui kaikkein voimakkaimmin yksilöllisyys, käyttäjälähtöisyys, tietoon perustuva toiminnallisuus, työhyvinvoinnin tukeminen ja monimuotoisuuden salliminen. Tästä voidaan mielestäni tulkita, että työvaatteiden suunnittelun lähtökohdat tulevat tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa muuttumaan kaiken aikaa enemmän kohti yksilöllisiä ratkaisuja ja massatuotettujen mallistojen katoamista.

Vastauksissaan asiantuntijat kuvasivat monimuotoisuuden olevan monenlaista, sisältävän monia ulottuvuuksia ja ilmenevän vyyhtimäisesti ilmiöiden ympärillä. Monimuotoisuuden kiinnittyessä kaiken aikaa tiiviimmin yhteiskunnan rakenteisiin myös monimuotoisuuden piirteiden huomioiminen työvaatteiden suunnittelussa tulee tulkintani mukaan tulevaisuudessa arkipäiväistymään. Aineistosta korostuikin kaiken aikaa, että tulevaisuudessa esimerkiksi ikämoninaisuuden huomioiminen tai erilaisten uskonnollisten vakaumusten asettamat säännöt pukeutumiselle tulevat työvaatetuksen suunnittelussa muuttumaan entistä tavallisemmiksi ominaisuuksiksi ja tulevaisuudessa työvaatteet jättävät aikaisempaa enemmän tilaa yksilöllisyydelle ja monimuotoisuuden mahdollistaville ominaisuuksille. Lisäksi tulkintani perusteella tulevaisuuden työvaatteiden tärkeänä ominaisuutena korostuu erityisesti myös muunneltavuus, jonka myötä esimerkiksi työvaatteiden kokoa, mallia tai visuaalista ilmettä voi muunnella yksilöllisesti kunkin työntekijän tarpeiden mukaisesti.

Tulevaisuuden yhteiskunnassa kaikkien työelämään kykenevien ihmisten resurssit on tärkeää saada käyttöön. Sen vuoksi työvaatteiden on tulevaisuudessa edistää kaikkien työntekijöiden tasapuolista työllistymistä suomalaisille työmarkkinoille. Tulkintani mukaan tulevaisuudessa työvaatteiden avulla onkin kaiken aikaa tärkeämpää esimerkiksi edesauttaa vammaisten tai osatyökykyisten työntekijöiden työntekoa. Lisäksi työvaatteiden olisi tärkeää tukea työvaatteiden käyttäjien työhyvinvointia ja esimerkiksi ikääntyvien työntekijöiden työssä jaksamista, jotta kaikkien ihmisten kapasiteetti olisi hyödynnettävissä tulevaisuudessa.

Tulevaisuuden käyttäjälähtöisessä tuotekehityksessä käyttäjien osallistamisessa tuotekehitysprosessiin on tulkintani mukaan tärkeää onnistua aikaisempaa paremmin ja suunnittelijan tulevaisuuden tärkeä tehtävä mutta samalla suuri haaste on motivoida käyttäjiä sitoutumaan tuotekehitysprosessiin koko prosessin läpi. Käyttäjien tarpeita ja toiveita voidaan huomioida tarpeeksi hyvin vain, jos käyttäjät aidosti omasta halustaan osallistuvat prosessiin ja ovat valmiita pitkäjänteisesti kohtaamaan omat tarpeensa sekä suhteuttamaan ne työympäristönsä tarpeisiin. Tulevaisuuden työelämän muutoksen ja työntekijöiden

monimuotoistumisen myötä syntyviin suunnitteluhaasteisiin vastaaminen edellyttääkin käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä suunnittelijoilta useiden asioiden huomioimista, jotta käyttäjät saataisiin sitoutettua prosessiin mahdollisimman hyvin.

Yleisellä tasolla aikaisempaan tuotekehitykseen verrattuna käyttäjätutkimuksen ja käyttäjiä osallistavan toiminnan pitäisi tulkintani mukaan tapahtua tuotekehitysprosessissa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Lisäksi tulkintani mukaan käyttäjätutkimusten toteuttamiseen täytyy varata riittävästi aikaa ja tehdä prosessista riittävän avoin. Aikaisella osallistumisvaiheella, riittävällä ajankäytöllä ja prosessin avoimuudella on tiivis yhteys erityisesti hiljaisen tiedon esiintuomisessa. Käyttäjätutkimustilanteessa työvaatteiden suunnittelijoiden ja työvaatteiden käyttäjien välillä on tärkeää rakentaa luottamuksellinen ilmapiiri, jonka kautta käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä luovuus ja innovatiivisuus pääsevät hedelmällisen yhteistyöilmapiirin kautta parhaaseen mahdolliseen kukoistukseensa. Kun käyttäjien ja suunnittelijoiden välinen suhde on tarpeeksi luottamuksellinen ja hedelmällinen, työvaatteiden käyttäjien syvälle juurtuneilla kokemuksilla on mahdollisuus nousta pintaan ja jalostua työvaatteiden tuotekehitysprosessin kannalta ratkaisevan arvokkaaksi tiedoksi aikaisempaa parempien ratkaisujen kehittämisessä. Lisäksi mahdollisimman avoin prosessi tarjoaa mahdollisuuden erilaisten näkökulmien yhdistämiselle sekä erilaisten käyttäjien osallistamisen tuotekehitykseen.

Ajankäytön ja avoimuuden lisäksi käyttäjätutkimuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja käyttäjätiedon hyödyntämisessä erilaisten käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien avulla on tärkeää säilyttää todenmukaisuus ja realistinen suhtautuminen. Realistisuuden säilyttämiseksi käyttäjätutkimus on tärkeää suunnitella siten, että erilaiset tarkasteltavat käyttötilanteet olisivat mahdollisimman oikeita työn arjessa tapahtuvia tilanteita. Lisäksi tutkittavien käyttäjien on tärkeää olla tuotekehityksen kohteena olevien työvaatteiden todellista kohderyhmää. Myös käyttäjätutkimuksessa saatujen tulosten validiteettia on tärkeää kyetä arvioimaan realistisesti siten, että tuotekehitysprosessissa pystytään keskittymään todistetusti tärkeisiin käytettävyyssymyksiin.

Käyttäjätiedon keräämisessä on tulevaisuudessa käyttäjätutkimuksen otantaa suunniteltaessa tärkeää tulkintani mukaan huomioida myös tutkimusjoukon riittävä erilaisuus. Asiantuntijat uskoivatkin, että tulevaisuudessa pelkästään yhdeltä ryhmältä kysyminen ei ole enää riittävää ja käyttäjätiedon on entistä tärkeämpää tulla usealta toimijalta erilaisten henkilökohtaisten tarpeiden ja lähtökohtien läpi suodatettuina. Lisäksi työn muutoksen seuraamiseksi ja esimerkiksi uusien koneiden ja laitteiden kehityksen seuraamiseksi työvaatesuunnittelijoiden on

tulevaisuudessa aikaisempaa tärkeämpää tehdä yli ammatillisten rajojen ulottuvaa yhteistyötä teknologisesta kehityksestä vastaavien tahojen kanssa. Työvaateyritysten olisikin tärkeää kehittää toimintaansa yleisesti entistä käyttäjälähtöisempään ja avoimempaan suuntaan tuotekehitystoiminnassaan.

Sekä käyttäjien että suunnittelijoiden pitkäjänteisen sitoutumisen mahdollistamiseksi sekä työvaateyrityksissä että erityisesti yksilöllisesti suunniteltuja työvaatemallistoja tilaavissa asiakasyrityksissä vastuita pitäisi pystyä jakamaan tulevaisuudessa uusilla tavoilla siten, että sekä työvaateyrityksessä että asiakasyrityksessä olisi resursoituna riittävästi tuotekehitysprosessiin sitoutuneita työntekijöitä sekä nimettynä vähintään yksi prosessista vastaava vastuuhenkilö. Työvaateyrityksissä tarvitaan lisäksi tulevaisuudessa käyttäjätutkimuksessa saadun tiedon tallentamiseen ja hyödyntämiseen erikoituneita henkilöitä, jotka pystyvät liittymään tutkimuksissa saadun tiedon työvaateyrityksen tuotekehitystoimintaan. Erityisesti pienissä yrityksissä tämä tuleekin aiheuttamaan varmasti haasteita, minkä vuoksi yrityksiltä ja työvaatesuunnittelijoilta tarvitaan entistä enemmän kykyä joustavaan yhteistyöhön.

Käyttäjätiedon hyödyntäminen ja erilaisten käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien soveltaminen tulevaisuuden työvaatteiden tuotekehityksessä vaatii työvaatesuunnittelijoilta aikaisempaa kehittyneempää kykyä vastaanottaa käyttäjiltä saamaansa tietoa, säilyttää sitä ja jalostaa sitä suunnittelu ja tuotekehitysprosessien käyttöön. Tiedon prosessoimiseksi ja alan yleisen kehityksen edistämiseksi työvaatesuunnittelijoiden olikin tulkintani mukaan jossain määrin myös tärkeää lisästä eri suunnitteluyrityksissä työskentelevien ja varsinkin työvaatteita suunnittelevien pienyrittäjien välistä avointa näkökulmien vaihtamista. Esimerkiksi työvaatetukseen liittyvien käsitteiden olisi hyvä avautua yhtenäisinä merkityksinä kaikille alalla toimiville suunnittelijoille, jotta työvaatteiden suunnittelijoiden tiedonhallinta helpottuu, käyttäjille suuntautuva viestintä selkeytyy ja vältetään yhteistyötä hidastavilta ja vaikeuttavilta väärinkäsityksiltä.

Kokonaisuudessaan tutkimuksen perusteella on tulkittavissa, että työvaatesuunnittelun tulevaisuuskuvien tarkastelu on työvaatteiden tuotekehityksen kannalta erittäin tärkeää. Asiantuntijat kokivatkin erityisen ongelmallisena, että työvaatesuunnittelussa ei ole aikaisemmin ylipäättään juuri luotu pitkän tähtäimen tulevaisuuskuvia. Tulkintani mukaan tulevaisuuden työvaatesuunnittelussa ei enää riitäkään liian lyhytnäköinen katsominen muutaman seuraavan malliston päähän, vaan työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeisiin vastaavien ratkaisujen suunnitteleminen vaatii pitkällä tähtäimellä tapahtuvaa tulevaisuuden kartoittamista.

5.2 TULEVAISUUSKUVIA TYÖVAATESUUNNITTELUN MUUTOKSESTA JA KEHITYKSESTÄ

Tutkimuksen perusteella muuttuva ja kehittyvä toimintaympäristö vaikuttaa selvästi työvaatesuunnittelun tulevaisuuskuviin. Asiantuntijoiden kokemuksista ja ajatuksista nousi omassa tulkinnassani esiin, että työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen huomioiminen tulevaisuuden työvaatesuunnittelussa on tärkeää ja siten siihen tulisi kiinnittää suunnittelussa aikaisempaa enemmän huomiota. Tulkintani mukaan aineisto todistikin, että työelämän muutos ja työntekijöiden monikulttuuristuminen vaikuttaa tulevaisuuden työvaatetarpeisiin ja edellyttää vaatetussuunnittelijoilta uudenlaista aikaisempaa käyttäjälähtoisempää suunnitteluprosessin hallintaa. Käyttäjätiedon keräämisen kehittäminen ja työvaatteiden käyttäjien osallistaminen työvaatteiden suunnittelu- ja tuotekehitysprosesseihin ovatkin tutkimuksen perusteella yksiä merkittävimmistä keinoista, joiden avulla työvaatesuunnittelijoiden on mahdollista vastata tulevaisuuden useilla tavoilla muuttavan työelämän haasteisiin ja monimuotoistuvan käyttäjäkunnan uudenslaisiin työvaatetarpeisiin.

Työvaatteiden suunnittelussa työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen huomioiminen syntyy tulkintani mukaan pääsääntöisesti monista pienistä yksittäisistä merkityksistä, joiden pohtimisella osana tulevaisuuden suunnitteluprosesseja on useita positiivisia vaikutuksia tulevaisuuden monimuotoisen työelämän työvaatetarpeisiin vastaamiseen, entistä ekologisesti ja eettisesti kestävämpien työvaatteiden tuotekehitykseen sekä työvaatteiden käyttäjien työhyvinvoinnin lisäämiseen työpaikoilla. Tulkintani mukaan käyttäjien työvaatteille asettamien tarpeiden huomioiminen mahdollistaakin tulevaisuudessa entistä parempien työvaatteiden suunnittelemisen, jotka sekä luovat työvaatteiden käyttäjille työhyvinvointia että palvelevat työvaatteiden käyttäjiä aikaisempaa pidempään kestävästi ja ekologisesti. Käyttäjien työhyvinvoinnin edistämällä ja työvaatteiden kestävyys edistämällä puolestaan tulkintani mukaan on useita suoria yhteyksiä koko yhteiskunnan hyvinvoinnin lisäämiseen sekä fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti että taloudellisesti. Siten työvaatteiden suunnittelussa työntekijöiden hyvinvointia edistävien ratkaisujen löytäminen on tulevaisuudessa ensiarvoisen tärkeää.

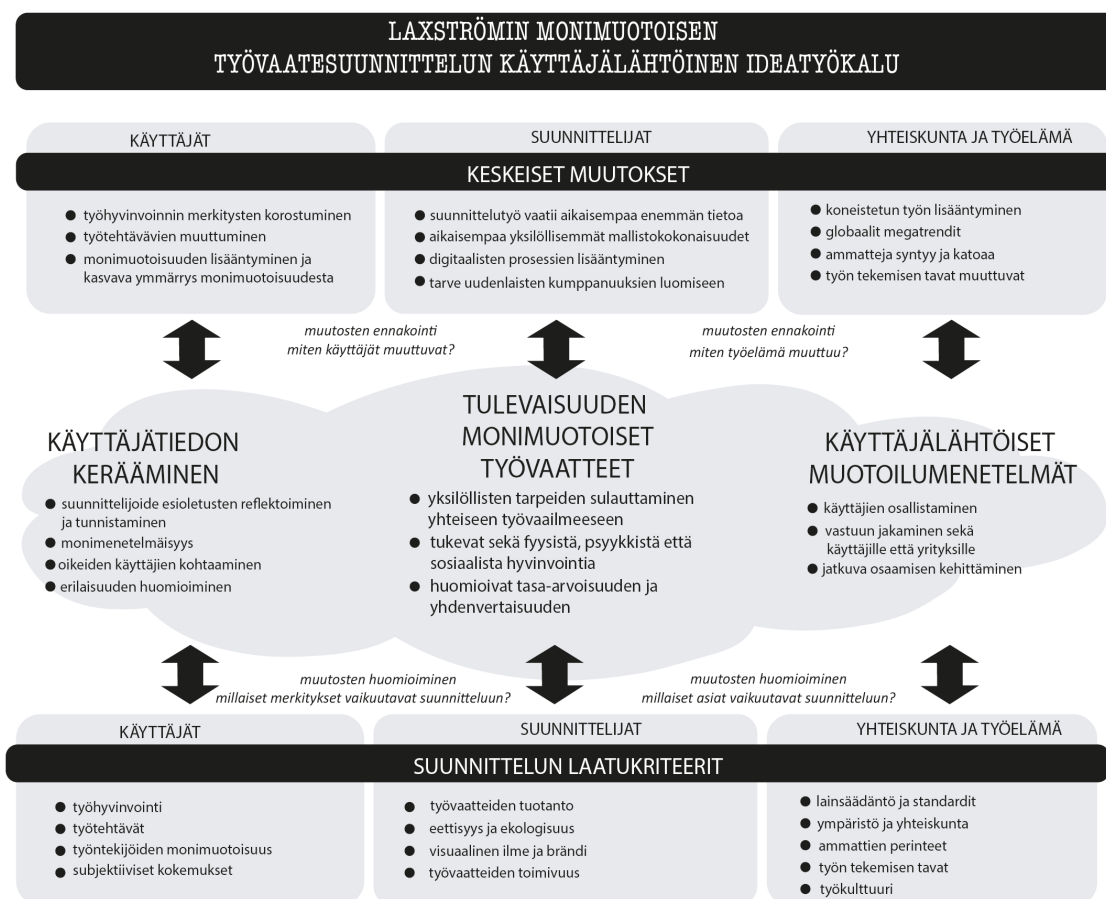
Asiantuntijoiden kokemuksiin ja ajatuksiin perustuvien tutkimuksen johtopäätösten tulkintoina tutkimus tarjosi mielestäni ainakin kaksi selkeää tulevaisuuskuva työvaatesuunnittelun muutoksesta ja kehityksestä. Ensimmäinen tulevaisuuskuva liittyy työvaatteiden suunnittelun liukumiseen kaiken aikaa lähemmäksi palvelukehittämisen prosesseja. Tulkintani mukaan monimuotoisten työvaatteiden tulevaisuuskuvasa työvaatteet nähdäänkin jo suunnitteluprosessin alusta asti kaiken aikaa enemmän palvelun kaltaisena kokonaisuutena,

jossa huomioidaan työvaatteiden käyttäjien lisäksi työvaatteiden käyttöympäristö ja muut ihmiset, jotka kohtaavat työvaatetta käyttävän työntekijän. Siten tulevaisuudessa monimuotoisten työvaatteiden suunnittelu tulee osaksi yritysten palvelupolkuja kaiken aikaa enemmän täsmäsuunnittelun kaltaisina prosesseina, jossa työvaatteita suunnitellaan tarvelähtöisesti suoraan käyttäjille heidän tarpeisiinsa ja käyttöympäristönsä tarpeisiin soveltuen.

Toinen tulevaisuuskuva liittyy tulkintani mukaan monimuotoisiin työvaatteisiin tulevaisuuden työelämän mahdollistajina. Tulevaisuuskuvan taustalla vaikuttaa erityisesti esimerkiksi Työ- ja elinkeinoministeriön yhdenvertaisuuden edistämistä käsittelevän oppaan esiin tuomat näkökulmat siitä, kuinka työpaikoilla muun muassa sukupuolivähemmistöjen tavallisimman haasteet aiheutuvat tällä hetkellä työpaikkojen pukeutumisvaatimuksista. Oppaan mukaan myös uskonnolliset vähemmistöt kohtaavat usein pukeutumissääntöihin liittyvää oudoksuntaa²⁰⁰. Siten tulevaisuuskuvan lähtökohta on ajatus siitä, että mikäli työvaatesuunnittelu ei muutu käyttäjien tarpeiden mukana, voivatko monimuotoiset ja niin sanotusta standardityöntekijästä poikkeavat työntekijät työllistyä tulevaisuudessa ja voida hyvin työpaikoilla. Mahdollisena tulevaisuuskuvana tulkitsenkin, että tulevaisuudessa työvaatesuunnittelun on välttämätöntä muuttua tulevaisuudessa käyttäjien tarpeiden mukana ja huomioida entistä paremmin erilaisten työntekijöiden työyhteisöön mukanaan tuomia uudenlaisia ajattelumalleja ja työvaatetarpeita. Jotta kaikkien työntekijöiden resursseja saadaan hyödynnettyä, työvaatteiden onkin tärkeää sallia erilaisuus ja antaa yksilöille tilaa toimia työyhteisöissä myös työvaatetuksen näkökulmasta hyvinvoivina ja yksilöllisinä työyhteisön osina.

Kahden edellä kuvatun tulevaisuuskuvan lisäksi tutkimus osoitti myös, että tulevaisuudessa monimuotoisen työvaatetuksen suunnitteluun olisi asiantuntijoiden mielestä tärkeää muodostaa yhteiset lähtökohdat. Siispä jotta työvaatteita suunnittelevat ammattilaiset pystyisivät tutkimaan käyttäjien tarpeita entistä selkeämmin, tulevaisuudessa työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen myötä syntyvien uusien suunnitteluhaasteiden ratkaisemiseksi tulevaisuuden käyttäjälähtöisen ja monimuotoisen työvaatetuksen suunnittelun ympärille olisi tärkeää määritellä yhteinen käsitteistö sekä luoda yhteisiä suunnittelu- ja toimintamalleja. Tämän tutkimuksen tuloksia yhdistävänä tulkintana pyrinkin vastaamaan yhteisen käsitteistön ja toimintamallien määrittelyyn oman mallinnukseni avulla.

²⁰⁰ TEM 2009b, 21-25.

Kuvio 9. Laxströmin monimuotoisen työvaatesuunnittelun käyttäjälähtöinen ideatyökalu.

Vastatakseni tulevaisuuden monimuotoisen työelämän tulevaisuuskuviin kiteytän ja piirrän kuvioksi (kuvio 9) oman tulkintani tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden käyttäjälähtöisestä prosessista. Luomani ideatyökalun on tarkoitus toimia ideatyökaluna, jota erilaisissa työtehtävissä toimivat työvaatesuunnittelijat voivat hyödyntää oman suunnitteluprosessinsa jäsentämisen tukena. Lisäksi ideatyökalun tavoitteena on toimia mallinnuksena tulevaisuuden työvaatteiden suunnitteluprosesseissa mahdollisesti huomioitavista asiakokonaisuuksista.

Ideatyökalu kuvaa tutkimuksen keskeisiä tuloksia, jotka tihtyvät toistuvina ja jatkuvina prosesseina kaikkien tutkimukseen osallistuneiden asiantuntijoiden vastauksissa. Vastauksena tulevaisuuskuviin muodostamani työkalu perustuukin pääsääntöisesti tähän tutkimukseen osallistuneiden työvaatesuunnittelijoiden kokemuksiin ja näkemyksiin, minkä vuoksi työkalun tarkastelussa on syytä muistaa tutkimuksen tulkitseva ja uusia näkökulmia etsivä luonne. Työkalu onkin ainutlaatuinen, eikä siten välttämättä suoraan sellaisenaan sovi kuvaamaan kaikkia työvaatteiden tuotekehitysprojekteja ja -prosesseja. Muodostamani kiteytys voi kuitenkin auttaa ymmärtämään ja ajattelemaan monimuotoisuuden huomioimisen erilaisia

näkökulmia, jotka voivat olla hyödyllisiä myös muissa tuotekehitysprosesseissa. Työkalun ainutlaatuisuuden ja tulkinnallisuuden vuoksi kehittämäni ideatyökalua on tarkoitus käyttää tämän tutkimuksen kontekstissa siten, että ideatyökalua esittävä kuvio täydentyy tutkimustekstillä. Siten ideatyökalun sisältö on kiinteästi yhteydessä tässä tutkimuksessa esiin tulleisiin näkökulmiin ja tutkimuksen taustalla vaikuttaneeseen keskeiseen teoriaan.

Tässä tutkimuksessa keräämäni aineiston lisäksi ideatyökalun yhtenä lähtökohtana toimii kandidaatintutkielmassani muodostamani monikulttuurisen työvaatesuunnittelun laatumalli (liite 7). Kandidaatintutkielmassani muodostamani laatumalli kuvasti monikulttuurisen työvaatetuksen suunnittelun keskeisin teemoja ja arvoja, joita oman tulkintani mukaan työvaatesuunnittelijoiden olisi hyvä huomioida suunnitellessaan työvaatteita tulevaisuuden monikulttuurisen työvaatetuksen tarpeisiin. Mallissa määrittämiäni laatukriteereitä olivat vallitseva kulttuuri, monikulttuurisuus, yrityksen brändi, työntekijöiden tarpeet, lainsäädäntö ja standardit sekä ammatilliset vaatimukset.²⁰¹ Tämän tutkimuksen myötä aikaisemmin muodostamani laatumallin taustalla oleva tieto on täydentynyt monikulttuurisuuden lisäksi myös muun laista työntekijöiden monimuotoisuutta kuvaavalla asiantuntijatiedolla. Siten tämän tutkimuksen yhtenä lähtökohtana olleen kandidaatintutkielmani tuloksena määrittelemäni laatumalli on sulautunut osaksi tämän tutkimuksen johtopäätöksenä muodostamaani ideatyökalua. Aikaisemmin muodostamani laatumalli näkyikin uudessa ideatyökalussa osana suunnittelun laatukriteerejä, jotka muodostavat tulkintani mukaan yleisen työvaatesuunnittelun perustan. Jotkin aikaisemmassa mallissa määrittelemäni käsitteet ovat pysyneet ennallaan ja toiset ovat muuttaneet muotoaan yhdistyen tämän tutkimuksen myötä muodostuneisiin suurempiin ajatuskokonaisuuksiin.

Rakenteellisesti muodostamani ideatyökalu jakautuu kolmeen osaan, joita ovat keskeiset muutokset, suunnittelun laatukriteerit ja tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet. Keskeiset muutokset ja suunnittelun laatukriteerit on työkalussa jaettu siten, että ne sisältävät näkökulmia sekä työvaatteiden käyttäjien, yhteiskunnan ja työelämän kuin myös työvaatesuunnittelijoiden näkökulmasta. Lisäksi tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet sisältävät näkökulmia sekä käyttäjätiedon keräämisestä että käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisestä osana suunnitteluprosesseja. Keskeiset muutokset kuvaavat mallissa sellaisia muutoslinjoja, joita suunnittelijoiden olisi tulkintani mukaan tärkeää seurata tulevaisuudessa jatkuvina muutosprosesseina. Suunnittelun laatukriteerit taas kuvaavat sellaisia suunnittelutyön keskeisiä merkityksiä, joiden näkökulmia tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet tulkintani mukaan sisältävät. Muodostamassani ideatyökalussa kaikilla työkalun osilla on lähtökohtaisesti sama

²⁰¹ Laxström 2017, 38-41.

painoarvo tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelun kokonaisprosessissa. Ideatyökalun tavoitteena onkin, että jokainen ideatyökaluun tutustuva työvaatesuunnittelun ammattilainen voi soveltaa työkalua omalla tavallaan ja käyttää sitä työkaluna erilaisten suunnitteluprosessien hahmottamisessa. Ideatyökalusta onkin mahdollista tilannekohtaisesti tarkastella erilaisia näkökulmia ja käyttää mallia oman ajattelun tukena.

Tulkintani mukaan tämä tutkimus osoitti, että tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnitteluun liittyy paljon erilaisia muutosnäkökulmia jotka ovat lähtöisin sekä työvaatteiden käyttäjistä, yhteiskunnasta ja työelämästä että myös työvaatesuunnittelun kehittymisestä suunnittelualueena. Tässä ideatyökalussa keskeisimpinä käyttäjien muutoksina summasin työhyvinvoinnin merkitysten korostumisen, työtehtävien muuttumisen sekä työntekijöiden monimuotoisuuden lisääntyminen. Tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelussa ja työelämän yleisen muutoksen aiheuttamiin suunnitteluhaasteisiin vastaamisessa oman tutkintani mukaan työvaatesuunnittelijoiden onkin keskeistä kiinnittää huomiota erityisesti näiden muutosalueiden jatkuvaan kehitykseen ja seurata niissä tapahtuvia muutoksia erityistä huomiota kiinnittäen.

Yhteiskunnan ja työelämän näkökulmista pysyviä muutostrendejä ovat oman tulkintani mukaan erityisesti koneistetun työn lisääntyminen, uusien ammattien syntyminen ja vanhojen katoaminen sekä työn tekemisen tapojen muuttuminen. Lisäksi tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelijoiden on tutkintani mukaan tärkeää seurata jatkuvasti myös globaaleja megatrendejä, jotka vaikuttavat maailmanlaajuisesti yhteiskunnalliseen kehitykseen. Siten tulevaisuuden muutoshaasteisiin vastatakseen työvaatesuunnittelijoiden on tulevaisuudessa erityisen merkityksellistä hahmottaa vaatetusala ympäröivän yhteiskunnan muuttuminen laaja-alaisina kokonaisuuksina. Muutoksista onkin tärkeää kyetä luomaan kokonaiskäsityksiä, jotka sisältävät ymmärryksen yhteiskunnallisista suhteista, yhteiskunnan kehittymisestä ja ilmiöiden välisistä syy-seuraussuhteista.

Keräämäni tutkimusaineisto osoitti tulkintani mukaan, että tulevaisuudessa myös vaatetusala tulee muuttumaan monilla tavoilla vaikuttaen myös tulevaisuuden monimuotoisen työvaatetuksen suunnitteluprosesseihin. Tekemieni tulkintojen mukaan erityisiä tulevaisuuden muutostrendejä ovatkin muun muassa suunnittelussa vaadittavan tietopohjan laajentuminen, aikaisempaa yksilöllisempien mallistokokonaisuuksien luominen, digitaalisten prosessien lisääntyminen ja tarve uudenlaisten kumppanuuksien luomiseen. Tulevaisuuden työvaatesuunnittelijoilta vaaditaankin paljon uudenlaista osaamista sekä kykyä kehittää omaa ammattitaitoaan pitkäjänteisesti.

Tulkintani mukaan tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelussa on keskeisten muutoslinjojen lisäksi useita laatukriteerejä, joita työvaatteiden suunnittelijoiden on tärkeää huomioida osana monimuotoisten työvaatteiden suunnittelu- ja tuotekehitysprosesseja. Tulkintani mukaan käyttäjien näkökulmasta tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelussa on tärkeää huomioida erityisesti käyttäjien työhyvinvointi, työtehtävät, työntekijöiden monimuotoisuus ja jokaisen työntekijän subjektiivinen kokemusmaailma työn tekemisestä ja työvaatteelta vaadittavilta ominaisuuksilta. Työntekijöiden monimuotoisuuden huomioimisessa on tärkeää huomioida kattavasti erilaisia monimuotoisuuden tasoja ja määritellä organisaatiokohtaisesti, mitkä monimuotoisuustekijät ovat keskeisiä työyhteisön monimuotoisuutta kuvaavia piirteitä. Tulkintani mukaan erilaisissa työyhteisöissä ratkaisevat monimuotoisuustekijät ovat riippuvaisia erityisesti työn luonteesta. Siten esimerkiksi työturvallisuuteen liittyvien yhteiskunnan asettamien lakien ja standardien ollessa matalammat, työvaatteiden suunnitteluun jää enemmän tilaa ja mahdollisuuksia useampien monimuotoisuustekijöiden huomioimiselle.

Yhteiskunta ja työelämä määrittävät tulkintani mukaan tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelussa laatukriteerejä, jotka liittyvät erityisesti lainsäädäntöön ja standardeihin, ympäristöön ja yhteiskunnallisiin arvoihin, ammattien perinteisiin, työn tekemisen tapoihin sekä työkuultuuriin. Yhteiskunnan ja työelämän näkökulmasta tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa onkin tärkeää huomioida esimerkiksi erilaisiin ammatteihin liittyvät ammatilliset identiteetit, työn tekemisen monet muodot työpaikoilla ja työpaikkojen ulkopuolella, vakituisten ja lyhyiden työsuhteiden välisten erojen asettamat vaatimukset, työhön liitettävät arvot ja merkitykset sekä erityisesti työturvallisuuteen ja työntekijöiden yhdenvertaiseen kohteluun vaikuttavat lait ja standardit.

Suunnittelijan näkökulmasta huomioitavia keskeisiä laatukriteerejä ovat omassa ideatyökalussani työvaatetuksen tuotanto, eettisyys ja ekologisuus, visuaalinen ilme ja brändi sekä työvaatteiden toimivuus. Suunnittelijoiden tehtävänä onkin yhdistää käyttäjien ja yhteiskunnan sekä työelämän laatukriteerit suunnittelijan laatukriteereihin suunnitteluun liittyvän teknisen osaamisen avulla. Yhdistämisestä haasteellista tekee laatukriteerien välisten painopisteiden määrittäminen ja esimerkiksi työntekijöiden työhyvinvointiin ja monimuotoisuuteen liittyvien laatukriteerien yhdistäminen esimerkiksi työvaatteiden kustannustehokkaaseen tuotantoon, tyylikkääseen visuaaliseen ilmeeseen, asiakasyritysten brändiin tai toiminnallisiin yksityiskohtiin.

Keskeiset muutoslinjat ja suunnittelun laatukriteerit johtavat ideatyökalussa tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnitteluun. Tulkintani mukaan tulevaisuuden monimuotoisten

työvaatteiden suunnittelussa keskeisessä asemassa on erityisesti käyttäjätiedon kerääminen. Tulevaisuuden työelämän haasteisiin vastaavan käyttäjätiedon kerääminen edellyttää tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelijoilta aineiston perusteella tekemiäni tulkintojen mukaan erityisesti suunnittelijoiden subjektiivisten esioletusten tunnistamista ja reflektointia, monimenetelmäistä lähestymistä käyttäjätiedon keräämiseen, oikeiden käyttäjien kohtaamista ja työntekijöiden erilaisuuden huomioimista. Tulevaisuuden monimuotoisen työelämän suunnitteluhaasteisiin vastatakseen työvaatesuunnittelijoiden onkin tulkintani mukaan tärkeää muistaa, että työvaatteiden käyttäjät ovat monimuotoinen joukko, jolloin myös käyttäjätiedon kerääminen vaatii useiden erilaisten käyttökokemusten keräämistä. Lisäksi suunnittelijoiden on tärkeää pohtia oman suunnitteluajattelunsa lähtökohtia ja henkilökohtaisen käyttäjätietonsa takana olevia esioletuksia ja stereotypioita. Keskeistä on kyseenalaistaminen, vanhojen kaavojen rikkominen ja todellisten työvaatteen käyttäjien kohtaaminen oikeiden tulkintojen tekemiseksi. Painopisteet eri osa-alueiden välillä voivat kuitenkin vaihdella eri suunnitteluprosesseissa suunnittelutavoitteiden mukaan.

Käyttäjätiedon keräämisessä on olemassa useita erilaisia menetelmiä haastattelusta ja havainnoinnista erilaisiin suunnittelupeleihin, käyttäjäprofiilien luomiseen ja yhteiskehittämisen työpajoihin. Menetelmien onnistuneeksi soveltamiseksi tulevaisuuden työvaatesuunnittelijoiden on tulkintani mukaan tärkeää systemaattisesti kehittää erilaisiin menetelmiin liittyvää osaamistaan ja luoda erilaisia malleja sekä kestäviä käytäntöjä, joiden avulla he voivat soveltaa menetelmiä erilaisissa käyttäjätiedon keräämisen tilanteissa. Käyttäjätiedon painopiste on tärkeää asettaa erityisesti työntekijöiden hiljaiseen kokemustietoon ja piilevään tietoon, jotta työvaatteissa voidaan tulevaisuudessa todella huomioida työvaatteiden käyttäjien yksilöllistä monimuotoisuutta. Käyttäjätiedon keräämisessä käyttäjien tarpeiden muutoksiin on tulkintani mukaan erityisen tärkeää suhtautua ennakoivasti ja proaktiivisesti, jotta kerätty käyttäjätieto on relevanttia myös vielä siinä vaiheessa kun työvaatteiden suunnittelu- ja tuotekehitysprosessi on valmis.

Käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisen näkökulmista tulevaisuudessa työvaatesuunnittelijoiden on analyysistä tekemiäni tulkintojen mukaan tärkeää kyetä jakamaan vastuuta käyttäjätiedon hyödyntämisestä suunnittelijoiden lisäksi myös työvaatteiden käyttäjille. Tulevaisuudessa keskeisessä asemassa onkin erityisesti käyttäjien mahdollisimman monipuolinen osallistaminen työvaatteiden suunnittelu- ja tuotekehitysprosesseihin toiminnan aktiivisina kumppaneina pelkän tutkimuksen kohteena toimimisen sijaan. Lisäksi työvaatesuunnittelijoiden on tulkintani mukaan tärkeää luoda käyttäjätiedon hyödyntämiseksi uudenlaisia kumppanuuksia ja solmia yhteistyösuhteita esimerkiksi tutkijoiden ja työelämän kanssa. Lopulta käyttäjätiedon keräämisen ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien

hyödyntämisen myötä sekä ideatyökalun muita rakennusaineita huomioimalla prosessin tuloksena syntyy tulevaisuuden monimuotoisia työvaatteita.

The background of the page is a complex, abstract pattern of numerous thin, black, wavy lines. These lines are oriented vertically but have a rhythmic, undulating quality, creating a sense of movement and depth. They vary in frequency and amplitude, filling the entire page area.

6

POHDINTA

Tässä pääluvussa vertaillaan tutkimuksen tuloksia tutkielman alussa kuvattuun kirjallisuustaustaan sekä arvioidaan tutkimuksen toteutusta ja tutkimuksen keskeisten tulosten luotettavuutta. Lisäksi luodaan katsaus tämän tutkimuksen herättämien ajatusten perusteella syntyneisiin mahdollisiin jatkotutkimusaiheisiin.

Suomessa monimuotoiseen työvaatetukseen perehtynyt tutkimus on vasta alussa ja monimuotoinen työvaatetus on tutkimusaiheena yleisesti uusi. Tutkimuksen pohjana toiminut kirjallisuustausta ja aikaisemmat tutkimukset tarjosivat monipuolisia määrittelyä ja tarkastelua sekä monimuotoisuuden että työvaatetuksen käsitteitä, mutta kirjallisuudessa monimuotoisen työvaatetuksen käsite oli kuitenkin selvitykseni mukaan tutkimusprosessin alussa vielä vailla syvällistä määrittelyä. Verratessa tutkimuksen tuloksia alussa kuvattuun kirjallisuustaustaan voidaan todeta, että tutkimuksen tuloksena syntyi oma tulkintani ja avaus monimuotoisen työvaatesuunnittelun käsitteelliseen määrittelyyn.

Omassa monimuotoisen työvaatesuunnittelun käsitteellisessä määrittelyssäni monimuotoisen työvaatetuksen käsite pitää tulkintani mukaan sisällään paljon samoja piirteitä kuin monimuotoisuuden käsite. Tulkintani mukaan monimuotoinen työvaatetus sisältääkin käsitteenä laajasti kuvauksia sekä monimuotoisuuteen sisältyvästä erilaisuudesta että samankaltaisuudesta. Lisäksi monimuotoisessa työvaatetuksessa monimuotoisuus voidaan nähdä monimuotoisuuden käsitteen tavoin liittyvän sekä fyysisiin, psyykkisiin että sosiaalisiin ominaisuuksiin. Tämän tutkimuksen tulosten ja niistä johtamieni tulkintojen perusteella monimuotoisen työvaatetuksen käsite kiteytyykin erityisesti sekä erilaisuuden että samankaltaisuuden huomioimiseen ja kunnioittamiseen työyhteisöissä. Työvaatetuksessa monimuotoisuus pitää sisällään sekä työvaatteen ulkoiseen ilmeeseen että työvaatteiden käyttämiseen sisältyviä merkityksiä. Monimuotoisuus syntyy siten sekä työvaatteen käytettävyyteen liittyvistä muun muassa työvaatteiden malleihin sidoksissa olevista käytännön merkityksistä mutta lisäksi myös työvaatteisiin liittyvistä symbolisista arvoista ja arvostuksista.

Kaikkien edellä esiteltyjen määrittelyjen kautta monimuotoinen työvaatetus voidaan oman tulkintani mukaan määritellä työntekijöiden sekä fyysistä, psyykkistä että sosiaalista yksilöllisyyttä kunnioittavaksi työpukeutumiseksi, jossa yhteisen työvaateilmeen suunnittelussa huomioidaan työvaatteiden käyttäjien yksilöllisyys. Monimuotoinen työvaatesuunnittelu perustuu käyttäjälähtöisen suunnittelun lähtökohtiin ja käyttäjätiedon laajaan hyödyntämiseen työntekijöiden yksilöllisten työvaatetarpeiden määrittelyssä. Keskeistä on erityisesti ajantasaisen ja työvaatteiden käyttäjien todellisia tarpeita kuvaavan tiedon esiintuominen. Monimuotoisessa työvaatesuunnittelussa käyttäjät kohdataan yksilöllisinä kokonaisuuksina ja työvaatteet suunnitellaan siten, että sekä käyttäjätiedon keräämisessä että käyttäjätiedon

hyödyntämisessä suunnittelu- ja tuotekehitysprosessiin huomioidaan jokaisen yksilön yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Siten suunnitteluprosessissa pyritään kaiken aikaa mahdollisimman laajasti osallistamaan erilaisia käyttäjiä ja valitsemaan sellaisia menetelmiä, jotka tuovat esiin mahdollisimman monipuolisia työvaatteiden käyttökokemusta kuvaavia näkökulmia. Monimuotoisen työvaatesuunnittelun etuja on työhyvinvoinnin ja työturvallisuuden lisääntyminen sekä työvaatteiden kehittyminen kohti entistä pidempään aikaa ja kulutusta kestäviä ratkaisuja.

Tutkimuksessa monet alussa kirjallisuuden perusteella muodostamani hypoteesit näyttäytyivät todellisina asiantuntijoiden vastauksissa ja niistä analyysin kautta muodostamissani tulkinnoissa. Tutkimus esimerkiksi osoitti, että työelämän muutoksella on useita erilaisia vaikutuksia tulevaisuuden työvaatteiden suunnitteluun ja käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen. Lisäksi tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen määrittelyn yhteydessä kuvaamani ilmiö muutoksen aiheuttamasta ja edelleen muuttumista edellyttävästä muutoksesta osoittautui asiantuntijoiden kuvauksissa todelliseksi. Kaikki tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat käsitelivät työelämän muutoksia ja käyttäjätiedon keräämistä hyvin tulevaisuusorientoituneesti ja proaktiivisesti ennakoiden.

Asiantuntijoiden määritelmät monimuotoisuuden näkymisestä tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa vastasivat hyvin tutkimuksessa avaamaani monimuotoisuuden käsitettä ja kuvausta monimuotoisuuden muodoista. Asiantuntijat toivatkin vastauksissaan hyvin laajasti esille erilaisia yksilöiden monimuotoisuustekijöitä ja erottelivat niiden huomioimisen merkitystä tulevaisuuden työvaatteiden tuotekehityksessä. Kaikki tutkimuksessa määrittelemäni monimuotoisuuden muodot koskettivat asiantuntijoiden mukaan jollakin tavalla tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelua. Siten analyysin tulosten ja niistä muodostamieni tulkintojen voidaan katsoa mukailevan hyvin tutkimuksen kirjallisuustaustassa kuvailemiani käsitteitä, teemoja ja merkityksiä.

Myös käyttäjätietoon ja käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen liittyneet kuvaukset olivat tutkimuksessa kirjallisuustaustan kaltaisia. Esimerkiksi Pekkalan (2005) mukaan käyttäjätiedon keräämisen ei pitäisi olla irrallinen vaihe tuotekehityksessä, vaan käyttäjälähtöisessä suunnittelussa olisi hyvä kerätä käyttäjätietoa ja tuoda käyttäjiä mukaan suunnitteluun jatkuvana prosessina läpi koko tuotekehitysprosessin²⁰². Sama näkökulma korostui hyvin vahvasti myös asiantuntijoiden vastauksissa. Tulkintani mukaan asiantuntijat tiedostivatkin hyvin laajasti teorian siitä millä tavalla käyttäjätietoa olisi hyvä kerätä tuoda mukaan suunnitteluprosessiin

²⁰² Pekkala 2005, 150-151.

mutta tiedon vieminen käytäntöön koettiin haastavaksi. Lisäksi vaikka asiantuntijat tunnistivatkin laajasti erilaisia käyttäjätiedon keräämisen menetelmiä ja toimintamalleja, he kokivat kuitenkin, että tarvitsisivat niiden hyödyntämiseen aikaisempaa selvempiä mallinnuksia. Tutkimus osoittikin, että käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä käytännön kokemus menetelmien soveltamisesta on teorian tietoa arvokkaampaa.

Tutkimuksen tuloksia arvioitaessa on tärkeää tarkastella tutkimustulosten reliaabeliutta ja validiutta. Tutkimuksen reliaabeliudella viitataan tutkimuksen kykyyn tarjota ei-sattumanvaraisia tuloksia eli toisin sanoen tulosten toistettavuuteen ja pysyvyyteen tutkimuksesta toiseen. Lisäksi reliaabeliuden arvioinnissa on tärkeää tarkastella tutkimuksen tarkkuutta ja objektiivisuutta. Tutkimusta voidaan pitää täysin luotettavana silloin, kun tutkijasta riippumatta eri mittauksissa saadaan aina tismalleen sama tulos. Tämä pätee erityisesti määrälliseen tutkimukseen, mutta on samalla myös laadullisessa tutkimuksessa keskeinen arviointikriteeri. Tutkimuksen reliaabeliutta on tärkeää arvioida sekä tutkimuksen aikana että tutkimusprosessin jälkeen. Arvioinnin onnistumiseksi tutkimusaineiston on tärkeää olla sellaisessa muodossa, että se on tarvittaessa kommentoijien saatavilla ja tarkastettavissa. Lisäksi tutkimusprosessin etenemistä on tärkeää kuvata huolellisesti, jotta tutkimus on tarvittaessa mahdollista toistaa samalla tavalla.²⁰³

Tutkimuksen validiuden arvioiminen tarkoittaa puolestaan sen tarkastelua, mittaako tutkimus sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Tutkimuksen validiutta tarkasteltaessa huomion kohteena on erityisesti se, kuinka hyvin tutkimusote ja siinä käytetyt menetelmät vastaavat tutkittua ilmiötä. Tutkimuksen validiutta voidaankin pitää hyvänä silloin, jos tutkimuksessa ei ole systemaattisia virheitä ja tutkimuksen kohderyhmä ja kysymykset ovat oikeat. Validiteetin totaalisen puuttumisen voidaan puolestaan nähdä tekevän tutkimuksen tuloksista arvottomia, sillä silloin tutkimus tarkastelee täysin muita asioita kuin on alun perin tarkoitettu tai kuviteltu.²⁰⁴ Tutkielman reliaabelius ja validius ovat yhdessä tutkimuksen kokonaisluotettavuuden mittareita, eikä esimerkiksi reliabiliteetti pysty yksinään takaamaan tutkimuksen validiteettia.

Tässä tutkimuksessa tutkimuksen tuloksia voidaan pitää pääsääntöisesti reliaabeleina ja valideina. Tulosten reliaabeliuden ja validiuden arvioimisessa on kuitenkin syytä huomioida joitakin erityisesti tämän tutkimuksen kohderyhmään, aineiston keräämiseen ja fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimusotteeseen liittyviä erityispiirteitä. Ensimmäinen tutkimustulosten

²⁰³ Vilkkä 2007, 149-150.

²⁰⁴ Vilkkä 2007, 150-152.

luotettavuuden ja yleistettävyyden arviointiin liittyvä seikka on tutkimuksen kohderyhmän raja. Erityisesti tulosten yleistettävyyteen vaikuttava seikka onkin, että tutkimuksessa on hyvin kapea otos suomalaisista työvaatesuunnittelijoista sekä työvaatteita suunnittelevista eri kokoisista yrityksistä. Siten myös tutkimuksen tulokset edustavat vain pienen asiantuntijajoukon ja tutkijan välisessä suhteessa rakentunutta tietoa, josta olen valitsemani analyysimenetelmän avulla muodostanut tulkintoja. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on myös syytä muistaa, että tutkimuksen otoksena olevat asiantuntijat työskentelivät työvaatesuunnittelijoina suomalaisissa vaatetusalan yrityksissä sekä itse yrittäjinä että toisen yrityksen palveluksessa. Lisäksi osa heistä teki freelancerina työsuorituksia toisille työvaateyrityksille. Tutkimuksessa kerätyt kokemukset työvaatesuunnittelijoiden työtehtävistä, työssä tapahtuvista muutoksista ja käyttäjätiedon keräämisen tavoista perustuvatkin näissä erilaisissa työtilanteissa syntyneisiin kokemuksiin eivätkä siten kuvaa kaikkien suomalaisessa työvaateyrityksissä työskentelevien työvaatesuunnittelijoiden kokemustietoa. Tutkimuksen tuloksia arvioidessa on tärkeää tiedostaa, että monet käytännöt saattavat vaihdella yrityskohtaisesti ja jokainen työvaatesuunnittelija toteuttaa suunnittelu- ja tuotekehitysprosessia sekä kerää ja hyödyntää käyttäjätietoa omalla tavallaan.

Subjektiiivisten kokemusten lisäksi tutkielman tulosten luotettavuuden arvioinnin yhteydessä on oleellista pohtia myös asiantuntijoiden asiantuntemusta ja vastausten luotettavuutta. Koska koko aineiston keräämisen prosessi tapahtui täysin sähköisen viestinnän varassa vastaajien asiantuntijuudesta ja vastausten luotettavuudesta on vaikeaa päästä todelliseen selvyyteen. Sähköpostitse tapahtuneessa viestinnässä tavoitin kuitenkin asiantuntijat luotettavista sähköposteista, jotka olivat yhteydessä niihin yrityksiin, joissa tiesin asiantuntijoiden etukäteen työskentelevän. Kaikki tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat vakuuttivat myös täyttävänsä tutkimuksessa määrittelemäni otoksen kriteerit, jonka lisäksi olin tavannut osan asiantuntijoista aikaisemmin ja pystynyt siten vakuuttumaan heidän asiantuntemuksestaan. Lisäksi itse kyselyissä kaikki tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat vastasivat kysymyksiin pääsääntöisesti saman suuntaisesti ja laajasti sekä merkittävää perehtyneisyyttä ja asiantuntemusta osoittaen. Vastauksista huokuikin jokaisen asiantuntijan merkittävä paneutuminen jokaisella kyselykierroksella esitettyihin kysymyksiin vastaamiseen sekä kyky perustella vastauksissaan esittämiään mielipiteitä. Siten osallistujien asiantuntemusta ja vastausten luotettavuutta voidaan mielestäni pitää tutkimusten tulkinnallisten tulosten näkökulmasta riittävänä.

Tutkimusaineiston keräämiseen sovellettiin kolmivaiheista Delfoi-menetelmää. Samalla tutkimus oli ensimmäinen kosketukseni Delfoi-menetelmän käyttöön eikä minulla ollut aikaisempaa kokemusta vaiheittain tapahtuvasta aineiston keräämisestä. Sen vuoksi aineiston

keräämiseen kohdistui tässä tutkimuksessa erityisiä haasteita, jotka liittyivät muun muassa toimivien kyselylomakkeiden luomiseen ja sen arvioimiseen, kuinka paljon aineistoa mikään kyselykierros tuottaa. Tutkimuksen muutosasetelma asetti aineiston keräämiselle tiettyjä erityishaasteita, sillä tulevaisuuden muutoksen luotettavaksi tarkastelemiseksi oli mielestäni välttämätöntä kartoittaa myös aiheen nykytilaa ja jo tähän mennessä tapahtuneita muutoksia. Tämä aiheutti haasteita erityisesti tutkimuksen rajaukselle, sillä nykytila ja jo tapahtunut muutos eivät olleet tutkimuksen tutkimustehtäviin vastaamisen kannalta yhtä merkityksellisiä kuin tulevaisuuden näkökulmat. Analyysissä olikin tärkeää säilyttää painopiste tulevaisuuteen liittyvien teemojen tarkastelussa, minkä vuoksi joitakin kiinnostavia monimuotoisen työvaatesuunnittelun ja käyttäjätiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen liittyviä näkökulmia oli analyysin yhteydessä rajattava käsittelyn ulkopuolelle. Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi pyrin tutkielmassani perustelemaan mahdollisimman tarkasti tutkimusaineiston keräämisessä käyttämäni sähköisten lomakkeiden muodostamiseen liittyviä merkityksiä ja erityispiirteitä. Lisäksi pyrin kirjoittamaan ja mallintamaan tutkimusprosessin etenemisen mahdollisimman selkeästi, jotta lukijalla olisi mahdollisuus seurata tutkimuksen rakentumista taustatiedosta ja teoriasta hermeneuttisessa kehässä kohti aineiston keräämistä, analyysiä ja johtopäätösten muodostamista.

Kolmen kyselykierroksen rakenne osoittautui tutkimuksen edetessä aineiston keräämisessä toimivaksi ratkaisuksi. Usean kierroksen rikkaus oli kokemukseni mukaan erityisesti siinä, että kykenin jokaisella tutkimuskierroksella keskittymään yhden tutkimustehtävän tarkasteluun sekä myös suuntaamaan kysymyksiä uudelleen edellisten kyselykierrosten vastausten perusteella. Ennen yhdenkään kyselyn toteuttamista olin määritellyt löyhän kyselyrungon, jonka perusteella laadin ensimmäisen kyselykierroksen kyselylomakkeen. Alkuperäisessä rungossa olin suunnitellut myös kolmannen kyselykierroksen toteutuvan ensimmäisen ja toisen kierroksen kaltaisina avoimista kysymyksistä kostuvana kyselynä. Toisen kyselykierroksen analyysin jälkeen huomasin kuitenkin, että en osannut muodostaa enää täsmällisiä kysymyksiä vaikka aineistossa oli edelleen asiantuntijoiden vastauksista minulle syntyneen kokemuksen mukaan täydennettävää. Sen vuoksi päätin vaihtaa avoimet kysymykset viimeisellä kierroksella esseevastaukseen ja esittää asiantuntijoille vain vastaamista helpottavia tukikysymyksiä, joiden aihepiiristä kaipasin vielä lisää mahdollisia asiantuntijoiden kokemuksia. Lisäksi aineistoa analysoidessani huomasin, että vaikka kolmannen kyselykierroksen vastauksissa oli paljon tutkimusaiheen kokonaistulkinnan kannalta erittäin olennaista tietoa, joiltakin osin vastaukset alkoivat myös kylläntyä. Siten pystyin luottavaisin mielin toteamaan, että kyselykierrokset on mielekästä lopettaa.

Valitsemani tutkimusmenetelmä mahdollisti tutkimuksessa mielenkiintoisten näkökulmien esiin nousemisen sekä niiden monipuolisen tarkastelemisen kierros kierrokselta syventyvän tulkinnan sekä asiantuntijoiden tuloksista käymän keskustelun myötä. Aineiston keräämiseen soveltamani menetelmän käytön rikkaus olikin tässä tutkimuksessa mielestäni erityisesti menetelmän myötä asiantuntijoiden vastauksissa esiin nousseet sellaiset aiheet ja merkitykset, joita en olisi toisenlaisen menetelmän avulla osannut kysyä tai jatka tuskin olisivat muilla tavoin nousseet esiin. Lisäksi menetelmä tuotti minulle hyvin laajan aineiston, jonka käsittelyn myötä minulla oli mahdollisuus tämän tutkimuksen kontekstissa muodostaa hyvin kokonaisvaltaisiakin tulkintoja tutkimusaiheen erilaisista näkökulmista. Aineiston analyysia tarkastellessa on kuitenkin syytä muistaa, että aineistosta muodostamani tulkinnat ja johtopäätökset perustuvat omiin subjektiivisiin kokemuksiini aineistosta ja jonkun toisen tutkijan tekemänä aineisto olisi voinut tuottaa erilaisia tulkintoja ja johtopäätöksiä.

Kyselylomakkeen huolellisen laadinnan ja testauksen lisäksi pyrin parantamaan tutkimuksen luotettavuutta myös analysoimalla aineistoa omista ennakko-oletuksista huolimatta mahdollisimman objektiivisesti. Ennen analyysin tekemistä kävin huolellisesti läpi kaikki tutkimuspäiväkirjaani kirjaamani ennakko-oletukset ja pyrin tietoisesti sulkemaan ne aineiston lukemisen ulkopuolelle ja palaamaan niihin vasta johtopäätösten yhteydessä. Asiantuntijoiden näkemykset vastasivat kuitenkin monilta osin omia ennakko-oletuksiani, minkä vuoksi niiden ulkopuolelle sulkemisesta huomioimatta alussa esittelemieni hypoteesien ääni kuuluu kuitenkin analyysiprosessissa. En kuitenkaan pidä sitä heikkoutena vaan ennemminkin osoituksena ajankohtaisiin ilmiöihin tarttuneesta tutkimusaiheen taustoittamisen onnistumisesta sekä tutkimuksessa käsittelemieni teemojen merkityksellisyydestä. Lisäksi analyysissä paljastui paljon myös sellaisia näkökulmia, joista minulla ei ollut ennakko-odotuksia tai omat odotukseni olivat jopa vastakkaisia tuloksissa esiin tulleiden ilmiöiden kanssa. Siten uskonkin, että analyysissä onnistuin jättämään tilaa myös ennakoimattomille odotuksille sekä suhtautumaan aineistoon avoimesti.

Valitsemani analyysimenetelmä tuki tulkinnallisuuteen ja tutkimusaiheen ymmärtämiseen pyrkinyttä tutkimusasetelmaani. Rohkea oma sovellukseni fenomenologis-hermeneuttisesta analyysiprosessista mahdollisti erityisesti eri kyselykierroksien myötä tapahtuneen aineiston ja tiedon syventymisen huomioimisen sekä tulkinnan kehittymisen jokaisen kierroksen aikana kohti tutkimusaiheen kokonaisvaltaista ymmärrystä. Uskon kuitenkin, että menetelmän kyselykierroskohtainen soveltaminen jätti kuitenkin paljon merkityksiä myös tulkitsemaatta, joita menetelmän erilainen soveltaminen tai täysin erilaisen analyysimenetelmän valitseminen olisi voinut nostaa esiin. Erityisesti ensimmäisellä kyselykierroksella omassa sovelluksessani aineiston kuvaukseen keskittynyt analyysi jätti varmasti paljon pelkkää kuvausta syvempiä

tulkintoja huomioimatta, jotka erilaisen analyysin avulla olisivat voineet nousta esiin antaen tarjoten tutkimusaiheeseen nyt ohitettuja uusia näkökulmia. Tämän tutkimuksen rajauksen kannalta syvempi ja yksityiskohtaisempi analyysi olisi kuitenkin todennäköisesti ollut liian raskas. Koenkin, että tekemäni valinnat olivat kuitenkin onnistuneita ja analyysi mahdollisti tämän tutkimuksen tavoitteisiin suhteutettuna syvällisen ja erilaisia näkökulmia sisältävän tulkinnan muodostumisen. Lisäksi tutkijan ja asiantuntijoiden välisessä suhteessa rakentunut tutkimusaineiston kerääminen ja käsittely mahdollisti tutkimuksessa syvällisten tulkintojen ja laajasti erilaisia näkökulmia esiin tuovien johtopäätösten muodostamisen.

Aineistoa analysoidessani huomasin, että jokaisella kierroksella asiantuntijat olivat entistä innostuneempia tutkimusaiheesta ja painottivat entistä vahvemmin työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen vaikutuksia tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun. Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa onkin syytä huomata, että tutkimusasetelma saattoi innostaa asiantuntijoita ajattelemaan tutkimuksen aiheena ollutta työelämän monimuotoisuutta laajempaan ja merkittävämpään ilmiönä kuin heidän aikaisemmissa ajatuksissaan. Vaikka tutkimuksessa asiantuntijat kokivatkin työvaatesuunnittelun työelämän monimuotoistumisesta seuraavan muutoksen olevan laaja ja merkittävä ilmiö tulevaisuudessa, ilmiön todellista laajuutta on tutkimuksen tulosten perusteella silti vaikea luotettavasti määrittää. Siitä huolimatta tutkimus nosti mielestäni esiin kuitenkin mielenkiintoisia näkökulmia, joita muut työvaatesuunnittelun parissa työskentelevät voivat pohtia osana omia suunnitteluprosessejaan. Uskonkin, että tutkimusaiheen merkitys hahmottuu kunnolla vasta kun muut työvaatesuunnittelijat ja tutkijat soveltavat ajatuksia osana omaa työskentelyään.

Tutkimuksen kokonaisvaltaisen luotettavuuden parantamiseksi tutkimusprosessia on pyritty tässä tutkielmassa raportoimaan yksityiskohtaisesti. Lisäksi ensimmäisen ja toisen kyselykierroksen jälkeen asiantuntijoilla on ollut mahdollisuus kommentoida kyselykierrosten tuloksia ja arvioida samaan aikaan myös vastausten luotettavuutta. Mikäli tutkielma olisi ollut laajempi, myös kierrosten välissä tapahtuvaa keskustelua olisi ollut mielenkiintoista jatkaa pidempään ja antaa asiantuntijoille mahdollisuuksia myös vastata saamiinsa kommentteihin sekä siten edelleen tarjota asiantuntijoille mahdollisuus keskinäiseen kokemusten ja mielipiteiden luotettavuuden arvioimiseen. .

Kokonaisuudessaan tutkielman luotettavuudesta voidaan mielestäni antaa positiivinen arvio. Tutkimukseen osallistuneiden työvaatesuunnittelun asiantuntijoiden määrä oli pieni ja otoksen suppeuden vuoksi tutkimuksen perusteella ei ole mahdollista muodostaa täysin luotettavia tai laajoja yleistyksiä tutkimastani aiheesta. Tutkimus ei myöskään tarjoa kaikkia näkökulmia huomioivaa luotettavaa ohjeistusta tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnitteluun.

Keräämäni aineisto kuitenkin osoitti, että ainakin tämän tutkimuksen kontekstissa työelämän muutos ja työntekijöiden monikulttuuristuminen vaikuttavat monilla erilaisilla tavoilla tulevaisuuden työvaatteiden suunnitteluun ja erilaisten muutosnäkökulmien huomioiminen sekä esiin tuominen on tärkeää tulevaisuuden työvaatesuunnittelun kehittämisen kannalta. Kaikki asiantuntijat pitivätkin tutkimusaihetta tärkeänä tulevaisuuden kannalta ja kokivat, että erityisesti Suomessa työvaatetuksen tulevaisuutta, muutosta ja työntekijöiden monimuotoistumisen huomioimista on tutkittu tähän mennessä liian vähän. Lisäksi asiantuntijat kokivat, että tulevaisuuden monimuotoiseen työvaatetukseen liittyvän keskustelun käynnistäminen ja tutkimusaiheesta puhuminen olisi tulevaisuudessa tärkeää myös laajemmilla foorumeilla.

Aineiston muodostaneiden asiantuntijoiden kokemusten ja näkemysten pohjalta muodostamani tulkintojen perusteella tutkimus vastasi aineiston suppeudesta huolimatta tutkimuksen tavoitteisiin mahdollistaen aiheeseen liittyvän subjektiivisen ymmärryksen kasvattamisen ja monimuotoiseen työvaatetukseen liittyvän keskustelun käynnistämisen. Tutkimuksen kokemuksiin ja näkemyksiin perustuvia tuloksia voidaan myös mielestäni pitää luotettavina, sillä tutkimus oli luonteeltaan fenomenologis-hermeneuttinen tulkintaan ja ymmärrykseen tähdännyt selvitys. Arvioni perusteella tutkimus onnistui myös tulosten heikosta yleistettävyydestä huolimatta tavoitteessaan tarjota uudenlaisia näkökulmia tulevaisuuden työvaatesuunnittelijoiden työn kehittämiseksi ja työelämän muutoksen huomioimiseksi tulevaisuuden monimuotoisten työvaatteiden suunnittelussa.

Tutkimukseni antaa nähdäkseni kattavan tulkinnan monimuotoisten työvaatteiden suunnittelun tulevaisuudesta. Laajamittainen lähestymiseni tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun työelämän muutoksen kontekstissa nosti tutkimusaiheen esiin ja voi edesauttaa muiden tutkijoiden lähestymistä samaan aihepiiriin rajatumminkin tai erilaisista näkökulmista. Tutkimuksen toteuttamisen myötä innostuin myös itse työvaatetuksen tutkimuksesta entisestään ja minulle syttyi voimakas palo samassa aihepiirissä liikkuvan tutkimuksen jatkamiseen. Erityisesti tulevaisuuden työvaatetusta ja työvaatteiden monimuotoisuutta käsittelevän tutkimuksen parissa tehtävää tuntuukin tämän tutkimuksen tulosten valossa olevan vielä paljon. Työvaatetus on merkittävä ja oman näkemykseni mukaan pysyvä osa työelämää, johon liittyy paljon myös hyvinvointiin ja kansantalouteen liittyviä yhteyksiä. Sen vuoksi työvaatetuksen parissa tapahtuvan jatkotutkimuksen suorittaminen tuntuu minusta erittäin tärkeältä ja merkitykselliseltä tutkimusaiheelta.

Tutkimukseen osallistuneiden asiantuntijoiden näkemykset työvaatesuunnittelun tulevaisuudesta olivat pääosin positiivisia ja kaikki asiantuntijat uskoivat työvaatetuksen olevan

ilmiönä vakiintunut ja kauaskantoinen. Lisäksi asiantuntijat uskoivat, että ennakkoimisella, pitkäjänteisellä kehitystyöllä sekä lähestymällä rohkeasti ja avoimin mielin tulevaisuuden työvaatesuunnittelun haasteita, tulevaisuudessa työvaatesuunnittelijoiden on mahdollisuus palvella työvaatteiden käyttäjien tarpeita kaiken aikaa entistä paremmin. Siten työvaatesuunnittelun avulla on mahdollista lisätä meitä jokaista ympäröivän yhteiskunnan hyvinvointia. Näistä lähtökohdista näen tutkimusaiheeni ympärillä lukuisia mahdollisuuksia jatkotutkimukseen.

Tämän tutkimuksen myötä minua alkoi kiinnostaa uudelleen kandidaatin tutkielmani aihetta mukaillen työvaatteiden käyttäjien suhdetta työvaatteisiin kartoittavan käyttäjälähtöisen tutkimuksen tekeminen. Erityisen mielenkiintoista olisi tarkastella erityisesti sitä, millaista työvaatteiden käyttöön liittyvää tietoa työvaatteiden käyttäjät itse tuottavat ja esimerkiksi millä tavalla se eroaa työvaatteiden suunnittelijoilla ja vaatetusteollisuudessa olevasta käyttäjätiedosta. Lisäksi Delfoi-prosessi on tyypillisesti alku tulevaisuuteen suuntautuneelle pitkäaikaiselle prosessille, jossa tavoitellaan yhteisiä tavoitteita. Siispä tämän tutkimuksen lähtökohtia mukaillen olisi tärkeää ja ajankohtaista jatkaa monimuotoisen työvaatetuksen käsitteellistä määrittelyä ja toteuttaa aikaisempaa laajempi työvaatteiden tulevaisuutta käsittelevä tulevaisuustutka, jossa ääneen pääsisivät sekä työvaatesuunnittelun ammattilaiset että työvaatteiden käyttäjät. Erityisen mielenkiintoista olisikin tutkia esimerkiksi työvaatesuunnittelijoiden ja asiantuntijoiden yhteistä keskustelua tulevaisuustutkassa antamistaan vastauksista ja tarkastella millaisia ratkaisuja esimerkiksi työvaatteiden käyttäjiä työvaatesuunnittelijoiden suunnitteluprosesseihin osallistava yhteissuunnittelu tuottaisi. Vaihtoehtoisesti tutkimukseen olisi mahdollista osallistaa eri näkökulmista työvaatteiden suunnittelua tarkastelevia ihmisiä. Tutkimuksen arvoinen kohderyhmä voisi koostua muun muassa työvaatesuunnittelijoista, työvaateyritysten johdosta, työvaatteen käyttäjistä, yhteiskuntatieteellistä työelämän muutosta tarkastelevista tutkijoista ja esimerkiksi monikulttuurisuuteen liittyvistä tutkijoista. Siten monimuotoisten työvaatteiden tulevaisuutta ja tarpeita voitaisiin tarkastella moninäkökulmaisesti sekä vaatetussuunnittelun että työelämän ja yhteiskuntatieteen näkökulmista.

The background of the page is composed of numerous thin, wavy black lines that create a textured, organic effect. These lines are more densely packed in some areas and more spread out in others, giving the impression of a liquid or smoke-like pattern. In the center of the page, there is a solid dark gray rectangular block. The word 'LÄHTEET' is centered within this block in a white, serif, all-caps font.

LÄHTEET

LÄHTEET

Aalto-Kallio, M., Saikkonen, P. & Koskinen-Ollonqvist P. 2009. Arvioinnin kartalla – matka teoriasta käytäntöön. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Pori: Kehitys Oy.

Ahtela, J. 2015. Kello raksuttaa mennyttä aikaa – työaika sääntelyn nykytila & kehittämistarpeet. Sitran selvityksiä 87. Helsinki: Erweko Oy.

Airo, J., Rantanen, J. & Salmela, T. 2008. Oma ura, Paras ura. Helsinki: Talentum.

Ajanko, S. 2016. Moninaisuuden johtaminen. Ytimessä johtajan itsetuntemus. Saarijärvi: Saarijärven kirjapaino.

Alasuutari, P. 2007. Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Amara, R. 1981. The future field: Searching for destinations and boundaries. *Futurist* Vol 15, No. 1, 25-29.

Antikainen, T., Hurme, M., Ilmarinen, R., Mäkinen, H. & Tammela, E. 1996. Toimiva työ- ja suojavaatetus. Työterveyslaitos. Helsinki: Miktor.

Anttila, J., Eranti, V., Jousilahti, J., Koponen, J., Koskinen, M., Leppänen, J., Neuvonen, A., Dufva, M., Halonen, M., Myllyoja, J., Pulkka, V-V., Annala, M., Hiilamo, H., Honkatukia, J., Järvensivu, A., Kari, M., Kuosmanen, J., Malho, M. & Malkamäki, M. 2018. Pitkän aikavälin politiikalla läpi murroksen – tahtotiloja työn tulevaisuudesta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 34/2018. Valtioneuvoston kanslia.

Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: AKATIIMI Oy.

Anttila, S. 2011. Siistit kuteet; puhdistuspalvelualalla opiskelevien nuorten kokemuksia ja näkemyksiä siivoustyövaatteista. Pro gradu –tutkielma. Lapin yliopisto. Lapin yliopisto: taiteiden tiedekunta.

Bell, W. 2006. Foundations of future studies. History, Purposes and Knowledge. Osa 1. New Jersey: Transaction Publishers.

Bergholm, B., Toivanen, M., Airila, A. & Väänänen, A. 2016. Monimuotoisuusbarometri 2016. Fokuksessa monikulttuurisuus ja osaaminen. Helsinki: Työterveyslaitos.

Burdge, B. 2007. Bending Gender, Ending Gender: Theoretical Foundations for Social Work Practice with the Transgender Community. Julkaisussa *SocialWork* Vol 52, No. 3, 243-250.

Cox, T. & Blake, S. 1991. Managing Cultural Diversity: Implications for Organizational Competitiveness. *Academy of Management Executive* Vol 5 No. 3, 45-56.

Cox, T. 2001. Cultural Diversity in Organizations. Theory, Research and Practise. San Francisco: Barret-Koehler publishers.

Dass, P. & Parker, B. 1999. Strategies for managing human resource diversity: From resistance to learning. *Academy of Management Executive* Vol. 5 No. 3, 68-80.

Dorst, K. 2009. Design intelligence. Teoksessa S. Poggenpohl & K. Sato (toim.) *Design integrations: research and collaboration*. Chicago: Intellect Books, 277-293.

Dorst, K. 2008. Design research: a revolution-waiting-to-happen. *Design Studies*. Vol. 29 No. 1, 4-11.

Entwistle, J. 2000. The fashioned body: fashion, dress, and modern social theory. Cambridge: Polity Press.

- ETENE. 2005. Monikulttuurisuus Suomen terveydenhuollossa. Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta (ETENE), 5. kesäseminaari, Helsinki, 17.8.2004. Saatavissa osoitteesta: <http://www.etene.org/dokumentit/ETENE%2011.pdf>. (Haettu 3.3.2017.)
- Fadjukoff P. 2009. Identiteetti persoonallisuuden kokoavana rakenteena. Teoksessa R, Metsäpelto. & T, Feldt. (toim.) Meistä on moneksi. Persoonallisuuden psykologiset perusteet. Juva: PS-kustannus. 179-180.
- Fan, J., Yu, W. & Hunter, L. 2004. Clothing appearance and fit: science and technology. Woodhead Publishing Series in Textiles. Cambridge: Woodhead Publishing.
- Forsander, A. (toim.), Ekholm, E., Hautaniemi, P., Ali, A., Alitolppa-Niitamo, A., Kyntäjä, E. & Quoc Cuong, N. 2001. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Yliopistopaino.
- Freeburg, B.W. & Workman, J.E. 2009. Dress and Society. New York: Fairchild Books, Inc.
- Haapanen, A. 2007. Monimuotoisuusbarometri 2007. Espoo: Frenckellin kirjapaino.
- Heikkinen, M. 2005. Monimuotoisuus organisaatioissa – monimuotoisuustutkimuksen pääpiirteitä ja kehityslinjoja, Hallinnon tutkimus Vol 24, No. 1, 3–12.
- Heikkinen, E. 2013. Vanhenemisen ulottuvuudet ja vanhenemiseen vaikuttavat tekijät. Teoksessa: E, Heikkinen., J, Jyrkämä. & T, Rantanen. (toim.). Gerontologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 393–394.
- Heiskanen, T. 2012. Yhdenvertaisuus työelämässä. Pro gradu –tutkielma. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Hyysalo, S. 2009. Käyttäjätuotekehityksessä. Tieto, tutkimus, menetelmät. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B 97. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Hämäläinen K., Vilkkä H. & Miettinen S. 2011: Asiakasymmärryksen ja käyttäjätiedon hankkiminen. Teoksessa: S, Miettinen. (toim.) 2011. Palvelumuotoilu: uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Tampere: Tammerprint, 61-75.
- Härkönen, H. & Airaksinen, J. 2012 Johtajuuksien rajapinnat sosiaali- ja terveydenhuollossa, Kuntoutus 2012 vol. 1, 5–20.
- International Organization for Migration (IOM). 2015. World Migration Report 2015. Saatavissa osoitteesta: http://publications.iom.int/system/files/wmr2015_en.pdf?language=en (Haettu 18.11.2017.)
- ISO 13407. 1999. Human-centered design processes for interactive systems. Geneva: International Organization for Standardization.
- Judén-Tupakka, S. 2007. Askelia fenomenologiseen analyysiin. Fenomenologinen menetelmä empiirisessä tutkimuksessa. Teoksessa E, Syrjäläinen., A, Eronen. & V-M, Värri. (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Juvenes Print, 62–90.
- Järvinen, P. 2012. Muuttuvan työelämän tila ja tarpeet Suomessa. TEM raportteja 13/2012. Saatavissa osoitteesta: <https://docplayer.fi/15973147-Tem-raportteja-13-2012.html>. (Haettu 17.12.2018.)
- Kaiser, S. 1990. The Psychology of Clothing. Symbolic appearances in context. 2. Painos. New York: Macmillan Publishing.
- Kaiser, S.B. 2012. Fashion and Cultural Studies. Lontoo: Bloomsbury Publishing.

- Kamppinen, M., Malaska P. & Kuusi, O. 2002. Tulevaisuudentutkimuksen peruskäsitteet. Teoksessa M, Kamppinen., O, Kuusi. & S, Söderlund. (toim.) Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 19–53.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kempainen, R. 2014. Työyhteisöjen monimuotoisuuden kehittyminen ja edistyminen Työmme – Hankkeen jälkeen. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma.
- Koponen, P., Borodulin, K., Lundqvist, A., Sääksjärvi, K. & Koskinen, S. (toim.) 2018. Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa. FinTerveys 2017 –tutkimus. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen raportti 4/2018. Saatavissa osoitteesta:
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136223/THL_RAP_2018_04_Finterveys_verkko.pdf?sequence=6&isAllowed=y (Haettu 2.11.2018.)
- Kopponen, J. & Leppänen, J. 2015. Suomi työpaikkojen jälkeen. Teoksessa J, Haikonen. (toim.) Työn murros. Toimihenkilökeskus STTK, pamflettisarja 2015, 16-25. Saatavissa osoitteesta:
https://www.sttk.fi/wp-content/uploads/2015/04/STTK_tyon_murros.pdf (Haettu 16.11.2018.)
- Koskennurmi-Sivonen, R. 2000. Vaatetus, pukeutuminen ja muoti – ero ja erottamattomuus. Teoksessa R, Koskennurmi-Sivonen. & A-M, Raunio. (Toim.) Vaatekirja. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsingin yliopisto, 1–16.
- Koskennurmi-Sivonen, R. 2012. Ihmiset pukeutuvat. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen (toim.) Johdatuksia pukeutumisen tutkimukseen. Tekstiilikulttuuriseuran julkaisuja 6/2012. Helsinki: Tekstiilikulttuuriseura.
- Koskennurmi-Sivonen, R. & Rautio, A-M. 2003. Vaatekirja. Helsingin yliopiston Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Korhonen, V. & Puukari, S. 2013. Kulttuurisen monimuotoisuuden huomioiminen työyhteisössä. Teoksessa A, Alitolppa-Niitamo., S, Fågel. & N, Säävälä. (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneiden kohtaamisia ammatillisessa työssä. Helsinki: Kirjapaino Fram, 48-60.
- Kortesmäki, T. 2005. Käyttäjätöisyys tuotekehityksen kulmakivenä. Teoksessa M, De Mooji., T, Kortesmäki., M, Lammi., S, Lautamäki., J, Pekkala. & I, Sinkkonen. (toim.) Kompassinasiakas: Näkemyksiä ja kokemuksia käyttäjälähtöisyydestä. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy
- Kujala, S. 2008. Effective user involvement in product development by improving the analysis of user needs. Behaviour & Information Technology, Vol 27, No. 6, 457-473.
- Kujanpää, K. 2017. Henkilöstövoimavarojen johtaminen ja monikulttuurisen työyhteisön hyvinvointi. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto. Helsinki: Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2017: 40.
- Kukkonen, T. 2003. Vajaakuntoisten työllistyminen ja yritysten sosiaalinen vastuu. Yhteiskuntapolitiikan raportteja n:o 9. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Kumra, S. & Manfredi, S. 2012. Managing equality and diversity: theory and practice. Croydon: Oxford Universal press.
- Kuusi, O. 2002. Delfoi-menetelmä. Teoksessa: Kamppinen, M. Kuusi, O. & Söderlund, S. Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 204 - 225.
- Lahti, L. 2008. Monikulttuurinen johtaminen. Juva: WSOYpro.
- Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J, Aaltola. & R, Valli. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 26–45.

- Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J, Aaltola. & R, Valli. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: Bookwell Oy, 29–51.
- Laxström, K. 2017. Monikulttuurinen työvaatetus. Monimuotoisen työelämän huomioiminen työvaatteiden suunnittelussa. Kandidaatin tutkielma. Lapin yliopisto, vaatetussuunnittelun koulutusohjelma.
- Lehtomaa, M. 2005. Fenomenologinen kokemuksen tutkimus. Haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Teoksessa: J, Perttula. & T, Latomaa. (toim.) Kokemuksen tutkimus. Helsinki: Dialogia Oy, 163-194.
- Lehtonen, J. 2007. Seksuaalisen suuntautumiseen ja sukupuoliseen moninaisuuteen liittyvä syrjintä. Teoksessa: O, Lepola. & S, Villa. (toim.). Syrjintä Suomessa. Helsinki: Hakapaino, 18-65.
- Liebkind, K. 2000. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Lindberg, E., Toivanen, M. & von Hertzen, N. 2006. Monikulttuurisuus työyhteisössä. Julkaisu työnantajille. MoniQ hanke. ESR ja työministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Lindseth, A. & Norberg, A. 2004. A phenomenological hermeneutical method for researching lived experience. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 18, 145–153.
- Linstone, H.A. & Turoff, M. 2002. Introduction. Teoksessa: H, Linstone. & M, Turoff. (toim.) *The Delphi Method. Techiques and Applications*. 2. painos. Michigan: Addison-Wesley Publishing Company, Advanced Book Program, 4-12.
- Linstone, H.A. 2002. Eight Basic Pitfalls. A checklist. Teoksessa: H, Linstone. & M, Turoff. (toim.) *The Delphi Method. Techiques and Applications*. 2. painos. Michigan: Addison-Wesley Publishing Company, Advanced Book Program, 559-579.
- Linturi, H. 2007. Delfoin metamorfooseja. *Futura* (1), 102 - 114. Saatavissa osoitteesta: <http://www.edelfoi.fi/fi/orgs/metodix/case/d2008/materials/013metamorfoosit?materialsselres=1357008> (Haettu 11.10.2018.)
- Linturi, H. 2008. Delfoi-metodista ja tulevaisuudentutkimuksesta. *Futunet & Internetix* 2008. Saatavissa osoitteesta: <http://www.edelfoi.fi/nd/delfoi/> (Haettu 9.10.2018).
- Linturi, H. & Rubin, A. 2014. Metodi, metafora ja tulevaisuuskartta. *Futura* Vol 33, No 3. Turku: Tulevaisuudentutkimuksen seura, 7-18.
- Loo, R. 2002. The Delphi method: a powerful tool for strategic management. *An International Journal of Police Strategies & Management* Vol 25, No. 4, 726 - 769.
- Luutonen M. 2007. Tuotesuhteita : pohdintoja ihmisistä ja tuotteista. Hamina: AKATIIMI Oy.
- Lydén, H. 2007. ”Vedettiin viinaa ihan homona!” Ei-heterot ja sukupuolen moninaisuus päihdepalveluissa. Helsinki: Primus Paino.
- Lämsä, A-M. & Hautala, T. 2004. Organisaatiokäyttäytymisen perusteet. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Löytänä, J. & Korteso, K. 2011. Asiakaskokemus. Palvelubisneksestä kokemusbisnekseen. Helsinki: Talentum.
- Malaska, P. 2013. Tulevaisuustietoisuudesta ja tulevaisuudesta tietämisestä - Tulevaisuus mielenkiinnon kohteena. Teoksessa O. Kuusi., T, Bergman. & H, Salminen. (toim.) *Miten tutkimme tulevaisuuksia?* Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry.
- Mannermaa, M. 1991. Evolutionaarinen tulevaisuudentutkimus. Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuksen seura Ry.

- Mannermaa, M. 2004. Heikoista signaaleista vahva tulevaisuus. Helsinki: WSOY.
- Martikainen, T. & Moisio, E. 2007. Monimuotoisuuden haaste suomalaiselle työelämälle. Työelämän tutkimus 1/2007, 52-56.
- Masini, E. 1993. Why Futures Studies? Lontoo: Grey Seal.
- McGrath, A. 1999. Kristillisen uskon perusteet. Suom. Kantola, S. Helsinki: Kirjapaja.
- Meinander, H. & Varheenmaa, M. 2002. Clothing and textiles for disabled and elderly people. VTT Research Notes 2143. VTT. Saatavilla osoitteesta: <https://www.vtt.fi/inf/pdf/tiedotteet/2002/T2143.pdf> (Haettu 14.11.2018.)
- Moilanen, P. & Räihä, P. 2015. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa R, Valli. & J, Aaltola. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: Bookwell Oy, 52–73.
- Moisio, E. & Martikainen, T. 2006. Kykyjen mosaiikki? Suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä moninaisuudesta työelämässä vuonna 2020. Delfoi-paneelin tuloksia. Monikko –projekti 2006. Katsauksia E 25/2006. Helsinki: Väestöliitto.
- Mor Barak, M. 2005. Managing Diversity. Toward a Globally Inclusive Workplace. New York: Sage Publications USA.
- Muhammed, H. 2011. Yhtä erilaiset: Islam ja suomalainen kulttuuri. Helsinki: Teos.
- Mullen, P.M. 2003. Delphi: myths and reality. Journal of Health Organization and Management Vol 17, No. 1, 37-52.
- Nadler, D. A. & Tushman, M. L. 1990. Beyond the Charismatic Leader: Leadership and Organizational Change. California Management Review Vol 32, No. 2, 77–97.
- Nadler, D.A. & Tushman, M.L. 1995. Types of organisational change: from incremental improvements to discontinuous transformation. San Francisco: Jossey-Bass.
- Nettle, D. 2007. Personality: What makes you the way you are. Oxford: Oxford University Press.
- Nielsen, J. 1993. Usability Engineering. San Diego, New York: Academic Press, Inc
- Niestedt, W., Hänninen., Arstila, A. & Bjärkqvist, S-E. 2016. Ihmisen fysiologia ja anatomia. 18-20 painos. Helsinki: Sanoma Pro.
- Niilekselä, L-M. 2015. Statussymboli vai suojavaate?: Sairaanhoidajien kokemuksia työvaatetuksensa ulkonäöstä. Pro gradu –tutkielma. Lapin yliopisto. Lapin yliopisto: taiteiden tiedekunta.
- Niiniluoto, I. 2002. Alkusanat. Teoksessa M, Kamppinen., O, Kuusi. & S, Söderlund. (toim.) Tulevaisuudentutkimus – perusteet ja sovellukset. Helsinki: Tallprint, 7-11.
- Niiniluoto, I. 2012. Merkitys ja ymmärtäminen. Teoksessa: V, Viljane., H, Siipi. & M, Sintonen. (toim.) Reports from the Department of Philosophy 25. Käyttäytymistieteiden ja filosofian laitos. Turku: Turun yliopistopaino. 159–165.
- Niskanen, S. 2005. Hermeneuttisen psykologian tieteenfilosofinen traditio. Teoksessa: J, Perttula. & T, Latomaa. (toim.) Kokemuksen tutkimus, Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Tampere: Juneves Print.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY.

Paavola, H. & Talib, M.-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paoletti, J. 2015. Sex and Unisex: Fashion, Feminism, and the Sexual Revolution. Indiana: Indiana University Press.

Palola, A. 2015. Työn murros. Teoksessa J. Haikonen. (toim.) Työn murros. Toimihenkilökeskus STTK, pamflettisarja 2015, 6-7. Saatavissa osoitteesta: https://www.sttk.fi/wp-content/uploads/2015/04/STTK_tyon_murros.pdf (Haettu 16.11.2018.)

Pekkala, J. 2005. Käyttäjätutkimus käytännössä. Teoksessa M. De Mooji., T. Kortesmäki., M. Lammi., S. Lautamäki., J. Pekkala. & I. Sinkkonen. (toim.) Kompassina asiakas: Näkemyksiä ja kokemuksia käyttäjälähtöisyydestä. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy

Peltomäki, P. 2014. Kotona asuvan ikäihmisen perheen hyvä vointi. Fenomenologinen tutkimus. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy.

Perttula, J. 1995. Kokemus psykologisena tutkimuskohteena. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Tampere: SUFI.

Perttula, J. 2012. Mikä tekee kokemuksen tutkimisesta fenomenologista? – fenomenologisen ajattelun kehityspolkuja. Teoksessa L. Kiviniemi., K. Koivisto., T. Lomama., M. Merilehto., P. Sandelin. & T. Suorsa. (toim.): Kokemuksen tutkimus III. Teoria, käytäntö, tutkija. Tampere: Juvenes Print.

Perustuslaki 731/1999. Saatavissa osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> (Haettu 22.10.2018.)

Pyöriä, P. 2012. Työhyvinvointi ja organisaation menestys. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Raatikainen, P. 2005. Ihmistieteet – tiedettä vai tulkintaa. Teoksessa A. Meurman-Solin & I. Pyysiäinen (toim.) Ihmistieteet tänään. Helsinki: Gaudeamus, 39-61.

Ramsey, B.S. 2002. Constructing Cosmopolitan identity: education and identity formation in the American school in Vientiane. Akateeminen väitöskirja. Texasin yliopisto. Texas: University of Texas.

Rauramo, P. (toim.) 2016. Monimuotoisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työyhteisössä. Työturvallisuuskeskuksen julkaisu. Helsinki: Paintek Pihlajamäki Oy.

Rautkylä-Willey, R. & Valtakari, M. 2001. Kolmen avainklusterin tulevaisuudenkuvat ja osaamistarpeet. Teoksessa: H. Hernesniemi., P. Kymäläinen., P. Mäkelä., O. Rantala., R. Rautkylä- Willey. & M. Valtakari. (toim.) Suomen avainklusterit ja niiden tulevaisuus. Tuotanto, työllisyys ja osaaminen. ESR-julkaisut. Helsinki: Edita, 77 - 120.

Redström, J. 2006. Toward user Design? On the Shift Object to User as the Subject of Design. Design Studies. Vol 27, No 2, 123-139.

Reunanen, J. 2011. Idea taiteessa ja tuotekehityksessä. Aalto-yliopiston julkaisusarja. Helsinki: Aalto yliopisto.

Rotinen, R-L. 2010. Työyhteisöjen moninaisuusosaaminen. Teoksessa: L. Eitakari. (Toim.) 2010. Monimuotoistuva työelämä – Työyhteisöjen monimuotoistumisprosessi TyöMMe – hankkeen kokemusten perusteella. Helsinki: Diakonia -ammattikorkeakoulu, 11-21.

Rubin, A. 2002. Tulevaisuudentutkimuksen käsitteitä. Teoksessa M. Kauppinen, O. Kuusi & S. Söderlund. (toim.) Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Suomen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia. 896. Helsinki: Kirjakauppa/Tallprint. 889 – 908.

Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (toim.) 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino.

- Savileppä, A. 2005. Johda monimuotoisuutta, Investoi tulevaisuuteen. Helsinki: Diversa consulting Oy.
- Siltaoja, M. & Vartiainen, T. 2010. Monimuotoisuuden johtamisen ristiriitaisuus – diskurssianalyysi suomalaisesta mediatekstistä. *Hallinnon Tutkimus* 29, No. 1, 259-279.
- Sinkkonen, I., Parkkinen, J., Kuoppala, H. & Vastamäki, R. 2006. Käytettävyyden psykologia. Helsinki: Edita.
- Sintonen, T. 2008. Diversiteetti ja naratiivisuus. Tutkielma diskursiivisesta organisaatiotodellisuudesta. *Jyväskylän Studies in Business and Economics* 64. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Sippola, A. 2007. Essays on Human Resource Management. Perspectives on Diversity Management. Vaasa: University of Vaasa, Juvenes Print.
- Smith, I. 2005. Achieving readiness for organisational change. *Library Management* Vol 26, No. 6, 408–412.
- Sotara, M. 2004. Muutoksen viides ulottuvuus: Evolutionaarinen tutkimusote ja yhteisevoluutio aluekehityksen tutkimuksessa. Saatavissa osoitteesta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201311201615> (Haettu 17.9.2018.)
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2011. Työvoimatutkimus. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa osoitteesta: http://www.stat.fi/til/tyti/2011/tyti_2011_2012-01-26_tie_001_fi.html (Haettu 14.12.2018.)
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2015a. Työvoimatutkimus. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa osoitteesta: <http://www.stat.fi/til/tyti/index.html> (Haettu 15.2.2018.)
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2015b. Väestörakenne 2015. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa osoitteesta: http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2015/vaerak_2015_2016-04-01_fi.pdf (Haettu 16.2.2018)
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2015c. Väestöennuste 2015-2065. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa osoitteesta: http://www.stat.fi/til/vaenn/2015/vaenn_2015_2015-10-30_fi.pdf (Haettu 18.2.2017.)
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2018. Väestöennuste 2018-2017. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa osoitteesta: http://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tie_001_fi.html (Haettu 17.12.2018.)
- Sydänmaanlakka, P. 2009. Jatkuva uudistuminen – Luovuuden ja innovatiivisuuden johtaminen. Hämeenlinna: Karisto.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisestutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Särkiköski-Pursiainen, H. 2001. Bisnespukeutuminen. Helsinki: Edita.
- Tabell, R. 2005. Asiantuntijuus työvaatetusallalla. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Tahvanainen, A-J. & Pajarinen, M. 2014. Älykankaita ja kukkamekkoja. Suomalainen tekstiiliteollisuus globalisaation ristiaallokossa. Helsinki: Taloustieto Oy (ETLA B265).
- Tanhua, I., Mustakallio, S., Karvinen, M., Huuska, M. & Aaltonen, M. 2015. Tietopaketti sukupuolen moninaisuuden huomioimisesta oppilaitoksille, työpaikoille, viranomaisille. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Tienari, J. & Meriläinen, S. 2012. Johtaminen ja organisointi globaalissa taloudessa. Helsinki: Sanoma Pro.

Timonen, L. 2015. Moninaisuus – Hyvän työyhteisön ominaisuus. Teoksessa: L. Timonen., J. Mäkelä. & A-R, Raivio. (toim.). Moninaisuus on hyvän työyhteisön ominaisuus. Jyväskylän ammattikoulun julkaisuja 213. Jyväskylä: Juvenes Print, 15-22.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-3. Painos. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi, Gummerus Kirjapaino Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). 2009a. Monimuotoisuus – yksilön, yrityksen ja yhteiskunnan etu. Helsinki: Edita Prima Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). 2009b. Monimuotoisuus-työelämän mahdollisuus. Opas yhdenvertaisuuden edistämiseen ja syrjinnän torjumiseen työpaikoilla. Helsinki: Edita Prima Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). 2010. Vammoista viis – tärkeintä on osaaminen. Opas työnantajille vammaisen tai osatyökykyisen palkkaamiseksi. Helsinki: Litonet Oy.

Työterveyslaitos (TTL). 2016. Monimuotoisuusbarometri 2016. Fokuksessa monikulttuurisuus ja osaaminen. Saatavissa osoitteesta:
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131381/Monimuotoisuubarometri%202016.pdf?sequence=1> (Haettu 18.10.2018.)

Työturvallisuuslaki 104/1930. Saatavissa osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1930/19300104>. (Haettu 11.3.2019.)

Työturvallisuuslaki 738/2002. Saatavissa osoitteesta:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738> (Haettu 11.3.2019.)

Uotila, M. 1994. Pukeutumisen kuva. Fenomenologis-eksistentiaalinen lähestymistapa pukeutumiskuvien tekemiseen ja tulkintaan. Helsinki: Yliopistopaino.

Uotinen, V. 2005. I'm as Old as I feel. Subjective Age in Finnish Adults. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Ulrich, K. & Eppinger, S. 2004. Product design and development, 3. painos. New York: McGraw-Hill, Inc.

Utriainen, T. 2006. Alaston ja puettu. Ruumiin ja uskonnon ääret. Tampere: Vastapaino.

Utriainen, T. 2009. Alaston ja puettu – ruumiin ja uskonnon ääret. Jyväskylä: Gummerrus.

Vapaavuori M. 1993. Miten tutkimme tulevaisuutta? Helsinki: Painatuskeskus.

Vapaavuori, M. & von Bruun, S. (toim.) 2003. Miten tutkimme tulevaisuutta? 2. painos. Acta Futura Fennica No. 5. Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa J. Metsämuuronen. (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 151–213.

Visti, A. & Härkönen L-K. 2005. Tasa-arvo ja moninaisuustyön ABC. Tykesin julkaisusarjan raportteja 42/2005. Helsinki: Tykes.

Vuori, M. 2008. KäytettävyysoSY:n ja MallinnusOSY:n seminaari Käyttäjän toiminnan mallinnus 10.3.2008. Power Point –esitys, 1-28. Saatavissa osoitteesta:
https://www.mattivuori.net/julkaisuluettelo/liitteet/kayttajien_ja_kayton_kuvaus_2008-03-10_vuori.pdf (Haettu 25.1.2019.)

Wilenius, M. 2014. Luovaan talouteen: Kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran julkaisusarja nro 266. Helsinki: Edita.

World Health Organization (WHO). 2009. World Health Statistics 2009. Saatavissa osoitteesta: http://www.who.int/whosis/whostat/EN_WHS09_Full.pdf?ua=1. (Haettu 2.11.2018.)

World Health Organization (WHO). 2018. World Health Statistics 2018. Saatavissa osoitteesta: http://www.who.int/gho/publications/world_health_statistics/2018/EN_WHS2018_Part1.pdf?ua=1 (Haettu 2.11.2018.)

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Saatavissa osoitteesta: <https://www.finlex.fi/laki/alkup/2014/20141325> (Haettu 22.10.2018.)

Kansilehti ja välilehtien grafiikat: Antti Kyllönen (2019)

The image features a minimalist design on a white background. A dense field of thin, black, wavy lines flows vertically across the entire frame, creating a textured, liquid-like effect. In the center, a solid dark gray horizontal rectangle serves as a focal point. The word "LITTEET" is centered within this rectangle in a white, all-caps, serif typeface.

LITTEET

LIITE 1. Ensimmäisen kyselylomakkeen saatekirje

Saatekirje

SIVU 1/1

Hei!

KYSELY 3.10.2018

Opiskelen Lapin yliopistossa tekstiili- ja vaatetusalan koulutusohjelmassa vaatetussuunnittelua ja teen pro gradu –tutkielmaani aiheesta ”**MONIMUOTOINEN TYÖVAATETUS –Työvaatesuunnittelun muutos ja monimuotoisen työelämän huomioiminen tulevaisuuden työvaatteiden tuotekehityksessä käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien avulla**”. Tutkimus käsittelee työelämän muutoksen mahdollisia vaikutuksia tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun sekä työvaatesuunnittelijoiden mahdollisuuksia vastata näiden muutosten mahdollisesti aiheuttamiin uudenlaisiin suunnitteluhaasteisiin. Tutkimus pyrkii tuomaan esiin työvaatesuunnittelijoina työskentelevien vaatetusalan asiantuntijoiden näkemyksiä ja kokemuksia työvaatesuunnittelun nykytilasta sekä tulevaisuuden visioista.

Toivotan sinut tervetulleeksi mukaan asiantuntijapaneeliin, joka koostuu työvaatteiden suunnitteluun työssään erikoistuneista vaatetussuunnittelijoista. Paneelissa on sinun lisäksi yhteensä viisi asiantuntijaa, joiden henkilöllisyyden vain tutkija tietää. Tutkimus sisältää kolme vastauskierrosta. Kaikki kyselykierrokset toteutetaan sähköisen lomakekyselyn avulla, jonka kysymyksiin asiantuntijat vastaavat. Panelistit ovat yhteydessä vain tutkijan kanssa. Panelistien on kuitenkin mahdollisuus täydentää omia ajatuksiaan ja kommentoida toisten panelistien ajatuksia toisen ja kolmannen kyselykierroksen yhteydessä, jolloin panelistit näkevät tutkijan muodostaman yhteenvedon edellisen kierroksen keskeisistä tuloksista. Jokaisella kierroksella lomake edellyttää paneutumista ja toivon, että varaat vastaamiseen reilusti aikaa.

Tässä on henkilökohtainen kyselylinkkisi ensimmäisen kierroksen kyselyyn: <https://www.webpolsurveys.com/S/4CEAFK4C96B40034B.par>. Vastausaikaa tähän kyselyyn on 13.10.2018 asti. Kaikki vastaukset ovat luottamuksellisia ja vastaajat pysyvät tutkimuksessa anonyymeinä. Näin ollen voit vapaasti esittää arvioita työvaatesuunnittelun tulevaisuudesta sekä antaa ideoinnissa mielikuvituksellesi vallan. Seuraavaa kyselykierrosta varten saat jälleen uuden linkin sähköpostiisi.

Vastaan mielelleni kaikkiin tutkimuksen aikana herääviin kysymyksiin. Voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse osoitteeseen klaxstro@ulapland.fi tai puhelimitse XXXXXXXXXX / Karoliina.

Mikäli olet kiinnostunut tutkimuksen tutkimustuloksista, mainitse siitä sähköpostitse. Lähetän työn silloin sinulle sähköpostitse tutkimuksen valmistuttua.

Ystävällisin terveisin
Karoliina Laxström
Lapin yliopisto
Vaatetussuunnittelun ko.
klaxstro@ulapland.fi
puh: XXXXXXXXXX

LIITE 2. Kyselylomake / kierros 1

OHJE KYSELYYN VASTAAMISEEN

Hei asiantuntija! Tervetuloa vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskyselyyn, jonka teema on työvaatesuunnittelun muutos ja tulevaisuus! Kysely jakautuu A ja B osaan ja siinä on yhteensä yhdeksän kysymystä, joiden tavoitteena on kartoittaa, miten työelämän muutokset muuttavat työvaatesuunnittelua ja vaikuttavat tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen työvaatesuunnittelijoiden näkökulmasta. Vastaathan jokaiseen kysymykseen huolellisesti! Kun kysely on valmis, paina lomakkeen lopussa olevaa lähetä-painiketta. Mikäli haluat vastata useammassa osassa, paina välillä tallenna vastaukset –painiketta. Tällöin seuraavan kerran sisään kirjautuessasi aikaisemmin kirjoittamasi vastaukset säilyvät vastauskentissä.

Kysely on täysin anonymi ja vastaukset käsitellään luottamuksella. Mikäli sinulla on kysyttävää tai ongelmia lomakkeeseen vastaamisessa olethan yhteydessä sähköpostitse osoitteeseen klaxstro@ulapland.fi

Kiitos vastauksistasi!

OSA A

Seuraavat viisi kysymystä käsittelevät työvaatesuunnittelijan työtä ja tähän asti koettujen muutosten vaikutuksia työtehtäviin ja työvaatteiden suunnitteluun. Pohdi siis vastauksissa nykyistä työtäsi ja työurasi aikana kohtaamiasi muutoksia!

1. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt työvaatesuunnittelijana?

vuotta

2. Millaisia työtehtäviä työhösi kuuluu?

3. Ovatko työtehtäväsi jotenkin muuttuneet sinä aikana, kun olet työskennellyt työvaatesuunnittelijana? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

4. Koetko, että jo tähänastinen työelämän muutos ja työntekijöiden monimuotoistuminen on vaikuttanut työvaatteiden suunnitteluun sinä aikana kun olet työskennellyt työvaatesuunnittelijana? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

5. Ovatko työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeet kokemuksesi mukaan muuttuneet sinä aikana kun olet työskennellyt työvaatesuunnittelijana? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

OSA B

Seuraavat nekjä kysymystä käsittelevät työelämän muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen vaikutuksista tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen. Kysymyksiin vastatessasi voit irtautua nykyisyydestä ja ajatella rohkeasti tulevaisuutta! Käytä kysymyksiin vastaamiseen riittävästi aikaa ja pohdi jo olemassa olevien esioletustesi lisäksi kysymyksiä täysin uusista näkökulmista.

6. Uskotko, että työtehtäväsi tulevat muuttumaan tulevaisuudessa? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

7. Uskotko, että työelämän muutokset ja työntekijöiden monimuotoistuminen vaikuttavat tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

8. Uskotko, että työelämän muutokset ja työntekijöiden monimuotoistuminen vaikuttavat työntekijöiden työvaatarpeisiin tulevaisuudessa? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

9. Kuvaille lyhyesti, miten uskot työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeiden kehittyvän seuraavan viiden vuoden aikana? Entä kymmenen, kahdenkymmenen tai neljäkymmenen vuoden aikana? Perustele vastauksesi.

LIITE 3. Kyselylomake / kierros 2

OHJE KYSELYYN VASTAAMISEEN

Hei asiantuntija! Tervetuloa vastaamaan toiseen tutkimuskyselyyn, jonka teema on käyttäjätieto ja käyttäjälähtöiset muotoilumenetelmät. Kyselyssä on yhteensä seitsemän kysymystä, joiden tavoitteena on kartoittaa, miten työvaatesuunnittelijoiden tulisi huomioida työelämän muutokset käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä osana työvaatteiden tuotekehitystä vastataksaan tulevaisuuden monimuotoisen työelämän tarpeisiin. Vastaathan jokaiseen kysymykseen huolellisesti! Kun kysely on valmis, paina lomakkeen lopussa olevaa lähetä-painiketta. Mikäli haluat vastata useammassa osassa, paina välillä tallenna vastaukset –painiketta. Tällöin seuraavan kerran sisään kirjautuessasi aikaisemmin kirjoittamasi vastaukset säilyvät vastauskentissä.

Kysely on täysin anonyymi ja vastaukset käsitellään luottamuksella. Mikäli sinulla on kysyttävää tai ongelmia lomakkeeseen vastaamisessa olethan yhteydessä sähköpostitse osoitteeseen klaxstro@ulapland.fi

Kiitos vastauksistasi!

Pohdi seuraavia kysymyksiä

1. Millä tavoin keräät työssäsi käyttäjätietoa?

2. Koetko, että tarve käyttäjätiedon keräämiseen on muuttunut sinä aikana kun olet työskennellyt työvaatesuunnittelijana? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

3. Uskotko, että sinun täytyy muuttaa käyttäjätiedon keräämiseen soveltamiasi menetelmiä tulevaisuudessa? Koetko, että voit hyödyntää sinulla jo olemassa olevaa tietoa tulevaisuuden suunnitteluhaasteissa? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

4. Millaiseksi koet käyttäjätiedon merkityksen työvaatesuunnittelussa? Uskotko, että käyttäjätiedon keräämisen ja hyödyntämisen merkitys korostuu tulevaisuuden työvaatesuunnittelussa? Perustele vastauksesi.

5. Miten työvaatesuunnittelijoiden tulisi kokemuksesi mukaan huomioida työelämän muutokset ja työntekijöiden monimuotoistuminen käyttäjätiedon keräämisessä tulevaisuudessa? Perustele vastauksesi.

6. Miten työvaatesuunnittelijoiden tulisi kokemuksesi mukaan huomioida työelämän muutokset ja työntekijöiden monimuotoistuminen käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä tulevaisuudessa? Perustele vastauksesi.

7. Millaista uutta tietoa työelämästä ja työvaatteiden käyttäjistä tai uudenlaisia taitoja uskot työvaatesuunnittelijoiden tulevaisuudessa tarvitsevan vastataksaan tulevaisuuden työvaatesuunnittelun haasteisiin? Perustele vastauksesi.

LIITE 4. Essee / kierros 3

OHJE KYSELYYN VASTAAMISEEN

Hei asiantuntija! Tervetuloa vastaamaan viimeiseen tutkimuskyselyyn, jonka teema on tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet. Tällä kierroksella toivon sinun pohtivan esseemuotoisesti työvaatesuunnittelun tulevaisuutta ja monimuotoisia työvaatteita käsitteleviä kysymyksiä. Esseen ei tarvitse olla pitkä ja siinä voi tuoda esiin myös muita tutkimusaiheeseen liittyviä näkökulmia. Kirjoita vastauksesi alla olevaan kenttään ja paina lopuksi lähetä-painiketta. Mikäli haluat kirjoittaa vastauksesi useammassa otteessa, paina väliillä tallenna vastaukset –painiketta. Tällöin seuraavan kerran sisään kirjautuessasi aikaisemmin kirjoittamasi vastaukset säilyvät vastauskentässä.

Kysely on täysin anonymi ja vastaukset käsitellään luottamuksella. Mikäli sinulla on kysyttävää tai ongelmia lomakkeeseen vastaamisessa olethan yhteydessä sähköpostitse osoitteeseen klaxstro@ulapland.fi

Kiitos vastauksistasi!

POHDI ESSEESSÄ SEURAAVIA KYSYMYKSIÄ

1. Millaista on tulevaisuuden työvaatesuunnittelu ja tuotekehitys?
2. Millaisia ovat tulevaisuuden monimuotoiset työvaatteet?

Tarvittaessa voit hyödyntää vastaamisen apuna myös seuraavia kysymyksiä:

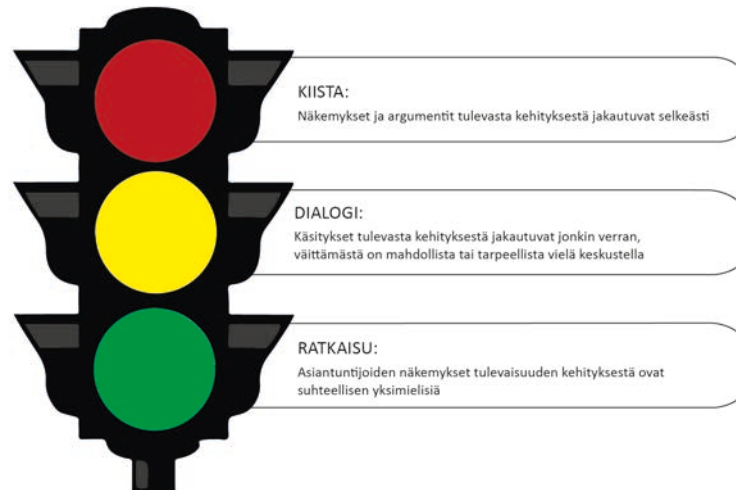
1. Millaisiin haasteisiin työvaatesuunnittelijan tulee tulevaisuudessa varautua?
2. Millaista uudenlaista osaamista työvaatesuunnittelija tulevaisuudessa tarvitsee?
3. Millaisia yhteistyökumppaneita työvaatesuunnittelijat tarvitsevat tulevaisuudessa?
4. Mikä on työvaatesuunnittelun merkitys tulevaisuuden työelämän kannalta?
5. Miten kehittäisit työvaatesuunnittelua tulevaisuudessa?
6. Miten monimuotoisuus näkyy tulevaisuuden työvaatteissa?

LIITE 5. Yhteenveto ensimmäisen kyselykierroksen tuloksista

YHTEENVETO ENSIMMÄISEN KYSELYKIERROKSEN TULOKSISTA

Tervetuloa kommentoimaan ensimmäisen kyselykierroksen tuloksia! Alla näet tiiviin yhteenvedon ensimmäisen kyselykierroksen vastauksista, jotka liittyvät kokemuksiinne ja näkemyksiinne työvaatesuunnittelun muutoksesta ja tulevaisuudesta. Liikennevalon väri kertoo, kuinka yksimielisiä olitte kysymyksen sisällöstä.

Yhteenvedon jälkeen lopussa on vapaa kommenttikenttä, jonne on mahdollista kirjoittaa yhteenvedosta syntyneitä ajatuksia. Kiitos ajastasi!

OSA A:

1. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt työvaatesuunnittelijana?

- Kaikki tutkimukseen osallistuneet työvaate-suunnittelijat ovat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina vähintään viisi vuotta ja enintään yksitoista vuotta.

2. Millaisia työtehtäviä työhösi kuuluu?

- Vastausten perusteella työvaatesuunnittelijoiden keskeisimmät työtehtävät liittyvät työvaatteiden suunnitteluun, tuotekehitykseen ja työvaatteiden tuotantoon.
- Suunnittelijoiden mainitsemia käytännön työtehtäviä olivat muun muassa asiakastapaamiset ja palaverit, inspiraation etsiminen, alkuideointi ja luonnostelu, trendien seuraaminen, luonnosten jatkokehittäminen, luonnosten esittely ja kommentointi, suunnitelmien täsmäntäminen, visuaalinen muun muassa väriin liittyvä suunnittelu, materiaaleihin perustuva suunnittelu, teknisten piirrosten tekeminen ja esittelykuvien laatiminen. Lisäksi kaksi asiantuntijoista mainitsi käytännön työtehtävinä visuaalisten 3D-mallinnusten tekemisen sekä myyntimateriaalien koostamisen visuaalisesta materiaalista.
- Kaikki asiantuntijat kertoivat työtehtävien vaihtelevan jonkin verran päivittäin siten, että työhön sisältyy välillä myös muita avustavia työtehtäviä muissa työvaateen kokonaisvaltaisen suunnittelu- ja tuotantoprosessin vaiheissa. Lisäksi työhön koettiin kuuluvan paljon niin sanottua näkymätöntä metatyötä, kuten erilaisten koneiden ja laitteiden käyttämistä, työn lomassa hoidettavaa viestintää ja työajan ulkopuolella tapahtuvaa alan kehitykseen ja trendien seuraamiseen liittyvää työtä. Ainoastaan yksi suunnittelijoista mainitsi erillisenä käytännön työtehtävänä käyttäjätutkimusten laatimisen ja käyttäjätiedon keräämisen.
- Asiantuntijoiden vastausten perusteella työvaatesuunnittelijoiden työ sisältää laajaa yhteistyötä muiden asiantuntijoiden kanssa ja tapahtuu usein monialaisena yhteistyönä prosessin eri vastuhenkilöiden kanssa.

3. Ovatko työtehtäväsi jotenkin muuttuneet sinä aikana, kun olet työskennellyt työvaatesuunnittelijana? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

- Tutkimukseen osallistuneet työvaatesuunnittelijat olivat selkeästi huomanneet työelämän murroksen megatrendin vaikutuksen työvaatesuunnittelussa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat kokivat, että heidän työnsä on muuttunut vähintään jonkin verran sinä aikana kun he ovat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina.
- Muutoksia koettiin tapahtuneen erityisesti suunnittelun teknisessä toteuttamisessa, suunnitteluprosessissa sekä tarvittavassa osaamisessa. Vaikka asiantuntijoiden työurat olivat keskenään jonkin verran eri pituisia, kaikki asiantuntijat olivat kokemuksensa mukaan kuitenkin ehtineet kohdata vähintään yhden merkittävän muutoksen työtehtävissään työskentelyaikanaan.
- Merkittävimpana muutoksena kaksi kuudesta asiantuntijasta mainitsi suunnitteluteknologian kehityksestä aiheutuneet muutokset. Kolme kuudesta asiantuntijasta koki, että heidän työuransa aikana työvaatesuunnittelijan työn osaamistarpeet olivat muuttuneet siten, että suunnittelutyön ja tuotekehitysprosessin onnistunut toteuttaminen vaatii nykyisin entistä laajempialaista suunnitteluprosessin hallintaan. Neljä kuudesta asiantuntijasta koki myös, että työn nopeutumisen seurauksena heidän työvaatesuunnittelijan uransa alkuun verrattuna nykypäivänä suunnittelun inspiraation etsimiseen on aikaisempaa vähemmän aikaa, jolloin suunnittelijan täytyy entistä paremmin kyetä hyödyntämään koko uransa varrella keräämiään ideoita ja sovellettava niitä ideoita uusissa yhteyksissä.
- Yhden asiantuntijan mukaan hänen työssäoloaikanaan suurin työtehtävien muutos on liittynyt suunnittelutyön lähtökohtiin. Hänen mukaansa itse suunnittelutyö on pysynyt muutoin samankaltaisena, mutta aikaisemmasta poiketen nykypäivänä suunnittelutyötä määrittää kaiken aikaa aikaisempaa enemmän muun muassa ekologisuuksien, kestävässä kehityksessä ja vastuullisuuteen liittyvät kysymykset.

4. Koetko, että jo tähänastinen työelämän muutos ja työntekijöiden monimuotoistuminen on vaikuttanut työvaatteiden suunnitteluun sinä aikana kun olet työskennellyt työvaatesuunnittelijana? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

- Kaikki asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että työelämän muutos ja työntekijöiden monimuotoistuminen ovat vaikuttaneet työvaatteiden suunnittelutyöhön vähintäänkin jonkin verran jo sinä aikana, kun he ovat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina.
- Erityisesti työelämän muutoksen näkökulmasta koettiin, että uusien koneiden ja laitteiden myötä tapahtunut työntekijöiden työprosessien kehittyminen ja globaaleja maailman trendejä seuraavat muutokset työyhteisöissä ovat jo tähän mennessä osoittaneet olevansa suuria työvaatesuunnittelua muuttaneita ilmiöitä.
- Työelämän muutoksen näkökulmasta kaksi kuudesta asiantuntijasta piti merkittävimpana tähän asti työvaatteiden suunnittelutyöhön vaikuttaneena tekijänä koneiden ja laitteiden kehittymistä. Kolme kuudesta asiantuntijasta mainitsi merkittävänä työvaatteiden suunnitteluun jo tähän mennessä vaikuttaneena työelämän muutoksena globaaleista muutoksista seuranneita muutoksia työyhteisöissä.
- Yksi asiantuntijoista koki, että yritysten tilaustyönä suunniteltavien työvaatemallistojen suunnittelutyö on muuttunut entistä haastavammaksi yritysten kansainvälistymisen ja toimipisteiden sirpaloitumisen myötä.
- Myös yritysten imagojen ja arvojen ymmärtäminen vaatii suunnittelijalta aikaisempaa laajempaa ymmärrystä esimerkiksi asiakasyrityksen organisaation rakenteesta.
- Yksi kuudesta asiantuntijasta koki, että työelämän muutokset ovat jo tähän mennessä olleet niin merkittäviä, että perinteinen työvaatteiden suunnittelutyö ei ole pysynyt muutosten tasalla. Merkittävä työvaatteiden suunnittelutyötä muuttanut asia onkin liittynyt suunnittelussa tarvittavan työtehtäviä koskevan tiedon hankkimiseen, päivittämiseen ja soveltamiseen.

5. Ovatko työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeet kokemuksesi mukaan muuttuneet sinä aikana kun olet työskennellyt työvaatesuunnittelijana? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

- Kaikki asiantuntijat olivat huomanneet vähintään jonkinlaisia muutoksia työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeissa sinä aikana kun he olivat työskennelleet työvaatesuunnittelijoina.
- Työntekijöiden monimuotoistumisen näkökulmasta merkittäviksi jo tähän mennessä työvaatteiden suunnitteluun vaikuttaneiksi ilmiöiksi asiantuntijat mainitsivat erityisesti ikääntyneiden työntekijöiden jo nyt jonkin verran kasvaneen määrän työmarkkinoilla, monikulttuuristen ja ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden lisääntymisen sekä toisaalta kasvaneen ymmärryksen sukupuolten moninaisuudesta.
- Jo tähän mennessä työvaatteiden suunnitteluun vaikuttaneina käyttäjien tarpeiden muutoksena kaikki asiantuntijat mainitsivatkin vastauksissaan sukupuolineutraalien työvaatteiden suunnittelun sekä unisex-mitoituksen että visuaalisen muodon näkökulmista.
- Lisäksi koettiin, että vaatetuksessa materiaaleilla, väreillä ja muodoilla ilmenettävät käsitteet feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta ovat sekoittuneet ja muuttuneet, minkä seurauksena vaatteilla ilmaistavaa sukupuolisuutta on jo tänä päivänä aikaisempaa vaikeampaa hahmottaa.
- Sukupuolten moninaisuuden lisäksi myös monikulttuuristen työntekijöiden erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvaneen määrän koettiin synnyttäneen uudenlaisia tarpeita työvaateyritysten suunnitteleville työvaatteille. Vastauksissaan kolme kuudesta asiantuntijasta ilmaisi myös uskovansa, että tulevaisuudessa monikulttuurisuuteen liittyvien ilmiöiden vaikutus työvaatteiden suunnitteluun tulee kasvamaan merkittävästi ja monikulttuurisuuden huomioiminen tulee olemaan merkittävä tulevaisuuden suunnitteluhaaste.
- Yksi asiantuntijoista koki, että yleisen työn muutoksen ja teknologisen kehityksen myötä erityisesti viimeisen kuuden vuoden aikana on täytynyt huomioida aikaisempaa enemmän työssä tarvittavien laitteiden käyttöä ja kantamista työasun mukana.

OSA B:

6. Uskotko, että työtehtäväsi tulevat muuttumaan tulevaisuudessa? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

- Työtehtävien tulevaisuuden muutos jakoi asiantuntijoiden mielipiteitä aikaisempien kysymysten vastauksiin verrattuna enemmän. Kaksi kuudesta asiantuntijasta uskoi, että suunnittelutyö muuttuu tulevaisuudessa entistä hektisemmäksi, jolloin suunnittelijoilta vaaditaan tulevaisuudessa entistä nopeampaa kykyä suunnitteluprosessin hahmottamiseen ja toteuttamiseen. Työn nopeutumiseen uskonet asiantuntijat eivät kuitenkaan uskoneet, että työvaatteita tuotettaisiin tulevaisuudessa aikaisempaa nopeammalla tahdilla vaan viittasivat hektisyyden lisääntymisellä erityisesti suunnitteluun liittyvän taustatyön määrän lisääntymiseen. Asiantuntijat uskoivatkin että suunnittelu taustalla oleva kaikenlainen tietomäärä tulee tulevaisuudessa lisääntymään, jolloin myös sen prosessoimiseen ja visuaaliseksi tuotteeksi muuttamiseen kuluu aikaisempaa enemmän aikaa.
- Kolme kuudesta asiantuntijasta puolestaan uskoi, että tulevaisuudessa suunnittelun prosessit tulevat hidastumaan merkittävästi ja työvaatteiden suunnittelussa panostetaan kustannustehokkaan tuotantotahdin sijasta entistä enemmän kestävä kehityksen huomioimiseen ja suunnitteluprosesseihin, joissa työvaatteita suunnitellaan ainoastaan tarvelähtöisesti. He uskoivatkin, että tulevaisuudessa työvaatteiden suunnitteluprosesseihin tullaan varaamaan merkittävästi aikaisempaa enemmän aikaa ja sen myötä suunnitteluprosessissa on mahdollista käyttää aikaisempaa enemmän resursseja työvaatteiden toimivuuden ja yksityiskohtien kehittämiseen. Prosessien hidastumisen myötä asiantuntijat uskoivat myös heille jäävän tulevaisuudessa työn ohella entistä enemmän aikaa oman ammattitaitonsa kehittämiseen muun muassa opettelemalla uudenlaisia ohjelmistoja tai luonnostelussa haastamalla itseään uudenlaisten muotojen kokeilemiseen.
- Lisäksi neljä kuudesta asiantuntijasta uskoi, että työvaatesuunnittelijoiden työ tulee tulevaisuudessa olemaan entistä enemmän digitaalisessa muodossa tapahtuvia prosesseja, joiden avulla kehitettävät työvaatteet suunnitellaan aikaisempaa yksityiskohtaisemmin.

7. Uskotko, että työelämän muutokset ja työntekijöiden monimuotoistuminen vaikuttavat tulevaisuuden työvaatesuunnitteluun? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

- Kaikki asiantuntijat olivat vastauksissaan yksimielisiä siitä, että työelämän muutokset tulevat vaikuttamaan merkittävästi tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen.
- Merkittävimpänä tulevaisuuden työvaatteiden käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen vaikuttavana asiana kaksi kuudesta asiantuntijasta piti koneiden ja laitteiden kehittymistä.
- Viisi kuudesta asiantuntijasta koki, että tulevaisuudessa erityisesti robotiikan ja automaation kehittyminen tulee vaikuttamaan kaikkein voimakkaimmin työn tekemisen tapoihin. Asiantuntijat uskoivatkin tulevaisuudessa tapahtuvan useita nopeita ja koko työn tekemistä mullistavia teknologisia harppauksia, joita yritykset omaksuvat käyttöönsä aikaisempaa nopeammin.
- Kaksi asiantuntijasta uskoi vastauksessaan, että globaali työelämän muuttuminen tulee tulevaisuudessa muuttamaan merkittävästi työn tekemisen tapoja. Erityisesti asiantuntijat uskoivat, että työpaikoilla kiinteästi tehtävä työ vähenee ja tulevaisuudessa monia työtehtäviä voidaan hoitaa myös kotoa käsin tai jaetuissa toimistoissa, joissa useiden eri yritysten työntekijät työskentelevät yhdessä. Toisaalta he uskoivat myös, että työn irtautuminen työpaikoilta joiltakin osin myös vähentää työvaatteiden tarvetta ja toisaalta mahdollistaa potentiaalisesti entistä yksilöllisempien ratkaisujen kehittämisen.
- Kaikki asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että työn globaali murros, teknologinen kehittyminen ja myös yhteiskunnan kehittyminen tulevat tulevaisuudessa muuttamaan merkittävästi nykyistä käsitystämme ammateista.

8. Uskotko, että työelämän muutokset ja työntekijöiden monimuotoistuminen vaikuttavat työntekijöiden työvaatarpeisiin tulevaisuudessa? Millä tavalla? Perustele vastauksesi.

- Kaikki asiantuntijat kokivat että työelämän yleisen muutoksen ja työntekijöiden monimuotoistumisen myötä työvaatteisiin tulevaisuudessa kohdistuvat käyttäjälähtöiset tarpeet tulevat muuttumaan.
- Neljä kuudesta asiantuntijasta uskoi, että tulevaisuudessa työvaatteiden käyttäjät ymmärretään nykypäivään verrattuna kaiken aikaa entistä monimuotoisempina psyko-fyysisi-sosiaalisina kokonaisuuksina. Erityisesti asiantuntijat uskoivat että esimerkiksi ymmärryksen lisääntyminen ihmisten yksilöllisestä sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin kokemuksesta tulee tulevaisuudessa olemaan merkittävä työvaatteiden suunnittelussa huomioitava asia.
- Asiantuntijoiden yhteinen kaikkien vastauksista välittynyt kokemus oli, että tulevaisuudessa työvaatesuunnittelijoilta vaaditaan täysin uudenlaista kykyä ymmärtää työvaatteiden käyttäjiä ja tarkastella työvaatteiden käyttäjiä aikaisempaa monipuolisemmin aivan uudenlaisista lähtökohdista.
- Tulevaisuudessa huomioitavina yksittäisinä ilmiöitä asiantuntijat nostivat esiin työntekijöiden ikääntymisen, ylipainoisen väestön lisääntymisen ja osatyökykyisten työntekijöiden erityistarpeet.
- Neljä kuudesta asiantuntijasta sivusi vastauksissaan teemaa työvaateyrityksissä olevan käyttäjätiedon heikosta vastaavuudesta työntekijöiden todellisiin työvaatetarpeisiin. Erityisesti koettiin että yrityksissä olemassa oleva käyttäjätieto on osittain hyvinkin vanhentunutta eikä siten vastaa työntekijöiden tarpeisiin. Lisäksi koettiin, että työvaatteiden suunnitteluprosessit vaatisivat työntekijöiden muutoksen myötä päivitystä.

9. Kuvaile lyhyesti, miten uskot työvaatteiden käyttäjien työvaatetarpeiden kehittyvän seuraavan viiden vuoden aikana? Entä kymmenen, kahdenkymmenen tai neljäkymmenen vuoden aikana? Perustele vastauksesi.

- Kaikki asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että seuraavan viiden vuoden aikana työvaatesuunnittelun muutokset tulevat olemaan mittakaavaltaan vähittäisiä. Asiantuntijat uskoivatkin, että seuraavan viiden vuoden aikana työvaatteiden nykyisestä ilmeestä ei olla valmiita päästämään irti ja työvaatteet kehittyvät samoja perinteisiä linjoja mukaillen.
- Erityisesti neljä kuudesta asiantuntijasta uskoi, että seuraavan viiden vuoden aikana suurimmat muutokset työvaatteissa tulevat tapahtumaan materiaaleissa sekä ekologisisissa kysymyksissä.
- Vähittäisestä muutosennusteesta huolimatta taustalla kuitenkin koettiin, että seuraavat viisi vuotta ovat suurta murrosta edeltävää aikaa, jonka aikana työvaatteita suunnittelevien yritysten on tehtävä suuria ratkaisuja työvaatesuunnittelun tulevaisuuden suuntausten hahmottamiseksi ja toimintasuunnitelmien laatimiseksi. Asiantuntijat kokivat, että seuraavan viiden vuoden sisään suomalainen yhteiskunta ja koko maailma tulevat kohtaamaan monenlaisia kulminaatiopisteitä muun muassa ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ihmisten eriarvoistumiseen, erilaisten kulttuurien yhteentörmäämiseen sekä hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä.
- Viisi kuudesta asiantuntijasta uskoi, että seuraavan kymmenen vuoden sisällä työvaatteiden suunnittelussa tapahtuu jo aikaisemmissa vastauksissa ennakoitu merkittävä murros. Asiantuntijat kokivat murroksen liittyvän sekä työvaatteiden tyyliin, materiaaleihin, käyttötarkoituksiin kuin myös työvaatemallistojen rakenteisiin. Erityisesti kaksi kuudesta asiantuntijasta tulkitsevat, että nykyisin perinteisinä nähtyjen mallistokokonaisuuksien sijaan seuraavan kymmenen vuoden aikana työvaatteissa on kaiken aikaa entistä enemmän tarjolla erilaisia yksilöllisiä variaatioita ja personoitavissa olevia ratkaisuja eikä työvaatteiden suunnittelu tapahdu enää aikaisempaan tapaan mallistofähöisesti.
- Kiertotalouden näkökulmista asiantuntijat uskoivat, että lyhyiden työsuhteiden lisääntymisen ja keikkatyön runsaan määrän vuoksi seuraavan kymmenen vuoden sisään yrityksillä on entistä useammin tarve työvaatteiden lyhytaikaiselle vuokraamiselle. Kaksi kuudesta asiantuntijasta mainitsikin vastauksissaan uskovansa tulevaisuudessa työvaatteiden myymisen siirtyvän yksilöllisesti tilattujen työvaatemallistojen ohella erilaisiin työvaatelainaamoihin tai muihin lyhytaikaisen työvaatetuksen vuokraamisen mahdollistaviin konsepteihin.
- Työvaatteiden näkökulmasta erityisesti yksi asiantuntijoista koki, että yleisten vaatetusalan prosessien ja trendien vaihtumisen hidastumisen myötä myös työvaatteiden tuotantoprosesseissa siirrytään hitaampaan tuotantoon ja työvaatteita suunnitellaan siten, että niiden käyttöikä on entistä pidempi.
- Yksi kuudesta asiantuntijasta ennusti työvaatetuksen suunnittelun suuren käänteen tapahtuvan vasta seuraavan viidentoista tai kahdenkymmenen vuoden sisällä. Hän kuitenkin ennusti samankaltaisia käännteitä kuin ne asiantuntijat, jotka uskoivat työvaatteiden suunnittelussa tapahtuvan suuren muutoksen ajoittuvan jo kymmenen vuoden päähän.
- Neljä kuudesta asiantuntijasta koki työvaatetuksessa seuraavan neljäkymmenen vuoden aikana tapahtuvien muutosten ennakoimisen vaikeaksi. Asiantuntijoiden mukaan työvaatteiden suunnittelun ympärillä vaikuttavat merkitykset ovatkin nyt niin merkittävässä muutoksessa että neljäkymmenen vuoden päähän etenevä kehitys voi kulkea useita erilaisia polkuja. Kaikki asiantuntijat kuitenkin uskoivat, että työvaatteiden suunnittelu tulee kehittymään tulevaisuudessa ja säilymään ainakin jossakin muodossa edelleen vahvana vaatetusalan suunnittelualueena. Kukaan vastaajista ei pitänytäkään todennäköisenä koko työvaatteita koskevan suunnittelualueen täydellistä uusiutumista tai kokonaisvaltaista häviämistä.
- Merkittäväksi neljäkymmenen vuoden päähän ulottuvaksi skenaarioksi asiantuntijat ennustivat älyvaatetuksen yleistymistä. Vaikka työvaatteissa erilaisia älykkäitä komponentteja hyödynnetään jo nyt jonkin verran, asiantuntijat uskoivat kuitenkin, että laajamittaisesti työvaatetuksessa älyvaatteet tulevat valtaamaan alaa kuitenkin vasta aikaisintaan seuraavan kahdenkymmenen vuoden sisään. Viimeistään neljäkymmenen vuoden kuluttua asiantuntijat uskoivat kuitenkin älyvaatteiden kehityksen olevan jo niin pitkällä, että ne ovat tavallinen osa myös työvaatetuksessa.

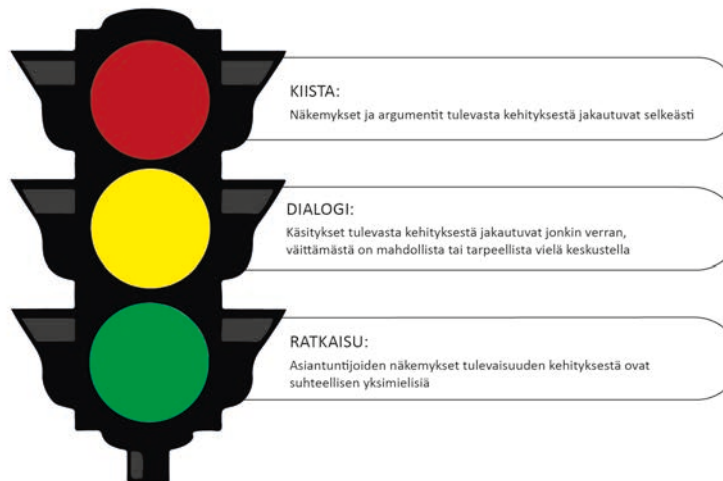
Nyt voit vapaasti kommentoida kierroksen tuloksia! Millaisia ajatuksia yhteenveto herätti? Lisäksi sinulla on mahdollisuus myös muuttaa, täydentää tai korjata näkemyksiäsi ensimmäisen kyselykierroksen teemoihin liittyen.

LIITE 6. Yhteenveto toisen kyselykierroksen tuloksista

YHTEENVETO ENSIMMÄISEN KYSELYKIERROKSEN TULOKSISTA

Tervetuloa kommentoimaan toisen kyselykierroksen tuloksia! Alla näet tiiviin yhteenvedon ensimmäisen kyselykierroksen vastauksista, jotka liittyvät kokemuksiinne ja näkemyksiinne käyttäjätiedosta ja käyttäjälähtöisistä muotoilumenetelmistä. Yhteenveto on jäsennelty edellisestä kierroksesta poiketen kysymyskohtaisen yhteenvedon sijaan merkityskokonaisuuksittain. Liikennevalon väri kertoo, kuinka yksimielisiä olitte merkityskokonaisuuden sisällöstä.

Yhteenvedon jälkeen lopussa on vapaa kommenttikenttä, jonne on mahdollista kirjoittaa yhteenvedosta syntyneitä ajatuksia. Kiitos ajastasi!

Käyttäjätiedon nykytila

- Ensimmäinen aineistosta esiin noussut merkityskokonaisuus oli käyttäjätiedon nykytila.
- Asiantuntijoiden mukaan nykyisin työvaatteiden suunnittelu ja tuotekehitys perustuu sekä yksilöllisissä asiakasprojekteissa että valmistusvaatteiden suunnittelussa pohjimmiltaan usein yksittäisen suunnittelijan tai suunnittelijaryhmän oletuksiin ja ennakkotietoon työvaatteiden käyttäjien tarpeista. Suunnittelijoilla onkin asiantuntijoiden mukaan monipuolisiin ja usein käytännön kokemuksiin perustuvaa asiantuntemusta, josta erilaisten suunnitteluprosessien toteuttamisen myötä on jalostunut uusien työvaatteiden tuotekehityksen kannalta merkittäväksi ja arvokkaaksi tietopohjaksi.
- Suunnittelijoiden oletuksiin ja ennakkotietoihin perustuvan käyttäjätiedon varassa on mahdollista suunnitella hyviä ja toimivia työvaatteita, mikäli suunnittelija riittävästi kokemuksen kautta syntynyttä ennakkotietoa ja hän osaa työssään hyödyntää sitä. Kääntöpuolena asiantuntijat kuitenkin kokivat, että oletuksiin ja subjektiivisesti rakentuneeseen ennakkotietoon liittyy kuitenkin myös useita heikkouksia kuten tiedon heikko ajantasaisuus, subjektiivisuus ja yksittäisiin havaintoihin perustuvat oletukset.
- Asiantuntijoiden mukaan valmisvaatemallistojen suunnittelussa ja tuotekehityksessä suunnittelijoiden tiedon lisäksi käyttäjätietoa kerätään pääsääntöisesti tutustumalla kirjallisuuteen ja ammattialaan liittyvään tutkimustietoon sekä mahdollisuuksien tullen haastattelemalla työvaatteiden käyttäjäkuntaa tai havainnoimalla heidän työskentelyään. Osa asiantuntijoista kertoi keräävänsä käyttäjätietoa paljon erityisesti vapaa-ajallaan osin tiedostamattomina prosesseina.
- Muiden tiedonkeruun menetelmien lisäksi valmisvaatemallistoissa hyödynnetään asiantuntijoiden mukaan yksittäisiä asiakasprojekteja varten kerättyä tietoa. Asiantuntijoiden mukaan yksittäisissä asiakasprojekteissa käyttäjätietoa kerätäänkin yleensä valmistusvaatesuunnittelua enemmän ja tiedon keräämiseen sovelletaan laajempaa kirjoa erilaisia menetelmiä. Yksilöllisten asiakasprojektien yhteydessä suunnittelijat mainitsivatkin käyttäjätiedon keräämisen tapoina muun muassa havainnoimisen, kirjallisuuteen perustuvan tiedonhakemisen ja prototyypin testausten. Kaikkien asiantuntijoiden mukaan yksilöllisissä asiakasprojekteissa tiedon pääsääntöinen kerääminen tapa on kuitenkin työvaatteiden loppukäyttäjille toteutetut haastattelut tai tarpeita kartoittavat lomaketutkimukset. Niiden heikkous on kuitenkin, että haastatteluissa yleensä kohdataan työvaatteiden käyttäjien sijaan heidän esimiehään.

- Yritysten koettiin joissakin tilanteissa olevan haluttomia käyttäjätiedon keräämiseen suunnittelijoiden tarjoamista mahdollisuuksista huolimatta.
- Asiantuntijoiden mukaan käyttäjätietoon liittyvä yleinen haaste on myös sen suhteellisen heikko hyödyntäminen käytännön suunnittelutyössä. Tutkimushetkellä asiantuntijat kokivat, että vaikka joissakin projekteissa käyttäjätietoa on mahdollisuus kerätä monilla tavoilla, sen liittäminen suunnitteluprosessiin on vaikeaa ja käyttäjätutkimuksen kautta saatujen arvokkaiden tulosten hyödyntäminen jää helposti ajatuksen tasolla. Vaikka käyttäjätietoa siis pyritäänkin keräämään suunnittelussa monilla tavoilla, suurin osa suunnitteluratkaisuista tehdään siitä huolimatta kuitenkin ennemmin suunnittelijan näkemyksiin kuin kerättyyn käyttäjätietoon perustuen. Samalla monet erityisesti työvaatteiden yksityiskohtiin liittyvät käytettävyyttä mahdollisesti merkittävästikin parantavat innovaatiot eivät pääse toteutumaan.
- Tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat kokivatkin tähän liittyen käyttäjätiedon haasteeksi erityisesti käyttäjätiedon keräämiseen, säilyttämiseen ja hyödyntämiseen liittyvien mallien puuttumisen. Lisäksi he kokivat, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa ja kokemusta erilaisten käyttäjätutkimusten tekemisestä ja käyttäjätutkimuksessa mahdollisesti hyödynnettävissä olevista menetelmistä.

Käyttäjätiedon merkitykset

- Toinen aineistosta esiin noussut merkityskokonaisuus oli käyttäjätiedon merkitykset.
- Vastauksissaan asiantuntijat antoivat käyttäjätiedolle useita erilaisia merkityksiä. Yhden asiantuntija koki käyttäjätiedon suunnittelun pohjana, toiselle se merkitsi suunnittelun viitekehystä ja kolmannen mukaan käyttäjätieto on hyvän työvaatteen rakennusaine. Lisäksi asiantuntijat määrittivät käyttäjätiedon myös inspiraation lähteeksi, kontekstin luojaksi sekä suunnittelijan asiantuntemusta tukeviksi vastauksiksi. Vastausten perusteella voidaankin todeta, että kaikki asiantuntijat kokivat käyttäjätiedon merkityksen liittyvän jollakin tavalla suunnittelun lähtökohtiin.
- Parhaimmillaan käyttäjätieto koettiin suunnittelun inspiraatioksi, jonka myötä suunnittelijan on mahdollisuus suunnata luovuutensa ja ongelmaratkaisukykyänsä isojen käytettävyyteen liittyvien ongelmien ratkaisemiseen. Heikoimmillaan käyttäjätieto koettiin suunnittelun rajoitteeksi, johon liian tiukasti kiinni jäädessään suunnittelu ei kykene löytämään uusia ja innovatiivisia ratkaisuja.
- Se miten käyttäjälähtöisyyteen suhtauduttiin osana suunnittelua ja tuotekehitysprosesseja koettiin hyvin eri tavoin asiantuntijoiden keskuudessa. Yksi asiantuntijoista nosti vastauksissaan esiin, että hänen mielestään ei ole tarpeellista puhua käyttäjälähtöisestä työvaatesuunnittelusta, sillä lähtökohtaisesti kaikki työvaatesuunnittelu tapahtuu työvaatteiden käytettävyyttä korostavan luonteen vuoksi käyttäjälähtöisesti. Siten työvaatteiden suunnittelua ei voi tehdä käyttäjistä erillään ja ajatus käyttäjien palvelemisesta kulkee suunnittelijan mukana läpi koko suunnitteluprosessin.
- Kolmas asiantuntija koki käyttäjätiedon suunnittelu- ja tuotekehitysprosessia täydentävänä asiana. Hänen mukaansa edellisen asiantuntijan näkemyksistä poiketen työvaatesuunnittelu voi tapahtua kuitenkin myös täysin erillään käyttäjästä. Siten asiantuntija koki, että työvaate on käyttäjälähtöinen vain silloin kun suunnittelija on ajatuksella liittänyt käyttäjätiedon osaksi tuotekehitysprosessia.
- Muut asiantuntijat pohtivat näkökulmiaan kahden edellä esitellyn näkökulman välillä sekä kiinteänä että erillään olevana osana työvaatteiden tuotekehitysprosessia. Lähtökohtaisesti käyttäjätieto koettiin tuotekehitysprosessissa kuitenkin rikkaudeksi ja asiantuntijat painottivat vastauksissaan käyttäjätiedon keräämisen merkitystä. Käyttäjätiedon keräämisen koettiin mahdollistavan sellaisiin kysymyksiin vastauksien saamisen, joita he eivät olisi itse osanneet kysyä tai olettaa. Lisäksi asiantuntijat kokivat työvaatteiden olevan tuotealue, joiden menestyksessä suunnittelu ei välttämättä tulevaisuudessa onnistu ilman menestyksestä käyttäjätutkimusta.
- Tulevaisuudessa asiantuntijat uskoivatkin käyttäjälähtöisyyden ja erilaisten käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien tulevan kaiken aikaa kiinteämmäksi osaksi tuotekehitysprosessia siten että viimeistään tulevaisuudessa niitä ei voi erottaa työvaatesuunnittelusta erilliseksi.
- Muiden näkökumien ohella kaikki tutkimukseen osallistuneet asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että käyttäjälähtöisen suunnittelun ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien avulla on tulevaisuudessa mahdollista kehittää entistä kestävämpiä työvaatteita sekä eettisesti että ekologisesti. Neljä kuudesta asiantuntijasta olikin vastauksissaan erityisesti sitä mieltä, että tulevaisuuden työvaatteiden suunnittelussa ja tuotekehityksessä käyttäjätiedon merkitys on erityisesti mahdollisuus kaikilla tavoilla entistä parempien työvaatteiden suunnitteluun, jotka kestävät aikaa ja käyttöä sekä ovat toimivia, mieluisia ja työhyvinvointia tukevia niin käyttäjien kuin myös heitä työllistävien yritysten näkökulmasta.

Käyttäjätiedon kerääminen

- Kolmas aineistosta muodostunut merkityskokonaisuus oli käyttäjätiedon kerääminen.
- Edellisen kierroksen vastausten perusteella asiantuntijat kokivat vaikeaksi nopean työelämän muutoksen ja työvaatteiden käyttäjien muutoksen seuraamisen. Tämä heijastui myös asiantuntijoiden vastauksiin ja pohdintoihin työelämän muutosten huomioimisesta käyttäjätiedon keräämisessä tulevaisuuden monimuotoisen työelämän asettamiin suunnitteluhaasteisiin vastatakseen.
- Asiantuntijoiden mielipiteet tulevaisuuden käyttäjätiedon keräämisen tavoista vaihtelivat keskenään jonkin verran. Kokonaisuudessaan kaikki asiantuntijat olivat vastauksissaan kuitenkin lähes yksimielisiä siitä, että, tulevaisuuden työvaatesuunnittelussa ja käyttäjätietoon liittyvässä keskustelussa ei ole enää se, minkä vuoksi käyttäjä pitäisi osallistua tuotekehitykseen vaan pikemminkin se, mitkä ovat parhaita tapoja käyttäjän mukaan ottamiseksi tuotekehitysprosessin eri vaiheisiin.
- Vastauksissaan osa asiantuntijoista oli sitä mieltä, että nykyiset käyttäjätiedon keräämisen menetelmät ovat pohjimmiltaan toimivia, mutta niiden soveltamiseen pitäisi luoda selkeitä toimintamalleja. Asiantuntijat kokivatkin, että tulevaisuudessa käyttäjätiedon keräämisessä suunnittelijoiden olisi tärkeää jalkautua entistä enemmän käyttäjien pariin ja hyödyntää nykyisinkin käytössä olevia käyttäjätiedon keräämisen menetelmiä, kuten haastatteluja, kyselyjä, havainnointia ja prototyyppointia entistä monipuolisimmin suorassa yhteistyössä käyttäjien kanssa. Onnistuneen tuotekehitysprosessin takaamiseksi käyttäjien olisi tulevaisuudessa tärkeää osallistua aktiivisesti uusien ratkaisujen määrittämiseen sekä kommentoida suunnittelijoiden ideoita ja antaa niistä palautetta käyttäjän näkökulmasta. Tämän takaamiseksi olisi tärkeää luoda toimivia käyttäjätiedon keräämisen ja käyttäjien osallistamisen prosesseja. Lisäksi

asiantuntijoiden mukaan tulevaisuuden suunnitteluhaasteisiin vastaavan käyttäjätiedon keräämiseksi suunnittelijoiden olisi myös tärkeää päästä lähelle mahdollisimman aitoa käyttäjien toimintaa ja käyttäytymistä työtilanteissa.

- Osa asiantuntijoista puolestaan koki, että nykyiset käyttäjätiedon keräämisen pääsääntöisesti suunnittelijavetoiset menetelmät eivät enää riitä, vaan tulevaisuudessa käyttäjätiedon keräämiseen täytyisi löytää täysin uusia toimintatapoja. Asiantuntijat kokivatkin, että käyttäjätiedon keräämisen ongelmat liittyvät nykyisin erityisesti asetelmaan, jossa käyttäjä on passiivisessa roolissa ja suunnittelijan rooli on yksinään kontrolloida tilannetta sekä yrittää ymmärtää, millaisia tarpeita ja toiveita käyttäjällä on. Asiantuntijoiden mukaan suunnittelijat eivät kuitenkaan enää tulevaisuudessa voi olla yksin vastuussa käyttäjätiedon keräämisestä ja tuotekehityksen suunnista. Lisäksi asiantuntijat kokivat, että nykyisin ongelma on myös siinä, että käyttäjät osallistuvat tuotekehitysprosessiin nykyisin usein prosessin toteutuksen nähdessä liian myöhään ja käyttäjien osallistaminen painottuu vain prosessin loppuvaiheeseen.
- Erityisesti uusiin käyttäjätiedon keräämisen mahdollisuuksiin uskovien asiantuntijoiden mukaan käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjätutkimusten toteuttamisessa tulevaisuudessa suunnittelijoiden olisi tärkeää innostaa käyttäjiä mukaan käyttäjätutkimuksen prosesseihin aikaisempaa laajempien käyttäjätiedon keräämisen mahdollisuuksien luomiseksi. Käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjätutkimusten toteuttamisessa suunnittelijoiden olisikin tärkeää onnistua luomaan käyttäjille kokemus roolistaan prosessin aktiivisina tiedon tuottajina ja kommentoijina sekä parannusehdotusten, mielipiteiden ja innovaatioiden esittäjinä.
- Asiantuntijat erittelivät vastauksissaan myös joitakin tulevaisuuden käyttäjätiedon keräämisen erityispiirteitä, jotka syntyvät erityisesti työelämän muutoksen ja työnteekijöiden monimuotoistumisen seurauksena. Ensimmäiseksi asiantuntijoiden mukaan erityisesti monimuotoisen työelämän tarpeisiin suunniteltavissa työvaateissa on tärkeää ja samalla erittäin haasteellista muistaa, että kaikessa käyttäjätutkimuksessa ja käyttäjätiedon keräämisessä käyttäjät tulisi kohdata yksilöllisinä kokonaisuuksina. Lisäksi pitäisi ymmärtää, että jokaisella käyttäjällä on omat kokemuksensa, persoonansa, oletuksensa ja asenteensa, jotka eivät välttämättä noudata loogisia jatkumia ja jotka vaikuttavat käyttäjän tuottamaan käyttäjätietoon ja käyttökokemuksiin. Yhden käyttäjän perusteella ei siis luotettavasti voi tehdä yleistyksiä muista ja ei ole olemassa yhtään standardikäyttäjää, joka voisi luotettavasti mallintaa edes kaikkia samassa työtehtävässä samalla työpaikalla työskenteleviä käyttäjiä.
- Toiseksi tulevaisuuden käyttäjätiedon keräämisen erityispiirteenä ja samalla haasteena asiantuntijat kokivat tarpeen entistä henkilökohtaisemman käyttäjätiedon keräämiseen sekä sellaisten käyttäjiä kuvaavien erityispiirteiden esiin tuomiseen, jotka koskettavat ihmisten mahdollisesti herkkiä alueita kuten sukupuolta, identiteettiä, kehollisuuden kokemuksia, uskontoa tai kulttuuria. Kolme kuudesta asiantuntijasta kertoikin vastauksissaan ajoittain pelkäävänsä kysyvänsä käyttäjätiedon keräämisen yhteydessä liian henkilökohtaisia kysymyksiä, jotka voivat loukata käyttäjiä.
- Kolmanneksi tulevaisuuden käyttäjätiedon kerääminen erityispiirteeksi asiantuntijat kokivat tarpeen monimenetelmällisyyteen. Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuudessa huolimatta siitä, millaisia menetelmiä käyttäjätiedon keräämisessä sovelletaan käyttäjätiedon keräämisessä olisi tärkeää huomioida, että yksi menetelmä riittää vain harvoin työnteekijöiden monimuotoisuutta kuvaavan tiedon esiin tuomiseen. Suunnittelijoilla olisikin tärkeää olla käsitys erilaisten tiedon keräämisen tapojen mahdollisuuksista erilaisen tiedon esiintuojana sekä menetelmien käyttöön liittyvistä vahvuuksista ja heikkouksista.
- Neljänneksi käyttäjätiedon keräämisen kannalta suunnittelijat kokivat erityisen tärkeäksi lisäksi haasteelliseksi tulevaisuudessa myös erityisesti käyttäjillä olevan hiljaisen tiedon kerääminen, jota on heidän kokemuksensa mukaan vaikea saada esiin perinteisillä kyselyillä tai käyttäjiä kohtaamalla. Asiantuntijat kokivat myös, että hiljainen tieto on työvaatteiden käyttäjille monesti hyvin henkilökohtainen asia, minkä vuoksi sitä on vaikea saada nostettua keskustelun keskipisteeksi. Syvälle työvaatteiden käyttäjien arkiin kokemuksiin ja toimintoihin juurtunut hiljainen käyttäjätieto liittyy monelta osin käyttäjän henkilökohtaisen tunne maailman kokemuksiin sekä käyttäjän subjektiivisesti koettuihin ihanteisiin ja arvoihin. Hiljaisen tiedon siirtäminen työvaatteiden käyttäjiltä niiden suunnittelusta vastaaville suunnittelijoille vaatiikin usein luottamukseen perustuvan pitkäaikaisen suhteen.
- Viidenneksi käyttäjätiedon keräämisen tulevaisuuden erityispiirteeksi asiantuntijat kokivat ajankäytön ja erityisesti tarpeen lisätä tutkimuksiin käytettävissä olevan ajan määrää tulevaisuudessa. Asiantuntijat painottivat erityisesti, että nykypäivän kompleksisissa työyhteisöissä käyttäjien eri roolien ja työtehtävien myötä työvaatteiden käyttäjien toiminta ja työvaatteille asetetut tarpeet voivat muuttua yhdenkin työpäivän tai työviikon aikana. Sen vuoksi käyttäjätiedon keräämisessä erityisesti yksittäisiin havaintoihin liittyvien oletusten vähentämiseksi olisi tärkeää varata riittävä ajanjakso prosessin toteuttamiseen.
- Erityisesti käyttäjätutkimuksen ajankäyttöön liittyvien aiheiden yhteydessä asiantuntijat toivat esiin myös tulevaisuuden käyttäjälähtöisten työvaatteiden kehittämiseen liittyvän tarpeen jakaa käyttäjätiedon keräämiseen liittyvää vastuuta työvaatesuunnittelijoilta myös työvaatteita käyttäville yrityksille. Asiantuntijoiden kokemusten mukaan käyttäjätiedon keräämisessä ja käyttäjien osallistamisessa tuotekehitysprosesseihin suurin ongelma tähän asti on ollut yhteisen ajan puute. Asiantuntijat kokivatkin, että asiakasyritykset ovat oman toimintansa tehokkuuden säilyttämiseksi usein haluttomia osoittamaan työvaatteiden käyttäjille aikaa kertoa käyttäjäkokemuksistaan suunnittelijoille.

Käyttäjätiedon hyödyntäminen

- Neljäs aineistosta noussut merkityskokonaisuus oli käyttäjätiedon hyödyntäminen.
- Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla asiantuntijoilla oli pääsääntöisesti hyviä kokemuksia tuotekehityshankkeista, joissa he olivat keränneet käyttäjätietoa tai hyödyntäneet jotakin käyttäjälähtöistä muotoilumenetelmää. Vastauksissaan asiantuntijat arvioivat, että kun kerätty käyttäjätieto oli saatu liitettyä suunnitteluprosessiin, valmiista tuotteesta oli tullut keskimäärin parempi ja toimivampi kuin pelkästään suunnittelijan oletuksiin ja esimerkiksi tutkimuksista saatuu tietoon pohjautuvista tuotteista. Lisäksi asiantuntijat kokivat, että tarjoamalla käyttäjille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua suunnittelijan rinnalla tuotekehitykseen myös käyttäjien suhtautuminen kehitettyihin työvaatteisiin oli positiivisempaa.
- Vastauksissaan asiantuntijat olivat yksimielisiä, että tulevaisuudessa suunnittelijoiden täytyy kehittää käyttäjätiedon hyödyntämisen ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisen tapojaan vastatakseen työelämän muutoksen ja työnteekijöiden monimuotoistumisen mukanaan tuomiin haasteisiin. Erityisesti asiantuntijat painottivat, että kerätty käyttäjätieto on tulevaisuudessa tärkeää saada tuotekehitystyön käyttöön ja työvaatteiden suunnittelussa ja tuotekehityksessä olisikin tärkeää kiinnittää entistä enemmän huomiota kerätyn tiedon tehokkaaseen hyödyntämiseen.

- Asiantuntijoiden mukaan tulevaisuuden työvaatteiden tuotekehityksen haaste kiteytyy kuitenkin käyttäjätiedon hyödyntämisen lisäämisen lisäksi myös erityisesti siihen, kuinka paljon kerättyä työntekijöiden monimuotoisuutta ja yksilöllisiä piirteitä koskevaa käyttäjätietoa voidaan huomioida pohjimmiltaan kuitenkin lähtökohtaisesti työyhteisöille suunnitelluissa työvaatteissa.
- Asiantuntijoiden vastausten perusteella kaikki asiantuntijat kuitenkin kokivat, että haasteista huolimatta työvaatteiden käyttäjälähtöisissä tuotekehitysprosesseissa käyttäjien asiantuntemus on tulevaisuudessa tärkeää saada suunnitteluprosessiin mukaan siten, että käyttäjät eivät ole tuotekehityksessä enää ainoastaan käyttäjätutkimuksen kohteita.
- Edellisessä luvussa eriteltyjen käyttäjätiedon keräämistä käsitteiden näkökulmien mukaisesti osa asiantuntijoista koki myös käyttäjätiedon hyödyntämisessä ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien soveltamisessa tuotekehitysprosessiin tarpeen vanhojen käytäntöjen uudistamiseen. Vastatakseen tulevaisuuden monimuotoistuvan työelämän mukanaan tuomiin suunnitteluhaasteisiin työvaatteiden suunnittelussa olisikin asiantuntijoiden mukaan tärkeää siirtyä entistä enemmän niin sanotusta käyttäjille suunnittelusta kohti käyttäjien kanssa tapahtuvaa suunnittelua sekä jopa käyttäjän tekemään suunnittelua.
- Osa asiantuntijoista mukaan tulevaisuudessa käyttäjien osallistamisessa tulisivin siirtyä nykyiseen verrattuna enemmän käyttäjien kanssa tapahtuvaan suunnitteluun ja innovointiin jo heti prosessin alusta alkaen. Samalla suunnittelijan roolin tulisi käyttäjätiedon keräämisen lailla prosessin täydellisen kontrollonin sijaan muuttua enemmän toimintaa suuntaavaksi toiminnaksi, jossa työvaatteen käyttäjä toimii koko suunnitteluprosessin läpi suunnittelijan apuna. Tässä tilanteessa suunnittelijan rooli onkin työvaatteen käyttäjän havainnoiminen hänen tuottamansa tiedon pohjalta ja lopullisten suunnitteluratkaisujen muodostaminen siten, että työvaatteen käyttäjällä on ollut mahdollisuus lausua omat näkemyksensä tuotekehityksen linjauksista.
- Yksi asiantuntijoista pohti vastauksessaan jopa ajatusta työvaatteiden suunnittelun täydellisestä siirtymisestä työvaatteiden käyttäjille, jolloin työvaatesuunnittelija toimii pääsääntöisesti käyttäjän suunnitelman kuratoijana.
- Vaikka kaikki asiantuntijat uskoivat, että käyttäjätiedon hyödyntäminen olisi tehokasta käyttäjiä osallistamalla, osa asiantuntijoista pohti kuitenkin käyttäjien osallistamiseen liittyviä ongelmia. Ensimmäisenä ongelmana asiantuntijat kokivat työvaatteiden käyttäjien heikon motivaation tuotekehitysprosessiin osallistumiseen. Ongelmalliseksi koettiin myös, että tuotekehitykseen osallistuu innokkaasti yleensä vain pieni osa työntekijöistä. Silloin prosessiin osallistuvien mielipiteet helposti muodostavat suunnittelun painopisteen ja kerätyn käyttäjätiedon muut näkökulmat saattavat unohtua suunnittelu- ja tuotekehitysprosessin ulkopuolelle.
- Toisena ongelmana asiantuntijat pohtivat asiakasyritysten näkökulmaa. Päällimmäisenä haasteena asiantuntijat kokivat, että asiakasyrityksen tiivis osallistuminen tuotekehitysprosessiin vie yrityksen työntekijöiltä ylimääräistä työaika ja tarkoittaa työmäärän lisääntymistä. Asiantuntijoiden mukaan asiakasyritykset ovatkin haluttomia osallistumaan tiiviimmin tuotekehitysprosessiin erilaisten käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien juuri siitä syystä, että niiden olisi varattava prosessiin lisää resursseja ja taloudellista panostusta.
- Asiantuntijat olivatkin keskenään jonkin verran eri mieltä siitä, kuinka paljon asiakasyritysten pitäisi varata aikaa tuotekehitysprosessiin osallistumiseen entistä paremmin työntekijöiden tarpeita palvelevien työvaatteiden kehittämiseksi ja mikä on työvaatteiden käyttäjien vastuu tuotekehitysprosessin kehittämisessä tulevaisuudessa. Osa mielestä yritysten olisi hyvä varata tuotekehitysprosesseihin enemmän aikaa, sillä hyvät tuotteet vaativat usein huolellista ja monivaiheista prosessointia. He painottivatkin, että uudet innovaatiot ja kehitysideat paremmin työntekijöiden työhyvinvointia tukevien ratkaisujen kehittämiseksi eivät saisi jäädä syntymättä aikapulan vuoksi tai siksi, että ideoita ei ole ehditty jatkojalostaa. Osa asiantuntijoista puolestaan uskoi, että työvaatteiden suunnitteluprosessit on edelleen mahdollista säilyttää ajalliselta kestoltaan nykyisessä eikä asiakasyritysten tarvitse kasvattaa vastuutaan, mikäli suunnittelijoiden ammattitaito kehittyy ja käyttäjälähtöisen tuotekehityksen pohjaksi saadaan luotua yrityksessä erilaisiin tapauksiin sovellettavissa olevia valmiita toimintamalleja.
- Kaikki haastateltavat pohtivat vastauksissaan käyttäjälähtöisyyden lisäämisen ja käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisen vaikutuksia tulevaisuuden suunnitteluprosesseihin. Merkittävänä asiana asiantuntijat kokivat erityisesti sen, että käyttäjälähtöisyyden korostumisen myötä suunnittelun tavoitteita ei ehkä voi samalla tavalla ennakoida prosessin alussa, sillä käyttäjätiedon keräämisen myötä esiin tulleet tavoitellut ominaisuudet ja tärkeät työvaatetarpeet perustuvat parhaimmillaan työntekijöiden hiljaisen tietoon. Asiantuntijoiden mukaan käyttäjälähtöisyyden myötä työvaatteiden suunnittelun tuloksellisuutta ei voikaan enää mitata aikaisempaan tapaan, vaan se vaatii pitkällä aikavälillä tapahtuvaa tarkastelua. Tulevaisuudessa käyttäjälähtöisten muotoilumenetelmien hyödyntämisessä asiantuntijoiden mukaan suunnittelijan onkin tärkeä osata menetelmien monipuolisen käyttämisen lisäksi suhtautua tuotekehitysprosesseihin avoimesti

Nyt voit vapaasti kommentoida kierroksen tuloksia! Millaisia ajatuksia yhteenveto herätti? Lisäksi sinulla on mahdollisuus myös muuttaa, täydentää tai korjata näkemyksiäsi ensimmäisen kyselykierroksen teemoihin liittyen.

LIITE 7. Monikulttuurisen työvaatesuunnittelun laatumalli.

Monikulttuurisen työvaatesuunnittelun laatumalli. (Laxström 2017.)

